

ທໍາດີ

ວັນຄືນລ່ວງໄປໆ ບັດນີ້ເຮົາທຳວະໄຮອຍູ່

ธรรมะพระพรหมมังคลาจารย์ ๐ หลวงพ่อปัญญาనັນທິກິບຸ

ธรรมานุสรณ์ปัญญาเน้นหะ พระพรหมมังคลาจารย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
พระราชนพะพิธิธรรม สวดพระอภิธรรม
ในพระบรมราชานุเคราะห์ครบ ๗วัน ๕๐วัน ๐๐๐วัน

ทำดี

วันคืนล่วงไปฯ บัดนี้เราทำอะไรอยู่

จัดพิมพ์เป็นธรรมานุสตรณ์แห่งการละสังขาร
พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญาնනທกິກບຸ)
วันพุธที่ ๐๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. โรงพยาบาลศิริราช

คำปรากรภการพิมพ์

ทำดี : วันคืนล่วงไป ๆ มัคనีเราทำอะไรอยู่

ธรรมะเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ธรรมะทำให้เดินไปสู่จุดหมายตามที่ผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมได้ตั้งปณิธานไว้ และธรรมะในที่นี้ต้องเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งได้แก่ ทางสายกสัง ไม่สุกโต่ง ทางใดทางหนึ่ง ไม่ดึงเกินไป ไม่หยอดเงินไป แต่ต้องพอคิด จึงจะบังเกิดประโยชน์ แก่ตนเองและผู้อื่น หั้งในปัจจุบันและอนาคต...

คนเราถ้าไม่รู้จักพอ ก็ไม่มีความสุข คนที่มีความสุข คือ คนรู้จักพอ ที่เราเป็นทุกษ์กันอยู่ชั่วขณะนี้ เพราะความไม่พอใจนั้นเอง เพราะฉะนั้น จงดำเนินชีวิตด้วยทางสายกสังคือความพอคิด แม้ในขณะที่ประพฤติปฏิบัติธรรม ก็ต้องกระทำด้วยความพอคิด พอประมาณ อย่าถึงขนาดเอาเป็นเอาตาย จนกลายเป็นคนช่วงโลก คนโบราณกล่าวสอนไว้ว่า เรือใบที่แล่นออกสู่ทะเล จะแล่นไปข้างหน้าได้มีเช่น เพราะต้องค้านลม หรือตามลมไป แต่ต้องบังคับทิศทางของเรือด้วยทางเสือโดยผู้ถือหัวเรือ ถ้าเราแล่นเรือค้านลมมากไป...เรือก็ล่ม ถ้าเราปล่อยเรือตามมากไป...ก็ไร้ทิศทาง ไปไม่ถึงจุดหมาย เพราะฉะนั้น เราต้องบังคับทิศทางของเรือให้เฉลี่ยงสลับฟันปลาเรือยไป จึงจะถึงจุดหมาย...

การดำเนินชีวิตก็เช่นกัน ต้องมีอุปสรรคเป็นธรรมชาติ แม้แต่กระทั้งการปฏิบัติธรรม อย่าให้เข็งหรือหยอดเงินไป เพราะการปฏิบัติธรรมที่ถูกนั้นก็เพื่อมีให้เป็นคนช่วงโลก แต่เพื่อความพันทุกษ์ จึงขอให้ปฏิบัติธรรมแบบพอคิด แม้จะมีความอยากก็ขอให้อยากแบบพอคิด อย่าอยากจนต้องเป็นทุกษ์จนเกินไป โดยเฉพาะการปฏิบัติธรรมเพื่อการบรรลุธรรมนั้น ยิ่งอยาก ยิ่งไม่ได้... ยิ่งหา ยิ่งไม่พบ...

ในวาระที่พระเดชพระคุณ พระพรหมมังคลาจารย์ ละสังขารในวันพุธที่ ๑๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชทรงรับไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ พระพิธีธรรมสากล พระอภิธรรม ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน ยังความปลาบปลื้มในพระมหากรุณาธิคุณ แก่คณะศิษยานุศิษย์เป็นล้นพ้นฯ

ธรรมสกàและสถาบันบันถือธรรม ได้รวบรวมป้าฐานกذاธรรมของหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ พระผู้อุทิศชีวิตเพื่อเผยแพร่พระศาสนาตามแนวทางแห่งพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม หนังสือ โดยให้ชื่อว่า “ทำดี...วันคืนล่วงไป ๆ บัคนี้เราทำอะไรอยู่” อันเป็นหลักคำสอนด้วยถ้อยคำที่ชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายสำหรับพุทธศาสนิกชน ถวายเป็นธรรมานุสรณ์สักการะบูชาพระคุณ แด่ พระเดชพระคุณ พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ) อันเป็นการดำเนินงานตามเจตนารณ์ของหลวงพ่อ

ธรรมสกàและสถาบันบันถือธรรมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ “ทำดี...วันคืนล่วงไป ๆ บัคนี้เราทำอะไรอยู่” เล่มนี้ จัดเกิดประโยชน์แก่ท่านสาวุชน ในการนำมาใช้เป็นคู่มือศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่บนเส้นทางแห่งการหลุดพัน ก้าวไปสู่ชีวิตที่พบแต่ความสุขสงบเย็นอย่างสมบูรณ์แท้จริงสมดังประ不然

คำยศความสุจริตหวังคี ธรรมสกà ประ不然ให้โลกพบรักบความสงบสุข

- การฝึกใจตนเองให้เดินไปในทางด้านนั้น เป็นการเดินทางถูก บรรดาผู้ที่มีความคิดและมีเกียรติ ทั้งหลายถ้วนแต่เป็นคนมีกำลังในทางใจและมังคบคนเองไว้ได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ชนะธรรมชาติ ฝ่ายคั่งแยง เวลาจะทำอะไรก็คิดก่อนโดยปัญญาว่าจะคือหรือเสีย จะนำภัยหรือไม่ให้ความอันตราย ให้คนบ้าง ถ้าเห็นว่าจะเป็นเรื่องเสียหาย...ก็คงคิดไว้เสมอ คนแบบนี้เป็นคนที่หมายและควรแก่ การอยู่บุนโลกในนี้เป็นอย่างยิ่ง

สารบัญ

ธรรมะพระพรมมังคลาจารย์ บทบัญญัติในการกระทำความดี

ทำดี...วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่

ประโยชน์จากการฟังธรรม	๑
คนพาลไม่เคยสรรเสริญการให้	๒
เกิดเป็นเทวามีความสุขจริงหรือไม่	๓
มีเกิดที่ใด...มีทุกที่นั่น	๔
“เทวตา” ในพระพุทธศาสนา	๔
ประพฤติคุณธรรมของคนดี ได้ชื่อว่าเป็นเทวตา	๕
พระมหาวิหารธรรม : คุณธรรมของคนดี	๖
บทบัญญัติเบื้องต้นในการทำความดี	๗
ใช้ชีวิตของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น	๘
ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์	๙
คนเสียสละ...ใจกว้าง คนเห็นแก่ตัว...ใจแคบ	๑๐
โลกวุ่นวายเพราะคนใจคับแคบ เห็นแก่ตัว	๑๐
ทำนุบำรุงและดำรงตนในคำสอนของพุทธศาสนา	๑๑
ธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุข	๑๓
“จะเดินทางที่ผู้ใหญ่เคินแล้ว”	๑๔
ผู้ใหญ่ : ผู้มีธรรมะเป็นหลักรองใจ	๑๔
พุทธศาสนาจักรบิความราศีเป็นทิศเบื้องหน้า	๑๕
ผู้มีความกตัญญูกตเวทีเป็นผู้มีพื้นฐานจิตใจที่ดี	๑๖
ความสุขทางใจสำคัญกว่าความสบายนทางวัตร	๑๗

ความเข้าใจก่อนการปฏิบัติ : ความໄດ້ເປັນນຸ່ຍໍ ເປັນກາຣໄດ້ຍາກ

ความກັງລັກກ່ອນກາຣແພຢແພວັນຮະ.....	๒๕
ເປົ້າມນຸ່ຍໍກັບນ້ຳ ແລ້ວ.....	๒๖
ແສກຄັ້ງແຮກໂປຣມີປັງຈັກຄື່ງ.....	๓๐
ຂ້ອຍຮັມທີ່ທຽນນຳມາປະກາສ.....	๓๑
ຮສແທ່ງຮຽນຮະຄືອຜລຂອງກາຣປັບປຸງ.....	๓๕
ສິ່ງທີ່ຕົ້ນເວັບເວັນຮູ້ກ່ອນກາຣປັບປຸງ.....	๓๖
ຄວາມໂລກ ຄວາມໂගຮັນ ຄວາມຫລງ.....	๓๗
ອຸປິດເລສ.....	๔๑
ເຕືອນຖນ ພິຈາລາຕນ ແລະ ແກ້ໄຂຖນ.....	๔๑
ປລອຄອາຣນີ້ຮ້າຍຄ້ວຍໃຈທີ່ເທົ່າຫນ.....	๔๒
ອຸ່ນ່ອປ່າງຊູ້ຄເກລາ ອຸ່ນ່ອເກີດເລສໄປພອກພູນ.....	๔๓

ໄມ່ວ່າວານ ຂາມນໍ້າໃຈ : ສິ່ງໄດ້ໄມ່ຜົດ ຜູ້ມີປັງຈຸາພຶກຄືເຂົາສິ່ງນັ້ນ

ພັ້ນນາວັດຖຸໃຫ້ຄວບຄູ່ກັບກາຣພັ້ນນາຈິຕິໃຈ.....	๕๑
ຄວາມສົງບໍ່ຫຍັງໄປ ຄວາມວຸນວາຍເຂົາແທນທີ່.....	๕๒
ຄວາມສຳຄັ້ງຂອງສິ່ງທີ່ອຸ່ນ່ອກາຍໃນກັບກາຍນອກ.....	๕๕
ສຕືປັງຈຸາເປັນເຄື່ອງກຳກັບກາຣຮະທໍາ.....	๕๘
ປຸລຸກໄມ່ຕົງຈິຕິ ສ້າງຄວາມສັນພັນນີ້ໃນໃຈ.....	๖๑
ຄນໄມ່ມີນໍ້າໃຈເປັນຄນຂາດຂຽນຮະ.....	๖๓
ສກວາຮທີ່ໄຮ້ຮັມ.....	๖๗
ນາກຊື່ວິຕ.....	๖๙
ຄຸນຄ່າທາງຈິຕິໃຈເປັນລົ່ງສຳຄັ້ງທີ່ສຸດ.....	๗๙
ຮັກໝາຈິຕິໃຫ້ຄອງອູ່ໃນສກາພເຄີມ.....	๗๙

คนคือบแก๊ง : รู้ว่าตนเป็นคนเช่นใด เหล่าเทพให้กู้เช่นนั้น	
การลงทะเบียนและสร้างส่วนคี.....	๗๔
คนคือบแก๊ง.....	๗๕
ชีวิตคำรงอยู่ให้ค่วยการแก๊ง.....	๗๕
ทุกลึงทุกอย่างย้อมแก๊งทัมม์ของเสมอ.....	๗๖
เมื่อแสวงหาความเป็น...ก็ต้องมีการแก๊ง.....	๗๗
โภกคำรงอยู่ให้ค่วยเพราการแก๊ง.....	๗๘
ความเข้าใจผิดในเรื่องการแก๊ง.....	๘๐
แก๊งคนเงงให้สำเร็จ เหตุการณ์จะเกิดขึ้น.....	๘๑
ธรรมชาติของคน.....	๘๑
เครื่องมือแก๊งคนเงง.....	๘๒
รักษาความคีไว้ให้ยืนนาน.....	๘๓
เพิ่มความคีแก่ชีวิต : อันว่าความคีนั้น ทำไว้แล จะดีกว่า	
คนไว้คีธรรม.....	๙๗
การไม่ส่งเสริมกันในทางที่คี.....	๙๐
กิจที่คนคีควรคเว้น.....	๙๑
ผิพลาคเพราขาดปัญญาและเหตุผล.....	๙๒
เพิ่มความคีให้แก่ชีวิต.....	๙๓
ไม่ช่วยกันแนะนำเดือน ความผิพลาคก์เกิดขึ้น.....	๙๔
ชีวิตที่ขาดหลักประจำใจ ก็ไม่มีความหมาย.....	๙๖
ชีวิตอับเจา ถ้าไม่มีธรรมครอง.....	๙๗
ลึงที่ทำลายคุณธรรมในจิตใจ.....	๙๘
คำเตือนของพระพุทธองค์.....	๙๙

ปฏิบัติธรรมกันเดิค : ผู้ประพฤติธรรม ย่อมไม่ไปทุกติ

ธรรมะคือธรรมชาติ.....	๑๕
ชีวิตคือการรวมอยู่ของกายกับใจ.....	๑๖
บริหารกาย บริหารใจ.....	๑๗
ธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต.....	๑๘
เพื่อความรับรื่นของชีวิต.....	๑๙
ชีวิตที่ไม่คำเนินไปด้วยธรรม.....	๒๐
ชีวิตที่คำเนินด้วยธรรม.....	๒๑
คนเข้าถึงธรรมจักไม่ทุกข์.....	๒๒
ธรรมเป็นยา根ษาโรคทางใจ.....	๒๓
ความเที่ยงธรรมของโลก.....	๒๔
ปฏิบัติธรรมกันเดิค.....	๒๕

ฝึกตนก่อนจึงสอนผู้อื่น : ตนที่ฝึกคือแล้ว เป็นความโชคช่วงของคน

ยอดปรารถนาของพ่อแม่.....	๒๖
ความรักความผูกพันของพ่อแม่ลูก.....	๒๗
พระพุทธเจ้าจำแนกลูกไว้ ๓ พาก.....	๒๗
ผู้ซึ่นนำความเจริญ.....	๒๘
มรรคที่ได้รับจากบรรพบุรุษ.....	๒๙
พระพุทธศาสนา.....	๒๙
พ่อแม่พึงทำตนเป็นเยี่ยงอย่างให้กับลูก.....	๓๐
ฝึกตนให้เป็นแบบอย่างที่คิด.....	๓๐
ฝึกตนให้ได้เลี้ยงก่อน จึงสอนผู้อื่น.....	๓๑
งานที่ต้องร่วมแรงร่วมใจกันทุกฝ่าย.....	๓๑

กตัญญูกตเวทิตา : ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี

วันกตัญญูกตเวที.....	๓๗
ความกตัญญูกตเวทิตาเป็นความคือ.....	๓๙
คิดนึกแท้ในสิ่งที่เป็นเหตุให้กระทำการคือ.....	๔๐
การทำความคืนนั้นแหล่งเป็นบุญ.....	๔๑
การบูชาความคือของผู้มีพระคุณ.....	๔๒
การแผ่ส่วนบุญ เพื่อระลึกถึงบุญคุณ.....	๔๓
การอนุโมทนาเป็นการยกฐานะทางจิตใจ.....	๔๔
การทำบุญที่ได้บุญ ต้องให้เกิดประโยชน์.....	๔๕
การทำทานที่ให้ผลนานิสังสัปปันธ์.....	๔๖
อย่าลักแต่ว่าทำ...ต้องทำให้เป็นประโยชน์.....	๔๗
ที่ไม่มีธรรมะ ที่นั้นไม่รุ่นราวย ไม่มีคอบอก.....	๔๘

พึงชนะด้วยความคือ : ชี้อ่าวบัณฑิต ย้อมไม่แสคงอาการขึ้นลง

หนักแน่นคุจແเนินhin และเบือกเย็นอยู่เสนอ.....	๑๕๓
ชนะได้ด้วยความคือ.....	๑๕๔
แสงแห่งลักษณะ.....	๑๖๑
สิ่งที่ควรนำมาปฏิบัติ.....	๑๖๓
ป้องกันไม่ให้ถูกรังแก.....	๑๖๔
นี่แหล่งพุทธศาสนา.....	๑๖๕
องค์สำามของ การปฏิบัติ.....	๑๖๖
แก่นแท้ที่ทำให้ชีวิตเต็ม.....	๑๖๗
ไม่ใช่หน้าที่.....	๑๖๘

ผู้ประพุติธรรม : ธรรมที่ประพุติคีแล้ว ย้อมนำสุขมาให้

พระรัตนตรัยเป็นที่พึงทางใจ.....	๑๖๙
ผลอันเกิดจากการปฏิบัติเป็นสิ่งที่รู้ได้เฉพาะตน.....	๓๗
หลักปฏิบัติพระศาสนา.....	๓๗
วิธีการของพระพุทธศาสนา.....	๓๗
พระสูตรคันทะ หลักคำสอนที่เป็นหลักปฏิบัติ.....	๓๘
พระวินัย ระเบียบปฏิบัติของพระสงฆ์.....	๓๙
พัฒนาจิตใจเข้าถึงแก่นแท้ของพระศาสนา.....	๔๐
ศึกษาให้ถึงธรรมะที่เป็นเนื้อแท้.....	๔๑
จุดหมายของการปฏิบัติ.....	๔๒
จิตที่ก้าวหน้าในการปฏิบัติ.....	๔๓
อริยสัจ ๔ : เนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา.....	๔๔

ปรัชญาแห่งความก้าวหน้า : ออมควรษา หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ

ชีวิตที่ก้าวหน้าเป็นชีวิตที่มีค่า.....	๔๕
ชีวิตที่เป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์.....	๔๖
รากแก้วของชีวิต.....	๔๗
ชั่นใจตนเอง.....	๔๘
ชีวิตคืออะไร?.....	๔๙
ชีวิตไม่สูญเปล่า.....	๕๐
ชีวิตที่คิดที่สุด.....	๕๑
เป็นคติ เป็นบทเรียน เป็นครูสอน.....	๕๑
ความสบายนำลัยทุกสิ่ง.....	๕๒
ปลูกตนเอง.....	๕๒

ทำดี

วันคืนล่วงไปฯ บัดนี้เราทำอะไรมญี่

พระพุทธเจ้า . . .

สอนไม่ให้เพิ่มความชั่ว ไม่ให้เพิ่มคนชั่วขึ้นอีกในโลกนี้
เมื่อคนหนึ่งมั่นชั่ว...พูดคำหยาบคายกับเรา

แล้วเราก็ส่งคำหยาบคายตอบไป...เกลือจิ้มเกลือ

...พันต่อพัน...คาดต่อคาด...ตามแบบโบราณนั้น มันใช่ไม่ได้

เพราะว่ามันเสียหายทั้งคู่

เราควรจะทำอย่างไรไม่ให้เสียหาย?

เราอดได้ ทนได้ คุณจิตใจของคนเองໄ่าวiseไม่ให้โกรธ แต่ให้สงบสาร

ใช้ธรรมะข้อ “เมตตา ปราานี” ต่อคนนั้นว่า . . .

คนๆนี้น่าสงสาร นาฬีนิจ เผรະเข้าไปเกิดในครอบครัวหนึ่ง

ที่ไม่ได้รับการอบรมมนสัยในทางที่ถูก ไม่มีความรู้สึกผิดชอบชั่วคี

คงไม่เคยเข้าวัด ไม่ได้ฟังธรรมจากพระ เขายังได้ประพฤติตนเช่นนั้น

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทกิจกุช)

ญาติโยมพุทธบริษัทห้วยหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในการส่งบ ตั้งอกตั้งใจฟังคำยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

ประโยชน์จากการฟังธรรม

ญาติโยมที่มาฟังกันอยู่เป็นประจำนั้น ย่อมได้รับประโยชน์จากการฟังธรรมะ คือ อย่างน้อยากสบายนใจในขณะที่มานั่งฟังธรรม กลับไปบ้านเข้าธรรมะไปใช้ให้เกิดความสบายนใจ

ยิ่งโลกในสมัยปัจจุบันด้วยแล้ว มีเรื่องกราบทกราเทือน ชุ่นช้องหมองใจกันบ่อยๆ แม้แต่เหวาก็ยังถูกคนค่ายังถูกคนว่า คนล้นคนชั่วนัมก์หาเรื่องค่าได้

ทั้งนั้น ทำคืนก็ค่า ทำชั่วมันก็ค่า พระพุทธเจ้าท่านเจ็บอกว่า คนมันก็อย่างนั้น เราเดินก้มหน้ามันก็ว่า เดินแหงหน้ามันก็ว่า ปากปีกมันก็ว่า พอปากเผยแพร่มันก็ว่า คนสวยมันก็ค่า คนไม่สวยมันก็ติ มนุษย์ในโลกนี้มันเป็นอย่างนั้น

“แม้พระพุทธปฏิมาสังเคราะห์ คนเดินคินหรือจะสิ้นคนนินทา”
เข้าว่าเป็นกลอนไว้อวยป่า

คนพาลไม่เคยสรรสบริษัทให้

แต่ว่าคนที่ไปว่าบุคคลที่ไม่ควรว่านั้นแล้วคงว่าจิตใจตามที่ พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้...

“พลา นปุปส์สนธิ ทาน”

“คนพาลไม่เคยสรรสบริษัทให้”

ถ้ามีการให้การแจกในที่ใด คนพาลไม่ยินคือปรีคานในการให้ คนพาลไม่ยินคืน การกระทำดีของใครๆ เพราะว่า睨มันค่านั้นเอง ไม่ใช่เรื่องอะไร

บุคคลที่น่าสงสารที่สุดในโลก

คนเราถ้าทำลายตัวเองแล้วมันก็ไปไม่รอด ชีวิตไม่เจริญก้าวหน้า ถ้าไปประทุษร้ายคนที่ไม่ประทุษร้ายตอบ ยอมได้รับโทษทันท์หลายสถาน เป็นโทษทันท์แรงๆทั้งนั้น เช่นเป็นบ้าเป็นหลัง มีโรคขนาดหนักรักษาไม่ได้ ไม่มีครอบครัว สมความ เป็นตน เป็นเรื่องเสียหาย เพราะไม่เคยพังธรรม ไม่เคยเข้าใกล้พระ คบแต่คนชั่วคนร้ายมิจฉาทิฐิ จึงไม่มีจิตใจตกต่ำไปถึงขนาดนั้น...น่าสงสาร

คนในโลกที่ควรสงสารที่สุดก็คือคนที่มีวินัยภูณฑ์ต่ำนี้เอง ถ้าจิตตกต่ำไปสู่ความชั่วความร้าย มันเป็นคนน่าสงสาร

คนเจ็บทางกายยังไม่น่าสงสารเท่าไหร่ แต่คนป่วย ทางใจนั้นน่าสงสารที่สุด เพราะคนเจ็บกายก็เป็นอนท์โรงพยาบาล ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใครๆ แต่คนป่วยทางใจ...ร่างกายไม่อุ่นโรงพยาบาล ยังเหี่ยวห์ความรำคาญให้แก่เพื่อนบ้าน ร้านเดินได้เกิดความทุกข์ เกิดความเดือดร้อนหลายสถาน จึงเป็นคนประเภทที่น่าสงสาร ควรจะให้การช่วยเหลือ

การช่วยเหลือก็คือว่าช่วยแนะนำ ชักจูง ให้เข้าเกิดความรู้สึกผิดชอบ ชั่วคี ให้กระทำในสิ่งที่ควรทำ ให้ละสิ่งที่ควรละ ให้ตั้งตนไว้ขอบความหลักของ ธรรมะ ก็นับว่าเป็นการช่วยที่ประเสริฐ ทำให้ชีวิตมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

ญาติโยมทั้งหลายที่เข้าสู่ธรรมะ มีลูกน้องานในระหว่างนี้ก็ต้องหมั่นเตือน ลูกหลานไว้ว่า อันตรายจังมีต่อไปข้างหน้า ให้ระวังเนื้อรังตัว อย่าเหี่ยวอย่าเหตุ อย่าไปทำอะไรที่ไม่เหมาะสมไม่ควร อันตรายอาจจะเกิดขึ้นแก่ชีวิตของเข้าได้ จึงเป็นเรื่องที่ควรจะระมัดระวังไว้ ให้อุ่นกับเหย้าฝ่ายกับเรือน หากไม่จำเป็นอย่าออกจากบ้าน เที่ยวที่ไหน เพราะมีภัยอยู่รอบค้าน อันนี้มันเป็นเรื่องสำคัญอีกประการหนึ่ง

เกิดเป็นเทวามีความสุขจริงหรือไม่

ที่นี่ เรื่องที่อาทมาตั้งใจจะนำมาพูดกับญาติโยมในวันนี้ อยากระบุค เรื่องเกี่ยวกับ “การกระทำคี” เลี่ยหน่อย

ในสมัยก่อนนี้ คนอยากรจะเป็นเทวากันมาก ทำบุญทำทานอะไรก็อยาก จะไปเกิดในสวรรค์...อยากรจะได้ไปเป็นเทวตา เพราะเข้าใจว่าเทวนั้นเป็นพธี เต็มไปด้วยความสุข ความสงบ ไม่มีความวุ่นวาย ไม่มีความเดือดร้อน

มีเกิดที่ใด...มีทุกข์ที่นั่น

แต่ความจริงนั้นหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะเมื่อมีเกิดที่ใด...ก็ต้องมีทุกข์ที่นั่น แต่ว่าเราไม่เข้าใจลึกซึ้งในเรื่องอย่างนี้ เข้าใจไปว่า เป็นมนุษย์แล่นลำบากเป็นเหตุการณ์สุภาพ แต่ความจริงก็หาได้สะควรสุภาพอะไรไม่

คล้ายๆ กับคนยากจนนี่กว่าคนมั่งมี เขายังจะเป็นสุขสบาย มืออะไรกินอะไรใช้
สิ่งของทุกประการ อันนั้นเป็นเรื่องความสุข แต่ว่าอาจจะไม่สบายทางใจก็ได้
 เพราะเรื่องจิตใจนั้นเป็นเรื่องภายในที่ไม่มีใครมองเห็นได้ เจ้าตัวเท่านั้นที่รู้ว่า สภาพ
จิตใจของตัวเป็นอย่างไร

ไม่ใช่ว่าพอมีอะไรสมบูรณ์แล้วหมกทุกข์หมคร้อน ความทุกข์เดือดร้อน
ย่อมเกิดขึ้นได้ เมื่อเรายังมีวิชาการอบรม身心 ใจ เมื่อใดที่เราทำลายวิชา
ออกไปเสียได้ เมื่อนั้นแหล่เจ้าตัวความทุกข์จึงจะหายไป

แต่ว่าคนเราเข้าใจว่าสวรรค์เป็นยุคแห่งความสุข ก็มีความต้องการที่จะทำบุญสุนทานอะไร แล้วก็มีปัญหาน้อยให้ไปเกิดเป็นเทพบุตร เทพธิดา เพื่อจะได้มีความสุขความสุขความสุขสมควรแก่ผู้คน

“เหວດາ” ในพระพุทธศาสนา

เรื่องเหพบุตรเหพชิกานี้ความจริงก็เป็นเรื่องเก่าแก่ มีมา ก่อนพระพุทธเจ้า
ของເກີດຄ້າຍຫຼາໄມ ເພວະໃນສາສນາຍືນຄູຫຼືອສາສນາພາກພາມນັ້ນນີ້ເຮືອງເຖິງຫຼັງ
ກັບທ່ວາກາມກາມຍາ ມີຄວາມສັນພັນທັກບົນນຸ່ມຢ່ອງຢູ່ຕົວດວລາ ເຊັນນັ້ນເຖີ່ມເຫັນ
ໃຫຍ່ບ້າງກີມີ ເລັກບ້າງກີມີ ມີມາກາມຍາ ຄ້າໄປຄາມນັກປຣະລູ້ສາສນາຍືນຄູແລ້ວ
ເຂົາກີຈະຄອບວ່າ ແຫວມານີປະມານສາມລົບໂກງິ...ໄຟໃຫ້ນ້ອຍໆ ນາກກວ່າພລເມືອງໄທບໍ່ຄ້າຍ

ข้าไป เรียกว่าอยู่กันแน่นหนา คับคั่ง อยู่กันอย่างแออัด บางแห่งกล่าวว่าจะเชา
เข็มทิ้งลงไปก็จะปูกหัวเทวคา เพราะว่ามีมากเหลือเกิน อันนี้เป็นเรื่องที่เข้าเล่า
ไว้ก่อนพระพุทธเจ้าของเราก็ตัวยังไง

ครั้นเมื่อพระพุทธเจ้าของเรามุบติขึ้นในโลก ได้ตรัสรู้ธรรมะแล้ว พระองค์
ไม่ได้สอนให้เราถือเทวคาฐานปุคคลสมมติอย่างนั้น แต่ให้ถือคุณธรรมเป็นเทวคา
คือ ให้ประพฤติคี ประพฤติชอบ แล้วก็จะได้เป็นเทวคา

จึงได้บอกว่า เทวามี ๓ เหล่า คือ

อุบัติเทวคา หมายถึง เทวคาเก่าๆที่เชื่อกันมา ทำความคีแล้วก็ไปเกิด
ตามที่เข้าเชื่อกันมาก่อน

แล้วก็ สมมติเทวคา หมายถึงว่า คนในโลกนี้แหละ แห่งว่าได้รับการสมมติ
ยกย่องให้เป็นเสื่อมเทวคา เช่น พระราหามหากษัตริย์ อปางนีเราเรียกว่าสมมติ
เทวคา คำบาลีเวลาพูดกับพระราชาเขาใช้คำว่า “สมมติเทวคา! ข้าแต่สมมติเทพ!”
เป็นเทวคาโดยสมมติ

ส่วนเทวคาอีกพวกหนึ่งนั้น เทวคาแบบพุทธแท้ เรียกว่า วิสุทธิเทวคา หรือ
วิสุทธิเทพ หมายถึงบุคคลผู้มีใจบริสุทธิ์ ปราศจากกิเลส คือพระอรหันตน์เอง

ประพฤติคุณธรรมของคนคี ได้ชื่อว่าเป็นเทวคา

พระอรหันต์หรือพระพุทธเจ้า เรียกว่า วิสุทธิเทวคา วิสุทธิเทวานีเกิด^๑
โดยธรรม เกิดจากธรรม ส่วนเทวคาอื่นๆนั้น เกิดโดยชาติ โดยกำเนิด แต่
วิสุทธิเทวานั้นเกิดจากธรรมโดยแท้

ผู้ใดประพฤติธรรมข้อที่จะทำให้เป็นเทวคาแล้ว ก็เรียกว่า ผู้นั้นเป็น
เทวคาแล้ว

พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนตัวบุคคลสมมติให้เป็นธรรมะ ถ้าเรียกตามภาษา
ธรรมะ เรียกว่าบุคคลมิชฐาน หมายถึง การอ้างตัวบุคคลเป็นตัวอย่าง

พระมหาธรรม : คุณธรรมของคนดี

ขั้นมาชีชฐาน พุคถึงข้อปฏิบัติล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับตัวบุคคล เช่นอย่างกับ
พระพุทธ ถ้าพูดเป็นบุคคลก็หมายถึงพระพุทธลี่หน้าที่ปั้นไว้หน้าโรงแรเมโอราเวล
อะไรอย่างนั้น นั่นมันเป็นบุคคลสมมติ ถ้าเข้าพูดเป็นขั้นมาชีชฐานนั้นก็หมายถึง
พระมหาธรรม

พระมหาธรรม เป็นคุณธรรมของคนดี ได้แก่

๑. เมตตา	คือการณากความสุขความเจริญแก่ผู้อื่น
๒. กุณा	คือมีใจส่งสาร อยากจะช่วยเขาให้พ้นจาก ความทุกข์ความเดือดร้อน
๓. มุทิตา	คือการผลอยยินดีในความสุขและความ เจริญของผู้อื่น
๔. อุเบกษา	ก็หมายถึงความวางแผน ในเมื่อไม่สามารถ จะบำเพ็ญธรรมสามข้อข้างต้นได้

ผู้ใดตั้งอยู่ในธรรมลี่ประการถักถ่วนนี้ผู้นั้นเชื่อว่าเป็นพระ máraka bīkānī^๔
เขามีความเชื่อว่าเป็นพระมหาธรรมของบุตร เพราะมีคุณธรรม ๔ ประการนี้อย่างสมบูรณ์อยู่ใน
จิตใจของท่าน

คนอินเดียโบราณนับถือเทวศาเป็นองค์ฯ แต่ว่าพระพุทธองค์แนะนำธรรมะ
ให้ปฏิบัติ แม้แต่เรื่องพระพุทธที่เป็นพระเจ้าผู้สร้างของชาตินั้นๆ เวลาที่มีผู้ไปถาน
พระพุทธเจ้า พระองค์ทรงกลับถามว่า...

พระพรหมเป็นผู้บริสุทธิ์หรือเปล่า?

เขาก็ตอบว่า เป็นผู้บริสุทธิ์

แล้วทำอะไรท่านไม่ทำตัวให้บริสุทธิ์เพื่อเข้าถึงพระพรหมเดียวกัน?

พระองค์ทรงย้อนตามไปในรูปอย่างนั้น คือไม่ได้คิดถึงธรรมะข้อปฏิบัติ จึงพูดเป็นตัวบุคคล

ถ้าพูดในแง่ธรรมะก็หมายถึงข้อปฏิบัติ หมายถึงการปฏิบัติ และหมายถึงผลอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ พระเจ้าเป็นผู้มีความกรุณา...เราถ้าจะทำใจให้กรุณาให้บริสุทธิ์ อย่างนี้เป็นต้น จึงจะเรียกว่า ได้เข้าถึงสิ่งเป็นเนื้อแท้คือตัวธรรมะ อันเรานำมาปฏิบัติได้

บทัญญัติเบื้องต้นในการกระทำความดี

ถ้าเราครับเป็นเทวตนในรูปโภคก์ตาม เรายังจะได้ปฏิบัติธรรมเพื่อความเป็นเทวตน เพราะในขณะปฏิบัติธรรมนั้นจิตใจเราสูงขึ้นอยู่ในชั้นนั้น แต่ว่าไม่ใช่หยุดเพียงชั้นนั้นรออีก...ให้ผ่านพ้นต่อไป

สรุปนั้นถือว่าเป็นทางผ่าน ไม่ใช่ทางที่เราจะไปตั้งรกรากลงที่นั้น เพราะว่ามันยังเต็มไปด้วยความทุกข์ ความวุ่นวาย แต่ว่าเราผ่านไปลักษณะอย่างไปเยี่ยมคุณสภาระความเป็นเทวตนทั้งหลาย พ่อเสร์ฯ แล้วเราถ้าประจักษ์ว่าพวกท่านก็ยังงุ่มงျဲเหมือนกัน

ฉะนั้น เราไม่ແວห์ที่นี่ เราจะเคนต่อไปจนกระทั่งถึงความคับทุกข์คับร้อน ได้อย่างเด็ดขาด เรียกว่า “พระนิพพาน” อันเป็นจุดหมายปลายทางของ การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เป็นสภาพจิตที่สงบเย็นอยู่ตลอดเวลา เป็นจุดหมายอันสำคัญ

แต่ถ้าเรายังไม่ถึงจุดนั้น ก็อาจเพียงขึ้นเป็นเทวคาในม้านไปก่อน เรียกว่า เป็นเทวคาอยู่ในสังคม คือว่าเป็นอย่างอื่นอยู่ในสังคม

ใช้ชีวิตของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา รุ่นบรรณาธิการ ไม่ใช่พระบาลี ซึ่งเป็นคัมภีร์ คงเดิม แต่ว่าเป็นคัมภีร์บรรณาธิการคืออธิบายบาลีอิกทีหนึ่ง ก็ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับ เทวคาไว้มากเหมือนกัน แต่ก็ได้แนะนำว่าถ้าจะเป็นเช่นนั้นได้ก็ต้องปฏิบัติธรรม เช่นเข้าเล่าเรื่องนายหนุ่มคนหนึ่งซึ่งมาณะมานพ เป็นคนใจกว้าง เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ชอบใช้ชีวิตของตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม หรือ บุคคลอื่นทั่วๆไป แก่ชอบไปทำอะไรที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ เช่นว่า ถนน หนทาง ถ้าตรงไหนลุ่ม...ก็เอามันไปลดให้มันตื้นขึ้น ตรงไหนควรมีสะพาน...ก็ไป สร้างสะพาน ตรงไหนรถเต็มไปด้วยชาวถนน เดินลำบาก...ก็ไปถางให้มันเตียน ชั้นแรกแก้ก็ทำความสะอาดเดียวไม่ได้ซักซวนไปคร่า ไปทำบ่อยๆ...เวลาว่างก็ไปทำ ส่วนเวลาอื่นแก้ก็ไปทำนาหากินตามฐานะ พยายามจากงานส่วนตัว...ก็ต้องไปทำสิ่ง ที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมต่อไป ชั้นแรกแก้ก็ทำผู้เดียว แต่ว่าคนเดินผ่านทางนั้น เข้าได้รับความสะดวกสบาย เมื่อเห็นท่านทำก็ไปถามว่าท่านทำอะไร ก็บอกว่า ฉัน ทำทางไปสวรรค์ แก่ร่ำอย่างนั้น คนเหล่านั้นก็นึกว่า เออ...เข้าทีคี ก็บอกว่า เอ้า!... ฉันจะร่วมมืออีกสักคนหนึ่ง ก็เลยกล้ายื่นสองคน พอต่อมามีคนอื่นมาเห็นก็มา ตามอย่างนั้นว่า ท่านทั้งสองนี้ทำอะไรไร้ ก็อกก็ตอบพร้อมกันว่าทำทางไปสวรรค์ คนเข้าอย่างไปสวรรค์ก็มาร่วมทำกันอีก...คนเพิ่มขึ้น จนกล้ายื่นสามคน มากกว่ามันทำทาง ทำบ่อน้ำ สร้างสวนสาธารณะ สร้างศาลาพักร้อน สร้างอะไร ต่างๆอันเป็นประโยชน์แก่สังคมในยุคในสมัยนั้น

ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์

ทางจังหวัดภาคใต้ของเรานี้ส่วนใหญ่เป็นตัวอย่าง ถ้าเดินทางจากตัวเมืองส่วนใหญ่ไปทางทิศตะวันออก เรียกว่าเขตcombeo เมืองระโนด เป็นเขตชายทะเลสองฝั่ง ฝั่งใน...ทะเลสาป ฝั่งนอก...ทะเลหลวงคืออ่าวไทย ระยะทางที่เดินไปนั้นจะเห็นศาลากลาง บ่อสำลัก ต้นไม้ร่มรื่น มากมายเหลือเกิน คนเข้าสร้างไว้ไปพักอาศัยนั้น...มองเห็นศาลากลางหน้า พักศาลาหลังนี้ก็มองเห็นศาลากลางโน้น ทางเดินแวงนั้นเป็นถนนรายละเยียด...รายชายทะเล ถ้าเป็นหน้าร้อนก็ต้องวิ่ง เพราะว่ามันร้อนเป็นพิษ ที่ คนเดินไปร้อนๆ พ้อไปเจอศาลากลาง บ่อสำลัก ร่มไม้...ก็หยุดพัก พอดีพักหายเหนื่อยแล้วก็เดินทางต่อไป

ศากาไม่รู้ก็ร้อยหลังในบริเวณนั้นมีเต็มไปหมด พวกร้าวบ้านมากสร้างบ้าง
พระชนชาบ้านสร้างบ้าง สร้างศากา สร้างป้อมน้ำ เวลาเดินทางก็ได้พักผ่อนสบาย
แล้วโดยมากก็มีพวกแม่ค้าขายของมาวางขายในศากา ขายข้าวyaงกันบ้าง...ขาย
ขันมกันบ้าง ขายอะไรมีต่ออะไรกันบ้าง พระสงฆ์องค์เจ้าเดินทางผ่านไปบ้านนี้ไม่ต้อง^ก
ว่าจะกลัวอุคหรอ ก พอลิบเอ็คโมง...ไปถึงที่ศากาใหญ่...ไปนั่ง ไม่ต้องพูดไม่ต้องจา
นนี้ไม่เห็นเงื่อแห้ง เดี่ยวมาแล้ว...เข้าເຂາມาถวาย หงອหาร หັນໍາຄົມພຣອມหมวด
ອັນນີ້ເປັນກິຈທີເຊາຫອບທຳ

ศาลากลางหลังกีฬาโต เขาก็นิมนต์พระไปเทคนทุกวันพระเวลาเย็นๆ เพื่อให้คนมานั่งเกล้าเรือนเคียงได้พักประชารมเทศาฯ เรื่องอย่างนี้ก็เป็นเรื่องทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ แต่ว่ามานิสัยนี้เข้าทำถนนรถยนต์วิ่ง ศาลที่สร้างไว้คนก็ไม่ค่อยได้พักเท่าไร เว้นไว้เพียงบางแห่งซึ่งอยู่ใกล้หมู่บ้าน... คนมานั่งพักเพื่อจะขึ้นรถต่อไป ก็ยังเป็นประโยชน์อยู่

คนเสียสละ...ใจว้าง คนเห็นแก่ตัว...ใจแคบ

เมืองไทยเราสมัยก่อน มีศาลาพักร้อน มีร่มไม้ มีป่าอนุฯ ตามหน้าบ้านก็มีหม้อน้ำใส่น้ำเย็นๆ มีขันใบบัวอยๆวางไว้บนหม้อ เพื่อให้คนได้คึ่งกินน้ำนั้นในเวลาเดินทาง แต่ว่าคือมาลิ่งที่เอาไปตั้งไว้นั้น...คนโน้มยเอาไปเสีย เช่นขันน้ำไปวางไว้...มันก็โน้มยขันไปเสีย อย่างนี้เป็นตน ก็เลยหายไป ไม่มีคนตักน้ำไว้ให้คนเดินทางคึ่งต่อไป ยังมีอยู่บ้างในบางแห่งที่ทำกันอยู่ในรูปอย่างนี้ เรื่องอย่างนี้มันเป็นเรื่องความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมนั้น เป็นกิจขอบอย่างหนึ่งที่ควรจะได้กระทำทั่วๆไป

คนเราถ้ามีน้ำใจเสียสละแล้ว มันก็กลายเป็นคนที่มีใจว้าง ถ้าเกิดความเห็นแก่ตัวแล้วก็เป็นคนใจคับแคบ ไม่เอื้อเพื่อເຝີແກ້ໄຂຮາ

โลกวุ่นวาย เพราะคนใจคับแคบ เห็นแก่ตัว

โลกเราเต็มไปด้วยคนใจคับแคบ...มันก็วุ่นวาย เกิดปัญหานานาประการ ปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคม เกิดจากคนใจแคบทั้งนั้น

คนใจคับแคบ ก็คือ คนเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว ทำอะไรก็จะเอาแต่ประโยชน์ ตนเป็นใหญ่ ไม่คำถึงถึงประโยชน์และความสุขของส่วนรวม ความวุ่นวายก็ต้องเกิดมากขึ้นเป็นธรรมดา แต่ถ้าหากว่าเราตั้งใจเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมแล้ว เรื่องความยุ่งยากมันก็น้อยลงไป

ប័ណ្ណិត ៣ ការងារ

คัมภีร์กล่าวต่อไปว่า ในครั้งตั้งแต่สมัยโบราณเข้าสู่อนกัมมาในรูปอย่างนี้
ชายหนุ่มชุด ๓๓ คน...เข้าช่วยกันทำงาน พัฒนาถนน ป้อน้ำ ศาลากาหารณะ
จนได้แก่เมืองแล้วก็ได้ไปเกิดเป็นพระอินทร์ อันนี้เป็นเรื่องเก่าที่เข้าเล่ากันมา
ครั้นเรื่องไปถึงพระโสตของพระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเป็น
เรื่องธรรมะไป คือว่าถ้าใครอยากรู้เป็นพระอินทร์ในรูปอย่างนั้น ก็ต้องประพฤติ
ธรรม แล้วก็วางแผนไว้เจ็บประการเพื่อให้คนได้นำไปปฏิบัติ แล้วก็จะได้เป็น
พระอินทร์ คือเป็นก่อนตาย ไม่ใช่เป็นกันเมื่อตายแล้ว เป็นอันวันนี้เป็นก่อนตายนี่
คิกว่า ถ้าเป็นเมื่อตายแล้วเราไม่รู้ไม่เห็น แล้วคนอื่นเขาก็ไม่ได้พlobยอนุโมทนาสาธ
ค้าย เพราะไม่รู้ว่าเราเป็นหรือเปล่า แต่ถ้าเราเป็นเดียวก่อนตายแล้วมันเห็นซักค้าย
ตัวของเรางง ไม่ว่าเรื่องอะไรทั้งนั้น

นิพพานขณะมีชีวิตอยู่

ในทางพระพุทธศาสนาให้เป็นก่อนตายกันทั้งนั้น แม้การปฏิบัติธรรมเพื่อ
การบรรลุนิพพานก็ให้บรรลุกันก่อนตาย ถ้าตายแล้วบรรลุมั่นก็ไม่ได้เรื่องอะไร ไม่มี
ใครรู้ไม่มีใครเห็น พระองค์จึงสอนให้นิพพานก่อนตาย ให้ได้ความสงบเลียก่อน
ให้ได้ความสุขที่แท้จริงเลียก่อนตาย ไม่ใช่ไปเอกสารเมื่อตายไปแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องที่
เรียกว่าฝันมากไปหน่อย เพราะฉะนั้นจึงสอนการปฏิบัติเป็นตัวธรรมะเอาไว้เพื่อให้
เราเขามาปฏิบัติ เราลองมาศึกษาเรื่องนี้บางข้อ ว่าจะเป็นประโยชน์แก่สังคม
ในยุคปัจจุบันขนาดไหน ถ้าเราได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติเจ็คประการที่ทำให้
คนเป็นพระอินทร์ จะคือหรือไม่?

ถ้าเขามาศึกษาพิจารณาแล้วก็จะเห็นว่า เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตัวของเรานะ แก่สังคมอย่างมากมาก แต่ถ้าเราคุ้งสังคมไทยในยุคปัจจุบันนี้แล้ว มีจำนวนไม่น้อยที่ขาดคุณธรรมเหล่านี้ จึงเป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายขึ้น... ความวุ่นวายส่วนตัว ความวุ่นวายภายในครอบครัว ในวงงาน ตลอดจนถึง ความวุ่นวายของสังคมโลกนั้น ก็เกิดจากว่าไม่เอาสิ่งเหล่านี้มาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จึงได้เกิดปัญหาอย่างมากค่ายประการต่างๆ แต่ถ้าสมมติว่า เราชวนกันใช้หลักเหล่านี้เป็นแนวทางปฏิบัติแล้ว อะไรๆ ก็จะไม่วุ่นวาย

ทำนุบำรุงและคงตนในคำสอนของพุทธศาสนา

เมืองไทยเรานี้เป็นเมืองพุทธศาสนา ที่เราพอจะคุยอวကันอยู่ได้ ว่าคือได้ว่า มีความมั่นคง คือมั่นคงในการจักระเบียง ในการเป็นอยู่เรียบร้อยกว่าประเทศอื่นๆ ที่นับถือพุทธศาสนาค้ายกัน เพราะว่าประเทศอื่นนั้นเลี่ยงหลักอก犷ไป ศาสนา ก็ เลยอับเฉาไป เพราะผู้ที่เข้ามาปกครองนั้นไม่ได้เอาใจใส่บำรุงส่งเสริมศาสนา

ส่วนในเมืองไทยเรานั้น พระราชนหากษัตริย์ทุกพระองค์ ตั้งแต่สมัยโบราณ มาจนถึงกาลบันนี้ เวลาเสก็จขึ้นเสวยราชสมบัติ ก็ได้ประกาศเป็นสัจจะว่า เอาไว้ว่า “เราจะบำรุงขอบขัณฑ์สีมาอาณาจักรและพระพุทธศาสนาให้เจริญ รุ่งเรืองก้าวหน้า” อันนี้เป็นหน้าที่ของพระมหาภักดิริย์

การบำรุงพระพุทธศาสนาของพระมหาภักดิริย์ไทยนั้น ไม่ใช่บำรุงแต่เพียง ค้านวัตถุ หากพระองค์ได้บำรุงในด้านการปฏิบัติธรรมะ คือองค์พระมหาภักดิริย์ ได้ทรงปฏิบัติธรรมเป็นตัวอย่างแก่ประชาชน พระมหาภักดิริย์ดำรงพระองค์ อยู่ในเทศพิธราชธรรมคือธรรมลำหรับพระองค์และประเทศ นี้เรียกว่าการบำรุง พระศาสนาอย่างแท้จริง

ในหลวงของเราองค์ปัจจุบันนี้ ถ้าเราเพ่งพิจารณาด้วยคิดแล้ว ก็จะพบว่า พระองค์เป็นผู้แทนของพระธรรมที่เกียว เป็นประมุขที่ทรงปฏิบัติธรรมะอยู่ตลอดเวลา ในเชิงประจัвшอนพระองค์ทรงเป็นธรรม ทำอะไรทุกอย่างก็ประกอบไปด้วยธรรมะ ไม่มีอะไรที่ละทิ้งธรรมะเลยแม้แต่น้อย นับว่าเป็นตัวอย่างในทางธรรม และเป็นผู้แทนของธรรมะกว่าได้ จึงเป็นรัมโพธิรัมไทรของราษฎรทุกถ้วนหน้า

ธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุข

เมืองไทยเรามีสภาพกันในรูปอย่างนี้ เราผู้เป็นประชาชนสามัญทั่วไป ก็ได้อาศัยบารมีรัมโพธิรัมไทรกันในรูปอย่างนี้ เราได้อาศัยบารมีรัมโพธิรัมไทร ของธรรมะในพุทธศาสนาเป็นเครื่องคุ้มครองรักษา เราจึงได้อยู่เย็นเป็นสุขกัน พอสมควร แต่ว่ามาบัดนี้ก็มีลางร้ายบอกเหตุการณ์อยู่บ้าง ว่าต่อไปข้างหน้านี้ ต้นไทรกิงหักจะเกิดขึ้น ต้นโพธิ์ใบโภรันจะมีขึ้น เพราะว่าคนเราไม่สนใจธรรมะ เห็นธรรมะเป็นของครึ่งไม่ทันสมัย และเห็นว่ากิจกรรมทางพิธีกรรมนั้นมันเป็นเรื่องของคุณตาคุณยาย...ไม่ค่อยสนใจเลียเลย อันนี้แหลมมันจะเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมทางจิตใจในการต่อไปในภายภาคหน้า

เมื่อพากันละเลยธรรมะ ก็ไม่มีหลักรักษาจิตใจ

คนเราถ้าชวนกันละเลยแบบแผน ขับธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม แล้ว จะมีอะไรเป็นหลักรักษาจิตใจกันอีกต่อไป ก็จะอยู่กันด้วยความเขม่นเข้าหากัน เกิดเป็นปัญหาสร้างความทุกข์ความเดือดร้อนได้

บทเรียนในลักษณะนี้มันสอนอยู่พอด้วยว่า การที่ไม่ประพฤติธรรมนั้นได้ผลอย่างไร เราคนไทยจึงควรจะมาช่วยกันกอบกู้ฐานะชีวภาพทางจิตใจให้มั่นคงอยู่ในตัวของเราต่อไป

“ຈະເຄີນທາງທີ່ຜູ້ໄຫວ່ເຄີນແລ້ວ”

โดยเฉพาะญาติโภมที่มาวัดกันบัว่ໄກปฏิบัติอยู่แล้ว ทั้งที่เป็นคนเช่าคนแก่ คนหนุ่ม คนสาว แม่เด็กหนุ่มๆ ก็มีมาฟังกันอยู่บ้างเป็นประจำ กันบัว่เป็นผู้เดียว เคินตามเส้นทางที่คิงคือเคินตามทางของบรรพบุรุษ ดังที่พระพุทธเจ้าอภิਆว่า “จงเคินทางที่ผู้ใหญ่เคินแล้ว”

ជុំខាងវៀតណាមេរោគនេះបានលក្ខករងទៅ

ผู้ใหญ่ นั่นหมายถึง ผู้ที่มีธรรม ไม่ใช่คุ้ายかない ไม่ใช่ เพราะอยุ่มาก
ไม่ใช่ เพราะเกิดในสกุลใหญ่ แต่ว่าใหญ่ เพราะมีธรรมะเป็นหลักของใจ

ជីវិតមិនធនាមេបែកលាកទទួលឱ្យ មេបែកពីក...កើបែកជីវិត បែកអនុសាច់
កើបែកជីវិត ឃើញបែកគោរពកំណើមធនាមេកើរឱកវា នាថ្មូ ដោករាប ដោករាបីឡើ នៃ
នាថ្មូចាត់ការរាជ ពេរាមិនធនាមេបែកគោរពកំណើមធនាមេកើរឱកវា នាថ្មូ ដោករាប ដោករាបីឡើ នៃ
នាថ្មូចាត់ការរាជ ពេរាមិនធនាមេបែកគោរពកំណើមធនាមេកើរឱកវា នាថ្មូ ដោករាប ដោករាបីឡើ នៃ

คนในสมัยก่อนๆ จึงได้กล่าวสอนกล่าวเตือนกันนักหนาให้คุณประพฤติธรรม
ให้ดีด้วยไม่ต้องมีกฎหมายก็ได้ แต่ในเรื่องนี้ก็เรียกว่า สอนให้ประพฤติธรรม
เจ้าประการ จะยกมาพูดบางข้อ...

มีความกตัญญู人格 เวทิตา

อย่างข้อแรกที่สอนไว้ว่า ผู้เป็นใหญ่เป็นโถชนิดพระอินทร์ได้นั้น จะต้องเป็นผู้บำรุงเลี้ยงมารดาบิคชา

เรื่องการเลี้ยงมารดาบิคานั้นเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญในชีวิตของคนเรา เพราะเราถือกำเนิดมาจากมารดาบิคชา มารดาเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้เลี้ยง เป็นผู้บำรุงรักษา ให้การศึกษาเล่าเรียน ชี้แนะแนวทางผิดถูกให้เราเข้าใจ ให้เราได้ปฏิบัติในทางที่ถูกที่ชอบตลอดเวลา เราจึงถือว่าท่านเป็นเจ้าบุญนาบุญ เป็นผู้อยู่เบื้องหน้าของเรา

พธศานาจัจดบิคามารดาเป็นทิศเบื้องหน้า

ทางพระพุทธศาสนาจัจดทิศไว้หักทิศค้ายกัน เรียกว่าทิศเบื้องหน้า เมืองหลัง เมืองขวา เมืองซ้าย เมืองบน และเมืองล่าง

ทิศเบื้องหน้านั้นคือบิคามารดา เอกมารดาบิคชาไปไว้ข้างหน้าก็ เพราะเป็นสิ่งที่เราจะเห็นได้ก่อนจะไปหั้งหมอด เหมือนกับทิศตะวันออก พ่อคืนขึ้นเราเห็นดวงตะวันเป็นของเค่นในอากาศ พ่อคืนก็เห็นว่ามีแสงสว่าง แสงสว่างนั้นมาจากดวงอาทิตย์ ดวงอาทิตย์จึงเป็นสิ่งที่เราเห็นก่อนในตอนเช้า ฉันใด

เราเกิดมาในโลก

ก็ได้เห็นคุณแม่ก่อนใครๆ

แล้วเราก็เห็นคุณพ่ออีกทีหนึ่ง

คุณพ่อคุณแม่จึงถือเป็นทิศเบื้องหน้า

เป็นทิศที่เราจะต้องกราบไหว้ ต้องการพั้กการะบูชา

ผู้มีความกตัญญูกตาเวทีเป็นผู้มีพื้นฐานจิตใจที่คิด

ผู้โภคโลกโดย ไม่กราบไหว้ทิศเบื้องหน้า ผู้นั้นเป็นคนที่คบไม่ได้ เพราะว่าทิศที่อยู่เบื้องหน้า... คนไม่เหลียวแล ก็เท่ากับว่าเป็นคนตามอุดตายิ่ส มองอะไรไม่รู้จักนั้นเอง แต่คนใดมีความเคารพรักการคาดบิคิ เป็นคนที่ไว้ใจได้ เราเข้าใกล้ก็ได้ เอกามาร่วมหุ้นร่วมส่วน ทำการค้าขายอะไรก็ได้ เพราะคนประเภทนั้นพื้นฐานทางจิตใจคิด มีความกตัญญูกตาเวทีเป็นพื้นฐาน

คนเราถ้าจิตใจตั้งมั่นอยู่ในความกตัญญูกตาเวทีต่อพ่อแม่ผู้บังเกิดเลี้ย้าแล้ว... เป็นคนที่คบได้ ถ้าขาดคุณธรรมข้อนี้แล้วเห็นจะไม่ไหว

ครอบครัวก้าวหน้า เพราะเคารพรักการคาดบิคิ

เพราะฉะนั้นท่านจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ ในครอบครัวใหญ่ๆที่มีความเจริญก้าวหน้า มั่นคง เป็นปึกแผ่น ก็เพราะคนในครอบครัวนั้นเคารพรักในมารดาบิคิของตน เมื่อมีชีวิตรอยู่ก็ถือว่าท่านเป็นผู้นำ เป็นผู้ที่เดินไปข้างหน้าเรา ท่านจะเดินไปทางไหน... เราถ้าเดินไปตามทางนั้น

อันปกติของพ่อแม่นั้น ย่อมเดินไปในทางที่ถูกทางที่ชอบ ไม่เดินไปทางผิดถ้าเป็นคนที่มีความสำนึกรักในหน้าที่ ก็อาจจะมีอยู่บางที่เดินผิดทางไป เพราะไม่รู้จักหน้าที่ของตัว เราผู้เป็นบุตรธิดา ก็เรียกว่าเดินทางของพ่อแม่ พ่อแม่ไปทางไหน เราก็เดินไปตามทางนั้นกันบ่าว่ปลดอดภัย แต่ถ้าเดินออกนอกลุ่มออกทางเมื่อใด ก็จะเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนเมื่อตน ฉะนั้นท่านจึงสอนเรื่องนี้ไว้ก่อนเป็นข้อต้นมารดาบิคิเป็นพระพุทธมัจฉารายในครอบครัว เป็นพระอรหันต์ของสูงๆในครอบครัว เป็นผู้ที่เราจะต้องกราบไหว้บูชาสักการะทุกครั้งเวลาเข้าบ้านอน

คนในสมัยโบราณเขาถือนักหน้าในเรื่องอย่างนี้ แต่ว่ามาในสมัยนี้เหตุการณ์มันเปลี่ยนแปลงไป ความเคารพในมารดาบิคาก็ซักจะลดน้อยลงไป ภาพอะไรที่มันเกี่ยวกับการปฏิบัติอ่อเมกน้อยลงไปทุกกรณีทุกเวลา ทำไม่จึงน้อยไปในเรื่องอย่างนี้ ก็ เพราะว่าคนเราสนใจในวัตถุมากเกินไป สนใจแค่ในการแสวงหาวัตถุมากจนเกินไป จึงไม่สนใจในสิ่งที่เรียกว่าจริยธรรม การละเลยก็เกิดขึ้น

ความสุขทางใจสำคัญกว่าความสุขทางวัตถุ

บางที่อาจจะนึกเลียบว่า คุณพ่อคุณแม่ท่านไม่มีอะไรที่จะต้องช่วยเหลือ ท่านมีความสุขความสุขอยู่พอดีแล้ว ก็เลยไม่เอาใจใส่ อย่างนี้เข้าเรียกว่าคนไม่มีหัวใจ คือไม่ได้คิดว่าพ่อแม่ไม่ใช่ต้องการแต่วัตถุเพียงอย่างเดียว ท่านต้องการที่จะเห็นหน้าลูก ต้องการให้ลูกท่านทุกคนเข้าใจในสารทุกชิ้นสักคิดอะไรต่างๆบ้าง เช่นว่า มารดาบิคากของเราท่านมีเงินมีทองใช้ มีบ้านอยู่อยู่สมบูรณ์แล้ว เราก็คิด เลียบว่าไม่ต้องไปปั่งกับท่าน ท่านอยู่สุขแล้ว...อย่างนี้คิดไม่ถูก เพราะคนอยุ่มาก คือคนแก่เนื้มก็จะว้าเหว่ทางจิตใจ ความว้าเหว่ทางจิตใจนี่มันเป็นทุกข์มาก เป็นเรื่องความทุกข์ในชีวิตรประจำวัน ลูกที่คิดจะต้องสำนึกรู้ในข้อนี้ ถึงแม้ว่าท่านจะมีความสุขสุขทางวัตถุแล้ว แต่บางที่อาจจะไม่สุขทางจิตใจได้

เพราะฉะนั้นเราระจะเข้าใกล้...ไปถ้าน เซ่นต์นี้เข้าไปเยี่ยมท่านเสียหน่อย ไปคุยกับปีกว่าปีน้ำง เมื่อคืนท่านหลับสุขดีไหม วันนี้ต้องการอะไรบ้าง จะให้ผมช่วยเหลือเจือจุนอะไรบ้าง อย่างนั้นบ่าว่าเป็นความซุ่มซึ้นเย็นใจของท่าน เพียงแต่ไปถ้านเท่านั้นท่านก็สุขใจแล้ว ไม่มีอะไรมากไปกว่านั้น ตอนเย็นเวลาจะนอนก็ไปเยี่ยมไปคุยกับท่านเสียหน่อย หรือกลับจากทำงานก็ไปเยี่ยมเสียหน่อย ถ้าเราไปไหนก็มีอะไรมาฝากท่านบ้าง...ซื้อผลไม้เล็กน้อยๆ ซื้อของที่ท่านชอบนำมาฝาก

คนเฒ่าคนแก่ท่านไม่ต้องการมากหรอก แต่น้ำใจนี่สำคัญกว่าวัตถุ คนเราไม่มีน้ำใจ...วัตถุมันก็ไม่มา แต่ถ้ามีน้ำใจแล้ว...วัตถุมันก็ตามมาเป็นธรรมชาติ

เพราะฉะนั้นเรารู้จะมีอะไรไปฝากให้ท่านบ้าง วันเกิดของท่านก็เอօะอะไรไปให้ไปอวยพรท่าน ความจริงเราไปอวยพรผู้ใหญ่ก็เท่ากับเราไปรับพรมากกว่า คือไปรับพรจากท่าน แต่เราเรียกไปอวยพรให้ท่าน เรียกว่าไป อวยพรก็ถูกในแต่หนึ่งเหมือนกัน คือไปให้ท่านสบายนิ เมื่อท่านมีความสบายนิ...ท่านก็ินได้นอนหลับ อายุมั่นขวัญยืน ถ้าว่าลูกหลานไม่ไปเลี้ยงมันก็ไม่ไหว

เคารพชึ้งกันและกันในระหว่างหมู่ชน

คนโบราณเขามีการนับถือผู้เฒ่าผู้แก่มาก เช่นว่า วันตรุษวันสงกรานต์ วันเข้าพรรษาของพราหมา วันปีใหม่ วันอะโรมย่างนี้ เขาก็ไปกราบไหว้ผู้ใหญ่ ตามบ้านออกหัวๆไปนั้น คราวที่แก่กว่าเพื่อนในหมู่บ้านย้อมได้รับการสักการะ เคารพจากคนในหมู่บ้านนั้น

เมื่อเด็กๆเคยจำได้ว่ามีคนแก่อู่คุณหนึ่ง ชื่อตามี้ ตามีนีเดินหลังคู แต่ว่า มีความรู้หลายอย่าง...เป็นช่างไม้ สมมติว่าจะสร้างบ้านสร้างเรือน ตามี้ต้องไป ซื้อให้เข้าเจาะให้เขากางเสาให้ตึกไม้ หั้งที่แก่เต็มที่แล้วก็ยังใช้แก แกอยู่คุณเดียว ...ลูกๆไม่มี แต่ว่าไม่เคือคร้อน เพราะคนบ้านใกล้เรือนเคียงเอาใจใส่ เอาข้าวสาร ไปให้ เอาปลาไปให้ มีขันมนนเนยก็เอาไปให้ ทุกคนในหมู่บ้านนั้นเลี้ยงตามีนี ให้ความสุขความสบายนิ ตามีนีจะดูว่าลูกนิคราภิไชย จะศักดิ์...เข้าไม่ถูก ถ้าร้องมาว่าตามี้ตีแล้ว...พ่อตาย...แม่ตาย เพราะเข้าไว้ใจว่าตามีนีเป็นคนยุติธรรม ไม่วังแก่เค็ก แก่ไม่ตีโดยไม่มีสาเหตุ แล้วแก่ไม่ตีแรงอะไร...ก้ามมะยมหาดกัน ส่องสามทีเท่านั้น

อาทมา ก็เคยถูกแกกตีเข้าบ้างเหมือนกัน ร้องให้มาหาคุณแม่...คุณแม่เนย เพราะถือว่าตาบี เป็นคนบุติธรรม เขาร้องกันในรูปอย่างนั้น ถ้าหากว่าเป็นวันสำคัญ เช่นวันทำบุญเดือนลิบ ขอนบ้านตามบ้านที่เยอะแยะ...คนเขามาให้ บ้านใกล้เรือนเคียง ไม่ใช่บ้านนั้นก็เขามาให้ แก่ได้ตั้งกะเมอให้ๆ พากเราเด็กๆ ชอบไปบ้านตามบ้านที่ เพราะว่ามีขันมเลี้ยงอย่างนั้น

อันนี้เป็นวัฒนธรรม เป็นประเพณีของการเคารพผู้ใหญ่ในเขตบ้านนั้น เขายังอยู่กันด้วยความสุขสบาย คนแก่จะครุ่นควายว่าใครก็ได้ เวลาแต่งงานก็ต้องเชิญ ไปบ้านเป็นประชาน มีงานศพก็ต้องไป ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ หรือว่าบวชนาค...จะต้องไปค่วยทั้งนั้น หากว่าบ้านไหนมีคนแก่ที่เข้าเคราะฟไปบ้านแล้วว่าเป็นมงคล ทำอะไร ถ้าไม่มีคนแก่ที่เข้าบ้านถือไปบ้าน เขาถือว่าเขาก็อีกเหละ เอ...ทำงานอะไรกันนี่ ทานนั้นก็ไม่น่า...หัวว่าเป็นคนไม่คิดแล้วคนนั้นจึงไม่ไปค่วย ถึงกับเสียหาย สังคมเข้าเป็นอย่างนี้จึงอยู่กันดั่นที่พื้นที่น้อง มีความสุขความสบาย ไม่รุ่นราวย ไม่เดือดร้อน นี่คือการเคารพกัน

ความรักความเคารพกันในระหว่างชน มันเป็นเหตุให้เกิดความสงบสุข แต่ถ้าเกลียดกันขึ้นเมื่อใด ก็มีความทุกข์ความเดือดร้อนเมื่อนั้น

เคยวนนี้บุติธรรมเหล่านั้นหักจะเลื่อนหายไป มันไม่ค่อยจะประภูมิเหมือนเมื่อตอนเด็กๆ ที่เคยแลเห็น ก็ เพราะว่าจิตใจคนมันได้เปลี่ยนแปลงไป มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ความเลี่ยสละตน้อยไป เวลาหนึ่งแม้กับพ่อแม่ก็ไม่อยากให้ อยาจจะเอาไว้กินไว้ใช้ผู้เดียว พ่อแม่ขออะไรบ้างก็ซ้ำ แต่ถ้าตัวมาขอจากพ่อแม่ต้องขอ เอาทั้งนั้น เอาเท่านั้นเท่านี้ นิสัยนี้มันเป็นมาตรฐาน แต่เด็ก พอกเป็นวัยหนุ่มที่นิสัยก็ยังไปอยู่กับเขาอยู่เรื่อยไป โถเป็นผู้ใหญ่ก็ยังไปอยู่ต่อ เช่นมาชูรูปบานเป็นต้น จะเขานั้น จะเขานี่ ถ้าไม่ได้แล้วจะน่าจะลาออกจากประชาชน ไม่รู้จะไปเป็นลิงเป็นค่างที่ไหน มันเป็นเสียอย่างนี้ มนุษย์เรามันอุตรีไม่เข้าเรื่อง ลาออกจากอย่างไร จะไปอยู่ที่ไหน...ลาแล้ว นี่เรียกว่าเป็นการชูเชิญ เสีย尼สัยมาตรฐาน แต่ตัวน้อยๆ ไม่เคารพผู้ใหญ่คือพ่อแม่ แล้ว

เวลาไครกนั่งปักกรองเรา เราก็ไม่เคารพอีก จะเข้าอย่างนั้น จะเข้าอย่างนี้ จะเข้า
ตามชอบใจ มันก็วุ่นวายเดือดร้อน

คนโบราณเขาว่า คบเด็กสร้างบ้าน คบคนหัวล้านสร้างเมือง เขาว่าเอาไว้
อย่างนั้น ไม่รู้ว่ามันยุ่งอย่างไร เรื่องอย่างนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญอยู่ที่เราควรจะได้เพาะ
ให้เกิดขึ้นในสังคม คือความเคารพมารดาบิดา เลี้ยงดูมารดาบิดา ถ้าไม่เลี้ยงดู
ก็เสียใจ เลี้ยงใจสำคัญกว่าเลี้ยงดู อย่างนี้แล้วก็อยู่กันด้วยความสุขสบาย

เคารพผู้ใหญ่ในสกุล

อีกประการหนึ่งเข้าสอนว่า ให้เคารพผู้ใหญ่ในสกุลตามอาชูโศ พ่อแม่นะ
ท่านไม่ได้อยุ่กับเราตลอดไปหรอก วันหนึ่งท่านก็จะต้องจากเราไป...ตายไปจาก
โลกนี้ ที่นี่เมื่อพ่อแม่ตายไปแล้ว เราก็ต้องอุปโลกน์ครรซ์กคนหนึ่งให้เป็นหัวหน้าใน
ครอบครัวเป็นหัวหน้าในสกุลของเรา ที่เราจะถือเป็นคงเป็นผู้นำ แล้วก็รับฟังคำสอน
คำเตือนของบุคคลนั้นต่อไป

ขันคนที่อยู่กันเป็นหมู่เป็นพวงนั้น ถ้าปราศจากผู้นำหมู่แล้ว ก็จะอยู่กัน¹
ได้อย่างไร? ปลาก็มีผู้นำฝูง นกก็มี ผู้นำฝูง วัวควายก็มีผู้นำฝูง อะไรมัน
ก็มีหัวหน้าทั้งนั้น แม้แต่คนตัวเล็กๆก็มีหัวหน้า ถ้าเราไปศึกษาดูแล้วก็จะเห็นว่า
มนตนั้นมีหัวหน้า ต้องคุณานา คุณานั่นคือelan เป้าหมายทางเดิน จะเห็นว่ามีหัวหน้า
ไปข้างหน้า ถ้าตวนนั้นเอียงไปทางขวา...พวงลูกน้องก็ไปทางขวา ถ้าตวนนั้นไปทาง
ซ้าย...มันก็ไปทางซ้าย คดไปตามหัวหน้า ถ้าตวนนั้นลงรู...ก็ลงรูกันเป็นแทร่ไปเลย
นี้ให้เห็นว่ามันมีหัวหน้า นกก็มีหัวหน้า คนป่าคนเปิงแม้ว่าจะไม่เจริญคุยอาการธรรม
ก็มีคนเป็นหัวหน้า เคารพบุคคลผู้เป็นหัวหน้า

เรื่องหัวหนานีสำคัญมาก ในตัวมนุษย์เราต้องมีหัวหน้า มือกีต้องมีหัวแม่มือ เท้ากีมีหัวแม่เท้า ระหว่างแข็งชา กีมีหัวเข่า เรื่องหัวมันสำคัญทั้งนั้น ถ้าหลุดคิป ลักษณะก็เป็นโรคหัวเข่าหลุด...เดินไม่ได้ หัวแม่มือไม่มี...มีลี่วันก็ไม่ได้เรื่องอะไร ต้องมีผู้นำ หากขาดผู้นำคือคุณพ่อคุณแม่ เริ่มต้นเมื่อคุณพ่อคุณแม่ตายแล้ว เรายังต้องคงผู้นำขึ้นใหม่ ผู้นำของเรานั้นก็คือผู้ที่เป็นพี่ใหญ่ในครอบครัวของเรานั้นแหละ สมมติว่าคนใหญ่เป็นผู้หญิงก็ต้องให้เป็นผู้นำ เป็นผู้ชายก็ต้องให้เป็นผู้นำ

เคยไปที่งานเข้าแห่งหนึ่ง บิคาดายไปก่อนแล้วเหลืออยู่่แต่มาตรา ในวันนั้น มาตราตาย พอมาราตายไปลูกๆก็มาประชุมพร้อมกัน ลูกของแม่นนเป็นพระชนูป องค์หนึ่ง พ comaประชุมพร้อมท่านกับอกว่า ต่อแต่นี้ไปขอให้พี่สาวซื่อนั้นเป็นผู้นำในครอบครัวของเรา เรื่องการจัดงานศพ การทำอะไรทุกอย่างต้องฟังเสียงคุณพี่ ทั้งๆ ที่ท่านเป็นพระ แต่ว่าท่านให้เกียรติพี่สาวให้พี่เป็นใหญ่ในงาน ความจริงถ้าท่านเป็น เสียเองก็ได้ แต่ว่ามันไม่เหมาะสม เพราะว่าเป็นการไม่เคารพต่อพี่สาวซึ่งเป็นพี่ใหญ่ ก็เลยตั้งให้พี่สาวเป็นใหญ่ ในครอบครัวต้องฟังเสียงคุณพี่ ทำให้ในงานเรียบร้อย ทั้งหมด นี่ เพราะว่าเรายกคนให้เป็นผู้นำ

เคารพในตัวผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นำ

ในหมู่ครอบครัวระดับชาติก็เหมือนกัน ถ้าไม่มีผู้นำก็วุ่นวาย ผู้นำฝ่ายบริหาร ก็มี ฝ่ายศุลกากรก็มี ฝ่ายนิติบัญญัติก็มี ตามแบบประชาธิปไตย...ใครมีหน้าที่ อันใดแล้วเราก็ต้องปล่อยให้เข้าทำหน้าที่นั้นให้เรียบร้อยสมบูรณ์ อย่าไปขัดคือเขามีอะไรให้เข้าเป็นแล้วก็ควรให้เข้าเป็นให้เต็มที่ ถ้าไปขัดคอกันนอกกฎหมายนั้นก็เรียกว่า ไม่เคารพแบบแผน ไม่เคารพศักดิ์สิทธิ์...ก็เลยวุ่นวายกันใหญ่ ถ้าจะประท้วง ก็เรียกว่าทำตามระเบียบแบบแผน ต้องไม่ประท้วงแบบเอกสารเกรียงกรา ทำให้

คนอกใจขวัญหนีคีฟ้อ จึงจะเรียกว่ามีปัญญา ทำอะไรค้ายปัญญามันก็ไม่รุ่น แต่ถ้าทำค้ายความณ์แล้วก็รุ่นวาย สร้างความทุกข์ความเดือดร้อน

เวลาเราเดินทางไปไหนๆ มีคนนำ เรียกว่าผู้นำทาง ในหมู่อุบลาก็มีผู้นำ เรียกว่าทายก เรียกที่ถูกเรียกว่ามีโรคทายก แปลว่าผู้นำทาง แต่เราเรียกให้ขาดไปเลี้ยงเรียกว่าทายก ทายกแปลว่าผู้ให้เท่านั้นเอง ควรจะเรียกว่ามีโรคทายก เช่น พันเอกเสรื่นนำเราส่วนตัวให้พะ เรียกว่า มีโรคทายกของวัชชลประทานฯ แล้วไม่ต้องตั้ง...เป็นเงย คือเป็นค้ายการกระทำ เมื่อกระทำหน้าที่ในการนำเข้าให้พะ ส่วนตนต์ ทำบุญสุนทาน ก็เรียกว่าท่านเป็นมีโรคทายก เมื่อมีโรคทายกเขาว่า อปางใจ เราก็ว่าตามกันไป แต่ถ้ามีเรื่องอะไรก็มาปรึกษากันได้ แสดงความคิดหรือความเห็นว่าจะเอาอย่างไร ก็ฟังเลียงข้างมากเป็นเกณฑ์ อย่างนี้ก็ไม่ยุ่ง แต่ว่าที่นี่ บางทีเวลาประชุมกัน ตกลงกันแล้วแต่มีคนหนึ่งไม่เห็นด้วย ออกไปยืนพูดอยู่นอกสภากลับ...มันก็ยุ่งรุ่นวาย เมื่อพูดตกลงกันแล้วก็เป็นอันตกลงกันไป ออกไปแล้วก็อย่าไปพูดอีกให้มันรุ่นวาย เพราะเราอยู่ในรัฐมนตรีนั้นแล้ว เรื่องมันก็ไม่ยุ่ง

ในหมู่พระเราที่ต้องมีผู้นำ วัดหนึ่งก็มีสมภารองค์หนึ่ง มีผู้ช่วย แล้วก็ยังตั้งองค์ื่นไก่ออก องค์นั้นมีหน้าที่คุ้มครองของอะไรต่างๆ เป็นหน้าที่หัวๆไป ต่างคนต่างทำหน้าที่ แต่ก็ต้องฟังเลียงสมภารซึ่งเป็นหัวหน้า ถ้าสมภารลั่งอะไรก็ทำตาม...เรื่องมันก็เรียบร้อย ในชุมชนใดคนไม่เคารพหัวหน้า...ลำบากรุ่นวายทั้งนั้น จะอยู่กันได้อย่างไร ต้องเกิดความทุกข์เดือดร้อน

เคารพลำดับอาวุโส

เรื่องนี้สำคัญ ในครอบครัวเราจะอบรมไว้ คืออบรมให้เคิกรู้จักเคารพผู้อาวุโสในครอบครัว เช่นว่ามีลูกหลานคน ก็ให้ถือว่าคนหัวปีนี้เป็นหัวหน้า

ในครอบครัวแทนพ่อแม่ ถ้าคนหัวปี๋ว่าอะไร...ต้องฟัง สอนให้เขาฟัง เคยได้ทราบว่า ครอบครัวชาวญี่ปุ่นเขาถือเรื่องนือป่างเคร่งครัด เวลาตักอาหารจากหรือแจกของ เขาก็ต้องแยกตามอาชูโส สมการต้องได้ก่อน แล้วก็รองลงไป เรียงพระราชบัญญัติ คนสุกท้ายคือสามเณร พอเหลือเเนร์กถึงเด็กตามลำดับไป เดินก็ต้องไปตามลำดับ อาชูโส พระพราชาแก่เดินหน้า พระยาอ่อนเดินหลัง เรื่องไม่ถืออาชูโสนั้นมันมี เรื่องเดียวก็อเรื่องไปล้านนี่...ถือไม่ได้ ใครไปก่อนต้องเข้าก่อน ถ้าไปเรียงอาชูโส อยู่ตรงนั้นก็จะเกิดเรื่องใหญ่...อย่างนี้เขามีถือ นอกนั้นแล้วเขาก็ถือทั้งนั้น เขาวาง ระเบียบไว้ดี ในครอบครัวของเราก็เหมือนกัน เราควรจะถือลำดับอาชูโสได้ไว

ในญี่ปุ่นเขาเล่าให้ฟังว่า ครอบครัวนี่ตักข้าวเลี้ยงกันในครัว แม่เป็นคนตัก ตักให้พอก่อน แล้วก็ตักให้แม่ แล้วให้ลูกหัวปี๋เรียงลงไปตามลำดับ จนกระทั่งถึงลูก คนสุกท้าย คนสุกท้ายเขารายกว่าเจ้าข้าวตัง เพราะว่ามันถึงกันหมด...ไปกินข้าวตัง การกระทำอย่างนั้นเป็นการฝึกให้เคารพอาชูโสนั้นเอง เพราะฉะนั้นคนญี่ปุ่นนี่เขา เคารพกันนักหนา เขาเคารพจักรพรรดิว่าเป็นหัวหน้า เคราพรต่อรัฐบาล เคราพรต่อ กษัตริย์บ้านเมืองกันอย่างเคร่งครัด คนญี่ปุ่นจึงสร้างชาติสร้างประเทศได้รวดเร็ว เพราะความเคารพเชือฟังกันนั้นเอง เดียวนี้เขารับอารยธรรมใหม่ๆมาอาจจะเกิด วุ่นวายบ้างแต่ก็ไม่มากนัก เพราะเชื้อเดิมมีมากกว่า เชื้อเดิมมีฐานแรงกว่า เขาก็ ยังเก่งอยู่ ของเราก็ควรจะเป็นอย่างนั้น ทั้ตามลำดับอาชูโสเอาไว้ เด็กจะได้เคารพ กันตามลำดับ สิ่งทั้งหลายนั้นมันตั้งคันในครอบครัวทั้งนั้น ไม่ว่าอะไร เรื่องชาติ เรื่องบ้านเมือง เรื่องโลก...มันมีมาในครอบครัวทั้นนั้น ถ้าเราเริ่มต้นอะไรสิ่งใดไว้ ในครอบครัวแล้วมันก็ลายเป็นเรื่องใหญ่ไปได้ ลูกของเรามีอ้อปอยู่ที่ไหน มันก็ເກ ะเบียบที่ใช้ในครอบครัวไปใช้เป็นนิสัย...อันนี้มันเป็นการคี

คุณงานคุณการของเราก็เหมือนกัน เราต้องทึ้งหัวหน้าเอาไว้ คนนี้เป็นหัวหน้า ในเรื่องครัว นี้เป็นหัวหน้ารับแขก คนนั้นเป็นหัวหน้าฝ่ารถ...ต้องรับผิดชอบ เรา ตั้งไว้อย่างนั้น ทุกคนต้องเคารพหัวหน้า เรียกว่า เคราพรตามอาชูโส

พบปะกันเสมอจั้กเกิคความคุ้นเคยและสามัคคี

แล้วให้เก็งต้องประชุมกันบ่อยๆ คนที่เป็นสมาชิกในครอบครัวต้องประชุมกันบ่อยๆ วันนั้นไปบ้านนั้น วันนี้ไปบ้านโน้น...หลายคน สมมติว่าเรามีห้าคนพื้นของเรานั้นประชุมกัน...วันเสาร์อาทิตย์ไปประชุมกันทีหนึ่ง ปรึกษาหารือกันในเรื่องการทำมาหากิน เรื่องโน้นเรื่องนี้ พบปะกันเดียบ้าง...ความสามัคคีมันก็เกิด แล้วเวลาไปประชุมก็พาเด็กไปด้วย เด็กเขาก็ประชุมกันในหมู่เด็ก ไปเล่นกันสนุกสนานตามประสา ผู้ใหญ่ก็คุยกันตามประสาผู้ใหญ่ รับประทานอาหารร่วมกัน อญຸกันด้วยความมั่นคงต่อไป มีปัญหาอะไรก็มาปรึกษากัน คนไหนเป็นผู้ใหญ่ในที่ประชุม...เราต้องเคารพต่อหัวหน้า เรียกว่า อปิริหานิธรรม เรียกว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญถ่ายเดียว ไม่เลื่อมก็ เพราะมีการประชุมกันบ่อยๆ คนเรานั่งอยู่คนเดียว ความคิดความอ่านมันก็คับแคบ แต่ถ้าได้ปรึกษาหารือกันแล้วความคิดมันก็กว้างออกไป มีเรื่องอะไรเอามาปรึกษากัน...มันหลายหัวก็ช่วยกันคิดช่วยกันตรง ช่วยกันแก้ไขเพื่อชัดปัญหาเหล่านั้น ก็เป็นเครื่องช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้า จึงต้องมีการประชุมกันบ้าง อันนี้เป็นเรื่องคิ

พีนัง Kong ไม่เคยพบกัน...มันห่าง ห่างกันออกไปฯ เพราจะว่าไม่ได้พบกัน ถ้ามาพบกันบ่อยๆ มันก็เกิดความคุ้นเคย เกิดความสนิทสนม พระพุทธเจ้าตรัสว่า...ความคุ้นเคยนั้นแหละเป็นญาติอย่างยิ่ง แม้เราเป็นญาติโภคสืบสายโลหิตกันแต่ไม่คุ้นกัน...ก็ไม่เป็นญาติ ที่นี่มาพบปะกันแล้วก็ต้องเคารพกันตามลำดับ ปรึกษาหารือกัน การอยู่กันก็จะเรียบร้อย ไม่มีเรื่องอะไรเลียหายอะไร

สำหรับในวันนี้ก็พูดເອງແຕ່ເພີ້ນແຄນື່ກ່ອນ
... ຂອບໃຈກາຮແສດງປາສູກຕາໃນວັນນີ້ໄວແຕ່ເພີ້ນທ່ານີ້ ...

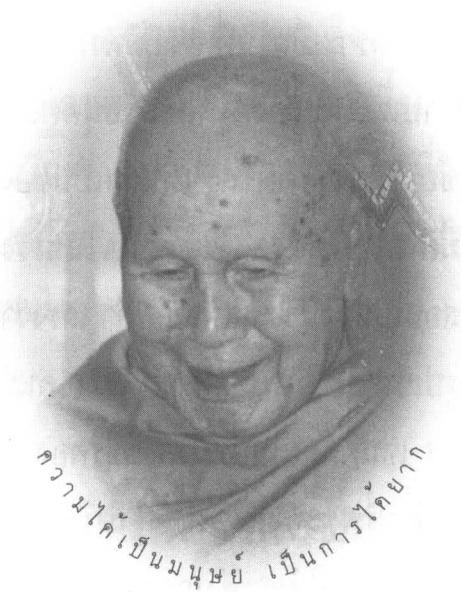
ความเข้าใจก่อนการปฏิบัติ

ความได้เป็นมานุษย์ เป็นการได้ยาก

น้ำที่เราใส่ไว้ในแก้ว ถ้ามีตะกอนก็มองอะไรไม่เห็น
แต่พอหมักตะกอนแล้ว...มองเจ้า...มองอะไรเห็นชัดเจนดี
ใจของเราก็เหมือนกัน...

ถ้ามันชุ่นคัวยอาหารณรัก อาหารณร้อน
อาหารณกรด อาหารณกรีด
หรือว่าอาหารณริษยาเข้าจับจิตใจของเราแล้ว
...คิดอะไรไม่ออก
เราต้องเอาสิ่งนั้นออกให้หมด
พอเอาสิ่งนั้นออกหมด...ใจผ่องใส คิดอะไรก็คล่องคลายคือ
การปฏิบัติตามธรรมนั้นแทบทะ...
เป็นทางให้ได้รับผลคือความสุขความเจริญแต่ทางเดียว

พระพرحمังคลาจารย์(หลวงปู่ปัญญาอันทภิกขุ)

ญาติโยมพุทธบริษัทหงษาย

ณ บัคนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในการส่งบ ตั้งอกตั้งใจฟังคำยศ เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

ความกังวลต่อการเผยแพร่ธรรมะ

อีกสองสามวันก็จะถึงวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนาอีกวันหนึ่ง คือวันเพ็ญเดือนแปด วันเพ็ญเดือนแปดนี้ เราเรียกตามภาษาบาลีว่า “วันอาทิตย์” อาทิตย์นี้ เป็นที่ขอของชาวฤกษ์คงหนึ่ง เมื่อ古往จันทร์โครโนมาผ่านชาวฤกษ์

คงนั้นเป็นวันเพ็ญ ก็เรียกว่า วันเพ็ญอาสาพหะ วันนี้มีประวัติเกี่ยวเนื่องกับความสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นวันที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ประกาศธรรมเป็นครั้งแรกในโลก คือเมื่อภายหลังพระองค์ได้ตรสรุปอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว พระองค์ก็พิจารณาถึงข้อธรรมะที่ได้ตรสรุป เห็นว่าเป็นของลึกซึ้งคัมภีรภาพ ยากที่คนธรรมศาสนัญมีกิเลสบังคุณชาจะรู้เข้าใจในธรรมนั้นได้ ในครั้งแรก ก็ทรงอคหนาจะใจว่าสอนไปแล้วน่าจะเห็นอยู่แล้ว เกรงว่าคนทั้งหลายจะไม่เข้าใจ การที่พระองค์คิดไปในรูปเช่นนั้น ก็พระทรงเห็นว่า คนทั้งๆไปยังติดอยู่ในอะไรหลายอย่างหลายประการ เช่นติดอยู่ในประเพณีพิธีริทึ่ง หรือการปฏิบัติบางอย่างที่เคยกระทำกันมาก่อน สิ่งที่พระองค์ได้ตรสรุปนี้เป็นสิ่งที่เรียกว่าใหม่ที่สุดในวงการศาสนา ถ้าจะไปพูดให้เข้าฟังเกรงว่าเขาจะไม่เข้าใจในเรื่องนั้น เมื่อไม่เข้าใจก็จะเป็นการเหนื่อยเสียเวลาเปล่าๆ อันนี้เป็นเรื่องที่ทรงวิตก่อน ที่จะเสศ์จอกไปทรงสั่งสอนธรรม

เปรียบมนุษย์กับบัว ๔ เหล่า

แต่ภายหลังเมื่อได้เห็นคอกบัวที่อยู่ในสระน้ำ คอกบัวในสระนั้นก็เป็นธรรมะ เมื่อ он กัน พระผู้มีพระภาคทรงเห็นคอกบัวแล้วก็พบว่า คอกบัวในสระนั้นมีอยู่ลี่ประเกทค้ายกัน คือ คอกบัวที่พร้อมจะบานในตอนเช้า คอกบัวที่จะบานในวันต่อไป คอกบัวที่บานได้ และคอกบัวประเกทที่ไม่บาน แต่กลไยเป็นของน่าจมนำ เป็นเหยื่อเต่าไป

เมื่อพระองค์เห็นคอกบัวเช่นนั้นก็มานึกได้ว่า...

มนุษย์ที่มีอยู่ในโลกนี้ ก็มีอยู่ ๔ ประเภท เปรียบเหมือนกับคอกบัว ที่มี ๔ ชนิด ๔ เหล่า เมื่อ он กัน คือ...

คนประเทที่หนึ่ง ເປັນພວກທີ່ມີປັບປຸງຫາໄວ ພຸກອະໄຮກ໌ເຂົ້າໃຈໄດ້ຫັນທີ່ພວກໜຶ່ງ
ອີກພວກໜຶ່ງນັ້ນ ຕ້ອງອືບຍາກນໍາຍາວາ ຈຶ່ງຈະເຂົ້າໃຈຄວາມໝາຍ
ອີກພວກໜຶ່ງນັ້ນ ພອຈະຈູງໃຫ້ເຄີນໄປໃນທາງທີ່ຖຸກທີ່ຂອບໄດ້

ສ່ວນອີກພວກໜຶ່ງເຮັດວຽກວ່າ “ປະປຽມະ” ເປັນພວກທີ່ປັບປຸງອ່ອນ ໄມສາມາດ
ຈະເຂົ້າໃຈໄດ້ ອ່ອນແມ່ໄມ້ໃຫ້ປັບປຸງອ່ອນແຕ່ກໍເປັນຄົນທີ່ຄື້ອເກີນໄປ ຈຳໄມ້ສາມາດຈະຈູງ
ໄປຄາມເສັ້ນທາງທີ່ຖຸກທີ່ຂອບໄດ້

ທຮງຕັດສິນພຣະທ້ຍອອກແຜຍແພຣີຣະມະ

ເມື່ອໄດ້ພິຈາລະນາເຫັນວ່າມີຄົນຍູ່ < ປະເທດ ແນີ້ອນກັບຄອກມັວສີເຫຼັກທີ່ຍູ່
ໃນໜ້າ ພຣະອງຄົກຄືຕັດສິນພຣະທ້ຍ່ວ່າຕ້ອງລອງສອນຄູ ເພື່ອວ່າຄົນແລ່ານັ້ນໄດ້ພັງແລ້ວ
ຈະເກີດຄວາມຮູ້ຄວາມເຂົ້າໃຈໃນຂ້ອຍຮະມະທີ່ຈະນຳໄປສອນນັ້ນນັ້ນ ເມື່ອໄດ້ທຮງພຣະດຳວິ
ເຊັ່ນນັ້ນແລ້ວ ກົນເກີວ່າຄວາມສອນໄຄຮກ່ອນ ເພວະວ່າການສອນຄວັງແຮກນີ້ເປັນການ
ທົກສອບຄວາມເຂົ້າໃຈຂອງຄົນພັງ ວ່າຈະເຂົ້າໃຈເຮືອງທີ່ທຮງສອນຫຼືໄມ່ ເພວະຈະນັ້ນ
ທົ່ວໄວ້ເລືອກຄົນພັງທີ່ເໝາະກັບຮຽມະທີ່ພຣະອງຄົຈະໃຫ້ ກົດທຮງຄືກີໄປລຶງບຸກຄຸລີ່ງ
ພັງຄວັງແຮກສອງທ່ານ ຄື່ອ ທ່ານອາພັກຄາບສ ກັບ ອຸທກຄາບສ ດາບສ້າງສອງທ່ານນີ້
ເປັນຄຽງເປັນອາຈາຍຢືນແກ້ວນມາດົງ ເບຍເປັນອາຈາຍຢືນສອນພຣະອງຄົເຮືອງການບຳເພື່ອມານ
ອັນເປັນການປົງປົກຕົວຢູ່ໃນສຳນັກງານທ່ານທີ່ສອນນີ້ມາກ່ອນ
ໃນເຮືອງການບຳເພື່ອມານາມແບບທີ່ເຂົ້າທັກນາກ່ອນ ແລະທຳໄດ້ສໍາເລັດຈາກອາຈາຍ
ຢັກຢ່ອງວ່າ “ເມື່ອຄົນເກົ່າ” ແຕ່ພຣະອງຄົມີ່ເພື່ອໃຈໃນກໍາວ່າ “ເກົ່າ” ທີ່ອາຈາຍຢັກຢ່ອງໃຫ້
ເພວະຄືຄຸແລ້ວມັນໄມ້ພັນໄປຈາກຄວາມທຸກໆ ຍັງມີປັບປຸງຫາ ຍັງມີຂ້ອຂ້ອງໃຈ ໄມທຮງ
ພອພຣະທ້ຍ ເພີ່ງສັກແຕ່ວ່າໄດ້ເປັນອາຈາຍຢືນສຳນັກນ້ອຍໆ ແຕ່ພຣະອງຄົໄກວ່າທີ່ຈະສຶກຂາ
ຄັນຄວ້າຕ່ອໄປ ເພວະນັນຍັງໄມ້ຄື່ງທີ່ສຸກຂອງສິ່ງທີ່ຕ້ອງການ ຈຶ່ງໄດ້ລາອອກຈາກສຳນັກ

อาจารย์นั้นไป ครั้นได้ครั้งสุดแล้วก็นิ่กว่าอาจารย์ทั้งสองท่านนั้น เป็นผู้มีพื้นฐานทางจิตใจคือเมมาระที่จะนำธรรมะอันใหม่นี้ไปให้ได้ แต่ได้ทราบว่าอาจารย์ทั้งสองนั้นได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว จึงพาจากความคิดจะได้รับในชีวิตนี้

ต่อมาก็คิดว่า มีคนอยู่อีกห้าคน เป็นคนที่เคยร่วมสุขร่วมทุกข์กันในการบำเพ็ญความเพียร ที่เรียกว่า “ทุกกรกิริยา” ประเทคโนโลยเดียนนี้มีคนจำพวกหนึ่งชอบทราบคนให้ลำบาก การทราบคนให้ลำบากนั้นก็ เพราะเนื่องจากเข้าใจไปว่า ร่างกายเป็นสิ่งผูกพันวิญญาณของเข้า เพราะฉะนั้นต้องทราบร่างกายให้เที่ยวแห่งแล้วให้นั่นตายไป วิญญาณจะได้ออกจากร่างนี้ไปเกิดใหม่ในที่ที่ชอบต่อไป อันนี้ เป็นความเข้าใจของพวกพราหมณ์ในสมัยนั้น พากนั้นจึงได้ทำพิธีบำเพ็ญความเพียร ด้วยประการต่างๆ พระพุทธเจ้าของเราก่อนที่จะได้ครั้งสุดเป็นพระพุทธเจ้า ก็ได้ เคยไปทดสอบบำเพ็ญความเพียรในเรื่องนี้มาเมื่อกัน ใครเคยอ่านหนังสือที่เรียกว่า “พุทธประวัติจากพระไอยูร์” จะรู้เรื่องเกี่ยวกับการบำเพ็ญทุกกรกิริยานี้ดีว่ามีอะไรบ้าง พระองค์ทำแล้วก็ได้พบว่าสิ่งนี้ไม่ได้เรื่องอะไร เป็นการเห็นด้วยเห็นด้วยเปล่าๆ เป็นการทราบกายโดยไม่ได้อะไรเกิดขึ้น ก็ทรงละเลิกจากความเพียรแบบนั้น แล้วได้หันมา ทำความเพียรแบบใหม่ จนได้ครั้งสุดเป็นพระพุทธเจ้า แต่ว่าพวกดูเชิงทั้งห้าท่านนั้น เป็นคนเชื่อมั่นในการปฏิบัติแบบเก่าๆแบบเดิมๆ...ก็ไม่เลิก ให้หนีจากพระพุทธเจ้า ไปอยู่ที่อื่นเพื่อทำความเพียรแบบนั้นต่อไป

พระพุทธศาสนาสอนให้แกะสิ่งที่เป็นพิธีริบดอง

อันนี้มีคติสอนเราทั้งหลายอยู่ประการหนึ่ง คือว่า คนเราทั้งๆไปนั้น มัก จะคิดอยู่ในอะไรบางอย่าง สิ่งใดที่คนเคยทำเคยปฏิบัติ แม้ว่าจะไม่ทำให้เกิดผล ทางใจอะไรกันก็ แต่คิดอยู่ในเรื่องนั้นๆ จะเห็นได้ว่า พิธีริบดองต่างๆ ที่เรา

ทำกันอยู่ทั่วไปนั้น เราทำกันค้ายึดถือเลี้ยมากกว่าทำค้ายเหตุผล ถ้าเรามีเหตุ มีผล เรื่องบางเรื่องเราเก็ตตัดออกไปได้ ไม่ต้องทำให้เสียเวลาให้เป็นการซักซ้ำอยู่

ตัวอย่างที่เห็น่ายๆ เช่นว่า จะอนาคตเข้าไปป่วยในใบสัมภาระ กันหลายuncan บอกญาติไม่ว่าไม่ต้องไปเดินเวียนรอบใบสัมภาระ เพราะว่าเวลา漫漫 มี จำกัด จะต้องปวดหัวหลายนาค เดียวจะมีค่าใช้จ่ายค่า ญาติไม่มีเงินก่อค่ายจะพอใจ อยาก จะเดินรอบใบสัมภาระสักสามรอบก่อน การที่อยากรเดินนั้นก็ไม่ใช่เรื่องอะไร เรื่องติดใน ธรรมเนียม โดยเข้าใจไปว่า ถ้าไม่ได้เดินสามรอบแล้วมันไม่สมบูรณ์แบบนั้นแหล่ ความจริงไม่ได้ขาดอะไรไป ถึงแม้เราไม่เดินก็ไม่ได้ขาดอะไร ที่เดินนั้นกลับเสียค่าย ซึ่งไป บางที่ไม่ได้อะไร...ถ้าเดินไม่ถูกเรื่อง

ที่ว่าเดินไม่ถูกเรื่องนั้นเดินอย่างไร ก็เดินให้กันไปรอบๆใบสัมภาระ แสดงกิริยา ลิ่งโผล่เหมือนกับอะไรตี อย่างนี้ไม่ได้สาระอะไร ไม่เป็นการแสดงความเคารพต่อ พระรัตนตรัย แต่ถ้าเรามีเวลา...เราเก็ตตัดความสนใจ แล้วก็น้อมจิตระลึกถึง พระคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสังฆ อย่างนั้นจึงเชื่อว่าเดินถูกจุดหมาย แต่ถ้าเดินให้ ศึกลงบาน...สนุกสนานกันไป ในรูปอย่างนั้นไม่ใช่การประทักษิณเพื่อ แสดงความเคารพ แต่เป็นการกระทำเพื่อความสนุกสนานของตนเองเสียมากกว่า

อันนี้เป็นตัวอย่าง เรียกว่า ติดอยู่ในประเพณีอันนั้นฯ จนไม่รู้ว่าเพื่ออะไร ไม่ทำจะได้หรือไม่ นี้มีอยู่มากในญาติพี่น้องพุทธบริษัททั่วไป ก็เรียกว่า ติดกันมา ตั้งแต่สมัยโบราณโน้น คนในสมัยโบราณนั้นก็ติดในเรื่องอะไรอย่างนั้นเหมือนกัน ทางพระพุทธศาสนา...สอนให้เราแกะสิ่งที่เรียกว่าพิธีกรรมออกไปทีละน้อยๆ ถ้าจะทำก็ให้รู้ว่าทำเพื่ออะไรทำแล้วจะได้อะไร ถ้าสมควรไม่ทำแล้วมันจะเป็น อย่างไรให้เราเข้าใจอย่างนี้ ถ้าเข้าใจอย่างนี้สมมติว่าขาดอย่างนั้นไปนิดหนึ่ง เราเก็ตต ไม่มีความทุกข์ความเครื่องร้อนใจ ไม่นั่งกังวลใจว่ายังไม่ได้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะ เรารู้ว่าทำเพื่ออะไร ไม่ทำจะได้หรือไม่ เมื่อเราหงายหลังได้เข้าใจกันอย่างนี้แล้วมัน ก็ไม่เป็นการยุ่งยากอะไร

แสดงครั้งแรกปัญจัคคี

ในคนสมัยโบราณก็เช่นเดียวกัน เช่นปัญจัคคีที่ทำท่านนี้ ติดในการบำเพ็ญทุกกรกิริยา คิดว่าทางนี้ทางเดียวที่ทำคนให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน ก็เลยปฏิบัติอยู่อย่างนั้นไม่ยอมเปลี่ยน หนึ่งพระพุทธเจ้าไปเลี้ยงพระองค์ก็เลยตั้งหน้าบำเพ็ญเพียรออย่างแรงกล้าจนได้ตรัสรู้ธรรมะชั้นสูง ครั้นได้ตรัสรู้แล้ว ก็ยังคิดถึงท่านทั้งห้านั้นว่าเป็นผู้มีพื้นฐานทางจิตใจพอสมควรที่จะรับธรรมะชั้นสูงได้ จึงคิดจะลองไปสอนท่านเหล่านั้นดูก่อน พระองค์จึงเสด็จออกจากเมืองพุทธคยา ขันเป็นสถานที่ตรัสรู้ ทรงเดินขึ้นไปทางเหนือเพื่อไปเมืองพาราณสี ที่เขาเรียกว่าป้อมปราการสำคัญของพากพราหมณ์เขา แต่พระองค์ก็ไม่ได้ไปทำลายลัทธิของพากพราหมณ์เหล่านั้น ต้องการจะไปสอนพากปัญจัคคีเพื่อทดสอบก่อน จึงได้เสด็จไปสอนท่านเหล่านั้น

ภายหลังจากที่เหศนาให้ฟังแล้ว ปัญจัคคีทั้งห้าก็ได้ความรู้ได้ความเข้าใจในข้อธรรมะ คือได้ความรู้ว่า อะไรล้วนเกิดจากเหตุ จะดับไปก็ เพราะดับเหตุก่อน ผู้ที่เกิดความเข้าใจขึ้นเป็นคนแรก คือท่านโภษทัณฑะนั้นเอง นอกนั้นยังไม่เข้าใจอะไรมากนัก พระองค์ก็ได้สั่งสอนค่อไปจนกระทั่งเข้าใจธรรมะอย่างถูกถ้วนกระบวนการ แล้วจึงได้สอนธรรมะสูงยิ่งขึ้นไปกว่าหนึ่น จนได้เป็นพระอรหันต์ในพระพุทธศาสนา วันที่พระพุทธเจ้าไปเหศน์ทั้นครั้งแรก ถ้าพูดตามสำนวนให้มันໄเพเราหน่อยก็พูดว่า ตีกลองคืออมตะธรรม ที่ป่าสารนาถ ใกล้มีองพาราณสี ให้เหล่าหนู่เหวค่าและมนุษย์ทั้งหลายได้ลิ่มหลีมตา ได้ฟังในลิ่งที่ควรจะฟังได้ในลิ่งที่ควรจะรู้ ได้เข้าใจในลิ่งที่ควรจะเข้าใจ เป็นทางใหม่ทางเอกที่พระผู้มีพระภาคนำมาประกาศแก่คนเหล่านั้น วันนั้นเราจึงถือว่าเป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่ง เรียกว่า “วันอาสาฬหบูชา” หรือจะเรียกอีกอย่างว่า “วันธรรมจักร” เพราะเป็นวันที่พระองค์ประกาศธรรมจักรครั้งแรก

ข้อธรรมที่ทรงนำมาประกาศ

“ธรรมจักร” นี้ก็หมายถึง วงศ์อันเป็นเครื่องหมายของพระธรรม ชาวอินเดียในสมัยโบราณที่นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อยังไม่มีการสร้างพระพุทธรูป ถ้าจะทำรูปพระผู้มีพระภาคที่เกี่ยวเนื่องกับการแสดงถึงธรรมเทศนาครั้งแรก เขาจึงทำรูปปางลักษณะจักร แล้วก็ทำรูปกลางสองตัวเข้าไว้ กลางสองตัวนั้นเป็นเครื่องหมายสถานที่ เพราะที่ที่พระองค์แสดงธรรมครั้งแรกนั้น เป็นป่าที่เลี้ยงกว่างของพระเจ้า แผ่นดินเมืองพาราณสี คือพระเจ้าพรมหัตถ์ แล้วที่ทำเป็นวงล้อมันก็หมายถึงธรรมอันหมุนไปเพื่อขัดความไม่ความหลง ความเข้าใจผิดของชาวโลกหงหงาย

ในธรรมจักรที่ได้เทศน์ครั้งแรกมีคำหนึ่งว่า ธรรมจักก์ ปวตุตติ อปปปวตุตติ แปลความว่า พระองค์หมุนลักษณะจักรไปแล้ว ไม่มีใครจะโถให้หมุนกลับมาได้ หมายความว่า เมื่อพระองค์ทรงหมุนแล้ว ก็หมุนเรื่อยไป ไม่มีใครจะโถเดียงคั้กค้าน ในธรรมะที่พระองค์นำมาประกาศนั้นได้ เพราะธรรมที่พระองค์นำมาประกาศนั้น เป็นของจริง เป็นของแท้ เป็นทางที่จะนำไปสู่หนทางพันทุกข์ได้อย่างแท้จริง ผู้นั้นจะมีความสุขความก้าวหน้าในชีวิตในการงานสมความปรารถนา อันเป็นเครื่องหมายของวันนั้น คือวันเพญคือวันแปด ซึ่งอีกสองวันก็จะถึงวันเพญนั้นแล้ว

บูชาองค์พระศากาศคักวิการปฏิบัติ

เราหงหงายเมื่อถึงวันเพญเช่นนั้นควรจะทำอะไร? เราจึงควรจะได้ปฏิบัติกิจเป็นพิเศษ เพื่อบูชาพระผู้มีพระภาคเจ้าคักวิการปฏิบัติบูชา การบูชาคือพระผู้มีพระภาคนั้น การบูชาคักวิการปฏิบัติบูชา ทำการบูชาต่อพระผู้มีพระภาคนั้น การบูชาคักวิการปฏิบัติบูชา เป็นเครื่องลักษณะนั้นแม้ว่าจะมีนานามากลักษณะที่ได้ พระองค์ไม่ได้สร้างรูปอะไร เป็นเครื่องบูชาเพียงเล็กน้อย

มีพระคำรัสที่ครั้สไว้ใกล้จะปรินิพพาน ตอนหนึ่งที่น่าฟัง กล่าวคือในสมัยที่พระองค์ใกล้จะปรินิพพานนั้น ประชาชนได้ทราบข่าวว่าได้นำศอกไม้มาบูชาพระองค์ เป็นจำนวนมาก... กองสูงทั่วเมืองกว่าได้ พระองค์เห็นเช่นนี้ครั้งกับพระอานนท์ว่า “อานนท์ ประชาชนบูชาตักแต่ไม่ถูกทาง ตักแต่ไม่ได้ชื่อว่าเป็นผู้อันบุคคล เหล่านั้นบูชาแล้วค้ายศอกไม้เหล่านี้” พระอานนท์จึงทูลถามว่า “จะบูชาพระองค์ ค้ายอะไร จึงจะชอบใจ” พระองค์รัสร่วง “โย โย อานนท์” เป็นทัน ว่า “ดูกร อานนท์...

ภิกษุ ภิกษณี อุบาสก อุบาลิกาได
เป็นผู้ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม
ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรมอยู่
ผู้นั้นแล้วได้ชื่อว่า สักการะ เคราะพ นับถือบูชาตักแต่
...ค้ายการบูชาอันสูงสุค”

การปฏิบัติบูชาเป็นการบูชาที่แท้และสูงสุค

ฉันว่าการบูชาอันสูงสุคนั้นก็คือการบูชาด้วยการปฏิบัติ
การปฏิบัติคือการฝึกหัดกาย วาจา ใจของเรารา ให้ตรงตามข้อธรรมะ
ที่พระองค์ได้ แสดงไว้

เช่น เราตกใจลึกซึ้งว่าเราบูชาด้วยการถือศีล เราทำจิตให้สงบก็ชื่อว่า
บูชาด้วยการทำสมาธิ เราคิดคันให้เกิดปัญญาแล้วเห็นจริงในสิ่งทั้งหลายตาม
ที่เป็นจริง ก็ได้ชื่อว่าเราบูชาด้วยการคิดคันให้เกิดปัญญา

ศีล...สมาธิ...ปัญญา มีอยู่ในบุคคลใด ผู้นั้นชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม
ผู้ใดปฏิบัติธรรม ผู้นั้นชื่อว่าบูชาพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยการปฏิบัติ

การบูชาค้ายการปฏิบัตินี้เป็นการรักษาพระศาสนาเอาไว้ เป็นการรักษาเนื้อแท้ของพระศาสนา ถ้าเราบูชาค้ายคอไม่สูงเที่ยน บางทีก็ไม่เชื่อว่าเรารักษาพระศาสนา รักษาได้แต่เพียงพิธีรตองอันเป็นเรื่องเล็กๆน้อยๆ แต่ถ้าเราบูชาค้ายการปฏิบัตินับว่าเป็นการบูชาแท้

การรู้จักหน้าที่นั้นแหล่งเป็นการบูชา

มีเรื่องอีกเรื่องหนึ่งซึ่งน่าคิดเห็นอนกัน ในสมัยที่พระองค์ไกด์จะปรินิพทานนี่แหล่ พะสงษ์จำนวนมากได้มานั่งเฝ้าคูพระอาการของพระองค์อยู่ตลอดเวลา แต่เมื่อพระอยู่องค์หนึ่งไม่น่า ไปนั่งอยู่ในป่าเงียบๆ พระทั้งหลายก็พูดคิดเห็นกันว่า แ昏! พระคุณเจ้าองค์นั้นแกก็จะไร พระพุทธเจ้าจะปรินิพทานในตอนไกด์ร่วงวันนี้ ออยู่แล้ว ทำไม่ไม่มาเฝ้าเสียเลย...เป็นผู้ใช้ไม่ได้ พุฒามากาชาดวบ้านว่าอย่างนั้น แล้วก็ฟ้องพระผู้มีพระภาค พระองค์ทราบด้วยน้ำพระทัยคืออยู่แล้วว่าพระคุณเจ้าองค์นั้นไม่ได้ละเลยหรือเพิกเฉย แต่เป็นผู้สำนึกในหน้าที่อันพึงกระทำอย่างรีบด่วน ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะหมดลมหายใจ ก็หน้าที่อันรีบค่วนนั้นคืออะไรจะได้รู้ต่อไป

เมื่อท่านมากู้ภูมิพระพุทธเจ้าถาม คือพระองค์สั่งให้ไปตามพระรูปนั้นมาแล้วตรัสตามว่า “เชอไปไหน...ไม่เห็นมาสู่ที่เฝ้า?”

พระคุณเจ้าได้ทราบทูลว่า “ข้าพระองค์มาสำนึกได้ว่า วันนี้เป็นวันสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพของพระผู้มีพระภาคเจ้า...พระองค์จะปรินิพทานแล้ว ข้าพระองค์จึงหลีกไปเพื่อทำความเพียร เพื่อกำจัดกิเลส และเพื่อทำจิตให้หลุดพ้นจากเครื่องผูกพันควยประการทั้งปวงก่อนที่พระองค์จะปรินิพทาน” พระองค์ได้ทรงฟังกรุณาสัญญาขึ้นว่า “สาข...ขอบแล้วการที่เชอทำเช่นนั้น การทำเช่นนั้นเรียกว่ารู้จักหน้าที่ และเป็นการบูชาตถาคราตในทางที่ถูกที่ชอบ” คือว่าที่เมื่อจะคอบามาสู่คุ

อาการ...ซึ่งไม่ได้เรื่องของไร ควรจะได้ปฏิบัติหน้าที่ของตน อันนี้ก็เป็นเรื่องที่เราควร
จำเอาไว้เหมือนกัน

ในเวลาที่มีการแต่งตั้งผู้หลักผู้ใหญ่ เช่นว่าแต่งตั้งพระสังฆราชเมื่อวานนี้นี่ มีคนมาถามกันมากว่าไม่เปร็คโพธิ์หรือในการแต่งตั้งพระสังฆราช? อาท�数กันว่า ไม่มีเวลาที่จะไป เพราะงานที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่มีอยู่มาก เขาก็อกกว่าครัวจะไปหน่อย...ไปบูชาต่อสมเด็จพระสังฆราชองค์ใหม่ อาทมา ก็อกไปว่า เขาตั้งกันมาหลายองค์แล้ว ไม่เคยไปลักษณะเดียวกันที่ไม่ได้ไปก็ เพราะไปปฏิบัติหน้าที่ วันที่เขาแต่งตั้งพระสังฆราช...บวชนาคตลอดทั้งวัน คำแล้วมันก็เหนื่อย ขึ้นกุญแจบนน้ำ เอ็นหลังแล้วก็หลับไปเลย แทนก็อยู่ในใจว่า ได้บูชามากกว่าพระที่บูชา เพราะว่า พระบางองค์ไปบูชาเพื่อเอาหน้าเอกสารกันเท่านั้นเอง ไปให้ท่านเห็นหน้าจำไว้หน่อย อาทมาไม่ได้คิดจะไปเอาหน้าอะไร เพราะหน้าที่มีอยู่ก็รักษา กันไม่ค่อยไหวอยู่แล้ว เลยทำหน้าที่คิดว่า จะไปเป็นหน้าที่โดยตรงขั้นเราราควรปฏิบัติก็ควรจะทำอันนั้น

การกระทำหน้าที่ของเราวิเคราะห์ร้อยนั้นแหลก คือการบูชาต่อพระพุทธ
พระธรรม พระสัมมาสัมพุทธเจ้า บูชาพระมหาไชย บูชาต่อสิ่งที่เรา
เคารพนับถือ เช่น เรานับถือมารดาบิคชา เรายกตามหน้าที่ก็เรียกว่าเราเคารพท่าน
อย่างเลอเลิศแล้ว เราນับถือครู...เราปฏิบัติตามหน้าที่ที่ครูสั่งสอนอบรม เป็นคน
ซื่อสัตย์ เป็นคนตั้งใจทำงาน เป็นคนเดียวสละ อย่างนี้ก็เรียกว่าบูชาครู การบูชา
อย่างนั้นแหลกทำคนให้เจริญ

การสืบอายุพระพุทธรูปฯ

เพราะฉะนั้นเราต้องเข้าใจในข้อนี้ว่า การบูชาที่แท้จริงนั้นอยู่ที่การปฏิบัติบูชา และการปฏิบัติบูชานั้นแหล่งคือการสืบสายพราหมณ์พุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเจริญนั้นจริงที่ตรงไหน? เจริญที่มีคุณธรรมตั้งมั่นอยู่ในใจของประชาชน ผู้ใดปฏิบัติธรรมอยู่ตลอดเวลาผู้นั้นก็เรียกว่ามีศาสนา มีธรรมะ มีพระอยู่ในใจ เป็นคนเจริญ แต่ถ้าผู้ใดไม่มีคุณธรรมอยู่ในใจ คนนั้นก็ยังหาเรียกว่าเป็นผู้รักษาพระศาสนาไม่ การรักษาพระศาสนา ก็อยู่ที่การศึกษาให้เข้าใจ อยู่ที่การปฏิบัติค่วยตนเองและช่วยแนะนำพำนัสรสสอนคนอื่นให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อธรรมนั้นๆ นั่นเรียกว่าเป็นการรักษาพระศาสนา

เดี๋ยวนี้เราไม่ค่อยได้รักษาพระศาสนาที่เป็นเนื้อแท้ แต่ชอบรักษาพระศาสนาที่เป็นเปลือกนอกหรือเป็นวัตถุกันเสียเป็นส่วนมาก ละเลยหน้าที่ค้านใน มาทำแต่เรื่องภายนอกจนหมคลมหายใจ เลยไม่รู้ว่าเนื้อแท้ของธรรมะเป็นอย่างไร รสแห่งความสุขความสงบเย็นอันเกิดขึ้นในใจ อันเป็นผลจากการปฏิบัติธรรมะเป็นอย่างไร ก็เหมือนกับคนเลี้ยงวัวนมนั่นเอง เลี้ยงวัวให้เขารีบินมัววัว เด้าต้อนไปจากอก เย็นต้อนมาจอก...รีบินมให้เข้า เขากินรสนมแต่คนเลี้ยงคนรีบไม่เคยได้แตะแม้แต่น้อย

รสแห่งธรรมะคือผลของการปฏิบัติ

อันนี้พระผู้มีพระภาคทรงคิ้วไว้เหมือนกัน บอกกับพุทธบริษัทว่า อย่าทำตนเหมือนกับคนเลี้ยงวัว ทำตนให้เหมือนกับคนกินนมวัว เราพุทธบริษัทก็เหมือนกัน เราต้องทำตนเป็นคนคึ่มรสของธรรมะ ค่วยการปฏิบัติธรรมะ ให้เห็นว่าธรรมะรักษาเราอย่างไร ทำให้เรามีความเย็น มีความสงบ มีความอุดหน หนักแน่น เมื่อเรากระหึบกับอารมณ์ต่างๆ จะเป็นอารมณ์ประเภทใดก็ตาม ถ้าจิตใจของเรา มั่นคง หนักแน่น ไม่ง่อนแgncolonแคลนเพราะอารมณ์ที่มากกระหึบ เหมือนกับ ก้อนหินแห่งทีบ ลมพัดมาสีทิศ ไม่โยกโคลงฉันใด ถ้าใจเรามีสภาพเช่นนั้น ก็หมายความว่าเรามีพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสังฆ อยู่ในใจ พระคุ้มครองเรา

พระรักษาเรา ทำให้เราอยู่รอดปลอดภัยจากภัยอันตราย ไม่กระทบอารมณ์ร้ายๆ เหล่านั้น นี้คือผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ

คนเราในการปฏิบัติ ต้องค่อยๆ ก้าวไปทีละขั้นๆ ในเบื้องต้นต้องรู้จักตัวเราเองก่อน ที่เรียกว่า รู้จักรู้ตัวเอง นั้นหมายความว่า รู้ว่าเราเป็นกพร่องอะไร? เรา泯ิสัยสั่น paran เป็นอย่างไร? เรา มีความผิดความเสียหายอะไรประจำกอยู่ในตัวของเราก็ได้ อนึ่จะต้องพิจารณา

สิ่งที่ต้องเรียนรู้ก่อนการปฏิบัติ

ก่อนที่จะพิจารณาในเรื่องนั้น ก็ต้องศึกษาระบบทั่วไป เช่น ศึกษาเรื่องของกายกับใจ ให้รู้ว่าตัวเราคือเรื่องของกายกับใจ แล้วเรื่องของใจมัน มีอะไรบ้าง ฝ่ายที่เป็นกุศลคืออะไร ฝ่ายที่เป็นอกุศลคืออะไร

เรารู้ว่าฝ่ายกุศล คือ ความไม่โถก ความไม่โกรธ ไม่หลง ถ้ามีความไม่โถก ไม่โกรธ ไม่หลง อยู่ในใจ ก็ทำให้กิจการค้านกุศลเจริญงอกงามต่อไป แต่ถ้าเรามีความโถก ความโกรธ ความหลงอยู่ในใจแล้ว กิจการค้านอกุศล ก็เจริญขึ้นในใจของเรา นี้เป็นเรื่องที่จะต้องรู้ไว้ เพราะว่าความโถก ความโกรธ ความหลงนี้ เป็น原因แห่งเดา มูลของความชั่วร้ายโดยการทั้งปวง เช่น คนมีความโถกเกิดขึ้นในใจ อาจจะไปม่าคน เพราะความโถกได้ อาจจะไปลักของเข้า เพราะความโถกได้ อาจประพฤติผิดกระเบียบประเพณี เพราะความโถกได้ อาจพูดโกหกหลอกลวงเข้า เพราะความโถกได้ หรืออาจจะไปคุกินของมีนมาเพื่อปลูกเร้าจิตใจให้ทำกรรมที่ไม่เหมาะสมไม่ควรได้ มันมีอะไรเกิดขึ้นจากความโถกนี้ มากมาย พระพุทธองค์จึงตรัสไว้ว่า “โลโก ธรรมาน ปริ ปนูโถ” แปลว่า ความโถกเป็นอันตรายต่อธรรมทั้งปวง บรรดาคุณงามความดีทั้งหลาย มันจะไม่อยู่ในใจ

ของบุคคลຜົມມີຄວາມໂລກເປັນສັນຄານ ດົນໃນມີຄວາມໂລກມາກ ຂຣມໄມ່ມີໃນບຸຄຄລ
ນັ້ນ ຂັນນີ້ເປັນເຮືອທີ່ເຮົາຄວຽງພະນັນເປັນຫັກທາງຈິຕິໃຈ

ຄວາມໂລກ ຄວາມໂກຮັກ ຄວາມຮັງ

ຄໍາວ່າ “ໂລກ” ນີ້ ຕ້ອງເຂົ້າໃຈໃຫ້ຖຸກສັກທຳຍ່ອຍ ເພະບາງທີ່ຍັງໄມ່ຄ່ອຍເຂົ້າໃຈຫັກ
ເຫັນຄົນໃດທຳກຳທຳກຳກ່າວກ່າວມາໃຫ້ແລ້ວມີໆນອນ ເຮົາກ່າວ ເຈົາຄົນນີ້ໂລກຈິງໆ
ຄວາມຈິງຄອຍ່າງນັ້ນເຂົ້າໃຈເຮົາກ່າວວ່າຄົນໂລກ ໂລກນັ້ນໝາຍຄື່ງອຍາກໄດ້ຂອງຄົນອື່ນ
ເຮົາໄມ່ມີສີທີ່ຈະໄດ້ ແຕ່ເຮົາໄປອຍາກໄດ້ຂອງຄົນອື່ນ ຄີດວ່າເຮົາຈະໄດ້ແຕ່ມັນຍັງໄມ່ຄື່ງ
ເລົາຈະໄດ້ເກີດຄວາມອຍາກໄດ້ຂຶ້ນມາ ຍັງໄມ່ຄື່ງວັນເງິນເຄືອນອອກແຕ່ອຍາກຈະໄດ້ຂຶ້ນມາ
ອັນນີ້ເຮົາກ່າວວ່າຄວາມໂລກແມ່ນກັນ ເຮົາມີສີທີ່ຈະໄດ້ສາມອັນ ແຕ່ວ່າອຍາກຈະໄດ້ຫ້ອັນ
ອັນນີ້ເຂົ້າເຮົາກ່າວວ່າເປັນຄວາມໂລກ ເຫັນຫວັບຍົງຂອງຄົນອື່ນເກີດຄວາມອຍາກໄດ້ ມັນກີ່ອູ່
ໃນເກີດຄວາມໂລກທັງນັ້ນ

ພວໂລກະເກີດຂຶ້ນຈິຕິໃຈກົມົບອົດ ໄນຮູ້ຈັກຜິດຂອບຂ້ວດີ ອາຈທຳອະໄຮ້ທີ່
ເປັນໄປໃນທາງເລື່ອກິດ ແຕ່ວ່າບຸຄຄລໃດທີ່ຕື່ນແຕ່ເຫຼົ້າ ກໍາວັນຢັງທີ່ກໍາວັນ
ເວລາ ປັບປຸງທີ່ຂອງຄົນໄມ່ທຸກຍັງ ພະພຸທະເຈົາທ່ານໄມ້ໄດ້ຕົກນັ້ນ ພະອອົງຮ່ວງ
ສຽງເສີງວ່າ ຄົນຜູ້ນີ້ເປັນຜູ້ຈັກທີ່ ເປັນຜູ້ທຳກຳຄລອດເວລາ ຜົວມື້ນັ້ນມີການ
ມີຄວາມໝາຍ ອ່າງນີ້ໄປເປັນຄວາມໂລກ ອ່າງໄປຕີປ່ວ່າເຂົາ ເຮົາຈະຕົກນີ້
ມີຄວາມອຍາກໄດ້ ຄວາມໂລກເປັນເຫດຸໃຫ້ເກີດຄວາມເລື່ອຫຍຸນໃຈຕິໃຈ

ຄວາມໂກຮັກ ທີ່ເຮົາກ່າວໂທສະ ທີ່ວິດຄວາມປະຫຼຸງຮ້າຍ ໝາຍຄື່ງສັກນະໂຂງ
ຈິຕິໃຈທີ່ມີອາຮົມຜົນຫຸ້ກໍາຫົງນຸ່ງໆນັ້ນຄລອດເວລາ ປະເທດທີ່ເຮົາກ່າວ ໃຈຮ້ອນ ໃຈເງົາ
ທີ່ວິດທີ່ເຮົາກ່າວຢ່າງທີ່ໃຈນັ້ນຍ່າງ ກະທົບນິກກະທົບທຳຍ່ອຍກີ່ໄມ່ຄ່ອຍຈະໄດ້ ມີຄວາມ
ກະທົບໃຈ

เป็นไทยแก่ตน เข้าพูดอะไรจะหนนิคก์โกรธ อาการไม่คีก์วุ่นวาย ใครทำอะไรที่ไม่เหมาะสมไม่ควรก็เกิดอารมณ์วุ่นวายขึ้นในใจ เพาล์ตัวเองให้เราร้อนคั่วยความคิด ประগเหทที่ร้อนๆแรงๆอยู่ตลอดเวลา บุคคลประภานี้ลักษณะเป็นคนที่โกรธง่าย ใจร้อนใจเร็ว เรียกว่าเป็นคนเจ้าอารมณ์ ที่เรียกเซ็นนัก เพราะว่าชอบเก็บอารมณ์มาก่อนให้เกิดปัญหาขึ้นในใจ คนอย่างนี้อยู่ที่ไหนก็ลำบาก ตัวเองลำบากแล้วก็ทำให้คนอื่นเข้าลำบากด้วย

สามีภรรยาที่อยู่คั่ยกัน ถ้าสมมติว่า ภรรยาเป็นคนใจร้อนใจเร็ว...สามีก็รำคาญ สามีใจร้อนใจเร็ว...ภรรยา ก็รำคาญ นายไปร้อนใจเร็ว...บ่าวก็ลำบาก ถูกคุณภรรยาบ่อยาบ่อก็เป็นเพราะว่ามีโทรศัพท์มือถือส่วนตัวอยู่ในใจ ซึ่งเป็นเรื่องไม่คีทำให้อาญัติ แก่เร็ว หน้าเหี่ยวแห้ง ร่วงโรย เพราะว่าใจมันชุ่นอยู่ตลอดเวลา จุดไฟเผาตัวเองอยู่ตลอดเวลา

ใจเรนีก์เหมือนกัน ถ้าความโกรธความคุ้ร้ายมันเผาจิตใจเราอยู่บ่อยๆ ใจก์เหี่ยวแห้งเกรียม ไม่เกรียมแต่ใจ...หน้าตา ก็จะพลดอยเหี้ยมเกรียมไปคั่ย คนประภานี้จึงแก่เกินอายุไป เพราะเผาตัวเองบ่อยๆคั่ยความโกรธ ความชุ่นแคน อันนี้ไม่คี บังเกิดแก่ผู้ใดแล้วเป็นไทยเป็นทุกชี แล้วก็ล่อแหลมต่อการที่จะเป็นโรคประสาท หรือว่าเป็นโรคเบาหวาน โรคอาหารไม่ย่อย และโรคอื่นๆอีกหลายอย่าง คนที่มีโรคมากใจหุคหนิกทั้งนั้นแหละ

คนใจเย็นไม่ค่อยมีโรคอะไร เพราะฉะนั้นถ้าเราลังเกตดูว่า ใครก็ตาม เป็นคนอารมณ์คี ไม่ค่อยโกรธ ไม่มีอาการใจร้อนใจเร็ว รู้จักปล่อย รู้จักวางแผนนั้นเป็นคนสงบเย็น คนประภางสงบเย็นนี้อายุยืน สมมติว่าเราไปพบคนแก่ อายุ ๘๐ ปี ๙๐ ปี แต่ยังอยู่ในสภาพที่ไม่แก่เกินไป ไม่ทรุดโทรมเกินไป แล้วลองศึกษาดูก็จะพบความจริงข้อหนึ่งว่า ท่านใจเย็นไม่ร้อน อะไรมีภูมิคุณอยู่ก็แน่นๆ เป็นคนรู้จักปล่อยรู้จักวางแผน ไม่ชอบเก็บ แต่ว่าชอบเอาออก คนเราถ้าเก็บมากมันก็หนักเต็มที...ถ้าเอาออกมากมันก็เบา

พระพุทธเจ้าจึงตรัสเตือนไว้อันหนึ่งว่า “ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เขอทั้งหลาย จivicเรือนี้ เรืออันเชื่อวิคแล้ว...มันจะเบา จะไปถึงฝั่งได้เร็ว” ที่กล่าวไว้ว่า ให้วิคเรือ นั้นหมายความว่าร่างกายนี้เปรียบเหมือนกับเรือ สิงห์ท่าๆที่เป็นความคิด กิจชีวนิจของเรา เมื่อกับของบรรทุกในเรือ คนใดที่เก็บอารมณ์มากินมาก อะไรเป็นเรื่องของตัวไปหมด เป็นเจ้าก็จากการนำมาเป็นทุกๆตลอดเวลา อันนี้ เขายังกล่าวเรื่องนั้นบรรทุกเพียง...มันก็ไม่ได้หาย แล้วผลที่สุดเรื่องมันก็จะมี พระท่านจึง บอกว่าวิคออกเดียบ้าง ของอันใดที่ไม่เป็นประโยชน์โดยทั่วไป น้ำที่เข้ามาใน เรือวิคออกไป เรื่องนั้นจะเบา..เราอาจจะพยายามได้คล่อง ไปถึงฝั่งคือพระนิพพานได้เร็ว อันนี้เป็นถ้อยคำที่นำคิดอยู่เมื่อนอกัน

ญาติโยมทั้งหลาย...ใครที่เขาของบรรทุกลงใบในเรือของตนมากๆ ให้รู้ว่า กำลังเพียบมาแล้ว มันจะไม่หาย ว่างๆวิคออกเดียบ้าง ที่เขาให้วิค เช่นวันพระ เขาให้มาวัดมากก็เพื่อให้มาวิคออกนั้นเอง แต่ว่ามาวิคอยู่ที่ไหนนี่ พอยังบ้านก็ใส่ ลงไปฯ ไม่รู้อะไรต่ออะไรก็ใส่ลงไปๆจนเต็มลำ เต็มแล้วก็ใส่ลงไปอีก อย่างนี้มันก็ ประรุพะรังเต็มที่ เรื่องนี้สำคัญเหมือนกัน เราต้องคิดแก้ลิงเหล่านี้ออกไป

เจ้าตัวความหลงที่เราเรียกว่า “โมหะ” มันมีลักษณะมีคบอค มองอะไร ไม่เห็นเห็นไม่ชัด เช่น เห็นเทือกเป็นปุ่มบ้าง เห็นปุ่มเป็นเทือกบ้าง เห็นเทือกเป็นปุ่ม... นี่ยุ่ง เช่น เราเดินๆไป เห็นเทือกเป็นปุ่ม...กระโดยคนนี้ กระโดยไม่คือปีชนอะไรเข้าก็ เดือคร้อน เห็นปุ่มเป็นเทือกไปจับเข้าให้ งูก็แวงกัดเข้า เกิดความทุกข์ความเดือคร้อน เห็นอย่างนี้เขายังกล่าวเป็นมายา ไม่ใช่ของแท้จริง เราจะต้องมองให้เห็นชัดว่า เทือกก็คือเทือก งูก็คือ

สิ่งทั้งหลายในโลกนี้ทางธรรมะบอกว่ามันเป็นมายา ก็หมายความว่า เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราไปเห็นอย่างหนึ่งในเวลานี้ ต่อไปมันก็เปลี่ยนไป อีกอย่างหนึ่ง ถ้าเราปล่อยจิตใจให้ไปตามอำนาจของมายาเหล่านั้น เราท้อลงวิชา เต้นๆ อยู่ตลอดเวลา

จิตใจที่ถูกต้องนั้นควรจะทำอย่างไร? ควรจะเพ่งมองสิ่งนั้นให้เห็นชัดตามความเป็นจริง พระผู้มีพระภาคทรงสอนภิกษุทั้งหลายว่า “คุกร ภิกษุทั้งหลาย เชอทั้งหลาย จงมองทุกสิ่งทุกอย่างตามที่มันเป็นอยู่จริงๆ” คำนี้สำคัญมาก ญาติโยมต้องเอาไปคิดให้ดี มองทุกลิงทุกอย่างตามที่มันเป็นอยู่จริงๆ ไม่ว่าอะไร มันมีความจริงอยู่ในตัวของมัน แต่ว่าคนเราเองนี่แหละไม่ค่อยมองให้เห็นความจริง เลยไม่พบความจริงในสิ่งนั้น ที่มองไม่เห็นก็ เพราะเราไปคิดอยู่ในสิ่งที่เป็นมายาที่เข้ามา妄aabทาไว้ แต่งไว้

การที่จะมองให้เห็นความจริงไม่ว่าอะไร เราจะต้องปอกสิ่งที่เรียกว่าไม่ใช่เนื้อแท้ออก ปอกจนกระทั่งเห็นเนื้อแท้ของมัน เหมือนกับว่าเราจะกินมะพร้าว เราต้องปอกเปลือกหยาบออก ต่อไปเปลือกแข็งออกเราแต่เนื้อมะพร้าว แล้วเอาไปคั้น เกมน้ำกะทิ น้ำกะทิ夷าก็ยังไม่ถึงเนื้อแท้ ต้องเอาไปเคี่ยวหรือไปกลั่น ทำอย่างไร ก็ตามเดียวให้ได้แต่เนื้อแท้ คือ น้ำมันมะพร้าว เราเอามากินได้ นั่นคือเนื้อแท้ของมัน อันนี้เป็นข้อเบรี่ยบเที่ยบ แม้ในเรื่องอื่นๆ ก็เหมือนกัน

เราต้องมองให้เห็นว่าเนื้อแท้ของสิ่งนั้นเป็นอย่างไร ความหลงในทางจิตใจจะหายไป ตราบใดที่เรายังไม่รู้จักชาตุแท้ของสิ่งใด เราเก็บยังมีความหลงในสิ่งนั้นเรื่อยไป และเมื่อยังมีความหลงก็ยังมีความทุกข์ ขันนี้เราลองคิดถึงตัวเรา ในชีวิตประจำวัน เวลาใดที่เรามีปัญหามีความทุกข์มีความเดือดร้อน เราเป็นทุกข์ เดือดร้อนเพราะอะไร เพราะลิ่งที่ไม่ใช่เนื้อแท้ ถ้าเราเห็นว่าสิ่งนั้นมีเนื้อแท้เป็นอย่างไร เราเก็บหายหลงหายประมาณฯ...ความทุกข์มันก็ไม่เกิด ที่ความทุกข์เกิดอยู่ก็ เพราะว่า มองไม่เห็นเนื้อแท้ของสิ่งนั้น หรือว่าส่วนที่เป็นความจริงของสิ่งนั้น จึงเป็นทุกข์เรื่อยไป เพราะฉะนั้นจึงต้องหัดเพ่ง หัดมองพิจารณา หัดตั้งปัญหาตามตนเอง ในเมื่อไปพบอะไรก็ต้องคิดว่าคืออะไร มันมาจากไหน มันให้ทุกข์ให้สุขอย่างไร เป็นคุณเป็นโทษอย่างไร ต้องหมั่นพิจารณาตรวจสอบให้เห็นชัด ค้ายตนเอง เราจึงจะไม่มีความเมามั่วในสิ่งนั้นต่อไป

อุปกิเลส

คนเราที่หลงเพราะไม่รู้ พอยังแล้วก็หายหลง นี้เป็นเรื่องที่ควรคิดอันหนึ่ง เพราะฉะนั้น ในการที่จะจัดการกับตัวเอง เราต้องรู้จักความโลภ ความโกรธ ความหลงให้ดี แล้วก็ยังมีอะไรอื่นอีกหลายอย่าง ซึ่งเข้าเรียกว่ากิเลสประมาท น้อยๆ ภาษาธรรมเรียกว่า “อุปกิเลส” หมายความว่ากิเลสตัวน้อยๆ ที่เคยแทรกแซงเข้ามายังจิตใจของเรานานๆ ทำให้เกิดอารมณ์ไม่ดี เช่นความริษยา ความพยาบาท ความแข่งคี นานะ ถือตัว อะไรหลายอย่าง พอดีกับเหล่านี้มันเกิดขึ้นในใจของเราแล้ว ใจของเราจะเปลี่ยนสภาพไป เปลี่ยนหน้าตาไป ไม่ใช่ตัวคั่นเดินของใจ ใจที่เป็นตัวคั่นนั้นมันสะอาด สว่าง สงบ อยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีอะไรบุกรุกแต่งแล้วมันก็ไม่มีเรื่อง

สิ่งที่มาบุรุงแต่งใจนั้นเรียกว่า “สังขาร” สังขารก็คือสิ่งที่เกิดขึ้นกับใจ บุรุงใจให้เป็นไปในรูปต่างๆ กัน ให้โลภ ให้โกรธ ให้หลง ให้เกิดพยาบาทแข่งคี เกิดมานะถือตัวไม่ยอมใคร เหล่านี้เป็นต้น พอกิเลสเหล่านี้แล้วหน้าตา ก็เปลี่ยนไป ไม่ใช่ตัวคั่น เวลาใดหน้าตาเราเปลี่ยนไป...เวลาไหนเป็นทุกข์ เพราะฉะนั้นจึงต้องหมั่นตรวจสอบตัวเราเอง เอาจริงที่เราเล่าเรียนกันนี้ มาเป็นกระบวนการล่องคุยตามคุ้ตัวเราบ่อยๆ

เตือนตน พิจารณาตน และแก้ไขตน

พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า “จงเตือนตนค้ายตนเอง จงพิจารณาตนค้ายตนเอง” คันห้าความบกพร่องของตนบ่อยๆ เพื่อให้รู้ว่าเราบกพร่องอะไร ว่ามีอะไรเดียวยอยู่ในใจของเรามาก รายการจะปรับปรุงแก้ไขค้ายวิธีใด พิจารณาให้

เห็นความทุกข์โภชของสิ่งนั้น เช่น เราเป็นคนโถก...มีโภชอย่างไร? ความโกรธเกิดขึ้นมีโภชอย่างไร? ความหลงเกิดขึ้นมีโภชอย่างไร ถ้าพิจารณาตัวเองไม่เห็นมองจากคนอื่นก็ได้

เวลาคนอื่นแสดงกริยาอะไรอ กมา...เราดูเข้า เช่น เขาก็หน้าตาเข้า เป็นอย่างไร ท่าทางเป็นอย่างไร การพูดจาเป็นอย่างไร สิ่งที่แสดงออกนั้นมันเรียบง่ายไหม สุภาพไหม เรา กพิจารณา เราเห็นแล้วก็บอกตัวเองว่า แหน! มันน่าเกลียดที่กระทำในรูปเช่นนั้น เรา กบอ กว่าของสิ่งนั้นอย่าได้เกิดกับเราเลย ขอให้มีความระมัดระวังสิ่งนี้ไว อย่าให้มันเกิดขึ้นมาในใจของเรา อันนี้เป็นเครื่องช่วยเตือนจิตให้มีความสำนึกรู้สึกผิดชอบชัดค แล้วจะได้แก้ไขตนเองทีละน้อยๆ เพื่อที่จะสามารถแก้ไขตัวเราเองได้ ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของเรา ควรจะได้มีการแก้ไขทุกวัน วันหนึ่งๆของชีวิตเราควรจะถือหลักไว้ว่า เราอยู่เพื่อการแก้ไข เราอยู่เพื่อการปรับปรุงสิ่งทั้งหลายให้ก้าวหน้า แล้วค่อยแก้ไขปรับปรุงไป

ปลดปล่อยความร้ายค้ายใจที่เท่าทัน

ยิ่งอายุมากเข้า จิตใจก็ต้องประณีตขึ้น มีปัญญามากขึ้น รู้เท่าทัน คือเหตุการณ์มากขึ้น เวลาไม้อะไรเกิดขึ้นไม่เหมาะไม่ควร เรา กบอ กับตัวเรา อย่าเป็นเก็กไป การคิดเช่นนั้นมันคิดอย่างเด็ก การพูดแบบนั้นมันพูดอย่างเด็ก การกระทำอย่างนั้นมันเป็นการกระทำอย่างเด็ก เราไม่ใช่เด็กแล้ว เราเป็นผู้ใหญ่ เรา มีอายุปูนนี้แล้ว ผມบันศีรษะของเราเป็นลีอั่ร ชีวิตร่างกายของเราเป็นอย่างไร เด็กๆเรียกว่าอย่างไร เขารือกเราว่าคุณยาย เรียกเราว่าคุณป้า คุณน้าคุณอา อะไรๆเหล่านี้ เรื่องนั้นเป็นผู้ใหญ่หันนั้น เป็นผู้ใหญ่แต่กายไม่ได้ ต้องใหญ่ในทางจิตใจค้าย

จิตใจที่ให้ญูก็คือจิตใจที่รู้เท่าทันค่อสิงที่มากระ逼 แล้วก็รู้จักทำกับสิ่งนั้นไม่ให้สิ่งนั้นโน้มตีเราอย่างยั่งอัปปางลงไป นั้นแหล่ เราเรียกว่าเป็นผู้ให้ เอกาทั้วรอดได้จากการณ์ร้ายโดยประการทั้งปวง

อยู่อย่างชุดเกล้า อย่าเอาเกลสไปพอกพูน

อันนี้เป็นสิ่งที่เราควรจะปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเรา โดยเฉพาะเมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมหาบูชา วันօคลาพูชา วันอะไร อ่ายงนี้ ปีหนึ่งมันก็มี ๓ วันเท่านั้น ที่เรียกว่าเป็นวันสำคัญทางศาสนา ทางราชการ ก็ส่งเสริมศาสนา บำรุงศาสนา ด้วยการหยุดงานหยุดการ แต่นั้นแหล่...พอเวลาหยุดงาน สำนักห้องเที่ยวเข้าจัดขึ้นแล้ว ไปปางแสน ไปปางปู ไปเข้าใหญ่ เออ... ถ้านำเที่ยวไปใชาก็ค่อยยังชัวหน่อย ไปพบพระพับเจ้าໄศเปเพื่อศึกษารรม เพื่อชุดเกล้า แต่ส่วนมากไม่ได้นำเที่ยวเพื่อชุดเกล้า แต่นำเที่ยวเพื่อไปพอกพูนเกลส ให้หนาขึ้น

ความจริงเรายุ่งงานนี่ควรจะมาวัด เช่นวันօคลาพูชา เราเก็บนาวัด มาวัดรับศีลอุปสมเดต หักถือศีลอุปสมเดตเสียบ้าง เป็นการเก็บเนื้อเก็บตัว พอกถึงวันอุปสมเดตเราเก็บเนื้อเก็บตัว แม้อยู่ที่บ้านก็ไม่เป็นไร แต่เราบอกคนให้รู้ว่า วันนี้นั้น ถือศีลนะ อย่ามาบ่นว่าโนโหนันเหมือนวันก่อนๆ ฉันจะสงบจิตสงบใจ แล้วก็นั่งในห้องพะสาวมนต์ภารนา ทำสมาธิ อ่านหนังสือธรรมะ ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่ากันนั้นพิจารณาตัวเอง ทำจิตใจให้สงบ ถ้ามีลูกประคำสักพวงหนึ่ง จะนั่งสาวมนต์ซักลูกประคำก็ได เพื่อให้จิตใจอยู่กับร่องกับรอย ไม่ให้ไปไหนตลอดวันนึง คืนนึง การกระทำอย่างนี้เรียกว่าเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าด้วยการปฏิบัติ ในวันสำคัญๆ

เราโถยมาก็ก็ไม่ค่อยได้ปฏิบัติกันในรูปอย่างนี้ ปล่อยวันสำคัญให้ผ่านพ้นไป เดียวเนี่ยๆ โถยไม่ถือเอาประโยชน์จากวันสำคัญนั้นมาเป็นเรื่องการปฏิบัติให้หลุดพ้น จากความทุกข์ความเคืองร้อน จึงควรจะขอแนะนำญาติโยมว่า ในวันอาทิตย์บูชา เป็นวันก่อนเข้าพรรษา เรายังเก็บตัวถืออุโบสถศีลเลียบ้าง พักผ่อนเงียบๆ อยู่ที่วัดหรือที่บ้านก็ได้ แต่ว่าอยู่บ้านนั้น...มันมีภาระภาระมาก Robbie เพราะฉะนั้น ปลีกตัวมาวันนั้งพักในที่เงียบๆ ที่บ้าน ที่ศาลา ที่ป่าช้า ที่เมรุเผาศพยังคงเพรา ว่ามันใกล้เข้าไปอีกหน่อย จะดับออกตัวเองว่ามันใกล้เข้าไปแล้ว นี่แหละมันเป็น นากสุกด้วยของชีวิต ไม่เท่าเรา ก็มากันที่นี่ จะได้เป็นเครื่องเตือนจิตสังกิจใจ เหมือนคนไปนั่งที่ปากเหวมันใกล้ต่ออันตราย เมื่อใกล้ต่ออันตราย ก็จะได้เกิดความ สำนึกรู้ในชีวิตในหน้าที่ ในการงาน ในสิ่งที่ควรจะปฏิบัติ ถ้าเราทำได้อ่างนี้ก็นับว่า เป็นเรื่องคี

ปัญหาคุณธรรมในจิตใจบุตรหลาน

เด็กน้อยๆ ที่เป็นลูกหลานของเรา ในวันสำคัญทางศาสนา ควรจะ พูดจาให้เข้าใจ แล้วบอกให้เขารู้ว่า วันนี้แหละเป็นวันสำคัญทางศาสนา เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำอะไร เช่น วันอาทิตย์ เป็นวันที่พระองค์ทรง แสดงธรรมครั้งแรก ทรงจุติลงส่องโลกให้ส่วนครั้งแรก เราเกิดมาเป็นคนไทย นับถือพระพุทธศาสนา ชีวิตเรา ชาติบ้านเมืองของเรา อยู่เย็นเป็นสุขมาได้ ก็โดย อาศัยบารมีพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เราเป็นคนที่จะต้องมีความ กลตัญญกตเวทีต่อพระรัตนตรัย ก็คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสังฆ แล้วก็ตามเด็กๆ ว่า วันนี้หนูตั้งใจจะทำอะไรเพื่อบูชาพระพุทธเจ้าบ้าง? ตั้งใจว่า จะประพฤติคนอย่างไร? ชวนให้เด็กถือศีลเลียบ้างก็ได้

ປະເທສລັກ ເຕັກຕົວນັ້ອຍໆ ດີອີເລີໃນວັນວິສາຂບູ້ຈາ ນຸ່ງຂາວໜ່າງຈາ ໄປຢູ່
ທີ່ຄົນອນບນພື້ນກະຮານ ວັນປະທານອາຫານມີເຫັນສື່ອເພີດ ຕອນເຢັ້ນໄມ່ຕ້ອງ ອາຫານ
ເຂົາກີໃຫ້ທານຢ່າຍໆ ຂ້າວຣາດແກງຄນລະຈານໆ ເສົ່ງແລ້ວໄປນ່ງຮວມກຸ່ມກັນເພື່ອໄວ້ພະ
ສົວຄົມນົມຕົວຮ່ວມເພັນທາງຄາສຳນາ ອ່ານໜັງສື່ອ ພັງພຣະເທັນ ພວກເຕັກໆເຫຼັກນັ້ນທຳ
ຕລອຄວັນຄລອຄຄົນ

ໄດ້ລົດອັນການຟົດເຕັກບາງຄນວ່າ ເຂອມໄດ້ອີເລີອຸບໂສດອຄຂ້າວເຢັ້ນທີ່ໃໝ່?
ເຂັນອອກວ່າທີ່ເໜີມອັນກັນ ແຕ່ຕ້ອງອົກທນ ເປັນລູກຄີ່ມົງໆຂອງພຣະພູທີ່ເຈົ້າຕ້ອງອົກທນ
ພຣະພູທີ່ເຈົ້າສອນໃຫ້ອົກທນ ທັກແນ່ນ ພຣະອົງຄ້ອຄອາຫານມາກກວ່າເວົາ ອົກຈົນກະຮັ່ງ
ຮ່າງກາຍໜູບພອມແລ້ວແຕ່ທັນທຸນກະຽຸກ ລູກຂຶ້ນເຄີນໄປກີ່ລັມລົງ ເວົອດເພີ່ຍງວັນເຄີຍ
ຄື່ນເຄີຍເທົ່ານັ້ນໄມ່ສຳຄັງອະໄຮເຂົາກີຕອບເຂົາທີ່ ມີແນວຄີດ ແສດງວ່າມີປັ້ງປຸງ ມີ
ຄວາມເຂົ້າໃຈໃນເຮືອນັ້ນ ເວົຟັກເຕັກໃຫ້ກະທຳຢ່າງນີ້ຈະໄດ້ເກີດຄວາມອົກທນ ເກີດຄວາມ
ທັກແນ່ນ ຮູ້ຈັກນັບຕັບຕັ້ງເອງ ໄມປ່ລ່ອຍໃຫ້ວັນສຳຄັງທາງຄາສຳນາຜ່ານພັນໄປເນຍໆ

ເວລາວ່າງເຮົາໄມ່ໄປແທນ ກີ່ຈົວກັນມາຄູບກັນໃນເຮືອນຫຽວມະກັບເຕັກໆ ດາມເຮືອງ
ພຣະພູທີ່ເຈົ້າ ປະວັດທີ່ຂອງພຣະພູທີ່ເຈົ້າ ດາມຄື່ນຄໍາສອນຂັ້ນຕົ້ນໆໃຫ້ເຕັກເຂົ້າໃຈ ພຸດ
ອະໄຣໃນເຮືອງທີ່ເຮີຍກວ່າ ໃຫັນກື່ນພຣະພູທີ່ເຈົ້າ ພຣະຫຽວແລະພຣະສົງໝີໃນວັນສຳຄັງທາງ
ຄາສຳນາ ກີ່ຈະຊ້ອວ່າເຮົາໄດ້ປະໂຍບ້ຈາກວັນນີ້ ແລະ ເປັນກາງໜູ້ພຣະຜູ້ມີພຣະກາກເຈົ້າ
ກ້າວຍການປັບປຸງສາຂອງຢ່າງແທ້ຈິງ

ອົບື່ນສູານໃຈໃນວັນເຂົ້າພຣະຫາ

ພັນວັນອາສາພໜູ້ຈາແລ້ວ ຮຸ່ງຂຶ້ນກີ່ເປັນວັນແຮມຄໍາທີ່ນີ້ ຄືວັນເຂົ້າພຣະຫາ
ຂຶ້ນເຮັ້ງຫລາຍກີ່ຄວາຈະໄດ້ຕັ້ງຈິຕອົບື່ນສູານ ວ່າໃນພຣະຫາສາມເຄືອນນີ້ຄວາຈະທຳ
ອະໄຣ ໃນທາງທີ່ຈະເປັນຄວາມເຈີຍແກ່ໃຈຂອງເຮົາ ໃນຄັນກີ່ ເຊັ່ນ ຕັ້ງໃຈວ່າຈະເລີກ

ลิงนั้นลิงนี้ ไม่ทำลิงนั้น ไม่ทำลิงนี้ ตามปกติแล้วนั้นก็มีคนเลิกเหลากันมากอยู่
เหมือนกันในพระชา

เมื่อวานนี้พูดกับคนคนหนึ่งบอกว่าผมนี่ในพระชาเลิกເຕີ່ຂາດເລີຍ ກົດນວ່າ
ອອກພຣະມາເປັນອປັງໄຮ ພອອກພຣະກົດຄື່ມຕ່ໄປ ທຳມີຈີ່ທຳອ່ານັ້ນເລົາ ອັດໄດ້
ສາມເດືອນແລ້ວຄວະຈະອຄຕ່ໄປ ແກ່ວອດໄດ້ໃນພຣະ ແຕ່ພອອກພຣະແລ້ວກ່ວ່າກັນ
ທ່ອໄປເອິກ ມັນເປັນມາອ່ານັ້ນຕັ້ງ ๖๐ ປີ ๓๐ ປີແລ້ວ ອາຍຸກີ່ມາກແລ້ວ ນອກວ່າຄວ
ຈະເລີກໄດ້ແລ້ວ ແກ້ບັງຄຸຍທ່ອໄປວ່າ ແກນີ້ບໍ່ຫລາຍພຣະ ກົດເລຍບອກວ່າຢຶ່ງບໍ່
ຫລາຍພຣະຢຶ່ງເລີຍຫຼື້ອໜັກເຂົ້າໄປເອິກ ໄນຕ້ອນບອກໄດ້ເວື່ອນັ້ນ ເພຣະກາຣປົງບົດເກາ
ນັ້ນທ່ານໄກລຈາກກາຣເຕຍບໍ່ເຕຍເວັນມັນເປັນເລີຍອ່ານັ້ນ

ເຮົາທຳອະໄຣຕ້ອນໝະສົງທີ່ມີຄື່ມີ່ງາມ ໝະແລ້ວກົດຕ້ອນໝະຕ່ໄປ ບະນັ້ນ
ໃນວັນເຂົ້າພຣະ ຂອໃຫ້ຜູ້ຕົມໄປຄືວ່າ ຄວະຕັ້ງໃຈທຳອະໄຣຕ້ອນພຣະ ຢ່ອ
ຕັ້ງໃຈວ່າ ຈະມາຟັງເທັນທຸກວັນອາທິຖິມໄມ້ໃຫ້ຂາດ ອາຕນາກີ່ເທັນໄມ້ຂາດເນື່ອນກັນ
ທຸກວັນອາທິຖິມ ໂຍມກົມາຟັງກັນໄມ້ໃຫ້ຂາດໃນວັນອາທິຖິມ ແລ້ວຕັ້ງໃຈຈະໄໝພະລາວມນົດ
ກ່ອນນອນທຸກຄື່ມີໃຫ້ຕັ້ງໃຈຈະຄື່ອຄືລີ້ນຂັ້ນຂັ້ນນີ້ ຈະກວັນລົງນັ້ນລົງນີ້ ຢ່ອຕັ້ງໃຈຈະ
ໄມ້ໂກຮູກໂຄສາມເດືອນ ຈະທຳໃຈໃຫ້ສັບປິດເປັນ ສິ່ງໃດທີ່ເຕຍເປັນທຸກໆຂົນອາພຣະກົດຈະ
ທີ່ຂວັງໄປ ໄນເຄົາມາທຸກໆໃນພຣະ ຈະມີສຕີປົງໝາແລະພິຈາຮາຕ້ວເອງໃຫ້ຮັກລົງ
ທັງຫລາຍຕໍາມທີ່ເປັນຈິງ ເພື່ອໃຫ້ພັນຈາກຄວາມທຸກໆຄວາມເຄື່ອງຮອນຫິວິປະຈຳວັນ
ດ້າເກາໄດ້ປະປຸດປົງບົດໃນແນວທາງຄົ້ນທິກລ່າງ ກົດຈະໄໝວ່າ ເກາໄດ້ຮັບປະໂບນົຈາກ
ວັນສຳຄັນໃນທາງຄາສນາສົມຄວາມປຽບຄຸນ

... ຕັ້ງທີ່ໄດ້ກຳລ່າວມາ ...

ເພື່ອເປັນເກົ່າອົງເຕືອນຈົດສະກິດໃຈແກ່ຜູ້ຕົມໄມ້ທັງຫລາຍ

ກົດວ່າພອສມຄວາມແກ່ເວລາ

ຂອຍຸຕິກາຣແສຄງປາສູກຄາຮ່ວມໃນວັນນີ້ໄວ້ແຕ່ເພີ່ງເທົ່ານີ້

หลุมไฟที่พรางตา

กามคุณเป็นของร้อน ทำให้เหมือนแปลที่คงใจ
พอเริ่มรักก็ร้อนเลี้ยงแล้ว

“ไม่ได้เห็นหน้าเจ้ากินข้าวไม่ลงคอ พอเห็นหน้าเจ้ากินข้าวได้สองหม้อ”

คนที่ตกในหลุมรักมีความร่าร้อนอยู่เหมือนไฟเผาใจเผากาย
ถ้าได้เข้าใกล้ยิ่งร้อนหนักเข้าไปอีก

เพราะต้องคิดรักษาป้องกันอะไรต่างๆนานา

เพื่อให้พ่องงามแม่งามได้อยู่ในสภานเป็นสุขเสมอ

หลุมถ่านเพลิงที่กำลังลุก遑อยู่มีความร้อนสูงมาก
เพียงแต่เดินเข้าใกล้ก็ร้อนผ่าวที่ผิวน้ำ ผิวนัง
ถ้าเพลอลอกลงในหลุมนั้น ไม่ต้องพูดถึงว่าจะเป็นอย่างไร
มีคนตกหลุมถ่านปืนหนึ่งไม่กี่คน

แต่คนตายเพราะตกหลุมรักมีจำนวนเหลือที่จะถอนบ้าได้
... คำ จะ เรีย กว่า เป็น หลุม ไฟ ที่ พราง ตา ...

พระพรหนนังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญาบันทึกชุ)

นักโทษที่น่าสงสาร

คนผู้อุปถัมภ์ของเรือนก์ต้องมีคู่ครอง
แล้วก็ต้องมีการล่องเสพกามบ้างเป็นธรรมชาติ
การเสพกามเพียงเพื่อการสืบพันธุ์
หรือเพียงเพื่อสนองความต้องการตามธรรมชาติ
ไม่เป็นการบาปสำหรับชาวบ้าน
แต่ถ้าหากว่าปล่อยใจจนกลายเป็นคนมากамหลงกาม อย่างนี้เสียหาย
มีคนเป็นจำนวนมากบ่นกลุ้มใจในการครองเรือนของตน
แค่หงษ์ๆที่กลุ้ม ก็ออกไม่ได้ ต้องทนอยู่ต่อไป
ก็เพราะเขางูกไว้ด้วยโข้อันหย่อนยาน เปาๆ หลวມๆ แต่มั่นคง
แก้ออกไม่ได้จึงต้องทนรับทุกข์เรื่อยไปคลอกคลาก
... เขาเป็นนักโทษที่น่าสงสาร ...
 เพราะเขายังคงอยู่ในสิ่งที่กินเท่าไก่ไม่พอ
 มีมากมายลักษณะเท่าไก่ยังจน เป็นสิ่งที่ไม่เคยทำตนให้อิ่มเลย

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

ไม่วุ่วาม งามน้ำใจ

สิ่งใดไม่ผิด ผู้มีปัญญาพึงถือเอาสิ่งนั้น

ถ้าล้างแต่เพียงร่างกาย มันก็สะอาดแต่เพียงชั่วอก
แค่ชั่วในรุ่งรังเต็มที่ ไม่เรียบร้อย...จึงต้องล้างใจด้วย
ล้างใจนั้นก็ต้องล้างคำยศสิล ล้างคำยธรรม
ความชั่ว...เป็นสิ่งที่ไม่ควรเก็บไว้นาน
สิ่งใดถ้ารู้ว่าเป็นความชั่วแล้ว ต้องรีบขจัดออกไปเสีย จึงเป็นการถูกต้อง
เหมือนเรารักษาแผลบนร่างกาย...
เบื้องตนก็ต้องล้างแผลให้สะอาด ปราศจากหนองและโรคร้าย
คือไป...ก็ป้องกันมิให้เชื้อโรคอื่นเข้าแทรกแซงคำยการปิดกันไว้อย่างดี
ไม่เท่าไรโรคร้ายก็คงหายได้เค็ขาด ฉันใด
ในเรื่องใจของเราทั้งหลาย ก็มีอาการฉันนั้นเหมือนกัน

พระพرحمังคลาจารย์(หลวงพ่อปัญญาณฑิกาชุ)

ญาติโยมพุทธบริษัทหงษาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในการส่งบ ตั้งอกตั้งใจฟังคุยคี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ตรงกับวันพระกลางเดือนลิบพอดี กลางเดือนลิบนี้ก็เป็นวันทำบุญตามประเพณีในเมืองไทยในบางแห่ง ความจริงผู้บังสืบอพุทธศาสนา ก็มีทำกันอยู่ทั่วๆไป ที่เราเรียกว่า ทำบุญสารท การกระทำบุญในวันสารทนั้นถ้าจะเรียกให้เพราะหน่อยนั้น ก็ควรจะเรียกว่า เป็นวันกตัญญูกตเวที วันสารท เป็นวันกตัญญูกตเวที คือเป็นวันที่ผู้อุปราชลีกึงผู้ที่ชายไป แล้วก็กระทำบุญอุทิศไปให้ตามสมควรแก่จานะ

ทางภาคใต้ในวันพระกลางเดือนนี้ มีคนไปทำบุญตามวัดด้วยขันมกันตามประเพณีที่เขาทำกันขึ้นเป็นพิเศษ เขาทำบุญสารทั้งสองวันที่ทางภาคใต้ ทำในวันนี้เรียกว่า วันรับ ถ้าไปทำกันในวันดับเรียกว่า วันส่ง ของที่ทำในวันรับกับทำวันส่งไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะในวันส่งนั้นมีข้าวสาร มีขันมแห้ง ปลาแห้งหรือปลาเค็ม พากันไปทำบุญ เพราะถือว่าเป็นเสบียงกรังสำหรับวิญญาณของบรรพบุรุษ ที่ได้รับการปลดปล่อยให้มาเยี่ยมลูกเยี่ยมหลาน เมื่อมีการรับแล้วก็ต้องมีการส่งกลับไป เขายากันเป็นประเพณีทั่วๆไป ชาวบ้านเรียกวันว่า ประเพณีทำบุญเปรต เปรต หมายถึง ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ไม่ใช่หมายถึงลิงชั้วร้าย แต่หมายถึงผู้ที่ล่องโลกไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้แก่ท่านเหล่านั้น ก็เป็นการแสดงออกซึ่งน้ำใจว่าเรายังระลึกถึงบรรพบุรุษผู้ที่มีบุญคุณแก่เรา จึงได้กระทำบุญกันอย่างนั้น

ในกรุงเทพฯ นี้เมื่อมีการกระทำในวันนี้ แต่ไปทำเจ้าในวันดับ ชาวบุญ ชาวจีนเขาก็ทำบุญสารท พิธีไหว้พิทักษ์เมื่อเช้าว่า รัฐบาลเวียดนามให้เขาได้ปลดอยนักโทษเป็นจำนวนสองร้อยกว่าคน เพื่อเป็นการทำบุญในวันสารทภูวน ซึ่งเขายากันเป็นประเพณี เป็นวันสำคัญหนึ่งของชาวบุญที่นับถือพุทธศาสนา จึงถือว่าเป็นวันกตัญญูตัวที่ต่อบรรพบุรุษ

จิตใจคิงมต้องนึกถึงอุปการะของผู้อื่น

ประเพณีบางอย่างมีไว้เพื่อจะเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจคน ให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงาม คนเรามีจิตล้มพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น เรามีความสัมพันธ์กับมารดาบิดา ปู่ตาย ตลอดจนบรรพบุรุษเก่าแก่ที่ได้สร้างบ้านสร้างเมือง สร้างวงศ์สกุลให้พวงเราทั้งหลายได้อยู่เป็นสุข คนที่มีจิตใจคิงมต้องนึกถึงอุปการะของคนเหล่านั้น

ถ้าไม่มีการระลึกถึงคุณภาพความเหล่านั้นกันเลยเลย คนเรา ก็จะกลายเป็นนักวัตถุนิยมจัดเก็บไป มุ่งอะไรกันแต่ทางวัตถุ แต่ไม่มีการมุ่งอะไรกันในทางจิตใจ คนเราถ้าทิ้งทางจิตใจกันเสียหมดไม่สนใจเลย มุ่งหาแต่วัตถุถ่ายเดียว กัน ก็จะเกิดความวุ่นวายสร้างปัญหา คือความทุกข์ความเดือดร้อน

พัฒนาวัตถุให้ควบคู่กับการพัฒนาจิตใจ

เหตุการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอันเป็นปัญหาตั้งแต่เด็กถึงผู้ใหญ่นั้น ก็ เพราะเหตุเนื่องมาจากการที่สอนใจแต่ในด้านวัตถุ แต่ไม่สอนใจในด้านนามธรรมคือจิตใจกัน เลยเลย ทำอะไรก็จะมุ่งแต่ทางวัตถุเท่านั้น แต่ไม่มีการปรับปรุงจิตใจ หรือจะพูดอีกอย่างหนึ่งว่า ในสมัยนี้พวกเรานั้นมุ่งพัฒนา กันแต่ในด้านวัตถุ แต่ว่าไม่มี การพัฒนาทางด้านจิตใจ เมื่อมีการพัฒนาวัตถุให้เจริญ แต่ว่าไม่พัฒนาจิตใจ คนให้เจริญ วัตถุที่เราได้สร้างขึ้นนั้นแทนที่จะเป็นคุณก็กลายเป็นโทษขึ้นมา

ตัวอย่างที่เห็นง่ายๆ เช่น บางจังหวัดเมื่อสมัยก่อนไม่เจริญในด้านวัตถุ เขาอยู่กันค้ายความสุขความสงบ การโทรศัพท์ไม่ค่อยจะมี สิงห์แลวไหลสิงบั่วญี่ปุ่น ต่างๆก็ไม่มี แต่พอมีถนนทางเกิดขึ้นมา ก็มีการท่องเที่ยวไปลงในสถานที่นั้น ความเหลวไหลก็ขึ้นรถยกไปอยู่ที่นั่นค้าย สถานที่นั้นได้กลายเป็นความวุ่นวายไป มีความทุกข์ความเดือดร้อนเกิดขึ้นในสังคมนั้นๆ ค้ายประการต่างๆ ตัวอย่างเช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อสมัยก่อนเป็นจังหวัดที่มีความสงบที่สุด ไม่เจริญในทางวัตถุ คนในที่นั่นไม่มีกะปิกิน แต่ว่าเขากินถั่วเหลืองแทนกะปิ ชื่อเรียกว่านาพริกถั่วเหลือง แต่เขาเรียกถั่วน้ำ คือ用人หมักไว้เป็นเต้าหู้น้ำเอง เขายังกับข้าวคือถึงเหล่านั้น แต่ว่าคนเขาอยู่กันค้ายความสงบ ประทุมบ้านเปิดทึ้งไว้ก็ได้ ไม่มีข้อมูลที่จะเข้าไป เข้าข้าวเขาของ ในเวียนจำนำน้ำมันก็ใหญ่มาก...มีสองคนเท่านั้น เจ้าหน้าที่มากกว่า

นักโทษ อัยการ ผู้พิพากษา ตำรวจ ถ้าบ่ายไปอยู่จังหวัดนั้น ก็เรียกว่า “ไปนอน พักผ่อน” ไม่มีงานจะทำ ตำรวจไม่มีเรื่องจะไปจับอะไร อัยการไม่มีเรื่องจะฟ้อง แล้ว ผู้พิพากษาเขาก็ไม่มีเรื่องจะตัดสิน เขาให้ไปพักผ่อนให้ไปเอาทำแท่น แต่ก็ไม่ให้ไปอยู่นาน เขาให้ไปอยู่เมืองที่มีงานทำต่อไป เราเรียกสถานที่นั้นว่าล้าหลัง ไม่เจริญ ไม่ก้าวหน้า แต่ว่าบ้านเมืองที่ล้าหลังนั้นแหล่งสบายนายประชาชนเชือดอยู่กันค้ายความสุข อาคมมาโดยไปเทคโนโลยีทั้งนั้น มีวัสดุบูรณะในลูกหนังเขาเรียกว่า วัสดุอนค้ออยู่บูรณะในสูงไม่มีน้ำจะobaoจะกินหรอกบันน้ำค แต่ว่าน้ำไม่ขัดข้องเพราะว่าชาวบ้านก็เป็นธรรมเนียม ตื่นเช้าพากผู้หญิงสาวๆ ที่หาน้ำเกงๆ...หาน้ำไปใส่เองอาจมีอะไรใส่น้ำได้ก็ใส่หมดเลย เย็นก็หามขึ้นไปลงอีก ทำอย่างนี้ทุกวันๆ ตลอดปี พระอยู่กันห้องครัวของคไม่เดือดร้อนทั้งน้ำอาบน้ำใช้ เพราะคนลำเลียงสังไภให้ ไม่มีเครื่องนุ่คระหัด ไม่มีน้ำประปา น้ำในหัวยิ่งไหลเย็นเห็นตัวปลา สะอาดคืออยู่แล้ว

ความสบหายไป ความวุ่นวายเข้าแทนที่

คนที่นั่นเขารับประทานกันอยู่อย่างสบายน ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บอะไรมากันนักพระก็อยู่ได้อย่างสะดวก เวลาที่พระไปเทคโนโลยีไม่ต้องมีเครื่องขยายเสียงไปเที่ยวป่าวร้อง มีคนเดินไปเที่ยวบอกๆ กันตามหมู่บ้าน ว่าคืนนี้มีพระมาเทคโนโลยี พอค่ำลง คนก็ไปกันเต็มเลย...ไปนั่งฟังธรรมกัน พอดีเข้าขึ้นเทคโนโลยีไปฟังกันอีกด้วยความสงบเข้าอยู่กันอย่างนั้น ถ้าคนกรุงเทพฯ ไปเห็นเข้านั้นคงจะพูดว่า บ้านเมืองนี้เยี่ย ยังไม่เจริญยังไม่ก้าวหน้า แต่ว่าจิตใจของคนที่นั่นอยู่ในสภาพเจริญก้าวหน้า เพราะว่าไม่มีสิ่งยั่วยุที่จะให้เกิดอารมณ์มีความอยากประเภทต่างๆ แต่เดียวมีถนนหนทางไปถึงแล้ว การไปมาสะดวกขึ้น ความสบอย่างเมื่อก่อนนั้นหายไป ทำให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน ไม่ใช่เดือดร้อนเพราะคนประจำถิ่น แต่ว่าเดือดร้อน

เพราะคนต่างถิ่นที่เข้าไป แล้วมองเห็นว่าเจ้าของถินนั้นยังไม่เป่ากว่าตัวเอง ก็เลย เกร็งตัวเปรี้ยบในรูปต่างๆ อันเป็นเหตุให้เกิดการเบียดเบี้ยนกัน

ในสมัยนี้เราต้องการความเรียนโดยมากก็ในทางวัสดุคือที่กล่าวแล้ว แต่ ไม่ได้มีการคิดว่า ความเรียนอย่างเดียวทางวัสดุนั้นมันยังไม่เพียงพอ จะต้องทำ จิตใจให้เรียนด้วย ที่นี่เมื่อจิตใจไม่เรียน...วัสดุนั้นก็เป็นของไร้คุณไร้ค่าไป ทาง ราชการตั้งโรงเรียน เช่น โรงเรียนอาชีวะ เทคนิคบ้าง ซึ่งไม่มี ซ่างอะไรต่างๆ ก็สอนวิชาชีพในทางวัสดุให้แก่เด็กเหล่านั้น แต่ว่าไม่ค่อยจะสอนในเรื่องจริยธรรม ไม่ได้มีการอบรมบ่มนิสัยให้เด็กเหล่านั้นมีความสำนึกรู้สึกผิดชอบชัวร์ กำลังงาน เข้าลับเหลือ เพราะว่าเขามีไว้ใช้มากมาย เมื่อไม่รู้ว่าจะเอาไปใช้ในทางใดก็ตาม เช่น ชาตต่ออยกัน ศรีรัตน์ในรูปต่างๆ อันเป็นเหตุให้เป็นข่าวใน สังคมอยู่บ่อยๆ คงที่เราทั้งหลายได้ทราบกันอยู่

วันก่อนนี้...คืนวันที่แล้วคือวันศุกร์ เขานิมนต์ให้ไปพูดกับเด็กนักเรียนอาชีวะ ซึ่งชุมนุมจากทั่วประเทศเลย เอาจมาประชุมกันที่บ้านบางพูน เพราะเป็นสถานที่ สำหรับอบรมกันที่นั่น พอมารถึงพร้อมกันวันนั้นก็จะวางแผนมากันแล้ว พากที่คุณเขา บอกว่าพอมารถึงก็จะเอกสารันแล้ว เขาถือเล็บนิมนต์ให้ไปเทศน์ อาทมา ก็ไปเทศน์ให้ เขายังง่วง เวลาเขามีงานกันตามวัด คนมานานมากๆ เวลาคนมากๆ ก็มีสิ่งหนึ่ง ตามคนมากว่ายคือสุนัขนั้นเอง แม้ว่าไม่มา แต่สุนัขแล้วก็มาทุกที่ เจ้าของมานั้น ก็ตามมากว่าย แล้วคนโน้นพามาตัวหนึ่ง คนนี้พามาตัวหนึ่ง เมื่อหลายๆ ตัวมานั้น ไม่ได้นึกว่ามันชาติเดียวกัน ขนเหมือนกัน หางเหมือนกัน หู ตา ก็เหมือนกัน พอเจอกันมันก็แยกเขียวเข้าหากันทันที แล้วมันก็คกันฟุ่นฟุ่นไปทั่วทั้งลานวัดเลย นั่นนั่นสุนัข เป็นลักษณะจิตมันทำอย่างนั้น ที่นี่คือเราถ้ามาเจอกันแล้วไม่รู้จะ ว่าเป็นคนค้ายกัน เป็นมนุษย์ค้ายกัน แยกเขียวเข้าหากันก็คกัน มันก็เหมือนกัน อ้ายพวงนั้นนั่นแหล่ะ พอว่าออกไปอย่างนั้นเลี้ยงนักเรียนร้องยาขึ้นมาพร้อมๆ กัน เขาก็จะนึกว่าแยกแล้วพากเรา เรื่องนั้นอย่างนี้

ลองถามเจ้าหน้าที่ทำการอบรม เขานอกกว่า แหน! มันเป็นทุกข์เหลือเกิน พวknี้มา...พวkn เป็นทุกข์ แล้วคืนสุดท้ายคือคืนวันศุกร์ มันจะจากกันแล้ว รู้สึกว่าต้องระวังหน่อย เพราะเขาจะจากกันแล้ว เขาจะฝากอะไรให้อลัยภารณ์กันไว้ จำต้องคงอยู่กันให้คี

อาตามาขึ้นไปเขากำลังประชุมกันอยู่ คนหนึ่งถือไมโครโฟนพูด...เอาริง เอาจังที่เคียว แต่ว่าคนนั่งฟังมันก็พูดกันจริงจังเหมือนกัน นึกๆว่านี่ใครพูดกันแน่ เพราะว่าต่างคนต่างก็จะพูดกันทั้งนั้น มีปากทุกคน...ไม่ใช่เห็น ต่างคนต่างก็พูดกันไป สูบบุหรี่ไป คนที่พูดก็พูดกันไป ได้ทราบว่า ประชุมกันดังแต่ตอนม่าย...เรื่องยังไม่เห็น ลงมติเลย แล้วก็ยังไม่ได้กินข้าว อาตามาก็ไปขัดจังหวะจะไปเทศน์ให้ฟัง เลยเขาก็หยุดพูดกัน เทศน์ให้ฟังกันหน่อย แต่ว่าเวลาเทศน์นี่ค่อยยังซ้ำ คือว่าพูดกันน้อยลง ไปหน่อย แต่ว่าไม่หมดที่เคียว บุหรี่ยังสูบกันอยู่บ้าง

แม้จะพูดกราบทบกระแทบทบกระแห่งกระแห่งนิศา หน่อยๆ ก็ยังเฉยกันอยู่ ก็เรียกว่าพออยั่งรู้เรื่องกันอยู่ เมื่อพระไปพูด ครั้นพอพูดจบลงไปแล้วเขาก็จะลงไปรับประทานอาหารกัน มีการตามมติในที่ประชุมก่อนจะหยุดไปรับประทานอาหาร ตามว่าใครเห็นว่าควรประชุมต่อ ไม่มีใครยกมือลักษณะเดียว พอถามว่าใครเห็นว่าควรจะไปรับประทานอาหารยกพรีบเลย...ยกทั้งห้อง ก็ยังไม่ได้กินข้าวเย็น เวลาตั้งสองทุ่มแล้ววิครามนจะประชุมกันให้ ก็เลยลงมติว่ากินข้าวกันดีกว่า

ที่นี่บังคับลงมาพอเคนผ่านกันนั่งลงยกมือให้ ให้ที่หัวเข่าบ้าง มากกว่าที่ตักบ้าง แล้วก็ไม่กราบเปล่านะ ยังถามว่าหลวงพ่อมีอะไรที่คิดมาฝากบ้าง ผู้จะขอพระเครื่องเอาไปไว้ตักท่อไป มันไม่ใช่เรื่องอะไร บวกว่าฉันแจกเมื่อทะกันนั่นแหล่ะ พระของฉันพระวิเศษ ถ้าเชือเอาก็ให้แล้วนั่นป่องกันตัวไว้ พระอื่นไม่มีแจก แจกเมื่อทะกันนี้แล้ว ให้จำไว้คำที่หลวงพ่อให้คือพระแท้ เป็นพระเครื่องงานที่วิเศษ ศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัว ไม่ต้องปลูก ไม่ต้องเสก ไม่ต้องทำอะไรมาก ใครเอาก็ไปแล้วก็ให้ได้ทันที ป่องกันตัวไว้ได้ทันที เขายังกราบลูกขึ้นไปรับประทานอาหารกัน

ความสำคัญของสิ่งที่อยู่ภายใต้กับภายใน

ภาพที่เคยประสบมานั้นทำให้เกิดความคิดขึ้นมาในใจว่า การเป็นอยู่ในสังคมในยุคปัจจุบันนี้ มันมีความบกพร่องบางสิ่งบางประการในการเป็นอยู่ คือว่าเราสนใจแต่เรื่องภายนอกมาก แต่ไม่ได้สนใจในเรื่องภายใน อะไรที่มีอยู่นั้นเป็นเรื่องนอกกายทั้งนั้น แต่เรื่องเกี่ยวกับจิตใจนั้นมีคนสนใจกันน้อย ใครชอบอ่านหนังสือประเภทวรรณปั่ง...จำนวนคนที่อ่านหนังสือวรรณนั้น ยังมีน้อยอยู่

จริงอยู่ ในสมัยนี้หนังสือวรรณรู้สึกว่าขายดีขึ้น แต่ว่าเมื่อคุณถูกแล้วบังมีน้อยอยู่ สุหั念สือประเภทที่หน้าปกสวยๆไม่ได้ เพราะคนอ่านบังมีจำนวนจำกัด ลองไปสอบถามคนดูหนังสือพิมพ์ทางศากสนา เช่นว่า หนังสือพิมพ์รายเดือนที่ออกอยู่ในเมืองไทย ชาวพุทธเชียงใหม่ ธรรมจักรชื่องมหาภูษา พุทธสาสนาที่ใช้ภาษาพุทธจักรทั่วคุมหลากหลาย เสียงศัลธรรม เป็นต้น มีหลายฉบับที่ออกกันอยู่ ไปตามจำนวนพิมพ์ว่าพิมพ์มากลักษณะเดียว ชาวพุทธ...ตอนที่อามาอยู่ที่เชียงใหม่ พิมพ์มากที่สุดแล้วถึงสี่พันเล่ม ครั้งหนึ่งสี่พันเล่มมันก็หมายความว่ามีคนอ่านเพียงสี่พันคนเท่านั้น ธรรมจักรที่ไม่ถึงสี่พัน ราพันเล่มเท่านั้นเอง ก็คนพวกเดียวกันที่อ่านหนังสือวรรณจักร หนังสือชาวพุทธ อ่านพุทธสาสนา ก็พวกเดียวเท่านั้น จำนวนที่อ่านนี่น้อย ถ้าคิดเทียบส่วนกันกับพลเมืองของประเทศไทย ซึ่งมีอยู่ประมาณเกือบสี่ล้านล้าน คนอ่านหนังสือยังไม่ถึงแสนคนคัวห้าไป...ที่อ่านกันอยู่นั้น แล้วคนจะรู้เรื่องจิตใจได้อย่างไร รู้เรื่องชีวิตของตนได้อย่างไร ก็รู้แต่เพียงว่าเราจะกิน เราจะต้องหลับนอน เราจะพักผ่อน เราจะลีบฟืชลีบพันธุ์กันต่อไป รู้แต่เพียงเท่านั้น แต่ไม่รู้ว่าเมื่อมีอะไรเกิดขึ้นในเราระบุ อะไรทำอย่างไร ควรจะระงับจิตใจในรูปไป ควรจะต่อสู้กับสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชีวิตของเราคัวบวชใจได

มนุษย์ต้องไม่ใช้กำลังเป็นเครื่องตัดสินปัญหา

เพราะฉะนั้นเมื่อไม่มีความเข้าใจในเรื่องอย่างนี้ เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น ไม่ค่อยจะได้ใช้ปัญญาเป็นเครื่องตัดสินปัญหา แต่ว่าชอบใช้กำลังเป็นเครื่องตัดสิน การใช้กำลังเป็นเครื่องตัดสินปัญหานั้น ไม่ใช่วิสัยของมนุษย์ แต่มันเป็นวิสัย ของเจรจา สัตว์เจรจา มันไม่มีปัญญา ไม่มีความคิดความอ่าน เพราะฉะนั้น เมื่อจะทำอะไรรักษาก็เอา กำลังเข้าว่า ถ้าไครกำลังมาก ก็ชนะไป ถ้าไครมีกำลังน้อย ก็ แพ้ไป อันนี้เป็นเรื่องกำลังทั้งนั้น

มนุษย์เราเป็นผู้มีความเจริญทางร่างกาย มีความเจริญทางค้านจิตใจ เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นก็ไม่ควรจะใช้กำลัง แต่ควรใช้สติปัญญาใช้เหตุใช้ผล ในการที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆ เช่น สามีภรรยาอยู่ด้วยกัน ถ้าฝีพองหมองใจกัน ก็ ตุบตีกันด้วยกำลัง อย่างนั้นมันก็ เป็นวิสัยของอันอื่นไป ไม่ใช่วิสัยของผู้มีความ เจริญผู้มีการศึกษา เดียวเนี่ยคนเราอ้างกันว่า เป็นผู้มีการศึกษา เป็นปัญญาชน ตามมา ได้ยินคำนี้บ่อยๆว่า พากปัญญาชน เช่นนักศึกษาเขาเรียกันว่าชั้นปัญญาชน หรือ อะไรๆ ก็คือ ที่กล่าวกันอยู่ สังเกตคุณที่เรียกตัวเองว่า เป็นปัญญาชนนี่ ก็ยังอยู่ใน สภาพที่เรียกว่า “ปัญญาอ่อน” อยู่นั้นเอง เป็นปัญญาชนนั้นแหล่ แต่ว่าปัญญาอ่อน ปัญญา มันยังไม่แก่ก้าว ยังไม่สามารถจะต่อสู้ด้านหนานสิ่งชั่วร้ายอันเกิดขึ้นบีบคั้น จิตใจ เราจะเรียกว่า เป็นปัญญาชนที่แท้ยังไม่ได้ เราเรียกได้แต่ว่า ปัญญาชนชั้น ปัญญาอ่อน เท่านั้นเอง เพราะยังไม่มีกำลังเข้มแข็งเพียงพอที่จะต่อสู้กับปัญหาใน ชีวิตประจำวัน ปัญหาใดเกิดขึ้นยังต่อสู้กับวิธีที่ไม่เหมาะสม แก่ชั้นปัญญา

บุคคลผู้มีปัญญานั้นต้องมีเหตุผลในใจ ต้องใช้สติปัญญาเป็นเครื่อง กำกับในการคิดนึกในการกระทำ ไม่ทำอะไรด้วยอารมณ์ แต่ทำอะไรด้วยเหตุ ทำด้วยผล ไม่ทำอะไรด้วยความเห็นแก่ตัว แต่ว่าทำด้วยความรู้สึกผิดชอบ ชั่วดี ถ้าจิตใจอยู่สภาพเช่นนั้น...ลิงหงายก็จะคืนก้าวหน้าไปในทางที่เรียบร้อย

คิงมหึ้น จึงควรที่จะได้ชักชวนกันหันมาสนใจในเรื่องการที่จะพัฒนาจิตใจของตน กันเลียบ้าง สำหรับเรื่องการพัฒนาในด้านวัตถุนั้น เราไม่ต้องรีบร้อนเกินไปหรอ กปล่อยให้มันค่อยเป็นค่อยไป เราไม่ต้องรีบร้อนมากในเรื่องอย่างนั้น เพราะถ้าเรา รีบร้อนเกินไปแล้วมันก็เสียหายเหมือนกัน

ทำสิ่งทั้งหลายด้วยใจที่เยือกเย็น

การทำอะไรที่ต้องทุ่มทุนมากเกินไป ถึงตอนขาดทุนก็ย่อมจะขาดทุนมาก ตัวอย่างมีอยู่ด้วยไป เช่น คนที่ทำธุรกิจการค้าการขาย เป็นคนที่มีความประณาน กมากเกินไป ลงทุนมากไปในการทำงานนั้นๆ ผลที่สุดก็ล้มเหลวท่องไป เขายัง ไม่รอด ก็เพราะว่าปัญญามันเกินสศไปนั้นเอง คิดว่าจะได้กำไรเท่านั้นเท่านี้ ตัวเลข บน朗ดูคิดมันเห็นแจ่มชัด แต่ว่าเมื่อทำเข้าจริงมันไม่อาย่างนั้น จึงต้องขาดทุน แต่ว่าคนที่เขาเดินไปอย่างช้าๆ เดินอย่างระมัดระวัง ค่อยก้าวไปทีละก้าวๆ อาย ะระมัดระวังนั้น เขาไม่ค่อยพลาด เข้าไปถึงจุดหมายได้อย่างเรียบร้อย ไม่รุนแรง มากเกินไป อันนี้ควรจะถือเป็นหลักประจำจิตใจว่า อย่าทำอะไรคือความอยาก ที่เกินพอคี ให้มีแต่เพียงความอยากที่จะกระทำ แล้วก็ทำไปด้วยความอยาก ที่เยือกเย็น ไม่คิดว่าจะต้องเอาเท่านั้นจะต้องเอาเท่านี้ จะให้เค้อย่างนั้นอย่างนี้

ลิ่งทั้งหลายมันไม่อยู่ในการบังคับของเรา เราจะบังคับมันว่า ให้เกิดเท่านั้น เท่านี้...มันก็ไม่ได้ สมมติว่าเราเปิดอะไรขึ้นลำไրับให้นักท่องเที่ยวมาชม เราจะ นึกว่าวนหนึ่งๆ ขอให้มีคนมาชมลักษณะคนก็พอแล้ว มันไม่ได้เล่นอีก บางทีก็มี คนมาบางทีก็ไม่มา รายได้ก็ไม่สม่ำเสมอ ลิ่งทั้งหมดทุนไปมันมากก็เกิดการขาดทุน ในภายหลัง อันนี้เป็นตัวอย่าง

ศติปัญญาเป็นเครื่องกำกับการกระทำ

ที่ได้เป็นไปในรูปเช่นนั้นก็ เพราะว่า เราไม่มีอะไรมาเป็นเครื่องห้ามล้อจิตร์ใจของเรานั้นให้เร็วเกินไป จนกระหังลงไปในเหวเลยที่เดียว อันนี้มีตัวอย่างอยู่ถ้วนไป แต่ถ้าหากว่าเราทำอะไรคุ้ยการระมัดระวัง ทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป มั่นคงเรียบร้อย เศยฟังคนจีนเข้าพูดกับคนที่จะลาจากไป ใครเขามานั่งคุยกันแล้ว เวลาจะจากไปเข้าพูดว่า “บันบันเกี้ย” ภาษาจีนออกเสียงว่าอย่างนั้น บันบันเกี้ยหมายความว่าเดินช้าๆ ที่เขานอกให้คนจะไปว่าไปช้าๆ มันเป็นคติ ไม่ใช่ว่าเพียงแต่ว่าให้เดินช้าๆ แต่เป็นคำสอนไปในตัว สอนว่าให้เดินไปช้าๆ นั้นก็หมายความว่าให้ระมัดระวัง อย่าก้าวรวดเร็ว จะก้าวไปลักก้าวท้องมีสคิมปัญญากำกับการก้าวไป จะไปลงทุนค้าขายประกอบธุรกิจการงานอันไหนนั้น จะไปก็ต้องค่อยๆ ก้าวค่อยๆไป คือให้มั่นรอบคอบคุ้มครองด้วย คุ้มครองหน้า คุ้มครองหลัง แล้วจึงจะเดินไป

ใครร่ครัวญก่อนแล้วจึงทำ ดีกว่า

อาทิตย์ก็ยินดีเข้าพูดอย่างนั้นมาหลายครั้งหลายหน เลยก็เอามาคิดว่ามันก็เป็นคติ เป็นธรรมอยู่ในตัว ว่า “บันบันเกี้ย” หมายความว่าให้เดินช้าๆ เดิน chậmๆ ใจของการสอนธรรมะนั้นเอง แต่ว่าันเป็นการให้พรในขณะที่เราจะจากไป ก็นับว่าเป็นคำเตือนที่เหมาะสมอยู่เมื่อกัน เพราะว่าการทำอะไรด้วยความรับรู้จะไม่เสียหาย พระพุทธเจ้าทรงครั้งสั่ว่า “นิสมนกรณ์ เสยโย” ครั้นความรู้ภายนอกจึงทำ คือว่า เพราะถึงที่เราทำลงไปแล้ว ถ้าหากว่าผิดแล้วมันจะแก้ไขไม่ได้ ทำแล้วก็เป็นอันแล้วกันไป เราจะมาแก้อันนั้นมันก็ไม่ไหว นอกจากกว่า เดิกมันเสียแล้วก็ต้องตั้นใหม่ต่อไป

คนเราถ้าตั้งต้นป่ายงานนั้น มันก็ไม่ก้าวหน้า มีแต่เรื่องตั้งต้น-ตั้งต้น-ตั้งต้น นั้นก็อยู่ที่เดินนั้นเอง แต่ถ้าเราตั้งต้นไว้ค่ะ...งานมันก็สำเร็จไปได้ครึ่งหนึ่งแล้ว แล้วเราถ้าก้าวไปเรื่อยๆ ด้วยความระมัดระวัง ลิ่งหึ้งหลายที่เกิดขึ้นจะเรียบร้อยเป็นไปได้ยากดี

ทุกข์ที่เกิดจากความใจร้อน ใจเร็ว ในสังคมของเรานี่มีอยู่ไม่ใช่น้อย ไม่ว่าในเมื่อไร ทำอะไรรีบด้วยความใจร้อนมันก็เกิดเป็นปัญหา ไม่เฉพาะเรื่องบุคคลเรื่องการเมืองการบ้านก็เหมือนกัน ถ้าทำอะไรรีบด้วยใจร้อนใจเร็ว ก็เป็นปัญหา มันสร้างความทุกข์ความເຄືອຂ້ອນ คູເກະໄຫປຮັສ...ເກະເລີກາ ເຊິ່ງມັນໃມ່ຈຳບັນດັກທີ່ນັ້ນ กີ່ພວະວ່າພວກເຊື້ອສາຍກົມມັນໃຈຮັນນັ້ນເອງ ໄມໄດ້ນອງເຫັນມອງໃຕ້ ມອງຫ້າຍມອງຂວາໄທ້ເຮັບຮ້ອຍ ວ່າถ้าเราทำแล้วມັນຈະເກີດຂອງໄຮ້ຂຶ້ນບ້າງ ເຮັນອຸ່ນໂກລືກ ແຜ່ນດີນໄຄຣມັນໂຄຢູ່ໂກລ້າງ ແລ້ວຄົນໃນແກະນີ້ນັ້ນໄຄຣບ້າງ ໄຄຣທີ່ຈະໄມ່ຢືນນີ້ເຂົ້າມ່າຊ່າຍແລ້ວ ຄົນທີ່ພຸດກາໝາເຄີຍກັນ ຂົນບ່ຽນແນີຍມເຄີຍກັນທີ່ຮ່ວມອູ່ໃນທີ່ນັ້ນ ໄມຄົດໃຫ້ຮອບຄອນ ຄົດແຕ່ວ່າຈະໃຫ້ກຳລັງບຸກເຂົ້າໄປແລຍ ແລ້ວກີ່ທ່າລັງໄປດ້ວຍຄວາມຄົດອັນວັນຮັນນັ້ນ ແລ້ວ ຜົດທີ່ສຸກເປັນອ່າງໄກ ກີ່ເຄືອຂ້ອນກັນອູ່ຈົນເຖິງທຸກໆກັນນີ້ ອັນນີ້ເປັນເຮືອງການນັກງານການເມືອງມັນກີ່ເປັນຫ່ຽນຮ່ວມອູ່ໃນທັນນັ້ນແລະ

เราอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ เรายังวิทยุ ແລ້ວກີ່ທ່ອງເຄາມາຄົດ ວ່າทำໄມ້ນັ້ນຈຶ່ງໄດ້ເປັນອ່າງນັ້ນ ທີ່ໄດ້ເກີດເຫຼຸກການຟ້າເຊັ່ນເຊັ່ນເປັນພະຍາຍໄລ ບໍ່ໄດ້ເວົາວິເຄຣະທົ່ວຈັບ ດ້ວຍຄວາມຮອບຄອນແລ້ວ ເຮົກຈະມອງເຫັນວ່າ ມັນຫາຄອະໄຮບາງອ່າງທີ່ໄດ້ເປັນໄປໃນຮູບເຊັ່ນນັ້ນ ກີ່ຄືອຂາດຄວາມຍັ້ນຢື່ງໃຈ ໃຈຮັນ ใจເຮົາ ໃນເຮືອງນັ້ນໆມາກົຈນເກີນໄປ ຈຶ່ງໄດ້ເກີດການຟ້າເຊັ່ນເຊັ່ນເຊັ່ນ

ທີ່ນີ້ຄົນເຮັນມີຂໍອາລີຍປະກາດໜຶ່ງ ດ້ວຍໄວ ແລ້ວຈະນຸເຂົາໃຫ້ໄດ້ ແນວ່າເວົ້າທີ່ທີ່ທີ່ກັນທັນນັ້ນມີເຄີ ມັນເສີຍຫາຍ ແຕ່ກີ່ຈະຕ້ອງເຂາຫະກັນໃຫ້ໄດ້ ໂດກໃນຍຸດປັຈຈຸບັນນີ້ ຈຶ່ງເປັນໂລກແໜ່ງກາງຈະເຂາຫະກັນໃຫ້ໄດ້ ມັນໄມ່ຍອມກັນ ຕ້ອງໄທແກທ້ກັນໄປໆຂ້າງໜຶ່ງ ອ່າງນີ້ເປັນຕ້ວອຍ່າງ ຄວາມຈົງໃນໆຢູ່ກີ່ຕ້ອງ

รู้จักยอมได้ ไม่ใช่จะคืนเสมอไป

ตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา นั้น เรายังจะถือว่าเป็นวัฒนธรรมของชาวพุทธอยู่�ุ่ประการหนึ่ง คนไทยเราได้ใช้มาตั้งแต่โบราณ คือในเรื่องที่ว่ายอมได้...ไม่ใช่จะคืนดีเสมอไป บางครั้งบางคราวก็ต้องยอมเข้าบ้าง ไม่ใช่จะเอาชนะเสมอไป คนเราเกิดมา มีชีวิตอยู่ในโลกนั้น มันก็มีแพ้บ้าง ต้องมีชนะบ้าง มีได้บ้างมีเสียบ้าง เป็นเรื่องธรรมดา ที่นี่เราจะเอาแต่ได้แล้วมันจะมีที่ไหน จะเอาแต่ชนะมันจะมีที่ไหน มันต้องผ่อนกันให้ยอมกันได้ บางครั้งบางคราว เราถูกย้อมให้เข้าชนะบ้าง บางครั้งเราถูกต้องชนะเขามั่ง เรากล่าว ผลักกันแพ้ผลักกันชนะ ไม่ใช่จะเอาชนะแต่เพียงท่าเดียว ไม่ใช่จะเอาแต่เรื่องได้เพียงอย่างเดียว ต้องมีการเลี้ยงบังคับกันกับการได้ ถ้าใครมีแต่จะเอาไม่ยอมเสีย มันก็อยู่ในโลกไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงต้องรู้จักยอมในบางครั้ง

รู้จักผ่อนผันสั้นยาว จักพาตัวรอค

ประเทศไทยเราที่ได้อ่ายรอกปลดปล่อยมาได้ ก็โดยผู้บริหารประเทศชาติใช้ธรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะองค์พระมหาชนชตรีผู้ครองเมือง ตั้งแต่สมัยก่อนมาจนถึงในสมัยปัจจุบันนี้ ท่านยึดมั่นในพระราชธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า นับถือจริงๆ เอกามาถือเป็นหลักเป็นประสาสในบ้าย บริหารกิจการของบ้านเมืองอย่างจริงจังจึงเอ้าตัวรอกปลดปล่อยมาได้ ชาติไทยเราไม่ใช่ชาติใหญ่โต ในสมัยก่อนนั้นประชาชนก็น้อย มีเพียงแค่ล้านล้านคนเท่านั้น เงินรายได้ เงินงบประมาณ ก็ไม่เท่าไหร่ ปีหนึ่งประมาณเจ็ดถึงแปดล้านล้านคนเท่านั้นเอง จะไปสรุบทบมือกับใครไหว ถ้าไม่รู้จักผ่อนผันสั้นยาว ไม่รู้จักยอมเสียบ้าง...คงເອົາຕ້ວໄມ່รอค

อันนี้เป็นหลักการที่เราเห็นกันอยู่ ว่าการกระทำ เช่นนั้นไม่ได้เสียหาย แต่ว่าคนเรา มันมีทิฐิรูจามนะ คือมีความเห็นคันไปเรื่องเดียว แล้วก็จะคันไปอยู่ท่าเดียว ไม่ยอม ผ่อนผันสั้นๆ กว่า ไม่ยอมเปลี่ยนแปลง การกระทำ เช่นนั้นกลายเป็นเรื่องคือรั้นไป เป็นเรื่องอุปทานไป

ที่นี่เมื่อมีการคือรั้น มีอุปทานแรงในเรื่องใดก็ตาม มีแต่ปัญหาคือความทุกข์ ความເຄືອຂ່ອນ แต่ถ้าผ่อนกันเลียบ้างมันก็ไม่มีอะไร คนเราอยู่กันหลายๆ คนมัน ต้องรู้จักผ่อนผันสั้นๆ มากัน จะชีวิชังตึงตั้งกันตลอดไปนั้นไม่ได้หรอก เพราะ ถ้าแข็งกันทั้งสองฝ่ายมันก็ไปไม่รอด เพราะฉะนั้นต้องผ่อนกันบ้าง พอที่จะเข้า หากันได้ อันนี้บเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดในทางจิตใจของเราโดยเฉพาะ เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่าเราจะได้สนใจ แนะนำซักจุ่งบุคคลในครอบครัว ในวงการ วงงานให้เห็นเข้าหากธรรมะกันเลียบ้าง ก็จะเป็นความสุขในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ว่า ยังไม่เห็นประโยชน์ในเรื่องนี้กันมากนัก และไม่คิดในเรื่องนี้ คิดแต่ว่ามีงานให้ทำ จ่ายเงินเดือนให้เข้า ให้อาหารเขากินไป คนเรามันไม่มีน้ำใจต่อกัน ถ้าไม่มีน้ำใจ ต่อกันแล้วก็โทรศัพท์มาหื้นมาหื้น เด่นนั้นเอง มันไม่มองหน้ากันแล้ว จะเอาให้ได้ จะให้ได้ ไม่รู้จักบุญคุณต่อกัน ไม่สนใจเยื่อไปไม่ตรีต่อกันแล้ว ชึ้งผิดกับระบบแบบ โบราณที่มีมา

ปลูกไม่ตรีจิต สร้างความสัมพันธ์ในใจ

ในแบบโบราณของคนไทยเรานั้น ยังมีเยื่อไใบไม้ตรีต่อกัน เช่นคนใช้กับ นายกมีไม้ตรีจิตต่อกัน เพื่อองกับเพื่อนก็มีไม้ตรีจิตต่อกัน ไม่ทำอะไรแบบหุนหัน พลันแล่น คือเขาก็ข้างหน้าข้างหลัง ว่าข้างหน้าต่อไปยังจะอาศัยกันต่อไปอีก ไม่ใช่ว่าจะเลิกไม่มองหน้ากันในรั้วนี้...หากไม่ได้ แต่คิดว่าเราอยังจะอยู่กันต่อไป

การอยู่คุ้วะกันนั้นถ้าอยู่แบบแทกร้าวมันก็ไม่มีความสุข เหมือนไม่ที่หักแล้ว
ภาชนะที่แทรกแล้ว เราจะเอา ถูกโก้ มาติดกันเข้า มันก็ติดໄได้แต่ว่ายกขึ้นดูที่ไร...ใจมัน
ไม่สบาย รู้ว่า詹านเป็นนั้นแทรกแล้วจะเอาไปใส่อะไรไม่ได้ นอกจากว่าเขาไปใส่ถ้วย
ไว้ดูเล่นคุณลักษณะมันเท่านั้นเอง แล้วมันจะเป็นประโยชน์อะไร

คนเราที่เหมือนกัน อยู่คุ้วะกัน ทำงานมาคุ้วะกัน แล้วจะเลิกกันไปเกือบขาด
มันก็ไม่ได้ มันจะต้องทำกันต่อไป มันก็ต้องมีอะไรกันบ้าง เขาเรียกว่ามีเยื่อใบ
เหมือนกับเราตัดต้นบัวมันก็มีเยื่อใบ ไม่ใช่ตัดบัวไม่ไว้ ตัดอาลัยหมาเมตตามากัน
อย่างนั้นมันก็ไม่ได้ มันยังต้องมีอะไรกันอยู่ แต่ว่ามันไม่มีความรู้สึกอย่างนั้นขึ้น
ในใจ เพราะความสำนึกละลายในทางสัมพันธ์ทางจิตใจไม่มี คิดแต่เพียงว่า เราจะ
เป็นลูกจ้างเขา เราทำงานกับเขา ฝ่ายลูกจ้างก็คิดอย่างนั้น ทำงานแล้วเขามาเงิน
ให้เงินแล้วก็หมาเมตเรื่องกัน บุญคุณไม่มี ความสัมพันธ์ทางจิตใจก็ไม่มี

นายจ้างก็เหมือนกัน นึกว่ากรรมการทำลายคือลูกจ้าง ทำงานเสร็จก็
จ่ายเงินเดือนให้ไป เมื่อจ่ายเงินเดือนหมาเมตแล้วก็หมาเมตเรื่องกัน ลิ่งที่เป็นเยื่อใบมัน
ไม่มี โลกจะวุ่นวาย โลกจะเดือดร้อนเพราะเรื่องนี้ เรื่องไม่มีสัมพันธ์ทาง
จิตใจ ไม่มีอาลัยผูกพันกันทางจิตใจกันในเรื่องบุญเรื่องคุณ ไม่ได้นึกให้ละเอียด
รอบคอบ แล้วต่อไปจะหนักไปกว่านี้ เวลาที่เป็นอยู่ระหว่างนายจ้างลูกจ้าง แล้ว
ต่อไปจะเป็นต่อไปอีก ห่างไปประหว่างครูกับลูกศิษย์ ครูกับศิษย์ประหว่างนี้ก็ห่าง
ออกไปแล้ว ต่อไปฟ่อแม่กับลูกจะห่างกัน ลูกจะรักฟ่อแม่เมื่อฟ่อแม่ยังให้สหาย
ให้อยู่ หรือว่าบังชุนเจ้ออยู่ แต่วันไหนหากเลิกชุนเจ้อก็จะเลิกรักเลิกชอบกันต่อไป
ไม่นึกถึงบุญคุณ แม้ว่าจะเรียนสำเร็จคุ้ยเงินของคุณฟ่อคุณแม่ แต่เขาอาจไม่สำนึก
ก็ได้ เขายาก็นึกว่าความสำเร็จเป็นของเข้า ไม่เกี่ยวข้องกับคุณฟ่อคุณแม่ พ่อแม่
แก่ก็อยู่ตามคนแก่ อย่ามาอยู่กับพวงเรา มันจะหนักเข้าไปอีก

ต่อไปคนเม่าคนแก่ก็จะว่าเหว่ ไม่มีใครเราใจใส่ จะเกิดความทุกข์เกิดความ
เดือดร้อนใจ จิตใจก็จะค้ำลงไป สังคมจะเปลี่ยนแปลงไป เพราะคนมุ่งแต่

จะแสวงหาวัตถุ เป็นเครื่องยังชีพหากาหารเลี้ยงห้องเลี้ยงปาก แต่ไม่ได้สำนึกถึงจิตใจ ความเห็นอกเห็นใจกันไม่มี อาย่างนี้มันจะอยู่กันได้อย่างไร เรายังคงคิดถูกอนาคตของประเทศไทย ของชาติ ของโลก มันจะเป็นไปในรูปที่เรียกว่า ตัวโครงสร้างมันต่างคนต่างไป ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างกิน ไม่ต้องหันหน้าเข้าหากันแล้วมันก็ลำบากเดือดร้อน จิตใจไม่มีความสงบสุขเกิดขึ้นแม้แต่น้อย อันนี้เป็นเรื่องที่มันน่าคิดอยู่ไม่ใช่น้อย

คนไม่มีน้ำใจเป็นคนขาดธรรมะ

คราวหนึ่งอาทิตย์เดินทาง ครั้งเดียวแก่หลายลิบปีมาแล้ว เดินทางจากบ้านแพน นั่งเรือกลับมากรุงเทพฯ วันนั้นก็ไม่ได้ฉันเพล แต่นึกว่าไม่ฉัน เพราะฉันตอนเข้าแล้ว ลงเรือแล้วจะไม่ฉัน แต่ว่ามาในเรือนี้มีพระมากรองค์ จะมาทำศพพระที่กรุงเทพฯ...มาในเรือลำเดียวกัน พอยถึงเวลาฉันเพล...เขาก็ฉันกันแต่ไม่มากมายฝ่าออกฉันกัน เราสององค์นั้นอยู่ใกล้ๆกันนี้ พระเหล่านั้นฉันกันเฉยไม่มีน้ำใจลักษณะอย่างว่า เอ้า มาฉันด้วยกันซี หรือว่าจะเหวี่ยงแตงมาให้สักชีกหนึ่งว่า เอ้า นิมนต์ฉันแตงไม่ฉันข้าว ก็ไม่เลย นั่งฉันกันเฉย ก็นั่งนิกไนใจว่า นีถ้าบ้านเราไม่อย่างนี้ บ้านเรามายถึงปักธิ้ติ อาทิตย์ปักธิ้ติ...ก็ทางปักธิ้ติ เขายังไม่เป็นอย่างนี้ เขาก็จะกินอะไรครอยู่ใกล้เขาก็เชิญให้กินหมดเลย ไม่ว่าพระว่าชาวบ้านต้องเลี้ยงกันเต็มที่ ใจเขามันอย่างนั้น คนทางโน้นอย่างนั้น แต่ว่ามาในเรือวันนั้นไม่เลย ก็นั่งนิกอยู่ในใจว่า ใจเขาจีคเหลือเกินคนแฉวนี้ อาทิตย์นึกอย่างนั้น ในสมัยหลายลิบปีมาแล้วยังจำได้ คือไม่มีน้ำใจ ไม่ได้มองคุณว่ามันนุชช์ค้ายกัน พระควยกันนั้นอยู่สององค์ เนลี้ยให้ท่านฉันลักษณะนี้ หรือส่งแตงไม่ไปสักชีกหนึ่งแก้คือแห้ง...ไม่มี...นั่งเฉย ฉันกันไป คุยกันไป สนุกสนาน

อันนี้ทำให้คิดได้ในสมัยต่อมากว่า คนไม่มีน้ำใจคือไม่มีธรรมะ แม้อยู่ในสภาพของนักบวช แต่ขาดลัษณะธรรม ไม่ได้ห่องโหวหาทไปให้ถึงบทลง闳คำถูกสิ้นสังคหัตถุสิ คือ การรู้จักแบ่งปัน ให้ทาน การพูดจาอ่อนหวาน การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน การวางแผนเชื่อมต่อ ไม่มีความคิดอย่างนั้น นี้เป็นตัวอย่างทำให้เกิดความรู้สึกในทางใจอย่างไร เราก็เห็นกันอยู่

พระพุทธองค์ตรัสว่า “กินคนเดียวไม่มีความสุข”

ที่นี่ต่อไปข้างหน้า...โลกมันจะเป็นอย่างนั้นแหล่ะ ต่างคนต่างกิน ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างไป ไม่ต้องมองคุณหน้าใคร ถ้าจะกินอะไรก็ง่ายลงกินเสียไม่จำเป็นต้องกลัวตาจะไปสบตาคนอื่นเข้า แล้วจะละอายว่า ภูกินคนเดียวๆ

กินคนเดียวมันไม่เป็นสุข พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า “เนกาสี ลกเต สุ” แปลว่า กินคนเดียวไม่มีความสุข แต่ถ้ากินหลายคนมันเป็นสุข คุณเราลองไปนั่งกินอะไรอยู่คนเดียว ไม่สบาย ต้องรีบกินต้องรีบกลืน เคี้ยวนานก็ไม่ได้...กราบๆ เพราจะนั่นต้องรีบกิน หันหน้าเข้าข้างฝ่า ไม่อยากให้ใครเห็นหน้านั้นแหล่ะ คือความเห็นแก่ตัว ถ้ามันเกิดขึ้นแล้วมันวุ่นวายทั้งนั้นแหล่ะ

เลี้ยงสละเพื่อลดความเห็นแก่ตัว

พ่อแม่ลูกเด็กถ้ามีความเห็นแก่ตัวเกิดขึ้นก็เลี้ยงหาย ผู้ใหญ่โดยมากไม่ค่อยจะมีความเห็นแก่ตัว เลี้ยงสละเพื่อผู้น้อย เช่น พ่อแม่เลี้ยงสละเพื่อลูกทุกอย่าง แต่ว่าลูกนักจะมีความคิดไม่เหมือนกับพ่อแม่ พอกพ่อแม่จะขอมาไม่ค่อยให้หรอก

ตามโน้นตามนี่ มีคนหนึ่งแกเป็นคนไทย แกไปอยู่ปีนัง...ฐานะร่ำรวย มีที่คิน มีสวน มีอะไรเบอะเบะ แต่ว่าพอแก่ตัวลงตามอุดล่องข้าง...ทำอะไรไม่ได้ กิจการหงหงาย ก็ต้องมองไปให้ลูกชายหงหงค เวลาท้องการเงินก้อนหนึ่งจะใช้ทำอะไร ลูกชายต้องซักใช้ได้เลียง แม่จะเอาไปทำอะไร จะใช้อะไร ตามราวกันบ่าว่าลูกชายเป็นเจ้าของ เสียเงยอย่างนั้นแหล่ะ วันหนึ่งแกไปขอสถานศึกษาจะเอาไปทำบุญ ที่นี่ลูกชายซักแม่จะเอาไปทำอะไร ไปทำที่ไหนอย่างนั้นอย่างนี่ แกก็เลยเคืองขึ้นมา เลยบอกว่า ถูกจะเอาไปให้ชู้รักของกู ว่าอย่างนั้นแหล่ะ ที่จริงแกอยุ้งตั้งเจ็บลิบแล้ว ไม่มีชู้แล้ว แต่แกบอกอย่างนั้นด้วยความเคือง แล้วมาเด่าให้พระฟัง ลูกก็เอาราคาให้เพราะรู้ว่า แม่พุคประชุดเขาแล้ว นี่เป็นตัวอย่าง

พ่อแม่นี่ลำบากเมื่อแกก็ทรงนี้แหล่ะ เวลาแข็งแรงก็ให้ไป พอแก่ลงจะไปขอลูกนั้นก็ลำบากเดือดร้อน คนที่เป็นลูกเป็นเต้านั้นก็ต้องจำไวในข้อนี้ ว่าเรานี้เป็นลูกหนึ่งของพ่อแม่ ถ้าไม่เคยไม่คิดคอกنانแล้ว ครั้นเมื่อท่านจะเอากินมั่งเรอาอย่าโดยก็ยัง อย่าไปเข้าชี้ รีบให้ไปให้ท่านสบายใจ ท่านขอร้อยหนึ่งให้ไปเลย นี่เอานไปเท่านี้พ่อให้หมดแม่ ถ้าไม่พอ ก็จะให้แต่เดียว เราตามอย่างนั้นแล้วคงว่าเรารักท่าน เราใจใส่ในความเป็นอยู่ของพ่อแม่ ผู้แก่ชรา คุณยาย คุณตา คุณย่า คุณปู่ ก็เหมือนกัน เอาใจใส่ให้เรียบร้อย จิตใจของผู้หลักผู้ใหญ่ก็สบายใจ ไม่ต้องว้าเหว่ ไม่ต้องเดือดร้อน อันนี้ก็เนื่องจากว่าเรามีคุณธรรมประจำใจ จึงได้เกิดความรู้สึกในรูปอย่างนั้น

จิตใจคนตាลง เพราะไม่ใช้ธรรมะ

สมัยนี้ สิ่งที่เรียกว่าธรรมะกำลังเหลียวแห้งร่วงโรยลงไปทุกวันเวลา นั่นก็ เพราะว่าเราไม่ได้ให้อาหาร ไม่ได้อาหารร่มามาเยี่ยมบารักมาจิตใจ สิ่งนั้นไม่ได้

สนใจกันต่อไป เมื่อใดโลกเลิกสนใจกับธรรมะ เมื่อนั้นโลกจะเดือดร้อนวุ่นวาย ไฟประลัยกัลป์คือความโลภความโกรธความหลง อันเป็นตัวร้ายจะเกิดเพิ่มรุนแรงขึ้นในจิตใจ แล้วก็จะแผลเเพด้าตัวผู้นั้น แผลเเพดานข้างเดียวให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายกันไปทุกหย่อมหญ้า ดังที่เริ่มๆกันอยู่ในสมัยนี้

สมัยนี้เรียกว่า บุคคลลัทธิ เข้าไปแล้ว คำว่า มิคสัญญี หมายความว่า เห็นคนเป็นผักเป็นปลาไปหมด เห็นเป็นเนื้อเป็นสัตว์ฆ่าตายฯ เดียวมีมนุษย์acula ไม่เท่าไหร่ ร้อยสองร้อยกระสุนสองนัดเท่านั้นเอง นี่เราเรียกันว่า บุคคลลัทธิ ฆ่ากันง่ายๆ จิตใจทำลงไปเหลือเกิน สังคมจึงเดือดร้อนวุ่นวาย

มาเป็นห้ามล้อ ไม่ให้โลกหมุนไปสู่ความตกต่ำ

พวกเรามั่งคลายที่ได้มั่วคิดมาว่า ไคพังธรรมะ อ่านหนังสือธรรมะ ก็เรียกว่า เป็นเหมือนกับห้ามล้ออยู่ ช่วยห้ามล้อโลกไว้ ไม่ให้หมุนไปสู่ความตกต่ำเร็วเกินไป แม้ว่าเราจะมีเป็นจำนวนน้อย แต่ก็ยังไกซื้อว่ามีส่วนในการที่จะเห็นยิ่รังสิงห์ทั้งหลายให้ชดลงไปสักหน่อย แต่ถ้าเราได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น เช่น เราไม่เพื่อนฝูงมิตรสายยศักดิจุงเข้าหาธรรมะ ให้สนใจในการศึกษา ในการปฏิบัติธรรมะให้มากยิ่งขึ้น ก็เป็นมหาศุล เป็นเรื่องที่ควรจะได้ช่วยกันทำให้มากขึ้น ไปกว่านี้ โดยเฉพาะในกลุ่มคนหนุ่มคนสาวนั้น มีความจำเป็นมากที่เราจะหาวิธีทางใดก็ตามให้เข้าใจม่องเห็นว่า ธรรมะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ธรรมะเป็นอาหารใจ เป็นยาแก้โรคใจ เป็นเครื่องประคับใจ เป็นสิ่งที่ให้กำลังใจ ให้เราอยู่กันค้ายความสุขความสงบ ถ้าขาดสิ่งนี้แล้วจะอยู่กันได้อย่างไร ขอให้ญาติโยมทั้งหลายได้ลองคิดคุ้นให้คิด

สภาระที่เรียกร้อง

สมมติว่าในครอบครัว สามีหนุ่มภาระสาวอญี่ปุ่นค้ายกัน แต่ไม่มีธรรมะเป็นหลักประจำใจ ในชั้นแรกก็อญี่ปุ่นค้ายกันดี เรียกว่า น้ำผึ้งหวาน อญี่ปุ่นค้ายความเรียบร้อย ต่อไปก็ค่อยจีดจากออก ไปมีลูกสักคนหนึ่งก็ซักจะเที่ยวฯ แห่งๆ เข้าไปแล้ว มองถูกไม่เป็นที่ชื่นตา ที่นี่ต้องมองหาที่อื่นต่อไป เมื่อคนอกไม่ยานเข้ามา ก็สายสอดคล้อง พยายามเข้าหน่อยเย็นลงไปก็เที่ยวแห่งร่วงโรย เราก็ไปหาคนอื่นๆต่อไป เช่นว่า พ่อบ้านก็ไปหาคนอื่นต่อไป ทิ้งแม่บ้านให้หนึ่งเดียวลูกอญี่ปุ่นเดียว ไม่เอาใจใส่ แล้วครอบครัวนั้นจะเป็นอย่างไร ความทุกข์ครอบจำแล้ว แม่บ้านมีความทุกข์ เมื่อจิตใจมีความทุกข์เลี้ยงลูกก็ไม่คี เดียวคุณเดียวว่า โนโหโหส เด็กที่โตขึ้นค้ายความผิดนุนเนี้ยะ โนโหโหส...จิตใจไม่สบาย

นั่นคือการเกิดขึ้นของอธรรมในครอบครัวนั้น ความวุ่นวายที่เกิดขึ้น เพราะไม่มีธรรมะ จิตใจของคนไม่รู้จักพอไม่รู้จักอื่นในความสุขทางค้านวัตถุ เพราะไม่มีธรรมะเป็นหลักประจำบ้านประจำใจ ก็เกิดเป็นปัญหา บางทีต้องหางันไปแม่ไม่ท่าร่างแต่ก็ไม่เหลียวแลกัน มาบ้านก็ไม่พูดไม่จา ไปอุ้มลูกนิคหนึ่ง สำหรับแม่บ้านไม่ต้องคุยหน้ากัน แล้วก็ไปไหนต่อไป ไม่พูดไม่จา อญี่ปุ่นอย่างไรอย่างนั้น มันก็เป็นทุกข์แล้ว เมื่อคนกับหนาบอยกอกอกแล้ว มีแต่ความไม่สบายใจเป็นปัญหาแล้วไม่ใช่เป็นทุกข์แต่เพียงสองคน แม่ของแม่บ้านก็เป็นทุกข์อีกคนหนึ่ง พ่อของแม่บ้านก็เป็นทุกข์ ถ้าคุณป่าคุณตาคุณยายยังอยู่ก็พลอยเป็นทุกข์ไปด้วยเหมือนกัน ว่าหลานเรามันแยกราวนี้ ทำไม้มันเป็นอย่างนั้น มันเป็นปัญหาระบบท把握ที่อ่อนกันหลายฝ่าย ทำให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะเรื่องขาดคุณค่าทางจิตใจเงื่อน ไม่ได้มีความสำนึกรู้หน้าที่ของเราก็օอะไร เรายังคงมาถึงหากไหแนแล้ว

ชีวิต

คนเราเหมือนละครเกิดมาแสดงเป็นลากๆ เป็นเด็กน้อยอนแบบบางรู้จักว่ารู้จักคลาน เดินเตะแตะ พุ่คชาได้ตามประสาเด็กน้อย ไปโรงเรียนเป็นเด็กวัยรุ่น...ที่นี่เอง แล้วก็จบการศึกษา ออกมากำทำงำทำง แล้วก็แต่งงานเป็นฝ่ายเป็นฝ่าย ที่คนโบราณเขาเรียกว่า เป็นเหย้าเป็นเรือน ก็เรามีหน้าที่มาโดยลำดับ พอดีงบทเป็นเหย้าเป็นเรือนไม่นึกถึงหน้าที่ ไม่ทำหน้าที่ของพ่อบ้านแม่เรือนให้เรียบร้อย ก็เรียกว่าไม่ประพฤติธรรมในเรื่องนั้น

ความจริงธรรมนั้นต้องใช้ตลอดเวลา ตั้งแต่เป็นเด็กจนกระทั่งเข้าสู่เมืองเวลาจะตายก็ยังใช้ธรรมะ ถ้าตายอย่างไม่มีธรรมะนั้นมันก็วุ่นวาย ตายด้วยความทุกข์ตายด้วยจิตใจไม่สงบ แต่ถ้าเรามีธรรมะจนกระทั่งหมดความหายใจ ชีวิตเรียบร้อย แม้ตัวเราจากไป...ความคืออยู่ให้คนอื่นมองเห็น ว่าคนนั้นมีชีวิตอยู่ในโลกได้ประพฤติธรรมเป็นตัวอย่างแก่ลูกหลาน ลูกหลานเองเป็นตัวอย่างคำนินตามต่อไป ก็ไม่วุ่นวายไม่เดือดร้อน อันนี้เป็นความคือ แต่ถ้าหากว่าเราไม่รู้จักตัวเราว่าแสดงจากใจ แสดงไม่เหมาะสมแก่เรื่อง แก่บทที่เข้าอกให้แสดง มันก็วุ่นวายเกิดเป็นปัญหา เกียงกันค่ากัน หรือหน้าเงาหน้างอเข้าหากัน ต่างคนอย่างไม่คุยหน้ากัน ผลสุดท้ายก็แทกร้าวกัน แล้วลูกจะอยู่อย่างไร พ่อไปทางหนึ่งแม่ไปทางหนึ่งเด็กจะทำอย่างไร น้ำใจพ่อไม่มีน้ำใจแม่หายไป ลูกก็เป็นกำพร้าทั้งที่พ่อแม่ยังไม่ตาย กำพร้าพ่อแม่ตายไม่เป็นไร เด็กมันไม่ทุกข์ มันเฉยๆ เพราะยังไม่มีความรักความอาลัย ยังไม่มีอุปทาน แต่กำพร้าพ่อแม่แยกจากกันไปพ่อไม่เหลียวแล ใจไม่รับว่าลูกๆ แม่ก็ไม่รับเหมือนกัน ที่นี่มันลูกใคร มันก็ลูกกำพร้านั้นเอง ลูกกำพร้านี่แหล่ะที่มันเป็นเจ้าโภธิกิจกืออยู่เต็มบ้าน เพราะพ่อแม่นั้นไม่ประพฤติธรรม จึงเกิดเรื่องเสียหายมากอย่างนี้

คุณค่าทางจิตใจเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

เพราะฉะนั้นถ้าพูดกันไปแล้ว คุณค่าทางจิตใจนี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด คือว่า เงินทองเพชรนิลจินดา ที่เราค้นหา กันค้ายราชาแพง สิ่งนั้นมันของภายนอก มีก็ไม่ใช่เครื่องหมายของความสุขเสมอไป แต่บางทีก็เป็นทุกข์ค้าย้ำๆไป มันลำบาก ของนักการยันนั้นสุขของภัยในตัวไม่ได้...ยังยืน ถาวร คุ้มครองรักษาจิตใจเราให้มีความสุขความสงบตลอดไป จึงเป็นเรื่องที่เราควรจะได้ช่วยกันในเวลานี้

ที่นี้การช่วยกันในเรื่องนี้จะทำอย่างไร เป็นปัญหา อย่างจะแนะนำว่า ช่วยกันทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ ไม่มีหน้าที่อันใดให้สำนึกรึหน้าที่อันนั้นไว้ ทำให้มัน สมบูรณ์เรียบร้อยตลอดเวลา เรา มีหน้าที่ในฐานะเป็นมนุษย์ ก็ทำหน้าที่ของมนุษย์ ให้สมบูรณ์ไว้ อย่าให้บกพร่องเสียหาย อย่าให้ใครค่าเราได้ แม้แต่ตัว เราเองมองตัวเองแล้ว อย่าให้ตัวเองได้ มองตัวเองที่เราให้สบายนิ่วๆ ฉันได้ ทำหน้าที่เรียบร้อย ไม่มีอะไรบกพร่อง หน้าที่ของมนุษย์ต้องทำให้สมบูรณ์

เครื่องบ่งชี้ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อยู่ที่อะไร? อัญเชิญการมีสติปัญญา หรือพูด ถืออย่างหนึ่งว่า มีสติ สัมปชัญญะ ระลึกไคร้คั้นตัวอยู่ตลอดเวลาว่าเราเป็นมนุษย์ ต้องทำจิตใจให้สูงไว้ คงปรักษาระคับจิตใจของเราให้สูงไว้ อย่าให้ตกลงไปค้าง ไม่จะไร่ที่มันถ่วงให้ตกลงไป เครื่องที่จะถ่วงใจให้ตกลงไป ก็คือ อารมณ์ที่เข้ามา กระทบบันดาลง รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสอันเป็นสิ่งภายนอกภาระทบทิฐใจ ของเรา ถ้าเราขาดสติปัญญาไปเมื่อใด ใจก็ถูกดึงถ่วงต่ำลงไปค้างลงไปด้วยอำนาจ โภค โภค หลง รimentiya อาจมาที่ ต่ำลงไปค้างความแข็งคี ค้างมานะ ถือคัว

ค้ายอะไร หลายเรื่องหลายประการ ที่มันเคยถ่วงลงไป ที่ใจเราถูกถ่วงให้อกล ไปอย่างนั้น ก็หมายความว่า เราเหลือตัวไป ลีบตัวไป ลีบอะไร มันไม่สำคัญ เท่าลีบความเป็นมนุษย์ เมื่อใดเราลีบความเป็นมนุษย์แล้ว เราเกิดสูญเสีย

เพราะฉะนั้นอย่าลีบ จะยืน จะเดิน จะนั่ง จะป้าหนทำอะไร ต้องพยายามเตือนไว้ว่า เจ้าเป็นมนุษย์ เจ้าจะต้องทำหน้าที่ของมนุษย์ มนุษย์คือผู้ที่ มีใจสูง สูงพ้นจากรักับความชั่วความร้าย ถ้าใจเจ้าหากทำลงไปเมื่อใด ความ เป็นมนุษย์ของเจ้าตกลงไปฯ จนกระทั่งว่ามันหมดไปจากตัวเจ้า เจ้าเป็นแท่ร่างกาย เดินได้ พูดได้...แต่ไม่มีคุณค่าของสิ่งทั้งหลายอยู่ในใจ ราคำไม่มี ค่อยเตือนไว อย่างนั้น เราจะจะเกิดความสำนึกรัก เช่นสมมติว่าเราโทรศัพท์เข้ามา เราเกิดสูญเสีย ไม่ใช่เป็นมนุษย์แล้วนี่ ความโทรศัพท์กำลังอยู่หนือเจ้า เจ้าเป็นทาสของความโทรศัพท์ ความเกลียดเป็นทาสของความริษยา เป็นทาสลิงนั้นลิงนี่ รับตอนตัวออกจาก ความเป็นทาสของลิงนั้นเลี้ย ถ้าเราพูดตามภาษาที่เขานิยม เรียกว่า ปลดแอก ตัวเอง ปลดแอกตัวเองให้พ้นจากความเป็นทาสของลิงนั้น เราไม่ยอมมากเป็นทาส เป็นเมี้ยล่างของลิงนั้น เพราะเราเป็นมนุษย์เราจะต้องอยู่สูงกว่าลิงนั้น

ความสำนึกรักในหน้าที่

ถ้าเราอยู่กันสองคน ถ้าคนหนึ่งทำท่าไม่ดี เราเก็บรบกวนเขาว่า **มนุสโสสี** เอาคำพรเข้าไปปามกได้ ถามว่าเจ้าเป็นมนุษย์หรือ ถ้าคนหนึ่งได้ยินนึกได้ว่า เออ...ลีบไปหน่อยหนึ่ง แล้วก็รีบขอโทษ ลีบไปความเป็นมนุษย์หายไปนิดหน่อย เดี๋ยวนี้เรียกกลับคืนมาแล้ว และเราเก็บนั่งสงบใจ ไม่ไปทำอะไรที่วุ่นวาย ไม่ไปแสดง ความโทรศัพท์ หรืออาการหุนหันพลันแล่น อย่างนี้มันก็เป็นความสุขใจ และเป็นความ สนับสนุนใจกันทุกฝ่าย

เช่น อยู่ในครอบครัวเรามีความสำนึกร่วมกันอย่างนี้ที่สบายนิจ อารมณ์ร้ายๆจะไม่เกิดขึ้น เมื่ออารมณ์ร้ายไม่มี ร่างกายก็ปกติ ใจใจเป็นปกติ อายุมีชวัลย์ยืนไม่เป็นคนประสาทเสียพิกัดพิการเมื่อตอนแก่ชรา อายุมากเท่าไก่ยังมีสติ ยังมีความจำดี อะไรอยู่เรียบร้อย เป็นปกติ นึกเนื่องจากว่าเรามีความสำนึกร่วมกันหน้าที่ว่า เราเป็นมนุษย์อยู่ ถ้าเราเป็นพุทธบริษัท เรายังต้องสำนึกร่วมหน้าที่ของเรากืออะไร หน้าที่ของเรางั้นเป็นพุทธบริษัท ต้องศีนตัว ต้องก้าวไปข้างหน้า ต้องเบิกบานแจ่มใส ค่วยความงามความดี

ตื่นตัวก็หมายความว่ามีสติอยู่คุณไว้ ไม่เหลือ ไม่ประมาท ไม่หลับไหล มัวเมา ระวังไม่ประมาทในที่ต่างๆ เช่น ไม่ประมาทในการนั่ง ระวังใจไม่ให้กำหนด ในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ไม่ให้ขัดเคืองในการนั่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความขัดเคือง ไม่ให้หลงในการนั่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความหลง ระวังไม่ให้มัวเมา ในการนั่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความมัวเมา ระวังไว้...ไม่ให้มันเกิดความกำหนดขัดเคือง ลุ่มหลงมัวเมา เมื่อมีอะไรมากระทบใจ สิ่งนั้นก็เหมือนกับคลื่นกระทบฟัง กระทบแล้วก็หายไปฯ ไม่มีอะไรเป็นปรากฏการณ์ประทับอยู่ในใจของเรา เพราะเรามีสติ รู้เท่ารู้ทันต่ออารมณ์นั้นๆ ไม่เหลือ ไม่ประมาท

อันนี้มันต้องฝึกสอนเหนืออกกัน...ต้องหัด เช่น ฝึกการเจริญภานกันบ้าง ก็ที่เราหัดทำนิคหน่อยหน้าที่ ก็เพื่อจะเป็นตัวอย่างเท่านั้น ว่างๆ เรายังต้องไปทำที่บ้าน นั่งสงบจิตสงบใจ...โดยกำหนดคุณตัวเอง คุณความคิดของตัวเอง คุณใจของเราว่ามันแสดงจากไหนบ้าง มันคิดอย่างนั้นอย่างนี้ โดยคุณไว้อ่าย่าให้คิดหัดคุณไว้ให้อยู่กับร่องกับรอย ไม่ให้ฟุ้งซ่านไปนอกลุ่นอ กทาง อย่างนี้จะช่วยให้เรา มีความสงบใจ เมื่อใจของเรางดงามและอะไรมากระทบก็ไม่รู้ว่ายัง ในชั้นแรกที่เริ่มทำ มันจะเหนื่อยหน่อยเพราะยังไม่คุ้นเคย แต่พอคุณแล้วก็กล้ายเป็นปกติ สภาพจิตของเรายังคงอยู่อย่างนั้น

รักษาจิตให้คงอยู่ในสภาพเดิม

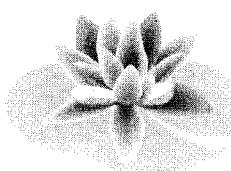
ในเรื่องนี้อย่างจะขอให้ญาติโยมทุกคนจำไว้ว่า จิตเดิมแท้�ันไม่มีความสกปรก ไม่มีความเร่าร้อน ไม่มีความวุ่นวาย อยู่ในสภาพที่สะอาด ที่สว่างแล้วก็สงบ แต่�ันเปลี่ยนสภาพ เพราะเรา的情绪 เท่านั้นเอง เราไปเที่ยวรับสิ่งใดๆ เข้าไว้ ไปรับอะไรที่ไม่คีเข้าไว้ รับเขายะมูลฝอยเข้าไปกองไว้เบอะ ของที่มันคีๆ ไม่ค่อยมี...เรื่องมันจึงยุ่ง ที่นี่เราไม่เอาสิ่งนั้น เรายาบานตัดออกไป

สิ่งใดที่เราับไว้ก่อน แล้วมากรู้ที่หลังว่าอันนี้มีคี ไม่หมาย ไม่ควร เรากรีดสิ่งนั้นทึ่งเสีย เหมือนกับเรื่อง อารมณ์ไม่คีกรีดออกเสีย ซ้อมใหม่ ทำสีใหม่ หรือปรับปรุงใหม่ เรื่องมันก็ไม่อยู่ จิตใจเราก็อย่างนั้น ถ้าเราค่อยหม่นค่อยตรวจค่อยสอบไว้ สิ่งร้ายๆ ก็ไม่เกิดขึ้น ชั้นแรกเห็นค่าเห็นอย ต่อไปชินเข้ากล้วก์สบายนี่ได้ทุกโอกาส เผยต่ออารมณ์นั้นๆ ไม่ว่ารวม ไม่เดือดร้อน ไม่เข้ม ไม่ลง เพราะอารมณ์ที่มากระบบท นั้นคือความสงบแห่งจิตใจ อันจะช่วยให้เราอยู่เป็นสุข ทั้งส่วนตัว ในส่วนครอบครัว และในส่วนของหน้าที่การทำงาน ธรรมะจึงรักษาเราไว้ในรูปอย่างนี้

คงที่ไก่ล่ามา เพื่อเป็นเครื่องซึ่งแนะนำทาง เดือนจิตสะกิดใจแก่ญาติโยม พุทธบริษัททั้งหลาย ที่ได้มาประชุมกันในวันนี้

... ก็พอสมควรแก่เวลา ...

ขอจบการแสดงป้าฐานกذاในวันนี้ไว้แต่เพียงนี้

คุณดีชอубแก๊ใจ

รู้ตันว่าเป็นคนเช่นได เหล่าเทพให้ก์รูเช่นนั้น

เร า จะ ท ร า บ ว ่ า . . .

ก า ร ก ร ะ ท ა ช ของ ค น เป น บ ุ ญ หร ോ บ า ป

ก ീ ด ൃ ไ ด จ า ก ... ใจ... ช อง ค น เ օ ง

ร ു ้ ได เ օ ง ว า ค น ม ี ค ว า မ ต ั ง ใจ ช า ค า ท า น และ เ օ น เ օ յ ง ไป ท า ง ให ้ น

อย ่ ป ร ะ မ า ท า น ย า ล က ร ร ะ ท า น ท ี ทำ ว ่ า ม ان เ լ ੱ ก น อ ย

ห ยา ค น န า ฝ า น ต ค กล ง น า ท ี ล ะ ဟ ယ ค า

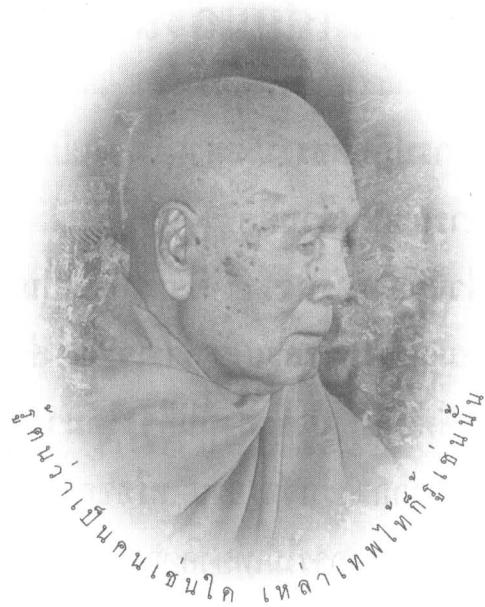
... ย ัง ทำ โ յ ง ช ่ า ง ก ร ะ ถ า ง ให ้ เ ต ็ ม ไ ค ้ จ น น ิ ค

บ า ป ท ี บ ุ ค ค ล ก ร ะ ท า น ใน ว า น ล ะ น อย ฯ ก ์ เ ต ็ ม ไ ป ค ว า ย บ า ป จ ล ั น น ั น

เม ื่ น น ී ก ได ว ่ า ค น ก า ล ง ก ร ะ ท า บ า ป อ ဗ ္ဗ

จ ิ ง ค ว า ဟ ယ ค า ท า น ท ี และ ไม ร ิ ก ร ะ ท า ค ่อ ไป ... พ ั ง ใน ท ี ล บ แ ล ะ ท ี แจ ง

พ ร ะ พ ร හ մ ա ն կ լ ա յ ա ր յ (հ լ ա ց փ օ պ պ ա ն ն տ վ ի կ չ ւ)

๗๙
พระครูวัดบ้านคนเขนไก เทศบาลที่๔ กรุณาช่วยด้วย

แก้ไข คำที่ประกอบขึ้นคำยศพ่อสองตัวนี้ เป็นคำพูดที่เราได้ยินกันบ่อยๆ แต่น้อยคนที่จะนำไปคิดให้เห็นความหมาย และนำไปใช้เป็นแนวทางของชีวิต ถ้อยคำทุกคำมีความหมายในตัวของมันเอง เป็นคำเตือนใจผู้ได้ยินให้เกิดความสำนึกรักต่อการกระทำของร่างกาย วาจา ใจ ว่าเป็นการผิดหรือถูก เป็นคุณหรือโทษแก่ตนเองแก่ท่าน ถ้าหากว่าในชีวิตประจำวันของปวงชนเรา ได้ใช้คำพูด ให้เป็นประโยชน์แล้ว ความประพฤติก็น่าจะเป็นไปในทางดีงามได้

คำว่า แก้ ตามปทานุกรมแปลว่า การปรับปรุงการทำให้ดีขึ้น

คำว่า ไข เป็นกิริยาที่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เดินหรือให้ทำงานตามปกติ เช่น ไขลานนาพิกา ก็หมายถึง การทำงานพิกาให้เดินต่อไป หรือไขนำเข้านา ก็หมายถึงการเปิดทางให้น้ำเดินสะดวกจากคลองไปสู่นาได้ ไขกือเป็นศัพท์คลาดที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อเร็วนี้ หมายถึง การพ่าย หนี ไม่สู้อีกต่อไปแล้ว

เมื่อร่วมศัพท์ทั้งสองเข้าด้วยกัน ก็หมายถึงการทำให้ดีและให้เดินต่อไป ในทางที่จะเป็นประโยชน์ได้กันนั่นเอง คำทั้งสองนี้จึงมาอยู่一块กัน

การลงทะเบียนและสร้างส่วนคิ

ถ้าเปรียบด้วยการปฏิบัติธรรม...

การแก้ คือการลงทะเบียนส่วนคิล

การไข เป็นส่วนของการสร้าง คือทำคิ เป็นพวากภานนั่นเอง
ทั้งสองคำนี้ก็หมายถึงการลงทะเบียนและการเจริญ ส่วนใดเสียต้องแก้ก่อน
เมื่อแก้แล้วก็ไขให้เดินคิต่อไป และสิ่งนั้นก็จะได้มาเป็นประโยชน์แก่ชีวิต

ถ้าเราเมื่อมาพิกา ปากกา รถจักรยาน หรือของใช้ประจำที่เคยเห็นหนึ่ง
อยู่กับเรา และมันเกิดแต่คงอาการไม่เที่ยงอกมาให้เราเห็น เช่น นาฬิกาเกิด
หยุดเดิน หรือเดินแต่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ปากกาเขียนไม่ได้ หมึกออกไม่คล่อง
ทำให้ผู้ใช้รำคาญปวดหัว อยากเขามันทิ่มลงกับโน๊ตเติมเต็มที่ หรือรถจักรยาน
ใช่หลุคบอยๆ ต้องหยุดใช้ตลอดทาง ผู้ใช้สิ่งนั้นๆ ก็คงจะไม่สบายใจและไม่อยาก
ทนความรำคาญนี้ต่อไป ก็ต้องไปหานายช่างให้แก้และไขให้คุณวันจะทำงานเป็น
ปกติได้หรือยัง เมื่อมันทำงานได้เป็นปกติ ก็ยิ่งออกสบายใจมากขึ้น

เลือ กางเกง ที่ไปคัดไว้ที่ร้านในตลาด พอดีวันนั้นคิไปรับตามลัญญา
รับมาแล้วลองใส่ดู แยกแล้วนั่นไม่ได้...มันคับเกินไป ต้องกลับไปหาช่าง แล้วแจ้ง
ความจริงให้ทราบให้แก่ให้ใหม่ นายช่างก็คงต้องทำให้อย่างเรียบร้อย ผู้ใช้สบายใจ
ไปได้

กรรมการผู้ขายแรงงานแก่ผู้เป็นเจ้าของกิจวัตรเคียงกัน นายจ้างผู้ซื้อแรงงาน
ตั้งราคาให้แก่กรรมกรและทำไปตามสภาพ ในทางประเทคโนโลยีมีสมาคมกรรมกร
ที่คงชื่นโดยกรรมกรและทำงานกันเอง มีสำนักงานใหญ่โต สมาคมของเขานั้นได้
ทำการต่อสู้เพื่อสิทธิของกรรมกรกันอยู่ตลอดเวลา สภาพของกรรมกรที่ชื่น
แรงงานที่นำไปขายก็ได้ผลพอกุ้มกับงานที่ตนเลี่ยงไป เมื่อเขาได้แก้ไขกันไปแล้ว...
สิ่งทั้งหลายก็ชื่น ถ้าที่ไหนยังไม่ได้แก้ไขก็ต้องหาทางแก้ไขกันเดิม

ความสามัคคีของหมู่คณะนั้นเป็นกำลังสำคัญ จะเอาอะไร จะปราบนาสิ่งใด ก็จะสำเร็จได้ด้วยสามัคคีทั้งนั้น แต่จะระวังการใช้ความสามัคคี จนใช้อำยมีระเบียบ การต่อสู้ต้องสู้อย่างมีระเบียบ การต่อสู้ที่ขาดระเบียบนั้นเป็นการต่อสู้ที่ผิดทาง จะทำให้เดือดร้อน

คนดีชอบแก้ไข

คงกล่าวมาแล้วทั้งหมด เป็นแนวทางให้เห็นว่า แก้...ไข เป็นที่สิ่งจำเป็น แก่กิจการทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นในรูปใด ถ้าหากการแก้ไขแล้ว มันจะเดินไปในทางที่เรียบร้อยคือไม่ได้ ผู้มุ่งความเรียบร้อยคือ จึงยินดีในการแก้ไข เสมอมา

ถ้าท่านมองใกล้ๆ ก็จะเห็นยากว่าการแก้ไขเป็นสิ่งจำเป็นอย่างไร
ลองมองคุณสิ่งที่อยู่ใกล้ๆ ตัวท่านก็พอจะมองเห็น ท่านนั่งเขียนหนังสืออยู่โดยทำงาน
ของท่านนั้นท่านแก้ไขมันทุกวันหรือเปล่า? ท่านคงกล่าวว่าแก้ไขทุกวัน กวาก็ผัน
ออกไป จัดเอกสารให้เป็นระเบียบเรียบร้อยคุณแล้วงานมา ของที่จัดไว้แล้วเมื่อถึง^{วัน}
เวลาต้องการต้องรื้อมาคุณกัน มันก็เสียรูปไป ขาดความเป็นระเบียบต้องแก้ไขใหม่
ให้คิดต่อไป แก้ทุกเวลาเข้าเย็นจังเรียบร้อย

គិតការងមួយ្លើគេគោយការណ៍ឱ្យ

ก่อนมาทำงาน เช้าๆท่านໄค์แก๊กใช้ตัวท่านแล้ว ตื่นเช้า...ท่านล้างหน้า แปรงฟัน รับประทานอาหาร แต่งตัวที่หน้ากระจกเงา จัดแจงเสื้อผ้าให้ครุ่น

ได้ทรงเรียบร้อยแล้วไปได้ นี่คือการแก้ไขที่ทำประจำทุกวัน ลองหยุดแก้ไขสักวัน ดีนเข้าไม่ถังหน้าแบ่งฟัน ไม่แต่งตัวให้เรียบร้อย แล้วมองคุณท่านเอง ก็จะเห็นว่า เอ! ภูนีเป็นอะไรเป็นหัว สนิจจะมากขึ้น เพราะขาดการแก้ไข

จึงกล่าวได้ว่า ชีวิตเราที่กำรงอยู่ได้ด้วยการแก้ไขแท้ๆ หยุดแก้ไขกันวันไหนก็ถึงความลำบากกันวันนั้น ท่านชอบความลำบากไหม? คงจะไม่ชอบแน่นอน เมื่อไม่ชอบจะพยายามแก้ไขตัวท่านให้ดีขึ้นเด็ด

ในเมืองใหญ่หรือเมืองน้อยก็ตาม ถ้าเราเดินไปและสังเกตสักหน่อยก็จะพบว่าสถานที่ท่องๆ เช่น ร้านแก้น้ำพิกา ปากกา ตะเกียงลาน ทีบเลียง และวิทยุ เป็นต้นมากมาย ร้านแก้เล็บ แก้ผม แก้ทรวดทรง แก้หน้า แก้ตา แก้คิ้ว มีมากขึ้นตามความเจริญแพร่แพร่ใหม่ โรงพยาบาล หมอทำฟัน สถานที่ดังกล่าวมาเป็นสถานสำหรับแก้ไขทั้งนั้น แต่เป็นการแก้แค่ตุ่ยถ่ายเดียว ซึ่งแม้จะเป็นเรื่องของ การแก้คนอยู่บ้าง ก็แก้แต่ร่างกายภายนอกทั้งนั้น เช่น แต่งเล็บหมายถึงการแก้เล็บให้งามขึ้น ตัดให้แหลมไว้ให้กเนื้อผู้มาลดาบละล้างด้วยความพิสมัยบ้าง

ทุกสิ่งทุกอย่างป้อมแก้ไขตัวมันเองเสมอ

สมัยนี้ เราเอาเงินไปมอบไว้กับคนพากหนึ่งพากเดียว สุดแล้วแต่ว่าเขาจะใช้ จะซั่ง จะกำจัดราศีของลิ่งของที่ซื้อขายกัน พากที่มีเงินอยู่ในกำมือนั้นก็ซักจะหยิ่งยโสขึ้นมาว่า ถ้ามีเงินเข้าไม่ถ้วนใครแล้ว เกิดกิเลสครอบงำจิตใจ คุณภาพดีไม่มีเงิน ซึ่งโลกเรียกว่า คนจน คนชั้นกรรมการ เพราะเขาแรงงานแลกเงิน ให้แรงงานไปมากแท้ๆ เกินกลับมาไม่คุ้มค่าอาหาร เวลาเจ็บป่วยก็ไม่มีใครดูแลรักษาเป็นภาพที่น่าสงสารและเห็นใจ แท้ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร น้ำท่วมปากก็พูดไม่ออก นายเงินจึงยังเอเปรียบกันเรื่อยไป

แต่ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมแก้ไขด้วยนั้นเองเสมอ เกิดคนคือที่เห็นแก่บุคคลรวมขึ้นบ้าง จึงนำชนชั้นกรรมกรลูกชิ้นคือสู่เพื่อสิทธิเสรีภาพของตน และได้รับผลก็คือนายทุนทั้งหลายเกิดเห็นใจว่า กรรมกรผู้มีใจเหมือนนายทุน รู้สึกทุกข์และรู้สึกสุขแบบเดียวกัน จึงมีการฝ่ายนั้นให้ทำงานน้อยลง ขึ้นค่าจ้างให้พอสมกับค่าครองชีพ เวลาเจ็บป่วยก็มีการรักษาพยาบาล ทำให้สภาพของกรรมกรดีขึ้น การเงินก็ไม่มีอยู่ในมือของคนชั้นเดียว ทำให้มีการถ่ายเปลี่ยนกันบ้าง โภกนี้อยู่ใต้คัวยการแบ่งปัน ถ้าหากการแบ่งปันโภกจะเดือดร้อน

เมื่อแสวงหาความสงบเย็น...ก็ต้องมีการแก้ไข

การคืนรุนของกรรมกรทุกแห่งเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจ และเป็นเครื่องแสดงว่า ความเป็นธรรมไม่มีอยู่ จึงมีการคืนรุนเพื่อชาร์ม ถ้ามีชาร์มอยู่แล้ว ทุกสิ่งก็ให้ไปตามท่านของคลองชาร์ม จะมีการคืนรุนให้เป็นทุกข์ไปเล่า?

ปลาหมก...เป็นสัตว์อยู่ในน้ำ
ถ้าใครเอามาทิ้งไว้บนบก...
มันจะต้องคืนรุนเพื่อให้พบน้ำ
พอพบน้ำเข้า ปลาหมกมันก็พอยใจ

คนเราเก็บเงินเดียวกัน...
ย่อมคืนรุนเพื่อแสวงหาความเย็น
สิ่งใดที่ไม่ทำให้คนเย็นก็ต้องแก้ไข
ถ้าไม่แก้ไขก็เดือดร้อนตลอดเวลา
ควรจะทนต่อภาวะเช่นนั้นได้เล่า?

พุคถึงชนชั้นกรรมมาซึ่พในเมืองไทยแล้วก็น่าเห็นใจ เพราะว่าบังอยู่ในสภาพที่เสียเปรียบขาดตลอดเวลา ลงพิจารณาด้วยความเป็นธรรมก็จะเห็นได้ อันธรรมชาติของการค้าขายทั่วไปนั้น ผู้ขายต้องตั้งราคาให้ผู้ซื้อ ผู้ซื้อเป็นแต่เพียงผู้รับเส่นอรacula และสนองความที่คนเห็นสมควร นี้เป็นหลักสากลทั่วไป

แต่ในบ้านเรายาเป็นเช่นนั้นตลอดไปไม่ เวลาคนไทยที่เป็นชาวนาชาวสวน นำผลิตผลอันเกิดจากแรงงานของคนเราไปขายที่ตลาด ซึ่งส่วนมากที่ซื้อก็เป็น คนต่างด้าวที่เขาทำเงินไว้มื่อนั้นเมื่อกำนาจากว่าคนไทยมาก ผู้ซื้อตั้งราคาให้เท่าใด ก็ตามไม่เห็นด้วยใจให้เข้าบอกราคาสูงแต่ใจจะขายก็ได้ คนไทยผู้ขายยืนทราบว่าจะ ปรึกษากับใคร ผลที่สุดก็ต้องขายตามราคางานของเข้า ของซึ่งเกิดจากแรงงานทุกอย่าง ในเมืองของคนกลาง คนกลางก็ขายเป็นผู้ขายต่อไป ส่วนชาวนาชาวสวนไทย ต้องไปซื้อตามราคานั้นที่ผู้ขายตั้งให้ก็ นี้คือการเสียเปรียบหั้นหั้นหั่นล่อง สภาพเช่นนี้ เป็นสภาพที่น่าสงสาร และเป็นเรื่องที่ควรแก้ ถ้าไม่แก้ก็จะลำบากแก่คนไทย เจ้าของประเทศเอง การยึดมุกคนอื่นมาหายใจลำบากมาก

บ้านเรือนที่อาศัย ก่อนจะสร้างบ้าน...ก็ไปหารนายช่างให้ออกแบบให้ก่อน ว่าจะทำฐานใดคี เมื่อได้แบบแล้วก็ไปหารนายช่างให้คิดรายละเอียดอีกว่า จะใช้เหล็ก ใช้ปูน ใช้ไม้ขนาดไหนจึงจะทนนานหนักไว้ได้ นายช่างผู้ชำนาญก็คิดให้เรียบร้อย แบบแปลนพร้อมกับรายละเอียดคีแล้ว ก็ลงมือประมูลรับเหมากันได้ ฝ่ายนายช่าง รับเหมาก็เก็บมีไว้ไม่คืน เพราะต้องการหากำไรมากหน่อย จึงใช้เหล็ก ปูน ไม่ ไม่ตรงตามตัวเลขที่เขียนไว้ บ้านสร้างเสร็จ...แต่ก็ไม่คืน กอยู่ไปได้สักปีก็เกิดการ ทรุดแตกร้าวไปเป็นบางส่วน แล้วเจ้าของบ้านก็ต้องจัดการแก้ไขให้คีใหม่ต่อไป เพื่อสร้างศรีภาพของครอบครัว

ชาวนาชาวสวนมีอาชีพในทางเพาะปลูก ก็ต้องทำงานให้เหมาะสมแก่ฤดูกาล เพื่อให้ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย พืชที่ปลูกจะงามได้โดยมีน้ำ อาหาร และอากาศที่ เหมาะสมแก่ความต้องการของพืชนั้นๆ พ่อไถหัวน้ำแล้วก็ลิกรักษาต้องดอยกำหนดคุณ

อาการของตนไม่รู้ว่า บันชินคีใหม ปีตัวบุญ ตัวหนอน นารังแกบ้างไหม ถ้าเห็นว่า ไม่งาม เพราะว่าขาดอະไรบางอย่าง ก็ต้องปรึกษาผู้ชำนาญในด้านนั้น คิดปรับปรุง แก้ไขกันใหม่ พืชก็จะงอกงามและให้ผลดีแก่ลิกรู้ได้สมหมาย พืชคือผู้ที่การแก้ไข ถ้าขาดการแก้ไขก็ເຄີມໄດ້

การปกครองบ้านเมืองในสมัยหนึ่งนั้นใช้วิธีแบบหนึ่งปกครอง บ้านเรือน ก็เดินไปดูในสมัยนั้น ต่อมาก็เปลี่ยนแปลง ความเป็นอยู่ของชาวโลกเปลี่ยนแปลง การปกครองแบบนั้นกลายเป็นระบบเก่า ไม่ทันสมัยต้องแก้ไขใหม่ จึงได้เกิดมีการปฏิรูปประหารกันต่างๆนานา เพื่อแก้ไขสิ่งที่บกพร่องให้ดีขึ้น และถ้ายังไม่ดีก็ต้องแก้ไขกันต่อไปอีก

โลกคำรงอยู่ได้เพราการแก้ไข

โลกนี้คำรงอยู่ได้ด้วยการแก้ไขแท้ๆ ถ้าไม่มีการแก้ไข...ลองคุณจะคิดไหม?
นาพิกา...ไม่มีการแก้ไขก็ไม่เดิน

รายนต์...ไม่มีการแก้ไขโดยนำไปสู่สำนักอุดมคิด เติมน้ำมัน รถนั้นจะคิดใหม่ คงไม่คิดแน่ ทุกสิ่งจึงอยู่ที่การแก้ไข

การปกครอง...โดยรัฐบาลที่ไม่ดี ก็ต้องแก้ไขโดยหาคนคือเข้าบริหารประเทศ ถ้าคนที่เราเนี่ยกว่าคือลายเป็นไม่ดีขึ้นอีก ก็ต้องแก้ไขกันอีก ห้ามปีกมีโอกาสให้แก้ไข กันครั้งหนึ่ง ผู้แก้ไขก็คือประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศนั้นเอง เดียวเนี่ยประชาชน เป็นเจ้าของ เป็นนายจ้าง ส่วนคนทำงานที่เราเรียกว่าพวกฯ ว่าข้าราชการนั้น ที่แท้ก็คือลูกจ้างของประชาชนนั้นเอง นายจ้างต้องคุ้มครองลูกจ้างให้ดีหน่อย ถ้าไม่คุ้ม ...ลูกจ้างก็จะเหลวไหล แล้วจะไปโภชิครกไม่ได้ เพราะว่านายจ้างไม่แก้ไขลูกจ้าง ของตนนั้นเอง

การเงิน การค้า รวมเรียกกันว่า เศรษฐกิจ...ก็ต้องมีการแก้กันอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมแก่กาลสมัย ถ้าไม่มีการแก้ไขทุกสิ่งจะหยุดคืบหน้า ความทุกข์ก็จะเกิดขึ้น

ในการแก้ผิด...ก็คือแก้ผิดที่芽านั้นให้กลายเป็นผิดลั่น มีทรงผิดแปลกๆ ผิดผู้ชายแก้ง่าย เพราะเพียงแต่ใช้กระแทก ก็มีคิโนก์พอแล้ว แต่ผิดผู้หญิงนี่ต้องห่นอย คือมีพิธีมาก ต้องเข้าไฟ ต้องทำกันหลายชั้น ใจความพยายามอย่างมากที่จะตัดสิ่งชื่อๆ คือ ออยแล้วให้กลายเป็นสิ่งคดๆ งอๆ หยิกๆ มีรูปแปลกๆ ตามสมัยนิยม

แก้ทรวดทรง...ก็มีพิธีมาก ใช้เครื่องมือมาก บางทีของเก่าที่มีกลับไม่ซ้อมทำของปลอมใส่ไว้ จนนำความทุกข์มาให้กันมีอยู่เหมือนกัน นี่แหล่ะคือการแก้ไข โรงพยาบาล...ก็เป็นสถานสำหรับแก้เรื่องของร่างกาย เช่นเดียวกัน การแก้ไขเพียงเท่านี้ยังไม่พอ ต้องแก้ใจด้วย เพราะอะไรว่าต่อไป

ความเข้าใจผิดในเรื่องการแก้ไข

มีคนเป็นจำนวนมาก ได้กระทำการฝึกบางประการ ก่อนทำงานคนไม่นึกว่าจะเป็นความผิด พอทำอะไรลงไปแล้วก็เกิดความร้อนใจ จึงหาทางแก้การกระทำความผิดนั้นโดยการปักปิดไว้ หรือโดยการทำการประการใดประการหนึ่ง ที่จะมีให้คราวนี้ว่าตัวผิด หรือว่าโญนความผิดนั้นไปให้แก่นื่น แล้วคิดว่าตัวเก่ง เอกาทั้วรอดได้ ตามภาษาไทยที่ชอบใช้กันอย่างบิดๆว่า “รู้กษาตัวรอดเป็นยอดคี”

การกระทำอย่างนี้มีใช่เป็นการแก้ตัวให้คืน แต่เป็นการกระทำการให้เลวลง ทำตนให้เป็นเช่นขยะมูลฝอยที่หมักหมมเป็นเวลานาน ส่งกลิ่นฟุ้งอยู่ตลอดเวลา นี่คือการเข้าใจผิด...แก้ป้มไม่ถูกปม จึงเพิ่มความยุ่งยากให้แก่ตนมากขึ้น

อันธรรมชาติคนเราทุกคนที่ยังเป็นปุถุชนอยู่ ย่อมมีการผิดกันได้ทั้งนั้น จะทำถูกหมาดีมาก จึงเป็นเรื่องธรรมชาติที่จะต้องแก้ไขกันอยู่เสมอๆ ขาดการแก้ไขเมื่อใด...ก็เกิดความรุนแรงเมื่อนั้น

แก้ไขตนเองให้สำเร็จ เหตุการณ์จะดีขึ้น

บรรดาความลำบากยุ่งยากทั้งหลายของโลกนั้น มันมาจากการยุ่งยากในใจคนนี้เอง มีเช่นมาจากไหน จึงกล่าวได้ว่า คนเรานั้นมีความยุ่งยากทั้ง ข้างนอก ทั้งข้างใน มีเรื่องที่ต้องแก้ไขอยู่เสมอ ไม่ได้แก้ไขก็ไม่ได้ ความลำบาก ชลุกชลักจะเกิดมากขึ้นอีก ฉะนั้นการแก้ไขจึงอยู่ที่ตนเป็นส่วนใหญ่ ถ้าหากว่า เราแก้ตนให้สำเร็จ เหตุการณ์ทั้งหลายก็จะดีขึ้น

ธรรมชาติของคน

บางคนอาจจะนึกແรื้งมว่า การแก้ตนเป็นเรื่องลำบาก เพราะว่าธรรมชาติของคนนั้นจะเปลี่ยนได้ยาก หรืออาจจะเปลี่ยนไม่ได้เลยที่เดียว ความคิดนี้เป็น ความคิดที่ผิดพลาดอย่างมาก และไม่ตรงตามหลักธรรมชาติของคน ความจริงนั้น ธรรมชาติของคนเป็นเรื่องแก้ไขได้ ทำให้ดีก็ได้ ทำให้ช้ำก็ได้ ศุภแล้วแต่เหตุการณ์ ลองมาคิดกันสักเล็กน้อยก็พอมองเห็น

คนเราทุกคนเมื่อเกิดมาใหม่ๆนั้น ยังไม่มีนิสัยโน้มเอียงไปในทางใดเลย แต่เพราะได้อู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม มีบุคลากรบ้าง หรือคนข้างเดียงบ้าง นิสัย สันคติก็อยู่เปลี่ยนไปในทางที่ลิงแวดล้อมอ่อนวยให้ คนที่เป็นคนชั้นดี เพราะถูก

ความชั่วจุ่งไป คนที่เป็นคนคือเพราภูตความคือจุ่งไป คือชั่วจึงขึ้นอยู่ที่การกระทำของตนโดยแท้ การรرمัคระวังแก้ไขสิ่งที่ชั่วให้ออกจากตัวจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ขอให้นึกว่า ความชั่วที่มาติดอยู่กับตัวนั้นมันเกิดจากการฝึกหัดทำบ่อบา คนที่ติดของเสพติดต่างๆนั้นก็ เพราะเนื่องจากฝึกหัดเขawan ละเล็กละน้อย จนกลายเป็นนิสัยไปได้ คนเกียจคร้านก็ เพราะว่าฝึกหัดนอนตื่นสาย ฝึกหัดเคนช้าๆ และพูดบ่อบา ว่า “ชี้เกียจ” ผลที่สุดก็คือสันคาน...ทิ้งไม่ได้ ถ้าไม่พยายามทิ้ง

ตัวปลิงตัวหากที่มันมาเกะจับที่แขนขาของท่านแล้ว ถ้าท่านไม่ใช้ความพยายามให้เต็มที่ มันก็ไม่หลุด และจะสูบเลือกท่าทันกินตลอดเวลา ความชั่วเป็นตัวภัยที่สูบเอาความคืออกไปเลี้ยจากตัวท่านเสมอ จึงเป็นเรื่องที่ควรระวังถ้าท่านมีความระวัง ท่านก็แก้สิ่งที่ไม่คืออกไปจากตัวท่านได้แน่นอน จำไว้และเชื่อว่านิสัยสันคานของคนเป็นสิ่งที่แก้ได้ ถ้าเจ้าตัวรักที่จะแก้ไข

เครื่องมือแก้ไขตนเอง

ในการแก้ไขตนเองนั้น วิธีการกระทำเป็นเรื่องสำคัญ การปฏิบัติพิธีในเรื่องที่จะยกตนให้สูงขึ้นและคืนนั้นก็เป็นเช่นเดียวกับการยกของหนักด้วยเครื่องยก ต้องมีคิลปะและวิธีการอันคีเลิศ ถ้าปราศจากวิธีการเลี้ยแแล้ว ทำอะไรให้เรียบร้อยคือไม่ได้

ข้าพเจ้าคิดว่าแนวทางที่จะwangไว้นี้ พอกจะเป็นเครื่องมือแก้ไขตนเองให้คืนได้บ้างพอสมควร จึงเสนอแค่ท่านผู้อ่าน พร้อมค้ายแนวทางตามลำดับ คือ...

๑. การสำรวมตนเองโดยเที่ยงธรรม ข้าพเจ้าได้กล่าวว่า จงสำรวมตัวเองโดยเที่ยงธรรม นั้นก็ เพราะว่าปกติของมนุษย์เรามักไม่มีความเที่ยงธรรมคือตนเอง เป็นคนลำเอียงเข้าข้างตนเอง และมักนึกว่า ตนเองเป็นผู้ดูแลเสมอ คือเสมอ

และเป็นคนบุติธรรมเสมอ “ผมทำถูกแล้ว คุณจะว่าอย่างไรอีก” คำพูดเช่นนี้
เราได้ยินกันบ่อยๆ จนชินหู ปกติของมันมักเป็นเช่นนี้ ความเห็นแก่ต้นจึงมีมาก
เห็นแก่ผู้อื่นสิ่งอื่นมีน้อย จึงได้เตือนว่า บุคคลผู้จะแก้ไขคนเองต้องสำรวจคนเอง
โดยเที่ยงธรรม อย่าคุยกับคนเองโดยความลำเอียงเป็นอันขาด น้อยคนที่จะรู้จักคนเอง
มองหาความลุขของคนเอง ฝึกฝนตนเพื่อให้ตนได้มีความเจริญในทางใจโดยปาง
สมหวัง ทรงกล่าวว่าคิดที่เห็นแก่ต้นว่าเป็นคนไม่สะอาด บัณฑิตผู้หวังรักษาตน
เอกสารขอจากภัยนตราย พึงดำเนินการสำรวจคนเองอยู่เสมอ

การสำรวจคนเองต้องทำอยู่บ่อยๆ ขณะที่คนมีเวลาว่าง ถ้าหากกว่ามีเวลาว่างไม่พอ เพราะชีวิตต้องวิงเต้นต่อสู้กับการเลี้ยงชีพ ก็ควรให้สำรวจคนเองก่อนนอนสักครั้ง

ສໍາງວົງຕະນເອງໂຄຢໃຫ້ຮຽມະເປັນກວະຈິກເງາ

ปกติของคนเรานั้น มีการสำรวจร่างกายบ่อยๆ เช่นในเวลาลังหน้าแต่งตัว ก็ไปยืนอยู่หน้ากระจกเงาแล้วมองคุณเอง หัวเราะกับตนเอง นั่นเป็นเพียงการมองกายภาพ...ไม่พอ

จงเข้ามาร่วมเป็นกระจาดส่องคู่ใจของคนบ้างว่า มีอะไรบกพร่องขาดเหลือในสิ่งใด คนเราบกพร่องก็เมći เกินไปก็เมći พอก็ถึงจะคி คนพอจะคีเก็กโดยอาศัยการฝึกฝนอบรมตน เมื่อขาดเรื่องนี้แล้วก้าวหน้าได้ยาก คนบางคนจึงถูกคิว่าไม่รู้จักตัวเอง จึงแก้ไขตนเองให้เป็นคนคีไม่ได้

ส่วนหลักการสำรวจตนเองอย่างละเอียด เป็นเรื่องที่นึงซึ่งจะเขียนในเมื่อมีเวลา ใน “กฎเบ็ดอํารา กฎเดินทางให้น พระหรือผือญในตัวๆ” เพียงเท่านี้ก็พอจะยับยั้งได้บาง

บังคับตนให้อยู่ในกรอบแห่งความดี

๒. หักข่มใจคนเองเสียบ้าง ในประการตั้นนี้ ถ้าเปรียบในด้านวัตถุ ก็เหมือนการตรวจดูเลี่ยงก่อนว่า มันมีข้อเสียหายอยู่ตรงไหนบ้าง อะไรควรแก้ไข อะไรควรคงไว้ เป็นการตรวจเพื่อค้นหาจุดที่จะจัดการแก้ไข เมื่อพบแล้วก็รีบทำ ในประการที่สอง กล่าวคือ ลงมือแก้ไขภาระบังคับตนเองให้อยู่ในกรอบความดี ต่อไป

คนเราตามปกติเมื่อคุณเคยกับเรื่องใดแล้วก็จะติดอยู่ในเรื่องนั้น เอาคนออกจากสิ่งนั้นได้ยากมาก นี่เป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ถ้าเราพิจารณาให้เห็นโทษของสิ่งนั้นแล้ว ก็ควรที่จะพากคนออกจากได้ด้วยการข่มใจไว้บ้าง อย่าตามใจตนเองให้มากเกินไป เพราะการตามใจตนเองนำความทุกข์มาให้ บรรดาความสุ่งยากทั้งหลาย มีรากฐานมาจากกรรมตามใจตนเองทั้งนั้น คนผู้ใหญ่จึงมักจะพูดว่า “เจ้านี่มันตามใจตนเอง...จนเสียคน” ข้อนี้เป็นความจริงประการหนึ่ง คนคือในโลกคือคนที่บังคับตนเองได้ ถ้าบังคับไม่ได้แล้วจะมีทางคือขึ้นที่ไหน

ฉะนั้น เมื่อท่านมองเห็นว่าตัวของท่านเป็นคนไม่คือปางไร เช่น เป็นคนที่ติดข้องเสพติดจนงอมแงม เป็นคนติดในการพนันจนเป็นน้ำเป็นหลัง หรือเป็นคนที่มัวเมานิ่งเด่นจนถอนคนออกไม่ได้ นั่นแสดงว่าท่านเป็นคนใจอ่อน ใจง่าย ขาดการบังคับใจตนเอง จงเริ่มเล่นงานกับตัวของท่านเสียบ้างเด็ด โดยเริ่ม กวนขันตัวของท่าน บอกให้ทราบว่า ท่านมีได้เกิດมาเพื่อมา มีใช้เกิດมาเพื่อความสนุกเหลวไหล มีใช้เกิດมาเพื่อเบี่ยงเบียนกัน แต่เกิດมาเพื่อทำความดีแก่ตนแก่ท่าน จงอยู่ในความดีเด็ด อย่าได้หลับสูญความชั่วอีกเลย บอกกับตัวท่านอย่างนี้ เอกชนจะความคิดชั่วๆ การพูดเรื่องชั่วๆ การทำเรื่องชั่วๆ อันจะนำความสุ่งยากมาสู่ท่านให้ได้ อย่ายอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายท่า ที่มันจะคงท่านลงสู่นรกเลย

นี่คือ การบอกร้าวเองและบังคับตนเองให้อัญใจร่องในรอยของธรรมะ ไม่ยอมทำตนเป็นคนเหลวไหลไปได้แม้แต่น้อย เพราะเห็นโทษว่าของน้อยนี้แหล่ จะกล้ายืนยันของใหญ่ขึ้นมา เมื่อร่วงลงน้อยๆไป ลิ่งใหญ่ๆก็เป็นอันร่วงอยู่เอง ขอให้จำไว้ว่า การพ่ายแพ้โดย หาเลวร้ายไปกว่าการพ่ายแพ้ตนเองไม่ ถ้าหากทุกคนคิดได้อย่างนี้ ความชั่มใจก็จะเกิดมีขึ้น รถยนต์ รถม้า รถไฟ เข้ายังมีห้ามล้ออยู่สำหรับหยุดในเวลาที่จะเป็นอันตราย ชีวิตของเราท่านทั้งหลายก็มีธรรมะไว้หยุดยั้งใจฉะนั้น การชั่มใจตนเองนั้นก็คือการห้ามรังตนเองให้อัญใจ คำน้ำใจแห่งความรู้สึกผิดชอบนั้นเอง

ให้ความสำคัญกับทุกๆเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง

๓. อป่าคิดว่าเรื่องเล็กน้อย เป็นเรื่องไม่สำคัญ ในสมัยนี้เดินคำพูดประภาพหนึ่งที่คนชอบพูดกันอยู่เสมอว่า “นิคหน่อยน่า ไม่เป็นไร” คำพูดเหล่านี้ ออกมากจากความใจของคนที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่รู้ว่าของน้อยทั้งปวงเป็นเหตุให้เกิดขึ้นใหญ่ขึ้นมาได้

คนสูบบุหรี่ติดกันเนื่องมาจากการสูบลองนิคหน่อย สูบเพื่อการสมาคม แต่ผลที่สุดก็ตกเป็นทางของบุหรี่เสียจนหยุดไม่ได้ คนติดเหล้าก็ เพราะเกรงใจเพื่อน ที่ชอบพูดว่า “กินไม่เมามไม่บ้า-คื่มนิคหน่อยจะเสียหายอะไร-คื่มแล้วไม่ไป เกาะกระรานไครจะเป็นไรไป” คำพูดเหล่านี้เป็นคำพูดที่หลอกให้เราต้องเสียคนไปเสียจันกลายเป็นนักเสพสุราเสีย จนได้กลายว่า ม.ต.ล.ว. ก็มาจากของน้อยๆ นี่เอง

คนที่หักอนตื่นสาย วันนี้ตื่นสายนิคหนึ่ง วันต่อมาอีกนิคหนึ่ง จันกลาย เป็นคนเจ้าสำราญ นอนตื่นสายทุกวัน เหตุร้ายมันเกิดจากของน้อยเสมอ

แม่บ้านที่สั่งเพร่า หุงข้าวแล้วคับไฟไม่หมดเหลือถ่านไว้尼克เดี่ยว เกิดไฟใหม่ ลูกสามารถเผาต่ำๆให้หัวความปายไปได้ โกรกภัยใช้เจ็บที่เกิดขึ้นแก่พื่นของคนไทยของเรา นักจะถูกปล่อยไว้นานจนรักษาไม่ไหว เป็นเพราะคิคิว่า นิกหน่อย...ไม่ต้องไปหาหมอก็ได้ กินยาอะไรไว้นิกหน่อยก็คงหาย แต่หากเข้าใจไม่ว่า โกรกภัยใช้เจ็บนั้นมีตัว เชื้อโรค และก่อเกิดขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็วมาก พอผลอพีบงลีห้านาทีมันเกิด ออกมากามาย ผลที่สุดก็ตาย คนไทยตายเพราะ “นิกหน่อย ไม่เป็นไร” ปีหนึ่ง มีเชื้อจำนวนเล็กน้อย

ฉะนั้น ไม่ว่าในกรณีใด ขอจดอย่าเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยเป็นอันขาด จงให้ความสำคัญและควรเอาใจใส่กับเรื่องต่างๆทุกราย ฉันจะก่อความทุกข์ให้เกิดขึ้นแก่ตัวของท่านเสมอ

อย่าคบคนพาล คบแต่บัณฑิต

๔. จงอยู่กับคนที่คิดว่าตน ชีวิตของคนจะอยู่โดยเดียวตามลำพังไม่ได้ เพราะเป็นสัตว์เมือง จึงต้องอยู่กันเป็นหมู่เป็นคณะ แต่คนที่รวมกันอยู่เป็นหมู่เป็นคณะนั้นย่อมมีทั้งดีและชั่วประปันกัน คนดีย่อมนำประโยชน์มาสู่หมู่คณะ คนชั่ว ก็นำความทุกข์มาให้แก่หมู่คณะ

พระพุทธองค์ตรัสว่า คบคนเช่นไก่เป็นคนเช่นนั้น ถ้าคบนักลงเหล้า ก็กล้ายเป็นคนเชี้ยวเหล้า ถ้าคบนักลงการพนันก็กล้ายเป็นนักลงการพนัน ถ้าคบกับ คนเชี้ลักษ์ไม่ยกลายเป็นโนโกร ถ้าไปนอนร่วมกับคนเกียจคร้าน ไม่เท่าไก่กล้ายเป็น คนเกียจคร้านไปด้วย

พระพุทธองค์ตรัสอีกว่า ถ้าพูดถึงเหตุภายนอกที่จะทำตนให้ศีห์เสีย กันแล้ว ไม่มีอะไรจะสำคัญไปกว่าการคบหาสมาคม การสมาคมเป็นพาหนะ

ของความคิด และความชี้ช้าทั้งสองส่วน เมื่อเห็นคุณและโทษของการสมัครแล้ว ผู้ที่หวังจะแก้ไขตนเองให้เป็นคนดี จึงควรเข้าไปคุยก้าวสำคัญคนดี ควรรับฟังคำสั่งสอนของคนดี คำแนะนำชีวิตตามแบบอย่างของคนดี ความคิดจะเกิดแก่ผู้นั้น เชาก็จะไปสู่ทางจริย์ได้สมความปรารถนา

รักษาความคิดดีๆ เกลือรักษาความเดิม

๕. จรักษาความคิดที่ได้มาแล้วให้มั่นคง ข้อนี้เป็นข้อสุดท้ายในความเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขตนเอง เป็นข้อคิดจากพุทธภัณฑ์ที่ว่า “จรักษาความคิดของตนไว้ ให้เหมือนเกลือรักษาความเดิม”

ถ้าเราเอานาฬิกาไปที่ร้านแก้นาฬิกาให้เข้าตรวจดูว่าอะไรพร่อง ทำไมเดินบ้างหยุดบ้าง นายช่างผู้ชำนาญก็จัดการตรวจแก้ให้เรียบร้อย เดินได้ดีต่อไป เราผู้เป็นเจ้าของรับคืนนำมา ก็ต้องมีความระมัดระวังต่อไปอีกว่า อย่าให้มั่นคงอย่างให้ระบบกระเทือน อย่าเข้าใกล้แม่เหล็ก อย่าให้ถูกน้ำ...ถ้ามีใช่นาฬิกาที่กันน้ำเข้าได้ อย่างนี้เป็นการรักษาของใจให้อยู่ในสภาพที่ดีว่าดีต่อไป จนได

ชีวิตของแต่ละบุคคลก็จะนั้น ขึ้นตั้งแต่...

จะรู้จักตัวเองว่าบกพร่องข้อใดบ้าง

พบแล้วก็บังคับตนเองมิให้กระทำ เช่นนั้นต่อไปอีก
ขณะความชี้ช้าได้...

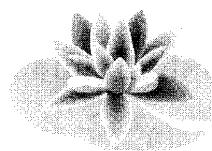
ไม่อนุญาตให้บ้าไปแม้เล็กน้อยเกิดขึ้นในตนเป็นอันขาด
ให้ครอบหาดกับคนที่เคยปลูกปลูกกำลังใจ
ให้รื่นเริงอาจหาญในการทำความดี
เชาก็มีแต่ความดีประจำตน

รักษาความคีไว้ให้ยืนนาน

ประการสุดท้าย...ต้องรักษาความคีไว้ให้ยืนนาน การรักษาความคีก็คือการทำความคีตลอดไป อย่าหยุดจากการกระทำความคีเป็นอันขาด เพราะการกระทำความคีเหมือนกลิ่นกราฟขึ้นบนยอดภูเขา ถ้าหยุดคันขึ้น...มันก็คันลงตามกฎของความถ่วงของโลก จึงต้องออกแรงคันอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าจะไม่ก้าวหน้า ก็คือกว่าให้มันถอยหลังกลับทางเดิม จิตใจของนักปฏิบัติธรรมก็เป็นเช่นเดียวกัน ผู้ปฏิบัติต้องก้าวหน้าไว้ตลอดเวลา...อย่าหยุด! ถ้าหยุดท่านจะต้องถอยได้ง่าย การรักษาความคีก็คือการทำความคีอย่างนี้อีกแห่งหนึ่ง

คนเราปกติทั่วไปนั้นอยู่เฉยๆไม่ได้ ต้องเป็นไปไม่อย่างไรก็อย่างหนึ่ง ก็คือหรือซึ่ง ฉะนั้นจึงคงเข้าหาทางคีไว้จนกว่าจะหมดคี หรือถึงที่สุดของความคีจึงจะหยุด และการหยุดนั้นมันก็เป็นเรื่องของมันเอง ก็คือมันหยุดโดยนิรดิษ ไม่มั่นคงจุกอกมั่วในทางนั้น

หน้าที่ของเราท่านทั้งหลาย
 จึงอยู่ที่...การก้าวหน้า...
 อย่าหยุดยั้งจนกว่าจะถึงจุดหมาย
 ก็คือ สะอาด...สงบ...สว่าง
 อันเป็นจุดพั่นจากความทุกข์โดยประการทั้งปวง
 ขอความ “แก้ไข” จงมีแก่ชาวพุทธโดยทั่วหน้ากัน

เพิ่มความดีแก่ชีวิต

อันว่าความดีนั้น ทำไว้แล จะดีกว่า

เข้าความคืบเข้าช่วยแล้ว เอาชนะได้หมดทุกประการ
ชาติ ทรงกูร ทรงพย์สมบัติ ลาภ ยศ^๑
...หาทำให้คนที่หรือทำให้คนช้ำไม่
แต่การกระทำด้วยกาย วาจา ใจ เท่านั้น
...จักทำตนให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้
เรามีการกระทำเป็นของเราเอง
มีการกระทำก่อให้เกิดตัวเราเอง
มีการกระทำสืบเชื้อสายต่อไป
มีการกระทำเป็นที่พึงอาศัย
เราทำคิจกิจคิจ...เราทำชั่วจักไคชั่ว
เหมือนการห่วานพีชนิกิคิ ก็จักเก็บเกี่ยวผลชนิกันนั้น

พระพรหมมังคลาจารย์(หลวงพ่อปัญญาณฑิกาชุ)

ອັນຈຸກ
ໄສ ທໍາໄວ້ແລ້ວ
ຂະດຸກ

ໃນສຶກປະຈຳວັນຂອງຄນທ່າປັນ ໄນວ່າເຂາຈະເປັນຄນຫັນແທນ ມີອັນພ
ກາຮານອ່າງໄຣ ເຂາຕ້ອງທຳອະໄຣ ທີ່ພິຄພາດແລະເລື່ອຫາຍບ້າງເປັນຫຮຽມຄາ

ຄນໄຣສຶກຫຮຽມ

ກາຮາຮໍທຳພິຄພາດຄ້າເປັນໄປຄ້າຍໃຈທີ່ໄໝເຈຕານ ກົງມີຄນໃຫ້ອັນ
ແລະສັງສາ ໂດຍນີກເສີຍວ່າ ວັນທີນີ້ເຂາຄອງຮູ້ສຶກຕັ້ງແລະກັບຄນມາທຳສິ່ງທີ່ຄົງນາ
ຕ່ອໄປ ແຕ່ຄ້າໄຄຮາຮໍທຳຄວາມພິຄໂຄຕັ້ງໃຈ ແລະຄ້າມີຄຣາແນະມາເຕືອນແລ້ວ
ກົງໄໝສຳນິກພິດ ແລະຍັງມັກຄັບຄນທີ່ນານອກວ່າ ກາຮາຮໍທຳເຊັ່ນນັ້ນເປັນຄວາມພິດ
ໃຫ້ຮາຮໍທຳຄວາມພິດຄວາມແນວຄວາມຄີຂອງຄນອີກ ຄນປະເກທນ໌ເປັນຄນທີ່ໄໝນ່າ

สังสาร ไม่น่าให้อภัยเข้าเป็นคนหน้าค้าน ขาดความรู้สึกผิดชอบซึ่งคือประจำใจ มีความคิดเข้าข้างตนเป็นประมาณ กระทำการอะไรลงไปโดยมีได้คำนึงถึงศีลธรรม และระเบียบประเพณี คนประเภทนี้เป็นคนที่ไว้ใจยาก ควรถูกเรียกว่าเป็นคนไร้ศีลธรรมกว่าได้ เข้าทำอะไรโดยปราศจากหลักเกณฑ์ แต่ถือหลักว่าประโยชน์ของข้าสำคัญ สิ่งใดที่ขัดกับประโยชน์ของข้าสิ่งนั้นไม่ถูก แต่สิ่งใดที่ถูกกับประโยชน์ของข้าสิ่งนั้นถูกต้องใช้ได้ โลกจะยุ่งก็ เพราะคนประเภทนี้เป็นผู้นำ

การไม่ส่งเสริมกันในสิ่งที่คิด

ในวงการสมาคมทั่วไป เรายังพอมองเห็นได้ว่า มีคนประเภทที่ไม่รู้ตัวว่าผิด และคันดึงกระทำความผิดคือไป โดยมีได้คำนึงถึงหลักการอะไรนั้นมีอยู่มากมาย ที่เดียว พวkn ก็คือสิ่งมีน์มาหั้งหลาย เมื่อคนกล้ายเป็นนักคิดเป็นนิสัยแล้ว ก็เข้าใจว่า คนเก่งอย่างโน้นอย่างนี้ คงหาช่องทางที่จะทำคนอื่นให้เป็นอย่างตนบ้าง ถ้าเข้าพบเพื่อนที่ยังสุภาพเรียบร้อยไม่คืบอะไรเลย เราก็เข้าตีสนิทกับเพื่อนคนนั้น ซักช่วนเพื่อนให้ทำการคุ้มเหมือนคน ถ้าหากเพื่อนยังไม่คืบ เราก็พูดจาหัวเราะล้อม ให้ตกลงปลิวคืนจันได้ ถ้าพูดโดยว่าจามีสำเร็จ... เราก็บังคับโดยการกระทำบ้าง ตัดพ้อต่อว่าให้เกิดความน้อยใจและเกิดความอึดหึมบ้าง ผลที่สุดกล้ายเป็นนักคิด อย่างเรา คนที่เลี้ยงคนมาก่อน ถ้าหากได้ทำเพื่อนให้เสียเหมือนคนลักษณะนี้ เราก็จะภูมิใจเป็นอย่างมากที่เดียว การที่เป็นไปเช่นนี้ เพราะเข้าใจผิด คิดว่าการกระทำของตนนั้นเป็นการคีแล้ว ถูกแล้ว จึงหลงผิดในการกระทำแบบนั้นต่อไปอีก และทำเพื่อนให้เสียคนอย่างตน นี่คือการไม่ส่งเสริมกัน ในทางที่คือประการหนึ่ง

นักการพนัน นักท่องเที่ยวในเวลากลางคืน นักอะไรอื่นๆ อีกมากหลายที่ เป็นไปในทางชั่ว ได้ทำตนและผู้อื่นให้เสียไปอย่างนี้มีมากมาย โลกจึงมีคนชั่วเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกที ถ้าหากชาวโลกผู้กระทำผิดไม่สำนึกรคนและไม่คงเว้นจากการกระทำผิดในรูปนั้นเสีย

กิจที่คนคีควรคเว้น

คนที่เห็นแก่ประโยชน์คนบางคน มุ่งเอาแต่ประโยชน์คนเป็นใหญ่ ในเวลาไปติดต่อกับใครๆ เขาก็แสวงหาประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง เขาจะทำทุกอย่างเพื่อให้คนได้ผลตามที่ตนตั้งไว้ เขายังทำการติดต่อทางลับๆ ให้ผู้ที่มีหน้าที่ทำงานนั้นเกิดเห็นใจและยอมทำอะไรให้แก่ตน เพราะเห็นแก่ลินจังรางวัล การกระทำในรูปเช่นนั้น เป็นการกระทำที่ผิดหลักการ เป็นการทำคนคีให้กล้ายเป็นคนเสียไป เป็นกิจที่คนฉลาดควรจะคเว้น ไม่ควรกระทำโดยเด็ดขาด

อันการให้สินบนกันในงานต่างๆนั้น ถ้าคิดครู่ให้คิดมีช่ออะไร เป็นการจ้างคนให้กระทำความผิดเพื่อผลที่ตนหวังเป็นส่วนใหญ่ ผู้ให้สินบนเป็นคนผิดก่อน และผู้รับสินบนเป็นคนผิดในลำดับต่อมา บางที่ผู้รับสินบนเป็นคนมีใจแข็งพอ เขากลับบันมาให้เพียงเล็กน้อยก็คงไม่รับ เพราะยังคิดได้อยู่ แต่ผู้ให้เขานิดในการเอากำเนิดคนไม่ได้โดยทางนี้ก็เอาทางโน้นต่อไป ผลที่สุดผู้รับสินบนก็คงรับไว้ และพอรับลินบนเข้าไปแล้วก็เกิดความเกรงใจในผู้ให้ เลยต้องตกเป็นเมี้ยล่างและถูกเข้าจูงไปได้ตามประณานา คนคีๆ ต้องกล้ายเป็นคนเสียไป เพราะการกระทำชนิดที่เห็นแก่ตัวอย่างนี้

ผิดพลาดเพราะข้าคปัญญาและเหตุผล

บิความาราที่มีความรักบุตรของตนอยู่มาก มักทำผิดมืออย่างเมื่อกัน เป็นความผิดที่เกิดจากความรักโดยไม่มีเหตุผล ความรักที่ขาดเหตุผลขาดปัญญา เป็นความลงมากกว่าความรัก บิความาราที่ลงลูกของคนก็ตามใจ ลูกเกินไป ลูกจะทำอะไรก็ไม่ว่ากันล่าวตักเตือน เพราะกลัวลูกจะไม่สบายใจ กลัว จะกระทำการเทือนน้ำใจของลูก ปล่อยเรื่อยไปจนลูกกล้ายเป็นคนเลี้ยงและทำทุกอย่าง นี่เป็นคนผิดพลาดของพ่อแม่โดยแท้

นายรัตน์ นางอวยศรี ส่องสามีภรรยา เป็นคนมั่งคั่งมีเกียรติมีชื่อเสียง ในสมาคม ทั้งสองคนอยู่กรุงเรือนมาค้ายศิโนสายตาของคนภายนอก แต่ว่า ความจริงภัยในครอบครัวไม่สู้จะราบรื่นนัก เพราะนายรัตน์เป็นคนชอบตามใจ ตนเองมักมากในการ ชอบมีภรรยามากๆ และมีไว้หลายแห่ง ตามปกติ ไม่ค่อยสนใจในงานและความเป็นอยู่ของครอบครัวมากนัก งานภัยในบ้าน เป็นหน้าที่ของนางอวยศรีทั้งหมด

มีลูกเกิดแก่นางอวยศรีสองคนเป็นชายหั้งคู่ คนพี่เป็นคนเรียนรู้อยู่หน่อย พ่อแม่ไม่ค่อยเอาใจมากนัก เพราะพ่อแม่ไม่สามารถใจนัก เขาจึงมีความนานะ เรียน หนังสือเก่ง และสอบได้เลื่อนได้โดยลำดับ ลูกชายคนที่สอง...แม่รักและเอาใจมาก ใจจะมาทำอะไรเข้าไม่ได้ เขากลายเป็นพระเอกในครอบครัว เป็นพระเอก ในโรงเรียน แต่การเรียนของเขามิ่งก้าวหน้า เขายังไม่ได้ไปศึกษาต่อการเรียนเลี้ยง เที่ยวโรงเรียนถ้าครูว่าเขาก็กลับมาบอกรักแม่ว่า โรงเรียนนั้นไม่คีหนูไม่ชอบ ครูก็ไม่คีหนูไม่เอาแล้ว แล้วเขาก็ไม่ไปโรงเรียนเลี้ยงเลยฯ แม่ต้องไปหาโรงเรียนใหม่ให้เรียนต่อไป ทำอย่างนี้มากๆเข้าเข้าไม่มีที่เรียนในกรุงเทพฯ ต้องส่งเข้าไปเมืองนอก เขารู้สึกกับพ่อแม่ผู้ปกครองยังเป็นคนไม่ได้เรื่องอยู่แล้ว ไปอยู่เมืองนอกไม่มีใคร ค่อยว่าค่อยเตือนเขา เขาก็ทำเลี้ยงหนักขึ้น

แม้จะอยู่ต่างประเทศเป็นเวลาหลายปีก็หาได้อะไรมันเป็นภัยแก่นสารไม่ เมื่อเห็นว่าจะไปไม่ไหวแล้ว บิกาส์สั่งให้กลับบ้านมาอยู่บ้าน และควรที่จะทำอะไร ให้บิค้าได้รับความอุ่นใจบ้าง แต่เขายังได้กระทำไม่ เขากลับทำเรื่องให้บิคานักใจมากขึ้น ผลที่สุดก็ไม่สามารถเป็นคนคีกับเขาได้ บานที่เขายังไส้สมไว้หนัก เดี๋มที่ เขายังพยายามด้วยการยิงตัวเขาร่อง อันเป็นเรื่องที่น่าอ่านมีใช่น้อย

คนเกิดมาแล้วควรจะได้กระทำการความคี ควรจะได้มีชีวิตอยู่ในโลกเพื่อ เป็นประโยชน์แก่คนอื่นบ้าง แต่ที่เขายังได้ถูกไล่เป็นคนเสียไปก็ เพราะบิคามารดา คำนึงงานผิด ไม่คิดส่งเสริมความคีให้แก่เขาร่องบ้างเลย เขายังมีได้รับความคี เท่าที่ควรจะได้รับ

ในบ้านใหญ่ๆ หรือตระกูลใหญ่ๆ ที่มีคนอยู่จำนวนมาก คนนี้ใช้ที่ทำงานในส่วนของคนอาชีพหรือคนฐานะเป็นลูกจ้างนั้น มักช่วยกันทำให้เด็กลูกชายนายเลี้ยงคนอยู่จำนวนมาก เมื่อถูกกัน โดยการตามใจบ้าง โดยการยกย่องผลตอบแทนบ้าง หรือโดยการพาไปเที่ยวเตรินที่ไม่ควรเที่ยวบ้าง ซึ่งเป็นอุบายที่จะทำคนให้เสียหงส์นั้น บุตรหลาน ในสกุลใหญ่ๆเสียคนเป็นจำนวนมาก เพราะการกระทำไม่คีของคนอยู่ร่วมกัน

เพิ่มความคีให้แก่ชีวิต

ผู้ที่เป็นใหญ่เป็นโตในบ้านในเมือง หรือแม้แต่ภายในวัด อันเป็นที่อยู่ของพระภิกษุ การช่วยกันทำให้เลี้ยงหายก็มีอยู่มากแห่ง ทำไมจึงเกิดการเสียหาย ขึ้นได้เล่า? บุตรเหตุสำคัญอยู่ที่การกลัวเกรงในทางที่ไม่ควรจะกลัวเกรง เช่น ผู้ใหญ่ เป็นหัวหน้ามีลูกน้องอยู่ในปกครองหลายคน ลูกน้องมีนิสัยใจคอไม่เหมือนกัน คีบ้าง ช้ำบ้างตามเรื่อง เวลานายจะทำอะไรมากปากติของคนที่เป็นนายเป็นหัวหน้า มีเช่น เป็นคนมีลศิปัญญาเต็มร้อยเมื่อไหร่ ทุกคนที่เป็นปุตุชนยังมีความบกพร่องอยู่เป็น

ธรรมชาติ ถ้าเราคิดว่าใครเป็นคนคีเต็มร้อยเป็นการคิดผิด และความคิดในรูปนี้ นั้นแหล่ทำให้เสียมากแล้ว จึงขอให้คิดระวังไว้ก่อนว่า ความคิด การกระทำ ใดๆ ของใครก็ตาม จะต้องมีความบกพร่อง หน้าที่ของคนที่ทำงานร่วมกัน ต้องพยายามและพยายามเดือนกันเพื่อให้งานนั้นดำเนินไปด้วยดี งานก็คงไม่เสียหาย คนก็ไม่เสียหาย แต่วิธีการชนิดลูกขุนพลอยพยัก หรือนายผู้ทำถูกทุกอย่างนั้น มีใช่เป็นวิธีการของคนที่จริงๆ ค้ายาเหตุผล มีวิสัยของคนในระบบประชาธิปไตย คนที่อยู่ค้ายกันมากๆ ต้องหาทางแนะนำเดือนกันบ้าง

๔. ไม่ช่วยกันแนะนำเดือน ความผิดพลาดก็เกิดขึ้น

ผู้น้อยที่รักเคารพในผู้ใหญ่ คือบุคคลผู้รู้จักเดือนในที่ควรเดือน ทำการ ในสิ่งควรทำการ มีใช่ค่อยแต่จะเอาใจกันตลอดไป อันคนที่เดินทางไกลโดย เรือใบหรือเรือไฟลำใหญ่ๆ มีหัวหน้าคือนายเรือเป็นผู้บังคับการเรืออย่างเฉียบขาด แต่มีได้หมายความว่าทุกคนจักไม่มีปากเสียงเดียวเดียว ในขณะใดที่ลูกเรือเห็นว่า ถ้านายเรือทำผิด สั่งการผิด ถ้าปล่อยไว้จะเกิดความยุ่งยากภายในหลัง จึงจำเป็นต้อง แนะนำบ้าง การแนะนำการเดือนเป็นการกระทำที่ถูกต้องและเป็นการช่วยคน ช่วยพวกไปในครัว

ว่ากันโดยความถูกต้องเป็นประมาณแล้ว อันคนที่ทำงานร่วมกันนั้นจะต้อง ปรึกษาหารือกันก่อนทุกครั้ง การปรึกษาหารือกันนั้น ทุกคนต้องฟังเสียงของกัน และกัน เพราะทุกคนอาจมีความเห็นและแนวทางของตนอยู่บ้าง ความคิดเห็น ของทุกคนจึงเป็นความคิดที่ควรฟัง ควรเข้ามาคิดและใช้เสนอ หัวหน้าที่ไม่ยอม ฟังเสียงของใครเลยนั้น ควรเป็นหัวหน้าของหมู่ชนในสมัยที่นิมากกว่าที่จะมาเป็น หัวหน้าของคนในสมัยบุคคลปัจจุบันนี้

ความบกพร่องอย่างสำคัญในหมู่ชนที่รวมกันเป็นหมู่คณะและมีหัวหน้านำหมู่ พอมีหัวหน้านำหมู่แล้วทุกคนก็ปล่อยตนให้หัวหน้าชูงไปได้ตามปาราณา ไม่มีใครคิด จะแข็งข้อพอที่จะพูดความจริงและมีเหตุผลให้หัวหน้าฟังเดียบ้าง จนกลายเป็นคน ไม่มีสมองเลี้ยงหมด สุดแล้วแต่ว่าเข้าจะชูงไปตามความปาราณา จึงปรากฏว่ามี ความผิดพลาดในสูตรเกิดขึ้นเสมอ

ทำไมคนที่เป็นลูกแพร่เหล่านั้นจึงไม่กล้าพูดกล้าเตือนบ้างเล่า? คงมี เหตุอะไรบางประการมาขัดขวาง

ถ้าพิจารณาถึงพ่อแม่ให้รู้ ประการแรก คนที่เป็นหัวหน้าเป็นคนถือความ เห็นของตัวเป็นใหญ่ ไม่ยอมฟังความคิดเห็นของใครๆ ความคิดคันใดที่คนคิด และสั่งให้ทำเป็นลูกทั้งหมด คนแบบนี้มีอยู่มากหมายทั่วๆไป ถ้าหากลูกน้องคนใด ขึ้นคำสั่ง หรือกล้าแสดงความคิดเห็นให้ฟัง ก็จะกลายเป็นคนที่เขาไม่ชอบหน้า และความก้าวหน้าก็พลอยหายไปค่วย นี่ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง หัวหน้าเป็นคนชอบใช้ของขวัญเพื่อเป็นสินน้ำใจ ให้ จนกระหึ่มลูกน้องรักและเกรงใจ ผลที่สุดแล้วก็ชูงไปได้ตามปาราณา แบบนี้ มีอยู่มากเหมือนกัน ทำไมเขาจึงทำเช่นนั้น? เพราะเข้าเป็นคนอย่างใหญ่ อย่าง มีอำนาจ อย่างแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนให้มากขึ้น จนกระหึ่มลืมอุตุกรรม และเหตุกรรมอะไรหมด กล้ายเป็นคนไม่มีความหมายในทางธรรม และเมื่อถึง คราวตกต่ำก็หาได้ตกต่ำแต่หัวหน้าผู้เดียวไม่ ลูกน้องทุกๆคนที่ไม่ประท้วงในเรื่อง อะไร ก็พลอยเดือดร้อนไปค่วยเหมือนกัน ความเสียหายจึงเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม อย่างนี้

ถ้าเราหัวใจความเจริญแก่ตน แก่พวง และประเทศชาติ ก็ควรที่จะ พิจารณาอะไรโดยรอบครอบ อาย่าถือเอาแต่ความเห็นของตนเป็นประมาณ เพาะความคิดเห็นของตนนั้น ย่อมหมุนวนไปตามอารมณ์และสิ่งแวดล้อม วันนี้พูดอย่างนี้เพราะมีเหตุกรรมให้พูดเช่นนั้น พอยังวันหนึ่งเหตุกรรมมันกลับ

เปลี่ยนไป และไม่นึกถึงคำพูดในวันก่อน ใช้คำพูดใหม่เสียแล้ว สมตามคำพังเพย ของโบราณที่ว่าลินทวัคถึงหู คือ เป็นคนกลับกลอกในถ้อยคำ ใจของเขามีเมื่ หลักประจำ ทำอะไรก็ทำตามอารมณ์ หากไม่เหตุผลท่องธรรมอิงธรรมไม่

ชีวิตที่ขาดหลักประจำใจ ก็ไม่มีความหมาย

อันคนที่อยู่ในโลกถ้าขาดหลักประจำใจแล้ว ชีวิตของเขานั้นก็ไม่มีความหมายอะไร สักวันป่านั้นไม่มีหลักครองใจ มันแสดงอาการตามสิ่งแวดล้อมอันเป็นปกติวิสัยของสัตว์ คนเรามีรูปร่าง ความเป็นอยู่ ความคิดค่าน ไม่เหมือนสัตว์ แต่ถ้าขาดหลักทางใจก็ไม่ผิดอะไรกับสัตว์ป่าเหล่านั้น จึงเป็นความจำเป็นที่ต้องเดินตามหลักกันบ้าง

หลักที่ใช้นั้นมีเพียงสองหลักเท่านั้น คือหลักศีลธรรมอย่างหนึ่ง หลักกฎหมายอย่างหนึ่ง ถ้าจะแạmความนิยมหรือประเพณีของสังคมเข้ามาอีก ก็ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นหลัก เป็นบรรทัดเพื่อให้คนเดินทางตามวิถีได้ ถ้าพลาออกจากหลักแล้วก็ไม่ได้ จะกลายเป็นคนเห็นแก่ตนทำอะไรก็ถือว่า “ข้าต้องการอย่างนี้นี่หว่า” แล้วทำอะไรผิดๆ พลาดๆ อันการกระทำที่ผิดพลาดนั้นแหละมันสร้างความยุ่งยากให้แก่ตนแก่ชาติ

การเดินทางถ้าผิดทางก็เสียเวลาและลำบาก ถ้าเดินถูกทางเวลาไม่เสีย เหตุร้ายก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะการกระทำนั้นๆ บรรดาความยุ่งยากทั้งมวลที่เกิดขึ้นในวงงานนั้นก็เพราะคนทำงานไม่เดินตามหลักของที่ได้ตั้งไว้ เดินเขาตามใจชอบจึงต้องร้อนใจในภายหลัง ถ้าไม่อยากให้เกิดความร้อนใจในภายหลัง ก็ต้องเคารพต่อหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือในประการต้นต้องเคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง เพราะกฎหมายเป็นหลักในการเป็นอยู่ของสังคม คนเคารพกฎหมาย

เป็นคนเดารพตนเอง จักมีทางเจริญทางกิจการได้ แต่กฏหมายบางที่ก็ไม่สู้จะคืนก้า เพราะผู้ทำกฎหมายคือคน และคนอาจขอออกกฎหมายเพื่อตนเองและพวกของตนก็ได้ ดังที่มีปรากฏอยู่แล้วไป

ชีวิตอับเฉพาะ ถ้าไม่มีธรรมครอง

กฎหมายบางฉบับนั้นทำขึ้นเพียงเพื่อประโยชน์แก่คนสองสามคนเท่านั้น จึงไม่ยุติธรรมแท้ หลักที่ไม่มีโครงสร้าง หลักที่ไม่เข้าข้างใครออกข้างใคร เป็นหลักที่เที่ยงตรงและยุติธรรมที่สุดคือหลักธรรม อันเป็นกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เป็นหลักที่ควรนำมาใช้เสมอ ผู้ใดใช้ธรรมเป็นหลักผู้นั้นย่อมไม่เลื่อมแท่คนใดขาดธรรม...คนนั้นย่อมเสื่อมหันที่ ชีวิตของเขาก็จะอับเฉพาะเหมือนกับพระจันทร์ข้างแรม

ความอับเฉพาะนั้นมาจากไหน? มาจากการไม่เคารพต่อธรรมและกฎหมายนั้นเอง มีบางคนคิดว่าโลกนี้ คือ เป็นคนไม่เคารพธรรม ไม่รู้คุณค่าของธรรม จึงทำอะไรเอาแต่อารมณ์เป็นใหญ่ โดยนึกเลียกว่าจะเป็นอะไรไป ฉันมีพวก มีอำนาจ มีเงินและอะไรก็มากมาย ใจจะมาทำอะไรได้ ความคิดแบบนี้แหละที่เป็นประคุณภาพไว้สำหรับคนและพวกร้อย อำนาจฝ่ายใต้เข้าครอบครองคนและคนตกเป็นทาสของกิเลส คนแบบทาสจะนำหมู่คณะไม่ได้เป็นอันขาด ถึงนำไก่ไปไม่ไกล เพราะเหวลึกคือการไม่เคารพธรรมมันหวาดหน้าเข้าอยู่แล้ว จึงควรระวังกันบ้าง และควรฟังเลียงของคนที่มีเหตุผล มีศีลธรรมประจำใจไว้บ้างเถิด

อันบุคคลที่เป็นคนใหญ่คนโต เป็นคนเดินหน้าของปวงชนพ้าประเทศชาติ ไปข้างหน้านั้น ต้องเป็นคนที่รู้จักปกครองตน รู้จักปกครองคน รู้จักปกครองงาน งานจึงจะเรียบร้อย และบุคคลประเภทที่ทำงานเพื่อล้วนรวมนั้น

สิ่งที่ทำลายคุณธรรมในจิตใจ

ขอให้เข้าใจว่าคนมีเชื่องตนเสียแล้ว ตนของตนไม่มี มีแต่ชีวิทที่กำรงอยู่ เพื่อคนอื่น เพื่องาน เพื่อหมู่คณะเท่านั้น ความคิดอันใดที่เข้าข้างตัวเอง มี กิเลสเป็นตัวนำ ความคิดแบบนั้นใช้ไม่ได้ เป็นความคิดที่ทำลายตนและ ทำลายงานให้ตกต่ำ จงอย่ายอมฟังและทำความความคิดเห็นแบบนั้นเป็นอันขาด คนสมัยก่อนเขาเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ จึงได้บัญญัติกฎเกณฑ์ไว้สำหรับบุคคล ที่จะมาเป็นหัวหน้าเขา เพราะการทำลักษณะของหัวหน้านั้นคือการทำลายมิใช่เพียง ตัวเอง หากแต่เป็นการทำลายงาน ทำลายประเทศชาติให้ย่อยยับไปด้วย ผู้เป็น หัวหน้าจึงต้องเคารพธรรม มีธรรมเป็นหลักใจอยู่เสมอทึ่งไม่ได้

ก็สิ่งที่จะทำลายคุณธรรมนั้นไม่มีอะไรมาก นอกจากการทำตามใจตนเอง ทำอะไรก็ได้คำนึงถึงเหตุผล เอาอำนาจของตน และความเมากในความเป็นใหญ่ ของตนเป็นมูล การกระทำอะไรพอดอบมีความไปด้วย ความยุ่งยากเดือดร้อนก็ เกิดขึ้น เพราะความผิดพลาดของตนเอง

ทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้อง

จึงขอให้ชาวเราหันสายที่อยู่ในโลก ทำงานเพื่อส่วนรวมจะมีความ ระวังสำรวมตน อย่าเป็นคนเห็นแก่ตน เห็นแก่แต่จะได้โดยไม่เลือก ขอให้ คำนึงถึงกฎหมายถึงศีลธรรมไว้บ้าง ทำตนให้เป็นตัวอย่างในทางที่ดีงาม ถ่ายเดียว อย่าได้แสดงภาพที่บูดๆ ให้ใครได้เห็นเป็นอันขาด ยิ่งบุคคลที่ปากรอง คำน้ำเงือกคำวายแล้ว ถ้าคนกระทำอะไรในทางที่ไม่เหมาะสมไม่ควร อันเกิดจากการ ไม่เคารพต่อร่างกายแบบท่อประเพณีของสังคมแล้ว การกระทำนั้นๆ ก็จะจากวิริยะใน

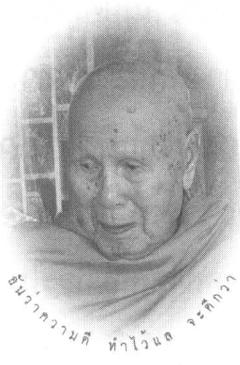
ประวัติศาสตร์ของชาติ เด็กที่เกิดมาในยุคหลังก็จำเริญไปทำงาน ความเลี่ยงหาย ก็บังเกิดมากขึ้น เพราะคนนำทางเดินไม่ตรงทางนั้นเอง หน้าที่ของผู้จะนำเสนอเป็นอย่างไร จงทำหน้าที่นั้นๆให้สมบูรณ์เด็ด ส่วนผู้ที่ตามก็ควรตามแต่ในทาง ที่ถูกที่ชอบ ถ้าเห็นว่าผู้นำจะนำตนไปตกเหว ก็รีบบอกแล้วชวนกันจับผู้นำให้เดินทางต่อตรงไป ความยุ่งยากทั้งหลายก็จะไม่เกิดขึ้น

ความลำบากยุ่งยากทั้งมวลเกิดจากคนในหมู่ไม่รักดี และไม่กล้า ทำความดีกัน เรื่องจึงไปกันใหญ่

คำเตือนของพระพุทธองค์

พระพุทธเจ้าได้ตรัสเตือนไว้ว่า...

ผู้กระทำคือยอมได้ดี ผู้กระทำชั่วย่อมได้ชั่ว
ให้ราษฎรนี้จากผลกระทบที่ตนทำไว้ไม่ได้เป็นอันขาด
จะกลัวต่อการกระทำที่เป็นบาป
และเลิกละจากบาปกันเสียเด็ด
ถ้ารู้ตัวว่าผิด . . .
แล้วกลับตัวเสียก็พอจะให้อภัยกันได้
แต่ถ้าผิดแล้วยังคันทำผิดต่อไปอีก
เขาก็เป็นคนที่ไม่ควรได้รับความเห็นใจจากใครๆเลย.

สิ่งที่รู้ได้เฉพาะตัว

... ชีวิต ...

เป็นอะกาลีโก เป็นลันทิกูริโก เป็นปัจจัตัง

... หมายความว่า ...

รู้เฉพาะตัว ให้ผลเฉพาะตัว

แล้วก็ผู้ปฏิบัตินั้นเหละเข้าใจสิ่งนั้นด้วยตนเอง

เรื่องที่เกิดขึ้นในตัวเรา คนอื่นไม่รู้

ธรรมะในพระพุทธศาสนา ยิ่งศึกษาปฏิบัติมากขึ้นเท่าไร

ก็จะได้รับความเป็นไทยแก่ตนเองมากขึ้นเท่านั้น

ที่พากคอมมิวนิสต์บ้าบอหงFTERAY เข่าว่า

ศาสนาเป็นยาเสพติดให้โทษนั้น หาได้มีพุทธศาสนาความอยู่ด้วยไม่

พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้ครticid

แต่สอนให้ปล่อยวางทุกลิงทุกประการ ที่ทำให้ตนต้องตกเป็นทาสของมัน

ขาดการมีหลักศาสนาประจำใจแล้ว อะไรๆ ก็เป็นไปในรูปคึ่งงามไม่ได้

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญาบันทึกฯ)

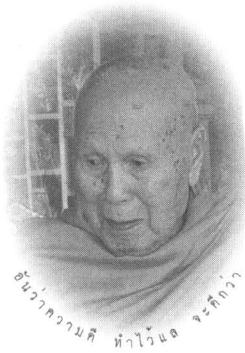

ธ.๖๔๒๕
วันวิสาขบูชา
พ.ศ.๒๕๖๗

เย็นตลอดกาลนาน

ธรรมะเท่านั้นจะช่วยเราให้ถึงgoal ก้าวหน้า ได้โดยเรียบง่าย
 ปราศจากธรรมแล้ว อะไรก็ไม่คือปีศาจ
 เรา มีความต้องการที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์
 ความเดือดร้อนใจด้วยประการต่างๆ
 การที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนใจได้นั้น
 ก็ต้องอาศัยการปฏิบัติธรรมะ
 ถ้าเราไม่ปฏิบัติธรรมะ เราจะพ้นไปจากความทุกข์ความเดือดร้อนไม่ได้
 ความเย็นจากธรรมชาติ
 ความเย็นจากศีล เย็นจากฟ้า เย็นจากอากาศนั้น
 ยังไม่เทากับความเย็นใจที่เกิดขึ้นจากธรรมะ
 ความเย็นใจที่เกิดขึ้นจากธรรมะ
 เป็นความเย็นที่แท้จริง เป็นความเย็นที่ไม่ร้อนอีกด้วย
 ... เย็นตลอดกาลนาน ...

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญาณทกิจ)

คนเปลี่ยนกาย

พระธรรมนี้เป็นลิงคำญ
ที่เราควรภาพ นับถือ สักการะบูชา
และยึดถือเอาเป็นที่พึ่ง
คนใดไม่มีธรรมะ คนนั้นเป็นคนแต่เพียงครึ่งเดียว
... ชารณะเท่านั้น ...
ทำคนให้แตกต่างไปจากภาวะของสัตว์เดรัจนา
คนมีธรรมะเป็นคนสมบูรณ์ทั้งกายและใจ
เป็นคนมีเครื่องประคับ
ขาดธรรมะเมื่อใดแล้ว ก็เป็นเช่นคนเปลี่ยนกาย
คนที่มีธรรมะสร้างความเจริญแก่ตนและแก่คนอื่น
คนไม่มีธรรมะสร้างความทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น
คนมีธรรมะ...ถ้ามีมาก็โลกก็ก้าวหน้า
คนไร้ธรรมะ...มีมากก็ทำให้โลกเสื่อม หาความเจริญไม่ได้

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงปู่ญาณทกิจชุ)

ทางรอดของมนุษย์

ที่ไม่มีธรรมะ ที่นั่นมีคบอค วุ่นวาย
แต่ที่มีธรรมะ ที่นั่นมีวุ่นวาย

ธรรมะในศาสนาเป็นแสงสว่างส่องใจให้สว่าง
คนมีธรรมะคือคนใจสว่าง ผู้ไม่มีธรรมะคือคนใจมีด
ในบ้านใดเมืองใดมีคนใจมีมาก

การทะเลาะวิวาทกันย่อมมีมากเป็นธรรมชาติ
ฉะนั้น ถ้าเราต้องการความสงบแห่งใจแล้ว
ความสงบย่อมเกิด และความสุขก็ย่อมมีในสถานที่เช่นนั้น
ธรรมะเท่านั้นศักดิ์สิทธิ์ ใครประพฤติแล้วคนนั้นเอาตัวรอดได้
ที่นี่เราไม่ค่อยสนใจในธรรมะ นึกว่ามีความรู้อยู่แล้ว
อิกอย่างหนึ่งคือคิคว่าคนเราถ้ามีข้าวกิน มีเลือดฟ้า มีบ้านเรือน
มียาแก้ไข้ ได้เงินเดือน...มันก็พอแล้วແน่หรือ? มันยังไม่พอนะ
เวลาไก่กลุ่มใจเข้มอาจจะแก้อย่างไร? แล้วที่จากทัวทายนั้น เพราะเรื่องอะไร?

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทกุช)

คิกไม่เอา ร้ายก็ไม่เอา

ที่พระพุทธเจ้าท่านว่า โลกที่เราอยู่นี้เป็นความทุกข์
ไม่ใช่เป็นการมองโลกในแง่ร้าย
คำสอนในทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านไม่ได้มองโลกในแง่ร้าย
และท่านก็ไม่ได้มองโลกในแง่ดี
คือ...คิกไม่เอา...ร้ายก็ไม่เอา
 เพราะถ้ามองในแง่ดีเกินไปก็ทำให้เกิดความยุ่งยากเหนื่อนกัน
 ทำให้เกิดความหลง ไม่รู้วามันเลียตรงไหน
 ถ้าเราไปตรงที่แห่งหนึ่งเข้าบอกว่าดี เรา ก็เห็นคิดตามเข้า
 เลยไม่รู้ว่าหลังคามันรัวตรงไหนบ้าง จึงได้รับความเดือดร้อน
 ถ้ามองในแง่ดีทำให้เกิดความหลง
 แต่ถ้ามองในแง่ร้ายทำให้เกิดความลำบากใจ กลุ่มใจไปหมด
 . . . พ ร ะ พ ุ ท ษ เจ ฯ . . .

ท่านจึงไม่ให้มองหงในแง่ดีและแง่ร้าย แต่ให้มองในแง่ที่มันเป็นจริง

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปั้น ภูนทกิจชุ)

ปภิบัติธรรมกันเดิม

ผู้ประพุติธรรม ย่องไม่ไปทุคติ

ธรรมะ...เป็นของตรงไปตรงมา
ไม่อ่อนไปทางนั้น ไม่เยี่ยงไปทางนี้
สิ่งที่โคนเอียงไปอย่างนั้นบ้าง อย่างนี้บ้าง
...ก็ยังไม่ใช่ “ธรรมะแท้”
ธรรมะนั้นเป็นของตรง เรียกว่า “อุฐ”
ตรงไปตรงมา...ตรงอย่างคี
ไม่มีการโน้มเอียงเข้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น
นับเป็นการปฏิบัติธรรมะแบบหนึ่งด้วยเหมือนกัน

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญาบันทึกฯ)

พระราชนมคือแนวทางของชีวิต
เป็นแนวทางที่นำตรังไปสู่ความพันทุกๆ

เป็นเงินที่ให้ประโยชน์ถ่ายเดียว
เป็นทางที่ปิดไว้เสมอ เพื่อให้ทุกคนเดินໄດ້โดย
ไม่ต้องลำบาก ใจ เป็นทางที่ศาสตราทั้งหลายค้นพบ และนำมาประกาศแก่ชาวโลก
ศาสตราทั้งหลายเป็นผู้บอกทางให้เดิน การเดินเป็นกิจที่เราทุกคนจะต้องกระทำ เพื่อ
ความสุขแก่ชีวิตของเราเอง

ธรรมะคือธรรมชาติ

ธรรมะเป็นกฎที่ไม่มีใครแต่งตั้ง เป็นกฎที่เป็นอยู่เองตามเรื่องของมัน
มีแต่ผู้คนพบเห็นนั้น ครูอาจารย์ทั้งหมดท่านเป็นผู้คนพบธรรมะและเดินทางแล้ว
เห็นผล จึงได้ตราเป็นหลักไว้สำหรับปฏิบัติกันต่อไป

ธรรมะมีทั้งอย่างต้น อย่างกลาง อย่างสูง เป็นสิ่งที่ทุกคนอาจนำมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์แก่ตนได้ อย่างต้นนั้น ก็มุ่งประโยชน์สุขในการอยู่ร่วมกันโดยทางสันติ อย่างกลางเพื่อทำประโยชน์ตนในด้านให้ก้าวหน้า เป็นการฟอกจิตให้สะอาด อย่างสูงเป็นทางเกิดปัญญา การรู้แจ้งเห็นจริงและถอนความหลงผิดในโลกออกได้หมด ไม่มีความทุกข์แม้แต่น้อยເກະຈັບໃຈຕ่อไป

ธรรมะชั้นง่ายๆที่ทุกคนต้องปฏิบัตินั้น เป็นธรรมะที่คิดได้จากสามัญสำนึกของสิ่งที่มีชีวิตทั่วไป ไม่ว่าคนหรือสัตว์ครัวจะยังย่อมมีความคิดตรงกันในเรื่องเหล่านี้ คือ ความรักชีวิต ความรักในสิ่งที่คุณ ความหวังแห่งในคุณของชีวิต นี่เป็นความคิดเห็นที่มีอยู่ในสัตว์ทั่วไป แต่สำหรับมนุษย์มีสิ่งที่พิเศษออกปีอีก เพราจะมนุษย์เป็นผู้พูดได้ คิดต่อกันได้ในสังคม จึงต้องการฟังแต่สิ่งที่รื่นหู สิ่งที่จริงแท้ และไม่ก่อให้เกิดความแตกร้าวแก่ใครๆ ทุกคนต้องการความเป็นคนมีสติสมบูรณ์ ไม่เป็นบ้าเดียบริถ นี่เป็นความต้องการทั่วไปหมด

เมื่อทุกสัตว์ทุกคนมีความต้องการในรูปอย่างนี้แล้ว เหตุไนจึงได้มีการเบี่ยงเบี้ยนสร้างความทุกข์แก่กันเล่า ตอบว่าเพราเข้าเป็นผู้ไม่มีอยู่ในธรรมะ การไม่มีอยู่ในธรรมะก็เพราจะขาดการสัมผัส์ ขาดการเข้าสัมผัส์ใกล้คนนิด คนที่มีเหตุผล เรื่องความไม่เข้าใจจึงเกิดแก่เขา สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนได้

ชีวิตคือการรวมอยู่ของกายกับใจ

ชีวิตของมนุษย์ประกอบไปด้วยรูปนาม หรือกายกับใจ กายใจรวมกันเข้าเราก็ยังเป็นคนมีชีวิต กายใจแยกออกจากกันก็หมดชีวิต

จึงกล่าวได้ว่า...ชีวิตคือการรวมอยู่ของกายกับใจ กายกับใจต้องอาศัยการบำรุงปรุงแต่ง ถ้าขาดการบำรุงปรุงแต่งก็เป็นกายใจที่ไม่สมบูรณ์

บริหารกาย บริหารใจ

การแต่งกายก็มีการออกแบบสำหรับ “ให้มีกำลังพอต้านทานโรคภัยไข้เจ็บ พักผ่อนหลับนอนพอดีสมควร รับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย ละเว้นสิ่งที่เป็นพิษอันอาจทำให้ร่างกายทรุดโทรม ละเว้นจากสิ่งที่ทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ เมียคเมยน เพียงการปฏิบัติเท่านั้นก็มีทางทำให้ร่างกายแข็งแรงอยู่ได้”

เมื่อบริหารกายแล้วก็ต้องบริหารใจด้วย

การบริหารใจ หมายถึง การรักษาใจให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย

ว่ากันตามจริงแล้วกายกับใจนี้มีส่วนสัมพันธ์กันมากที่สุด ความเลี่ยหายที่เกิดแก่กายย่อมกระทบถึงจิตด้วย และในทำนองเดียวกัน ความเลี่ยหายที่เกิดแก่จิตก็นำความทุกข์มาถูกกายด้วย ความรู้สึกเป็นทุกข์นั้นเป็นร่องของใจ แต่ก็มีเหตุมาจากกายบ้าง ร่างกายต้องการอาหารต้องการพักผ่อน ใจก็ควรมีอาหาร ความมีการพักผ่อนกันบ้าง อาหารของใจมีหัวค้านคีและค้านเลีย

อาหารคี หมายถึงการศึกษาการสอนหนา การทำให้มากในสิ่งที่เป็นประโยชน์ อันอาจทำให้ของตนให้เจริญงอกงามในทางลักษณะ สงบ สว่าง เช่น การໄດ่ไปพัฟ คำสอนของพระ การสอนหนาในเรื่องที่เป็นความรู้ รวมทั้งการทำใจให้สงบ ล้วนเป็นอาหารประเภทคีๆของใจทั้งนั้น

การไปคุหนัง คุณลักษณะ การแสวงหาความสุขสนุกในการ การเพลิดเพลิน ในสิ่งที่เหลวไหล ถ้าเกินพอคือไปก็เป็นการให้โทษแก่จิตใจ จะเห็นได้ในบางคน ติดหนังติดคลิเกจนอนฝัน บางทีก็ติดของเสพติดจนเลียผู้เสียคน นั้นเป็นผลจากการให้อาหารผิดๆแก่ใจตน

ผู้หวังความสุขทางค้านจิตใจ จึงควรต้องคิดให้รอบคอบ และพยายามที่จะดำเนินชีวิตตามแนวของธรรมะเข้าไว้เสมอ อย่าเดินออกนอกทางไปเป็นอันขาด

ธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต

มีคนเป็นจำนวนมากเข้าใจผิดคิดไปว่า ชีวิตของตนนั้นไม่มีความจำเป็นในทางธรรมะ เขายังศึกษาอ่านจากศัลย์ ไม่สนใจที่จะอ่านหนังสือธรรมะ เขายังล่าวว่าเขายังหากินได้อยู่ ยังมีเงินทองใช้โดยมิต้องนับถือศัลย์เลย คนที่มีความคิดแบบนี้เป็นคนจำพวกกินแง้มีรู้คุณเกลือ เพราะเกลือที่ฟ่อครัวใส่ในแกงนั้นมันโค้ดลายไปเลียแล้ว หาญไม่ว่าแกงมีสตันนี้ เพราะเกลือมีใช้เหตุนี่ ตนไม่เข้าใจจึงไม่รู้ แต่เมื่อไกแงงจีกินไม่เป็นรสั่นแหลก ขายจะรู้ว่าเกลือมีประโยชน์แก่เขา

เพื่อความราบรื่นของชีวิต

ในชีวิตประจำวันก็เป็นเช่นเดียวกัน ตามปกติเราทุกคนมีความเป็นอยู่อย่างสุขสบายนั้น เพราะเขามีการเดินถูกธรรมะอยู่แล้ว ถ้าผิดธรรมะก็ต้องเดือดร้อน แต่พระขาดการศึกษาจึงไม่เข้าใจ บุคคลใดที่รักจะให้ชีวิตของตนราบรื่น จึงควรสนใจในวิถีของชีวิต ควรเรียนรู้ว่าตนจะเดินอย่างไร จึงจะปลอดภัยเรียบร้อย เหมือนอย่างกับว่าถ้าเราจะเดินทางไปที่ไหนๆ การไปโดยรู้จักเส้นทางอย่างดี กับการไปโดยไม่รู้จักเส้นทางนั้น อย่างไหนจะสะดวกกว่ากัน คิดถูกพอจะเห็นได้ว่า การเดินค้ายกรู้จักเส้นทางนั้นปลอดภัยกว่าการเดินโดยที่ไม่รู้จักเส้นทางเลย

ทางเดินของการเรย়ังต้องศึกษา ทางเดินของชีวิตนั้นจิตใจลึกับกว่าหลายเท่า ท่านจะเลี่ยงไปโดยไม่ศึกษานั้นเป็นการควรหรือไม่? ตอบว่ามันช่างไม่เป็นการสมควรที่เดียว

มือปูบังเหมือนกัน ที่คุณได้รับผลจากการเดินทางโดยปราศจาก การศึกษา จำกำไร แต่จะหมายเขาว่าเขามิได้ศึกษาดีเลย์ก็ไม่ได้ อายุน้อยเขาก็ได้ศึกษา จำกัวอย่างชีวิตที่ได้ประสบมาแล้ว เช่น ลูกคำเนินชีวิตแบบพ่อแม่เดินมา เป็นต้น เขาก็ได้รับผลบ้าง ข้าพเจ้ากล่าวเพียงว่าได้รับผลบ้าง ก็ เพราะเขายังไม่แน่ใจว่า จะได้เสมอไป มีทางที่อาจพลาดได้ง่าย ถ้าหากเขามิมีความสามารถในตนเอง เพียงพอ ความสามารถในตนเองนี้จะเกิดก็ เพราะการศึกษาก่อนในทางที่ถูกต้อง ผลแน่นอนกว่าจะมีแก่เขา

ชีวิตที่ไม่คำเนินไปด้วยธรรม

จึงกล่าวให้อ่ายหนักແน้นว่า ธรรมนั้นเป็นสิ่งจำเป็นแก่ชีวิตทุกคน ถ้า ขาดธรรมะแล้วใจก็จะอ่อนแอ ไม่มีกำลังค้านทานต่อเหตุการณ์ได้ ความ ยุ่งยากก็จะเกิดขึ้นแก่ตัวมากขึ้น เพราะความไม่เข้าใจในชีวิต เรื่องอย่างนี้ มีเกิดขึ้นเสมอๆ คังที่เราเห็นข่าวอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์แล้ว จะนำมาเล่าสู่กันฟัง พอกเป็นตัวอย่างให้เห็นว่า ขาดธรรมะแล้วชีวิตยุ่งยากอย่างไร

วีไนม้ายุโトイเป็นสาวแล้ว ได้พบชายหนุ่มคนหนึ่งมีรูปร่างดี มีภารงานทำ พอกจะเลี้ยงครอบครัวได้ หั้งสองได้พบกันที่ในโรงหนังคืนหนึ่ง เมื่อนั่งใกล้กันและ สภาพของความมีค่าอยู่หน่อย ภาพที่ได้เห็นบนจอช่วยนิค...ความคิดในทางกาม ก็เกิดแก่เข้าทั้งสอง การสนทนากันเป็นnakแรอก็เกิด ไม่ครึจิตเกิดแก่เข้าทั้งสอง ขึ้นแล้ว หนังเลิกพ่อรูปหล่อหวานเชือไปหาอีโรทานกันหน่อย เจ้าหล่อนไม่ขัดใจ เพราะมีเสียงมากจะซิงภายในบ้างแล้ว หั้งสองไปรับประทานอาหารว่างคัวยกัน คืนนั้นเจ้าหนุ่มเดินไปส่งเชือถึงบ้าน ก่อนเข้าบ้านยืนคุยกันต่ออีก เพราะคงใจ หั้งสองไม่ยอมจากกัน แต่เห็นว่ามันเกินก้าแล้ว ก็ต้องจากกันคัวยกความเสียหายยิ่ง

ความสนใจส่วนของเชอและเข้าเจริญเป็นลำดับ ผลที่สุดก็แต่งงานกัน ชีวิตสมรสตอนข้าวใหม่ปานันดำเนินไปค่อยๆ เป็นความรักที่คิดทั้งสองฝ่าย แต่ เป็นล้วนที่ผิดเพินเท่านั้น หากไม่มีความรักอันแท้จริงไม่ เพราะชายหนุ่มนั้นเป็น นักล่าผู้หฤทัย เข้าเอยมีและเคยทึ่งมาหลายรายแล้ว ในรายนี้เขาก็คิดเช่นนั้นอีก เหมือนกัน แต่เชอหาทราบเรื่องนั้นไม่ เชอนี้กว่าเขารักเชอค่อนข้างมาก ใจจริง และ ไม่ชอบสวนให้ชักก่อนว่า ชายคนนั้นมาจากไหน มีอาชีพทางใดบ้าง

ความรักทำให้คนควบคุม ผู้หฤทัยที่เลียที่ผู้ชาย เพราะหลงลุ่มปากนั้นมืออยู่ มากเหลือ เมื่อถึงลำดับลงไปแล้วก็ไม่รู้จะทำอย่างไร จึงต้องปล่อยเดินตามเลย เป็นการหาทุกชีสีตัวโดยแท้ เรื่องนางวีไลไม่จบเพียงนี้ อญ่ากันได้เพียงสามเดือน เจ้าหนุ่มก็เริ่มห่างหันเหินเชอ หายหน้าไปคืนสองคืน เมื่อกลับมาเขากับอกว่าไปชั่ว ค้ายางงานอย่างโน้นอย่างนี้ เชอก็เชอ ต่อมาก็หายไปอีกนานตั้งเดือนไม่กลับ เชอคงอยู่ค้ายางกระสับกระส่าย ผลที่สุดแล้วเขามีมาเลย...หายไปแล้ว เชอ ต้องซ้ำใจ เพราะถูกเขาทอดทิ้ง ผู้หฤทัยที่ถูกผู้ชายทอดทิ้งนั้นเป็นเรื่องน่าละอายมาก ภายนหลังมีเพื่อนมาบอกว่า เข้าไปมีเมียใหม่แล้ว พ้อให้ทราบเช่นนั้นความหึง กีก็เกิดขึ้นท่วมหัวใจ เชอกลายเป็นคนเจ้าอารมณ์ คิดอยู่ว่าเข้าทำเราได้ ผู้ชาย อะไรใจคำอย่างนี้ ความน้อยองานอย่างใจเกิดแก่เชอนาก เชอต้องเป็นโรคกลั้นใจ อญ่าหดหายเดือน

ชีวิตที่ดำเนินค้ายธรรม

แต่ยังเป็นโศกคติแก่เชออยู่บ้าง ข้างบ้านเชอมีครอบครัวหนึ่ง ซึ่งเป็น ครอบครัวชาวพุทธที่คงมั่นในธรรม ครอบครัวนี้มีลูกชายลูกหญิงรวมสามคน ทุกคนประพฤติเรียบร้อย คนหัวปีเป็นผู้หฤทัยอายุรุ่นเคียงกับวีไล คนที่สองเป็น

ผู้ชาย คนที่สามเป็นผู้หญิง ทุกวันพระนั้นเข้าห้องน้ำ เว้นพ่อบ้าน ชวนกันไปฟังพระธรรมเทศนาทำองปัญญาที่พุทธสถาน จบทิ้งธรรมแล้วกลับบ้าน นานๆ เข้าใจจะไปคุ้นเคยครั้งหนึ่ง...ไปกันทั้งครอบครัว ในเวลาว่างมักชวนกันไปเที่ยว ป่าเขา เที่ยวทุ่งนา เป็นการเดินทางกำลังกาย ได้รับแสงแดด และอากาศที่สดชื่น ทุกคนมีอนาคตดีทั้งภายในและใจ

วันหนึ่งในพุทธสถาน พระท่านได้แสดงว่า “เราชาวพุทธควรหาทางทำประโยชน์แก่คนอื่นๆเสมอ ประโยชน์อันยิ่งใหญ่คือประโยชน์ทางค้านจิตใจ การชวนคนอื่นให้ทำความดีเป็นมหากุศลที่ชาวพุทธควรทำ การช่วยคนอื่นให้พ้นจากความทุกข์เป็นกิจที่ชาวพุทธควรทำ การกลับใจคนชั่วให้กลายเป็นคนดีเป็นกิจที่ชาวพุทธควรกระทำ” หนุสมพรซึ่งเป็นลูกสาวคนเล็กได้ฟังแล้วก็ นึกในใจว่า ต้องทำความดีแบบนี้มาก นับตั้งแต่นั้นมา...เชอก็พร้อมอยู่เสมอที่จะช่วยคนทุกคนผู้ต้องการความช่วยเหลือ

วันหนึ่ง หนุสมพรได้พบกับวีไไลโดยบังเอิญที่ท่านน้า เชอก็สังเกตเห็นวีໄไล มีร่างกายผ่ายผ่อง หน้าตาดีไม่มีเลือด ขอบตาดำ แสดงว่าเธอกำลังมีความทุกข์ คำสอนของพระที่ว่า “จะช่วยคนที่เป็นทุกข์ให้พ้นทุกข์...เป็นบุญอันยิ่งใหญ่” ผุดขึ้นในหัวใจของเชอ จึงเข้าไปถามว่า พี่วีไไลหนูนี้คูไม่ค่อยสบายหรือ? ได้รับคำตอบว่าเป็นเช่นนั้น ทั้งสองจึงชวนกันไปนั่งที่ท่านน้า แล้วสนทนากัน

คนเข้าถึงธรรมจักไม่ทุกข์

แต่เมื่อสมพรทราบว่าวีไไลเป็นโรคเกี่ยวกับความรัก เชอก็รู้สึกหันกิจใจ เยี่ยวยาได้ เพราะเชอยังเด็กกว่าวีไไล อีกประการหนึ่งเชอยังไม่เคยมีประสบการณ์ เช่นนั้นมาก่อน จะพูดจะเตือนก็ลำบาก ได้เพียงนำเรื่องอื่นมาสนทนาระบุเพื่อเปลี่ยน

อารมณ์ของวีไลเท่านั้น วีไลค่อยสถาบายนี้บ้างเมื่อไครมีเพื่อนคุย คนเป็นทุกข์ก็ เพราะใจของตนคิดแต่เรื่องที่มันทำให้เป็นทุกข์ตลอดเวลา หากได้ปรับเปลี่ยน ความคิดเสียบ้าง ความทุกข์กับรรหาย...แต่ไม่หายขาด เพียงแต่เปลี่ยนจาก เท่านั้น ไม่ถึงขั้นปิดการแสดงถ้าจะให้ถึงขั้นปิดการแสดงแล้วก็ต้องพิจารณา คำยปัญญา ให้เข้าใจเหตุผลของเรื่องที่ก่อให้เกิดทุกข์ แล้วพยายามตัดเสีย คำยปัญญาของตน เรื่องความทุกข์จะหายไปได้

แต่ปกติคนเราไม่เป็นเช่นนั้น ความทุกข์เกิดขึ้นแล้วไม่คิดหาทางคั้บ มักเอา ของเหลลงมาเพิ่มให้มันเป็นทุกข์มากขึ้นไปอีก ความพัฒนาทุกข์จะไม่มี การที่เป็นเช่นนี้ ก็ เพราะเขามีโค้ดเข้าใกล้ผู้รู้ เป็นคนเข้าที่ไม่ไปทางหนอ ไม่กินยา...ผลก็ไม่เกิด

ธรรมะเป็นยารักษาโรคทางใจ

สมพรคิดในใจว่า วันพرهหน้าต้องชวนวีไลไปฟังธรรมให้จงได้ พอดีง วันพะ เวลา ๑๕.๐๐ น. สมพรก็ไปหัววีไล และสอบถามว่าเคยไปฟังเทคโนโลยี พุทธสถานไหม ได้รับคำตอบว่าไม่เคยไป เพียงแต่เคยเดินทางเมื่อจะไปคุหน เท่านั้น เมื่อสมพรถามต่อไปว่าทำไมไม่แวงเข้าไปฟังบ้าง วีไลก็ตอบว่าเพราะฟัง ไม่เข้าใจเลยไม่อยากไปฟัง ลูกหนังไม่ได้ เพลินใจกว่า สมพรก็บอกว่าที่พุทธสถาน มีการพูดชนิดง่ายๆที่ทุกคนอาจฟังเข้าใจได้ ไม่ใช่เป็นการสอนแบบเก่าๆ และ พุคก็เกี่ยวกับปัญหาชีวิตประจำวันเป็นส่วนมาก การไปฟังท่านเทศนา ก็เหมือนไป รับยาามารักษานั้นเอง แต่เป็นการรักษาโรคใจ และพุคชวนให้วีไลไปเที่ยว พุทธสถานค่วยกัน โดยแนะนำว่าในขณะที่มีความทุกข์ใจควรไปที่นั้น เพราะว่ามี คนรุ่นเดียวกันเยอะ ไม่ต้องเกราภกตัวไปนั่งกับคนเฝ่าคนแก่ พระเริ่มแสดงเวลา ๒๐.๐๐ น. ชั่วโมงเดียวก็จบแล้ว เมื่อถูกรบเร้าหนัก วีไลก็อกลงรับปากว่าจะไป

การໄคைไปพังธรรมคราวนั้น ทำให้วีໄโลได้ความรู้บางอย่างในทางธรรม เชือได้ทราบว่า...

“ชีวิตของคนชนชั้นอยู่กับการกระทำของตนเอง สุขทุกชีวิตร่วมเป็นผลของการกระทำทั้งนั้น ชีวิตในบคนี้ก็คือผลของการกระทำในเวลาที่ผ่านมาแล้ว อาศัยสร้างปัจจุบัน ปัจจุบันสร้างอนาคตต่อไป คนฉลาดจึงควรระวังปัจจุบันให้มาก ไม่ทำอะไรลงไปโดยขาดการไตร่ตรองเสียเป็นอันขาด เพราะว่าคนที่ปล่อยใจตนไปตามอารมณ์ย่อมเกิดทุกข์ในภายหลังเสมอ ถ้าไม่อยากพบกับความทุกข์จึงระวังการกระทำให้มากเสียหน่อย ความรู้สึกตัวก่อนทำ ความรู้สึกตัวในขณะที่กำลังกระทำอยู่ และให้เป็นการกระทำที่มีปัญญากำกับเสมอ อย่าให้ความหลงนำทางตนได้เป็นตี อารมณ์ใดที่ทำให้เกิดทุกข์...อย่าคิดถึงอารมณ์นั้น เพราะการคิดถึงความทุกข์เหมือนกับคนป่วยที่กินของเสื่อม แล้วโรคจะหายได้อย่างไร ถึงใดที่ส่วนมาแล้วก็เป็นเรื่องส่วนแล้ว จะไปคิดถึงมันทำไมอีก ประคับประคองคงใจให้คีและเป็นสุขไม่คีกว่าหรือ ความอยากรู้ไม่สมอยากเป็นความทุกข์มาก ถึงแม้มวยากแล้วแต่ว่ามันหายไปเสียก็เป็นทุกข์อีกเหมือนกัน ความรักก่อให้เกิดความทุกข์ หมครักก็หมคทุกข์”

คำพูดของพระหงษ์หนคนี้ແ霆ใจไว้มาก เชือนฟังคำยความเบาใจ พอดีกับล่าวจบเชือก็กล่าวขอบใจสมพรมาก ที่นำแสงสว่างมาสู่ชีวิตของเชือ และรับว่าต่อไปจะพยายามระงับใจ จะเป็นคนมีเหตุผล ไม่ปล่อยไปตามอารมณ์ เพราะในโลกนี้มีสิ่งนาเรียนมากนายน ความผิดครั้งแรกเป็นบทเรียนที่หนึ่ง จำไว้แล้วจะได้ไม่ทำผิดอีกเป็นครั้งที่สอง

นับแต่วันพระนั้นมาแล้ว วีໄโลก็ไปพังปาฐกถาที่พุทธสถานทุกวันพระ จิตใจของเชือก็เริ่มเป็นปกติ เชือกล้ายเป็นผู้มีพระประจำใจ เชือไม่อนุญาตให้มาร้ายเข้ามาครอบจำกิจใจได้อีกต่อไป นับว่าเชือเป็นผู้มีความสุขคนหนึ่ง จากธรรมปฏิบัติแล้ว

ต่อมาก็หอบหายเดือน หนังสือพิมพ์ลงข่าวว่า “ได้พบศพชายคนหนึ่งถูกฆ่าตายนอนอยู่ข้างทางรถไฟ ยังไม่ทราบว่าใครฆ่าเขา และทำไว้ใจถูกฆ่า เจ้าหน้าที่ไปทำการชันสูตรพิสูจน์แล้ว ถือว่าเป็นวิสามัญฆาตกรรม” เมื่อเข้าเอกสารของชายคนนี้ไปป่าช้า ผ่านหน้าบ้านของวีໄล เธอนึกว่าควรไปเฝ้าพ กับเขาด้วย จึงถือพาณชูปเทียนไปกับขบวนหมาศพ ซึ่งมีเพียงไม่กี่คน เธอนึกว่า เป็นศพอนาคตาน่าสงสาร พ่อไปลืมป่าช้า...เขาวางศพลงที่ศาลา เพื่อให้พระมา บังสุกุล วีໄลเดินเข้าไปใกล้ศพเพื่อคุยกับคนตายมีสภาพเป็นอย่างไร พ่อเห็นศพ เขอแบบ pang-hangay แต่สติที่เขออบรมไว้ได้ช่วยให้เขอพันจากภารนาเกลียด ศพนั้นเป็นศพชายที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นเทพบุตรในฝันที่เป็นจริงของเขอนั้นเอง เขายกอค์ทึงเขอไปเป็นเวลาครึ่งปีแล้ว เข้าไปมีเมียใหม่ เขายกอค์ให้เขอต้องเป็นทุกชีวิต และผลที่สุดเขายกอค์ในสภาพเป็นผีเฝ้าทุ่ง นำส่งสารในความไม่เดียงสาของเขา เธอจึงตั้งใจให้โลหสีให้เข้า และทำบุญกราบหน้าให้เข้าไปที่ขอบๆ

ความเที่ยงธรรมของโลก

การตายของเขามีการตายที่เกิดจากการไม่มีธรรมะของเขามา เป็น คนมักมากในทางการ เห็นผู้หญิงเป็นคอกไม้ที่เขาจะเค็คค์และขี้ทึ้งเสียเมื่อใด ก็ได้ เขายกอค์ผู้หญิงมาก่อนแล้ว รวมทั้งวีໄลด้วย เป็นบาปกรรมที่ไม่ควรรับ การอภัยจากที่ใดๆ ครั้งสุดท้ายเข้าไปคงซึ้งกับภารยาท่านคงคือผู้หนึ่ง ความทราบ ถึงสามี จึงจัดการ ‘เก็บ’ เขามาเลี้ย

นี่แหลกกรรม...

โลกนี้ยังมีความเที่ยงธรรมอยู่ ความคิดจึงยังคงรักษาความคิด และความชั่วบังคงทำลายคนชั่วอยู่เสมอ ไม่ซ้ำกันเรื่อง

ปฏิบัติธรรมกันเถิด

สาขุชนผู้มุ่งความสุขสงบแก่ตน จึงไม่ควรประมาทในการทำความดี ควรจะกลับตนจากทางผิดมาเดินในทางที่ชอบ การเดินทางผิดอาจจะสูญเสียในเบื้องต้น แต่ชั่วขึ้นในตอนปลาย จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ท่านผู้รักตนสงวนตน ไม่ควรกระทำเป็นอันขาด

สมัยนี้สภาพของโลกกำลังร้อนระอุค้ายเพลิง คือความชื้วที่มีน้ำเทียมน้ำเย็นหดหาย ได้กระทำไว้ แม้เข้าจะอยู่ใกล้กองเพลิงแล้วก็ยังไม่รู้สึกตัว เห็นไฟเป็นของสูญเสียในลักษณะ ยก คำชี้เชย ของพราภรประจำส่อพลอ นึกไปว่าข้านี้เป็นคนสำคัญที่สุดแล้ว เขาไม่ได้เกิดถึงความตายอันเป็นสมบัติประจำตัว เขายังกว่าทรัพย์สมบัติภราษฎรานคนที่ ๒๕ จะติดตามเขาไปด้วย นำ่อนหาด...นำ่องสารคนเห็นนี้ยิ่งนัก มีทางใดที่จะช่วยใจเขาให้หันเข้าหาธรรมะก็ขอให้ช่วยกันเถิด!

ประโยชน์ของธรรมามีนานาอย่าง พระพุทธองค์จึงครับสั่ว...

ธรรมย่อ้มรักษาผู้ประพฤติธรรม

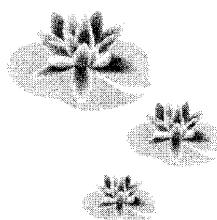
ธรรมที่บุคคลประพฤติคือแล้วย่อ้มนำสุขมาให้

การสะสมความดีเป็นทางทำงานให้เจริญก้าวหน้า

การสะสมความชั่วเป็นทางให้ตัวเคื่องครอง

จงปฏิบัติธรรมกันเถิด!

ท่านผู้อุปผู้ในธรรมทั้งหลาย!

ขอปลอม เนื้อแท้คือความทุกข์

พระพุทธศาสนาของโลกในແມ່ນ

... ตอบได้ว่า ...

ไม่ได้มองในແง່ດີหรือຮ້າຍ

ແຕ່ວ່າມອງໃນແງ່ທີ່ມັນເປັນຢູ່ຈິງໜັນ ຄືອມັນມີຄວາມທຸກຂໍ

ພຣະນະນັນພຣພູທີເຈົ້າຈຶ່ງທຣີສ່ວ່າ

ໂລກນີ້ມີຄວາມທຸກຂໍ ຮ້ອງວ່າເຕີມໄປຄ້ວຍຄວາມທຸກຂໍ

ກີ່ພຣະວ່າສ່ວາພຄວາມເປັນຈິງມັນຢູ່ໃນຮູ່ນັ້ນ

ມັນໄນ້ມີອະໄຫຼາດໃຫຍ່ກວ່າເປັນສຸ

ຄວາມສຸຂັນນີ້ໄມ້ໃຊ້ຂອງຈິງ ມັນເປັນຂອງທີ່ເຮັດວຽກ “ປລອມ”

ເນື້ອແໜ້ນເປັນຄວາມທຸກຂໍທັງນັ້ນ

ພຣະພູທີເສາສາສອນຫລັກຊີວິທີໃຫ້ເຮັດເຂົ້າໃຈ

ຈຶ່ງເປັນຄາສຕົວທີ່ນໍາຄຶກຂາ

ພວກເຮາບາງຄນັ້ນຢູ່ໄລ້ເກລືອ ກີ່ໄມ້ໄດ້ໃຊ້ເກລືອໃຫ້ເປັນປະໂຍ້ນ

ພຣະພຣມມັງຄລາຈາຈາຍ (ຫລວງພ່ອປັ້ງປຸງ ນັ້ນທົກຊຸ)

จงทำในใจให้คี จงคิดให้รอบคอบ

... คำสอน ...

หมายถึงการครองชีวิตที่ชอบธรรมนั้นเอง

ผู้ใดคำนึงชีวิตชอบ ก็เรียกได้ว่าเป็นคนมีคำสอนประจำใจแล้ว
เวลาพะพุทธองค์จะสอนไครก์เตือนก่อนว่า
จงทำในใจให้คี จงคิดให้รอบคอบ เราจะกล่าวส่วนท่าน ณ บัดนี้แล้ว
การที่บอกว่า “จงทำในใจให้คี” นั้น

... หมายถึง ...

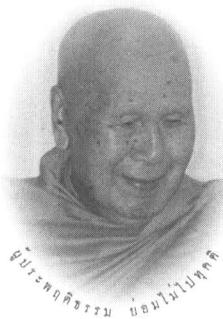
เตรียมเครื่องรับให้คี ให้รับได้เนื้อถ้อยกระหงความ
ฟังให้ชัดเจน แจ่มแจ้ง

ส่วนคำที่กล่าวว่า “จงคิดให้รอบคอบ” นั้น

... หมายถึง ...

ให้ฟัง ให้คิดว่าอะไรเป็นอะไร มิใช่ลักษณะที่ฟังพอดันไปเท่านั้น
จะฟังและจำ เพื่อนำไปคิดทบทวนให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองต่อไป

พระพรหน มังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทกิกขุ)

อยู่ที่ความถูกต้อง

... ในชีวิตของคนเรา ...

ต้องมีอะไรบางอย่างเป็นสิ่งป้องกันเราไม่ให้ออกไปนอกลุนจากทาง

เรียกว่า เป็นรัก เป็นคอก กันเอาไว้

รักคอกที่จะกันคนให้อยู่ในกรอบໄได้ก็คือหลักศีลธรรม

การปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม

ก็คือการกำจัดตัวเองให้มีขوبเขต

ที่จะคิด ที่จะพูด ที่จะทำ ให้เป็นไปในขอบเขตนั้น

หลักการของพระพุทธศาสนาอยู่ที่ความถูกต้อง

แล้วทุกคนต้องคิดให้ถูกต้อง ทำให้ถูกต้อง พูดให้ถูกต้อง

... มันก็เข้ากันได้ ...

เพราะความถูกต้องนั้นมีอันเดียว ไม่ใช่มีหลายอัน

ความสะอาดมันก็มีอันเดียว

ความสงบมันก็มีอันเดียว ความส่วนมันก็มีอันเดียวอีกหนึ่งอัน

พระพุทธมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

หลวงปู่ดีเรือง
ยุวเมฆภิกขุ

สร้างฐานะทางศีลธรรม

... ศีลธรรม ...

เป็นปัจจัยให้เกิดความสุขในสังคม

เป็นเครื่องมือที่จะสร้างความเจริญอย่างแท้จริง

ให้เกิดขึ้นในสังคมของมนุษย์

ถ้าเราต้องการความสุข เราต้องการอยู่กันอย่างสบายนี่

เราต้องช่วยกันสร้างฐานะทางศีลธรรมให้เกิดขึ้น

ช่วยกันสร้างรั้วป้องกันจิตใจของเราไม่ให้หลอกอไปนอกขอบเขต

คิดอะไรเมื่อขอบเขต พูดอะไรเมื่อขอบเขต

ทำอะไรไว้ทำในขอบเขตที่จะไม่กระทบกระเทือนใครให้เกิดปัญหา

พุทธศาสนาหรือพุทธธรรม

เป็นคำสอนแบบสากลที่ทุกคนจักนำไปปฏิบัติตามได้

และเมื่อกระทำการแล้ว ย่อมได้เห็นผลในปัจจุบันทันทันนี้

ไม่ต้องรอไปเอกสารในชาตินext หรือในวันลิ้นโลก ซึ่งเป็นความหวังอันเลื่อนลอย

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทกิจชุ)

ธรรมดามันเป็นอย่างนี้

ถ้าพูดในแง่สัจจะความจริงแท้ ความจริงมันไม่มี

พระพุทธศาสนาสอนเรื่องไม่มี

เรื่องไม่มีคือไม่มีสิ่คร์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน ไม่มีเราเข้า ไม่มีหันนั้น
และสอนให้เรารู้ความจริงของสรรพลิ่งทั้งหลายตามสภาพที่เป็นจริง

ก็เพื่อให้เราไม่ต้องเป็นทุกข์ ในเมื่อสิ่งนั้นมันเปลี่ยนแปลงไป

เพราะลิ่งทั้งหลายต้องเปลี่ยนแปลงไปนั้นหมายความว่าเป็นอยู่

ตันไม่มีชีวิตอยู่ก็ เพราะมันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

คนมีชีวิตก็ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

แต่ถ้าหยุดเปลี่ยนแปลงเมื่อใด มันก็ต้องแตกคับเมื่อนั้น

การหยุดเปลี่ยนนักเป็นเรื่องธรรมชาติ

การเปลี่ยนมันก็เป็นเรื่องธรรมชาติ

เราจึงต้องรู้ว่า...ธรรมชาติ...มันเป็นอย่างนี้

เราหนีจากความเป็นอย่างนี้ไม่ได้ ให้เข้าใจอย่างนั้น มันเป็นเรื่องธรรมชาติ

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่ณานันทกิจชุ)

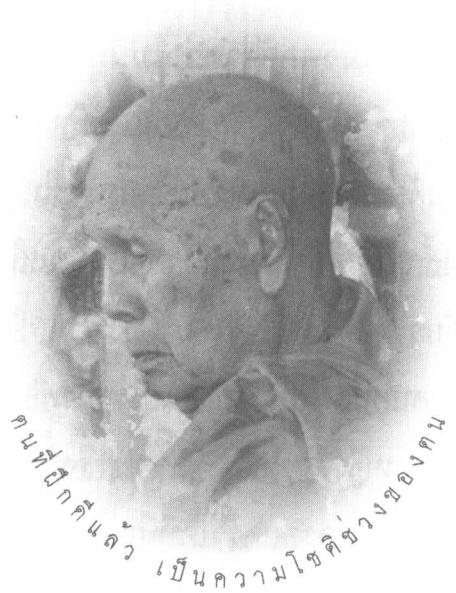

ฝึกนก่อนเจ็บสอนผู้อื่น

ตนที่ฝึกดีแล้ว เป็นความโชคดีช่วงของตน

บิดา...มารดา ที่เป็นชาวพุทธ
ควรสอนให้ลูกเป็นตัวของตัวเองเสียบ้าง
สอนให้ซักผ้า ทำกับข้าว กวนบ้าน ภูม้าน
อย่าให้เด็กในครอบครัวคุ้หมิ่นคนใช้ว่าเป็นคนชั้นต่ำ^๑
 เพราะงานมีได้เป็นเหตุให้แบ่งชั้นคน
 การทำดี...การทำชั่วต่างหาก แบ่งคนให้สูง...ค้ำกว่ากัน
 ในการอบรมสั่งสอนลูกๆนั้น
 เพียงแต่การพูด...ไม่มีคุณค่าเพียงพอ
 พ่อแม่ต้องกระทำให้ลูกเป็นสิ่งควบคู่กันไปกับการสอนลูกด้วย

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญาบันทึกชุ)

พ่อแม่ทุกคู่ มีความปราณاةจะได้ลูกไว้สืบสกุลต่อไป หากพ่อแม่คู่ใดยังไม่มีลูกก็มีความร้อนใจ เข้าอกกว่าทำอย่างไรคนจะมีลูกได้ เข้าห้องทำการบ้าน ศากลล่าวต่อสิ่งที่โลกสมนติว่าดี๊ดีได้กระทำกัน จุดหมายก็ให้มีลูกเท่านั้น

ยอดปราณາของพ่อแม่

ในทางศาสนาพราหมณ์เขากล่าวว่า พ่อแม่ที่ไม่มีลูกชาย ตายแล้วจะตกนรกชั้นปุตตานรก ถ้ามีลูกชายแล้วลูกชายแล้วยอมช่วยพ่อแม่ให้พ้นจากชั้นนรกนั้น เป็นได้ การที่กล่าวเช่นนั้นก็ เพราะถือว่าลูกชายเป็นผู้สืบสกุล ส่วนลูกหญิงต้องเปลี่ยนสกุลเมื่อไปแต่งงานกับชายในสกุลอื่น ลูกชายจึงเป็นยอดปราณาของพ่อและแม่

และที่กล่าวว่าบังไม่มีลูกชายจะคงรกรนน์ นรกที่ตกมีใช่ว่าอยู่ที่ไหน ที่แท้ก็อยู่ในใจนั้นเอง ความวิตกังวลว่าไม่มีลูกสืบสกุลนั้นแหล่ เป็นนรกของพ่อแม่ พ่อมีลูกออกมา...ก็โผล่ใจว่า คนนั้นได้มีทางเลือกสุดแล้ว ยังบุคคลผู้เป็นใหญ่ เช่นพระราชาคัวยแล้ว ก็คุ้นเหมือนว่า Nagaraja ใหญ่มาก เพราะภาระในการปกครองเมืองเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าไม่มีลูกชายสืบสกุลแล้วก็มีความวิตกังวลอนาคตของบ้านเมืองมากทีเดียว

การมีลูกชายลักษณะนี้ ก็เป็นความพอใจของพ่อแม่แล้ว พูดเช่นนี้คุ้นเหมือนไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ลูกหญิงเสียเลย ความจริงนั้น...พ่อแม่รักลูกหญิงมากเท่ากับลูกชายเหมือนกัน ในครอบครัวใดที่มีแต่ลูกชาย พ่อแม่อยากได้ลูกหญิงเป็นที่สุด พ่อแม่เริ่มตั้งห้องนอนกว่า ขอให้เป็นผู้หญิงลักษณะอะไร เทรียมเบะและเครื่องใช้สำหรับหญิงไว้พร้อม แต่ก็หาได้เป็นไปตามความต้องการอย่างเสมอไปไม่พอยกตัวอย่างหลายเป็นชายเสียอีกแล้ว ความหวังยังคงมีต่อไป คนหน้าขอให้เป็นหญิงเตอะ ถึงคราวคลอดก็ให้เป็นหญิงจริงๆ พ่อแม่แสนจะคิดว่าลูกหญิงได้เกิดมาสู่สกุล

พ่อแม่มีความต้องการลูกทั้งสองเพศ เมื่อเกิดมาแล้วท่านพอใจและให้ความอุปถัมภ์ค้ำชูเป็นอย่างดีทั้งคู่ทั้งคู่ ท่านคิดว่าเป็นหญิงหรือชายก็เป็นลูกของพ่อแม่ หน้าที่ของพ่อแม่ต้องรักและสอนอบรมลูกเสมอคุ้ยชีวิตเสมอ พ่อแม่เป็นที่พึ่งของลูกๆ อย่างแท้จริง

ตามครอบครัวในชนบท พ่อแม่ทุกคู่มีความประณยาอย่างได้ลูกหญิงเป็นคนแรก เพราะลูกหญิงโโตแล้วช่วยทำงานในครอบครัวได้มาก ได้ช่วยเป็นพี่เลี้ยงแก่ลูกคนเล็กๆต่อไป ลูกหญิงจะเป็นลิงประณานก่อน ต่อนั้นจึงต้องการลูกชาย

แต่สำหรับพ่อแม่ที่ไม่ใจเป็นนักลงลักษณะอย หรือถินนั้นเป็นถินของคนชอบรับราชการ พ่อแม่เป็นลูกที่พึ่งประณานก่อน เพื่อให้มีกำลังในการรักษาทรัพย์สมบัติต่อไป เมื่อมีลูกชายจะจึงต้องการลูกหญิงในภายหลัง

ความรักความผูกพันของพ่อแม่ลูก

แต่ความเป็นอยู่ทั่วไปนั้น ลูกหญิงมักอยู่กับพ่อแม่ ส่วนลูกชายมักไปอยู่บ้านของภรรยาในเมื่อตนได้แต่งงานไปแล้ว ผู้ที่เลี้ยงดูพ่อแม่ก็มักเป็นลูกผู้หญิง การที่ลูกผู้หญิงมักอยู่กับพ่อแม่ก็เนื่องจากความรักความสัมภารันนั้นเอง ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอก่อแต่งงานแล้วไปอยู่ในสกุลผัว...เดียวจะลำบาก เพราะไม่มีญาติพี่น้องคอยให้ความช่วยเหลือ ถ้าอยู่ในหมู่ญาติของตนไม่ได้

พ่อแม่ส่วนมากจึงไม่ยอมให้ลูกหญิงไปอยู่ที่อื่น ส่วนลูกชายเป็นคนมีความอคตโนยูในสายเลือด ตกน้ำไม่จน ตกไฟไม่ไหม อยู่ไหนอยู่ได้ไม่เป็นไร จึงมักจะไปอยู่บ้านของภรรยาเสมอ คิดคุณธรรมเนี่ยมนี้ก็ได้ พ่อแม่ส่วนมากพอใจใจที่เห็นลูกอยู่ใกล้ๆ เจ็บป่วยก็ได้ช่วยกันรักษาพยาบาล มีความทุกข์อะไรเกิดขึ้นก็ได้ช่วยกันคุ้แลรักษา ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกๆนั้น จึงเป็นความสัมพันธ์ชนิดที่แน่นหนึယ...แยกออกจากกันได้ยากที่สุด

พระพุทธเจ้าจำแนกลูกไว้ ๓ พวก

ในทางพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าทรงจำแนกลูกไว้สามพวก คือ...

๑. บุตรที่คิดกว่าพ่อแม่
๒. บุตรที่เสมอ กับพ่อแม่
- และ ๓. บุตรที่คิดกว่าพ่อแม่

ในบุตรทั้งสามเหล่านี้ที่คิดกว่าคิดกว่าพ่อแม่ ท่านหมายถึงความเป็นอยู่ และความประพฤติของบุตรเป็นเกณฑ์ เช่น พ่อแม่เป็นคนมีศีลธรรม ลูกเกิดมาเป็นคนไร้ศีลธรรม อย่างนี้คิดกว่าพ่อแม่ ถ้าพ่อแม่ขาดศีลธรรม แต่ลูกกล้ายืน

คนมีคีลธรรม ลูกก็เป็นคนที่คิดว่าพ่อแม่ ถ้าพ่อแม่เป็นคนยากจน ลูกไก้มีฐานะ
คือขึ้นในทางทรัพย์สมบัติ ก็เป็นลูกที่คิดว่าพ่อแม่ ถ้าพ่อแม่เป็นคนมั่งคั่งได้แล้วหาน
ทรัพย์สมบัติไว้มาก พอหมคบุญพ่อแม่แล้วพวกลูกๆ ก็ไม่อาจรักษาทรัพย์สมบัติ
ไว้ได้ ลูกนั้นเป็นลูกที่เล่าว่าพ่อแม่ ส่วนลูกไม่มีฐานะความประพฤติเท่าเทียมพ่อแม่
นั้นคือ ลูกเสียอพ่อแม่

พ่อแม่ทั่วไปมีความปรารถนาให้ลูกที่คิดว่าเสนอ แต่จะสมหวัง
หรือไม่นั้น เป็นปัญหาอยู่มากเหมือนกัน

ผู้นำความเจริญ

ประเทศชาติใดก็ตาม จะมีความเจริญหรือตกต่ำก็อยู่ที่การกระทำของ
พลเมืองในชาตินั้นเป็นประมาณ

ถ้าหากพลเมืองของชาติเป็นคนคีลธรรม ชาติก็ก้าวหน้า

ถ้าพลเมืองของชาติไร้คีลธรรม ชาติก็หยุดอยู่กับที่ก้าวหน้าไปไม่ได้

ใครเป็นผู้ทำพลเมืองให้คิดเลวแก่ชาติ?

คำตอบก็อยู่ที่พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กเป็นคนแรก ต่อมาก็ครูอาจารย์
ผู้ให้การอบรมสั่งสอนที่โรงเรียน ประการสุคท้ายเป็นนักบัวในศาสนา ผู้ทำหน้าที่
เป็นผู้นำของประชาชนในทางศีลธรรม ทั้งสามจำพวกนี้เป็นกำลังสำคัญในอัน
สร้างนิสัยใจของเด็กให้เป็นอย่างใจได้ เด็กของเราในบัดนี้คือผู้ใหญ่ใน
กาลข้างหน้า

พวกราที่เป็นผู้ใหญ่เดียวนี้ มีแต่จะร่วงโรยลงไปทุกวันๆ ผลที่สุดก็ตายไป
อยู่ป่าช้า ลิ่งที่เรารักใคร่ห่วงแห่นักต้องตกเป็นภาระของเด็กๆ ที่โศกเศร้าไป ใน
ฐานะที่เราเป็นคนไทย เราได้มรรคกสำคัญอยู่ดึงสามประการ เป็นมรรคที่

พวกร้าวได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ คนในสมัยก่อนได้พยายามรักษาไว้เป็นอย่างดี จนกระทั่งเหลือมาถึงพวกร้าวในยุคปัจจุบันนี้ เรายังต้องรักษาไว้ให้เหมือนกับท่านแต่ก่อนได้รักษาและต้องมอบให้แก่นุชนต่อไป

มรดกที่ได้รับจากบรรพบุรุษ

การจะมอบของมีค่าให้แก่ใคร ก็ต้องอบรมฝึกหัดให้เขารู้จักของมีค่า เสียก่อน และต้องทำให้เข้าเป็นคนรู้จักรักษาของนั้นได้ จึงจะได้เชื่อว่าเป็นคนทำหน้าที่ของตนมีให้บกพร่อง

ก็มีรุกษามอย่างที่เราได้รับมานั้นได้แก่อย่างไรเล่า? ได้แก่ แผ่นคินไทย ที่เฝ้าไทยได้อยู่อาศัยทำมาหากิน ได้แก่ ความเป็นเอกราชนสมบูรณ์ของชน เป่าไทยบนแผ่นแผ่นคินไทยนี้ ได้แก่ พระพุทธศาสนา อันเป็นหลักสำหรับรักษาใจ ของชนเผ่าไทยทั้งหลาย ทั้งสามประการนี้เป็นสิ่งมีค่าอย่างมาก ปู่ ย่า ตา ทวดของเรา...ได้สอนมารวมเพื่อพวกร้าว และท่านได้เสียสละเอาเดือคหะแผ่นคิน ไว้แล้วไม่ต้องเทียบเรื่องแบบคนไม่มีที่อาศัย

แผ่นแผ่นคินไทย

แผ่นคินไทยอันได้นามว่าประเทศไทยนี้ เป็นแผ่นคินที่อุคุณสมบูรณ์ มีป่า เศื้อมไปคั่วยต้นไม้เนื้อคีมีราคา มีลักษณะน่าใช้คันสมควรสงวนไว้เป็นสมบัติ ของชาติ มีทุ่งราบเนินทางแก่การทำการทำเพาะปลูกข้าว อันเป็นอาหารประจำวันของ ชาวโลก เราไม่ข้าวสำหรับเดี่ยวพวกร้าวและส่งไปขายเดี่ยงชาวโลกค้าขาย ในลำนำ

ที่ให้ผลผ่านทุกรายของแผ่นดินไทย ก่อให้เกิดแย่ง ให้ญาติหลายแห่ง และตามแย่ง
เหล่านั้นเป็นปลากูชุมมากพอเป็นอาหารแก่พวกราบเป็นอย่างคี ภายใต้ปีนแผ่นดิน
ที่เราเหยียบอยู่นี้ ยังมีแร่ที่เป็นประโยชน์แก่การอุตสาหกรรมอิกหลายอย่าง เป็น
แผ่นดินที่ให้ความสุขแก่พวกราบอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ อาการก็คือ...ไม่หนา
และไม่ร้อนเกินไป ประเทศไทยมีความชุ่มฉ่ำตลอดปี ค่อนข้างน้ำฝนที่ตกลงมา

อ้า! แผ่นดินไทยผู้ให้ชีวิตแก่ข้า ข้าจะต้องรักษาเจ้าไว้เสมอค้ายิ่ว
ใจจะมายั่งคงเบี่ยงเบี้ยนเขาไปไม่ได้เป็นอันขาด ข้าต้องรักษาสิ่งที่บรรพบุรุษ
ของข้าได้รักษาไว้เพื่อมอบให้แก่ลูกหลานชายของข้าต่อไป

ความเป็นเอกสารของชาติ

ความเป็นเอกราชของชาติ เป็นสมบัติลับค่าเพราะทุกคนที่เกิดมาอยู่มานี้จริงในความเป็นไทย ไม่ชอบความเป็นทาส ไม่อยากให้ครามาเป็นเจ้าหนือหัวหน้าไม่อยากให้ครามาใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมแก่ตน ทุกคนจึงต้องการความเป็นเอกราชนทุกวิถีทาง เมืองไทยแม้จะได้เคยเสียความเป็นไทยไปส่องคราวก็ยังไม่ถึงกับอับจน เพราะคนดีของเมืองไทยมาเกิด และกอบกู้ความเป็นเอกราชนของชาติไว้ พระมหา กษัตริย์ผู้เป็นประมุขของชาติในสมัยนั้นฯ มีความเข้มแข็ง และมีความเสียสละ เพื่อชาติ ได้อกรับทัพจักรศึกด้วยพระองค์เอง มีชัยกลับมารักษาความเป็นเอกราชนของชาติไว้ได้ ทำให้พวกราชเหล่าลูกไทยหันมาร่วมยึดกันได้อย่างเบิกบาน และบอก กับใครๆได้อย่างไม่เกร็งใจเลยว่า... ฉันเป็นคนไทย คนไทยมีเสรีภาพสมบูรณ์ ตามกฎหมายบันผืนแผ่นดินไทย เอกราชนของชาติไทยเป็นสิ่งที่เราส่งวนนัก ให้รักษาอย่างยั่งยืน

อันคนผู้อูญในแผ่นดินที่มีเอกสารช ไม่เคยไปเที่ยวในประเทศที่ไม่มีเอกสารช ย่อมไม่รู้จักราคาของความเป็นเอกสารช แต่ถ้าได้ไปเที่ยวในประเทศที่ต้องตกเป็น เมืองขึ้นของชนชาติอื่นแล้ว จะรู้สึกว่าเอกสารชเป็นลิงมีค่านากเหลือเกิน เป็นลิงที่ ควรสงวนไว้ด้วยชีวิตที่เคี่ยว ขอให้ลูกไทยหงษ์ผองจะคำนึงถึงเอกสารชให้มาก และจะช่วยกันรักษาไว้ให้คงมีอยู่เสมอ

พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นมรดกทางใจของชาวไทย ชาติไทยเป็นชาติที่รัก เสรีภาพ พุทธศาสนาสอนให้คนไทยมีใจเป็นเสรี ยิ่งปฏิบัติตามพุทธศาสนามาก เท่าใดเราก็จะเป็นเสรีมากเท่านั้น พระพุทธศาสนาจึงหมายรวมแก่พวกราษฎรชาวไทย ชนชาติไทยในสมัยโบราณนั้น เมื่อได้อพยพลงมาจากแผ่นดินตอนเหนือแล้วก็ตั้งเป็น หลักแหล่งบนแผ่นดินนี้ ต่อนั้นก็ได้รับเอาพุทธธรรมเป็นหลักรักษาไว้

ประเทศไทยได้เจริญก้าวหน้ามาถึงขนาดนี้ โดยอาศัยการมีธรรม ของพุทธศาสนาเป็นหลักส่งเสริม ในเวลาที่ประเทศไทยอยู่ใกล้ก้อนคราย ล่อแหลมต่อการสูญเสียอิสรภาพ พุทธธรรมได้มีบทบาทช่วยเหลือไว้เสมอ ตลอดมา พระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นประมุขของชาติเป็นผู้มั่นอยู่ในพุทธศาสนา ทรงใช้หลักธรรมสำหรับพระองค์ และนำมาใช้เป็นหลักปึกของบ้านเมือง อันรายจะเกิดก็หายไปด้วยการประพฤติธรรม ผู้มุ่งร้ายหมายชั่วญึกได้กล่าว มาเป็นมิตร ประเทศไทยรอดจากภัยอันตรายมาได้

ส่วนประเทศไทยเพื่อนบ้าน แม้จะนับถือพุทธศาสนาแบบเดียวกัน แต่ผู้นำ ของประเทศไทยได้ประพฤติธรรม และมีให้คำสอนมาใช้ให้หมายแก่กาลเวลา ปล่อยใจไปตามอำนาจของกิเลส ขาดการประมวลมนุษย์ ประมวลท่าน ผลที่สุด

คนก็ต้องฝ่ายแพ้แก่ข้าศึก สูญเสียเอกสารชี้ไปอย่างน่าเสียดายยิ่ง เมื่อสูญไปแล้ว กว่าจะนำกลับคืนมา ก็ยอมเป็นการยาก เมื่อൺกระต่ายที่เข้าไปในปากງเห่าแล้ว ยกนักที่จะหลุดออกจากมาได้ ถึงหลุดออกจากมาได้กับข้าไปนาน ควรที่เราร้าวไทย หงษ์หลายพีงสำนึก และมองเห็นคุณค่าของพุทธธรรมอันทำให้ชาติก้าวหน้า ขอให้พากเราเจริญรักษาไว้เสมอคั่วยชีวิต และมอบให้แก่ลูกหลานไว้รักษาต่อไป จนกว่าพ้าคินจะสลายไปตามกฎของธรรมชาติ

มรดกทั้งสามประการนี้ มีค่าเหลือจานบ้าได้ เราจะต้องมอบไว้ในมือของเด็กๆ อันเป็นลูกหลานของพากเรา แต่เขาจะรับไว้ได้เรียบร้อยหรือไม่ ก็เป็นหน้าที่ของ พากเราทุกคน ผู้เป็นพ่อแม่ครูอาจารย์จะได้ช่วยกันสร้างเต็กให้เป็นคนดีของชาติ ลีบต่อไป ชาติไทยกำลังต้องการคนดีมีคีลธรรมสำหรับช่วยกันสร้างชาติบ้านเมือง ให้ก้าวหน้าไปสู่ความรุ่งโรจน์

พ่อแม่พึงทำตนเป็นเยี่ยงอย่างให้กับลูก

เมื่อเราทราบว่า ประเทศไทยกำลังต้องการคนที่ดี มีคีลธรรม เพื่อช่วยกัน นำชาติไปสู่ความเจริญแล้ว เป็นหน้าที่ของพากเราทุกคนที่มีส่วนในการนำเต็ก ใจช่วยกันระหว่างที่ทำความดีให้เด็กเห็นเป็นเยี่ยงอย่าง ให้เด็กจำแท่ภาพที่ ควรจำ และจะเป็นประโยชน์แก่เขาในอนาคต อย่าได้การทำสิ่งใดๆ ที่เป็นทาง นำให้เด็กเดินไปในทางเดียบเป็นอันขาด

ผู้รับหน้าที่สำคัญคนแรกคือพ่อแม่ เพราะพ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก ลูกได้อะไรจากพ่อแม่มากที่สุด ผู้ใดที่กำลังเตรียมเพื่อเป็นพ่อแม่ของคน พึง ทำตนให้เป็นพ่อแม่ที่ดี ทำหน้าที่ของตนให้เรียบร้อย ทำตนเป็นเยี่ยงอย่าง แก่ลูกจริงๆ

จะเลิกการตามใจตนเองให้หมด ให้นึกว่าตนมีข้อผูกพันกับลูกแล้ว การกระทำของตนทุกอย่างจะเป็นภาพประทับใจของพวกลูกๆ จึงควรใช้สติ ปัญญาในการกระทำเสมอ เพื่อป้องกันมิให้ลูกได้พบได้เห็นในสิ่งที่ไม่คิด

เด็กที่ลูกโลกทราบนั่นว่า เป็นเด็กเกรด ประพฤติผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง มาจากครอบครัวที่พ่อแม่เป็นคนไม่ดีเป็นส่วนมาก เช่น พ่อแม่เป็นคนชอบคุ้มเป็นอาชิน แม่เวลาค้าคืนก็ยังคุ้ม บางคราวได้ใช้ลูกให้ไปรื้อเหล้ามาให้ ถ้าลูกทำให้ไม่เป็นที่พอใจก็คุ้ว่าค่าติดจนลูกอยู่บ้านไม่ได้ ภายนในบ้านขาดความรักความเมตตา เลี้ยแฉล้ว เจ้าเด็กน้อยผู้ไม่ได้เกิดมาเพื่อจะกระทำการชั่ว ก็ต้องไปอยู่กับเพื่อน ที่ชั่วมาก่อน นั่นคือเด็กແ殿堂ห้าโรงหนัง เด็กพวงนั้นแม้จะเป็นเด็กเกรดบคนอื่นๆ แต่เขามีความรักกัน ในพวกราชาจัตย์แทนกันได้ ถึงคราวอุดเขาเก้อคัวยกัน ถึงคราวรายกินกันใหญ่ ความเห็นอกเห็นใจกันมีมากมาย ความรักในหมู่เขาก็เกิดขึ้น แต่เข้าหากที่พึง ขาดผู้บذرุงรักษา เข้าไม่มีความรู้ว่าอันใดลูกอันใดผิด ผลที่สุดก็ กลายเป็นเด็กเหลือขอ ทำสังคมให้เดือดร้อน นี่เป็นความผิดของใคร พ่อแม่ นั่นแหละเป็นผู้ทำผิดในเบื้องต้น

ฝึกคนให้เป็นแบบอย่างที่ดี

จึงควรตักเตือนแนะนำว่า ผู้ใดเป็นพ่อแม่ของเด็ก พึงเป็นพ่อแม่ที่มีศีลธรรมกันเดิม ถ้าท่านรักตัวท่าน รักวงศ์สกุลและรักประเทศชาติของท่าน ท่านจะต้องทำเป็นคนดี ให้เป็นตัวอย่างแก่ลูกๆเสมอ

เมื่อท่านได้ทำตนให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่ลูกแล้ว สมมติว่าลูกของท่านไปทำอะไรผิดเข้า ท่านก็อาจตักเตือนได่ง่าย เพราะว่าตัวของพ่อแม่มีได้ทำอย่างที่ลูกได้กระทำ

ฝึกตนให้ได้เสียก่อน จึงสอนผู้อื่น

“เราจะสอนผู้อื่นด้วยเรื่องใด ควรจะทำเรื่องนั้นให้ได้เสียก่อนจะเป็นนักสอนที่ไม่ยุ่งเหยิง” การสอนของพ่อแม่ในเรื่องที่พ่อแม่ได้เลิกละแล้ว เป็นการสอนที่มีค่ามาก จึงขอให้พ่อแม่ทั้งหลายพึงลังภรณให้มาก

มีพ่อแม่เป็นจำนวนมากที่ยังเป็นคนเห็นแก่ตัว แต่ไม่เห็นแก่ลูกๆ เช่น พ่อแม่เป็นคนมีเงิน มีอำนาจสามารถจะใช้เงินและอำนาจได้ตามชอบใจ มักจะให้หลีกทางความอยากเป็นคนมีเมียมาก ที่เรียกว่ามีเมียน้อย เมื่อมีเมียน้อย ก็สร้างความบากหmagic ระหว่างเมียหลวง ครอบครัวแบ่งเป็นสองพวก กล่าวก็คือ พวกร้อยหลวง ห้องพวกร้อยตั้งป้อมเข้าต่อสู้กัน พ่อจะดูจะว่าก็เกรงใจ ยิ่งเป็นคนตกอยู่ในการราศีค้ายแล้วก็หมาทางสู่ ผลที่สุดบ้านแตกเลย ได้เคยเห็น มากากรายแล้ว สกุลใดหากมีพ่อบ้านเป็นคนมักมากในทางกาม...สกุลนั้นไม่ก้าวหน้า ความลั่นจนกำลังเข้ามาสู่ประทุมบ้านเข้าแล้ว ท่านที่มีลูกเมียแล้วพึงระวังให้มาก

แม่บ้านที่ชอบเที่ยว ชอบเล่นไฟ นักนำความยุ่งยากมาสู่ครอบครัวอยู่ เสมอ เพราะบ้านเป็นบ้านได้ก็ เพราะมีแม่บ้าน ถ้าขาดแม่บ้านเสียแล้วความเป็นบ้านก็หายไป ภาระภัยในบ้านเป็นงานของแม่บ้านโดยเฉพาะ พ่อบ้านเป็นแต่เพียงผู้ช่วย นะนั้น แม่บ้านจึงควรรักษาหน้าที่อย่างกวนขัน อย่าทิ้งงานในหน้าที่เพื่อไปหาความสนุกในทางเหลวไหลเป็นอันขาด ระบบของลังคมเราเดียวันี้เปลี่ยนไปมาก เมื่อก่อนหญิงไทยเป็นคนอยู่กับบ้านกับเรือน แต่เดี๋ยวนี้ผู้หญิงได้รับการศึกษา และอยากรู้อะไรอย่างที่ผู้ชายเข้าเป็นกัน ผู้หญิงจึงไปทำงานนอกบ้าน กันมากขึ้น ภาระในบ้านก็ถูกหอบหิ้วแม่กับเรือน ไม่ค่อยจะได้บุ่งกับลูกมากนัก การที่เป็นเช่นนี้ทำให้ความสนใจสนิทสนมในครอบครัวจึงจะไปช้ำร้ายไปกว่าบ้านแม่หญิงเดี๋ยวนี้ซึ่งจะเอาอย่างผู้ร่วมมากขึ้น หญิงไทยที่สูงบเสื่อม หิมในสมัยก่อน กล้ายมาเป็นหญิงบ้านจากภูชน์ของผู้ร่วมมากขึ้น ชอบคุ้มเหล้า

ขอบเต้นรำแบบแปลงๆ อันเป็นการฟังเพื่อไม่เข้าเรื่อง เรื่องการสماคมชนิดฟังเพื่อ
นึกความจริงก็ให้ประโยชน์น้อย แต่เปิดห้องให้ฟังทำเข้าสิ่งใจ และเกิดอะไรตามมา
อีกหลายประการ

สุภาพสตรีที่มีใจสูงควรหลีกให้ไกลจากลังคมประเทณนั้น ปู ย่า ตา ยาย
ของพวกเรา ท่านรักษาบ้านเมืองให้พวกเราอยู่กันได้อย่างสบาย โดยมิต้องหัด
กินเหล้า หัดเต้นรำแต่ประการใดเลย การเอาอย่างเขา...ถ้าเราแต่ถึงคิชาค่อย
คิหน่อย ถ้าไปเที่ยวเอกสารบพอกพูนกิเลสก็ไม่เห็นเป็นสาระ ควรที่พ่อไทยแม่ไทย
ทั้งหลาย พึงจะต้องพิจารณา กันอย่างรอบคอบ เพื่อช่วยกันสร้างคนดีให้แก่
บ้านไทยต่อไป ให้นึกเอาไว้เสมอว่า ถูกของท่านนั้นคืออนาคตของบ้านเมือง
ที่ท่านรักนี้เอง

วางแผนให้งดงามตามฐานะ

ครูผู้สอนวิชาให้แก่เด็กที่โรงเรียน ก็เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้าง
และทำลายเด็กของชาติ เพราะเป็นผู้นำของเด็กๆ เป็นผู้ที่เด็กมองคือຍความ
พอใจเลื่อมใส ถ้าครูเป็นผู้รักจหน้าที่ของครู ว่าตนเป็นผู้นำทางวิญญาณ
ของเด็ก เป็นผู้ทำงานยกระดับของจิตใจเด็กให้สูงขึ้น เป็นผู้เดินไปข้างหน้า

อันคนเดินหน้าคือคนนำทาง ถ้านำไปปลูกตรงก็เรียบร้อย ถ้านำไปผิดก็ก่อ
ให้เกิดความเสียหายมาก ท่านที่เรียกตนเองว่าครูหั้งหลายไม่ว่าประเทณใด ขอให้
วางแผนให้สมแก่ความเป็นครูอย่างแท้จริง ครูต้องเป็นคนที่บริสุทธิ์และสะอาด
คุ้ยภายในใจ ครูต้องมีความเมตตากรุณาต่อศิษย์เสมอ มีความปรารถนาดี
ต่อศิษย์ ต้องการให้ศิษย์เป็นคนก้าวหน้าในการศึกษาเล่าเรียน ครูต้องรักงาน
ที่เป็นหน้าที่ของตน ทำงานให้เป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ เป็นครูไม่เพียงแต่ในชั้นเรียน

เห่านั้น แต่ต้องเป็นครูทุกขณะ เป็นทุกหนทุกแห่ง เป็นผู้ที่มีศิษย์ม่องแล้วสถาปายใจ ว่า คนมีครูที่น่ารักน่าเอ็นดีอย่างแท้จริง

ความเสื่อมโกรนในทางใจของเยาวชนในสมัยนี้ เป็นผลที่มาจากการไม่เอาใจใส่ของครูอยู่มาก แทนที่จะเป็นครูกันอย่างครูแท้ แต่มาเป็นครูแบบคนขาดเรื่องจ้างเลี้ยงหมก วิญญาณของครูหายไปค่วยอำนาจของเงินตรา คนที่ทำงานเพื่อเงินเป็นคนชั้นลูกจ้าง แต่คนที่ทำงานโดยมิได้เห็นแก่เงินนี้เป็นคนชั้นนำ ขอให้ครูมาเป็นคนชั้นนำกันเถิด อย่าเป็นชั้นลูกจ้างกันเลย ขอให้ครูได้สนใจในการสอน การฝึกฝนศิษย์ของตนให้เป็นคนดีจริงๆ เพราะศิษย์ที่ดีนั้นเป็นเกียรติ เป็นครีของครู แต่ศิษย์ชั่วนี้เป็นประการนี้ยับตอรที่แสดงถึงภาวะของครูเป็นอย่างคือในสมัยนี้เมืองไทยกำลังต้องการครูประเภทครูแท้ จะได้ช่วยกันอบรมเยาวชนของชาติให้เป็นกำลังของบ้านเมืองสืบท่อไปในกาลข้างหน้า จึงขอให้คุณครูทั้งหลายจงได้สำนึกลงหน้าที่และทำงานของครูให้เต็มกำลังกันเถิด

นักบวชต้องตื่นตัวส่งเสริมศีลธรรมให้เกิดขึ้น

อิกผู้หนึ่งซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างเด็กของชาติให้เป็นคนดี ก็คือ นักบวชในศาสนา โดยเฉพาะในเมืองไทยเราที่ได้แก่พระภิกขุนี่เอง ในสมัยโบราณ พระภิกขุเป็นครูของเด็กและของผู้ใหญ่ พระทำหน้าที่สอนหนังสือแก่เยาวชน ของชาติ สมัยนั้นโรงเรียนกับที่อยู่ของพระอยู่ค่ายกัน เด็กจากทุกสกุลไปหาพระที่วัดเรียนหนังสือ ส่วนมากก็ไปอยู่กินนอนกับพระ ท่านสอนหนังสือและอบรมจิตใจให้เป็นคนดีประโภชน์ คนสำคัญของชาติในสมัยก่อนก็สำเร็จการศึกษามาจากวัดทั้งนั้น จึงปรากฏว่า ท่านเหล่านั้นเป็นคนดีมีศีลธรรม ได้ช่วยประเทศชาติให้ก้าวหน้ามานมานถึงพวกราในสมัยนี้

ครั้นบ้านเมืองเจริญขึ้น ทางฝ่ายบ้านเมืองเริ่มจัดการศึกษาแผนใหม่ มีการสอนหลายวิชาหลายสาขาวิชา ในสมัยแรกเริ่มนี้ได้อาศัยพระเป็นครูสอนก่อน และค่อยปลดออกตามลำดับ จนกระทั่งทุกวันนี้พระไม่มีสอนในโรงเรียนแล้ว น่าเสียหายที่งานอันสำคัญนี้หลุดไปจากมือของพระ และผลที่เกิดขึ้นก็คือความเลื่อมโถรมทางค่านจิตใจ คนเริ่มห่างจากศาสนาเห็นพระสงฆ์เป็นคนล้าสมัย "ไม่เป็นประโยชน์" แก่บ้านเมือง ความคิดที่พระเคยทำไว้ก็พลอยหายไปด้วย แต่เราพอกพระจะไปโดยไร่ ก็รู้สึกไม่ดี นอกจากพากเราเองขาดความก้าวหน้า ขาดความกระตือรือร้นในค้านงานอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม จะว่าเป็นโลกหรือว่าจะไปสู่พระนิพพานก็ไม่ใช่ กลยุทธ์เป็นคนลังเลไม่รู้ว่าจะไปข้างไหนคี ทำให้คนสมัยใหม่มองพระในแง่ไม่งามนัก

จึงเป็นการสมควรแก่เวลาแล้ว ที่พากพระเราควรจะศึ่นตัวกันเสียที่ ให้จะไปนิพพานก็ขอให้เข้มแข็งนี้ไปกันจริงๆ ให้ชาวโลกได้เห็นพระอรหันต์ กันบ้าง ส่วนพวกรที่ยังไม่อยากไปอยากเป็นแบบพระโพธิสัตว์ผู้ช่วยชาวโลก ให้รอคพันก็จะหันเข้ามาทำหน้าที่ช่วยชาวโลกกันอย่างจริงๆ จังๆ เวลาใดรู้สูบمال กำลังขาดเงินสำหรับบำรุงการศึกษา ขาดสถานที่สำหรับเคิกได้ศึกษา ถ้าพากพระเราเริ่มเข้าจัดการศึกษาภายในวัดให้คืบขึ้น ในชั้นต้นอาจเพียงชั้นประถมลีก่อน ก็พอ...ซึ่งไม่ยากนักพอจักทำได้ พร้อมกันนี้เราจะสร้างครูพระไปด้วยในตัว ในระยะไม่ไกลเท่านั้น เด็กๆ ของชาติก็จะเป็นคนคิดมีศีลธรรม และเดินทางที่ถูกที่ชอบ กันมากขึ้น

ถ้าหากไม่สามารถทำอย่างนั้นได้ ก็ควรสนใจในสิ่งที่คนพอกจะกระทำกันได้ เช่น การสอนศาสนาแก่เด็กๆ ชาวบ้านที่อยู่ใกล้ๆ กันที่ตอนอยู่ ไม่ใช่สอนแต่คนแก่ๆ อย่างเดียว เพราะความแก่ไม่เท่าไก่ตายไป แต่เด็กเหล่านั้นยังจะอยู่ในโลกกันอีกนาน ควรหาทางให้เคิกได้เป็นคนฉลาดและมีปัญญาเรื่องภาษาตัวรอด และยังไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นที่ตรงไหนคี ขอให้เริ่มกันเถิด งานที่เราทำจะสอนเราเอง และสามารถจัดงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและก้าวหน้าได้

งานที่ต้องร่วมแรงร่วมใจกันทุกฝ่าย

สมัยนี้ เป็นสมัยที่ชาติประเทศกำลังเรียกร้องศีลธรรม และเรียกร้องให้คนคิดมากขึ้นกันทำให้ประเทศไทยก้าวหน้า คนดียอมเกิดจาก การกระทำการของพวกรา ทุกคนที่มีส่วนสร้างเสริมความดี ถ้าหากว่าเราไม่ช่วยกันทำความดีให้เป็นตัวอย่าง ให้เค็กๆ เห็นความดีได้เสมอแล้ว ความชื่ออันมีอยู่อย่างมากมายนั้นก็จะเข้าไปอยู่ในใจของเค็ก อาจทำให้เค็กเป็นคนเดียวได้ในภายหน้า

เราผู้ใหญ่ต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้ จึงเป็นการสมควรที่เราจะต้องร่วมใจกันปรับปรุงแก้ไข ให้ถือว่างานปรับปรุงเค็กเป็นงานรับค่าน้ำที่ทุกคน จะต้องช่วยกันทำ การซักซ้ำ หรือการไม่เอาใจใส่ในการปรับปรุงเค็กให้คิงม เป็นความซักซ้ำที่ก่อให้เกิดผลร้ายแก่ประเทศชาติในอนาคต ขณะนี้บ้านเมืองเป็นของพวกราทุกคนแล้วทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ แต่ถ้าเจ้าของประเทศนั้นเป็นคนไม่ดี มีความประพฤติไม่ดีงาม ประเทศชาติจะก้าวไปไม่ได้ ขอให้เราพากผู้ใหญ่ทั้งหลายจะสำนึกรู้ในความจริงข้อนี้ และนึกต่อไปว่าไม่กี่วันเราตาย เค็กจะอยู่ต่อไป จนช่วยกันทำให้เข้าอยู่อย่างคนดี อย่างคนดี อย่างคนก้าวหน้าและเลี้ยงสละเพื่อส่วนรวมกันเถิด

เค็กในวันนี้...คือ...ผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า

ผู้ใหญ่ในวันนี้คือแบบอย่างของเค็กในวันหน้า

ประเทศจะเสื่อมหรือเจริญอยู่ที่เค็กของชาติ

เค็กของชาติขึ้นอยู่กับผู้เป็นใหญ่เช่นพ่อแม่วันนี้

พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระภิกษุสงฆ์ จึงควรคืนตัว

ปลูกย้อมจิตใจของเค็กให้คิงมตามหลักศาสนาเต็ม.

เป็นตัวเอง

พระพุทธศาสนาสอนทุกคนให้เป็นตัวเอง
ให้มีเสรีภาพในการคิด การถาม การโต้ตอบได้อย่างเสรี
หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา
ที่เป็นขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตนั้น ท่านสอนให้เรามีสัมมาทิฏฐิว่า
ลิ่งทั้งหลายเกิดจากภาระทำของเรางเอง
คิ ช้า สุข ทุกข์ เสื่อม เจริญ เกิดจากภาระทำ
ไม่ใช่เกิดจากโศคชะตาราศี
ไม่ใช่เกิดเพราะดวงดาว ดวงเดือน ที่อยู่ในห้องฟ้า
ที่จะคลบบันดาลให้เราเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้
หรือไม่ใช่เกิดจากลิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ์เมฆ
ที่เราเข้าใจกันในรูปต่างๆ
อันเป็นความเข้าใจผิด เป็นการหลงกันเท่านั้นเอง
แล้วเราจะไปเชื่อมั่นอยู่ในเรื่องอย่างนั้น ซึ่งมันไม่ใช่หลักของพระพุทธศาสนา

พระธรรมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทกิจชุ)

เสียหายทั้งคู่

พระพุทธเจ้าสอนไม่ให้เพิ่มความชั่ว
ไม่ให้เพิ่มคนชั่วขึ้นอีกในโลกนี้
เมื่อคนหนึ่งมั่นชั่ว พูดคำหยาบกับเรา แล้วเราก็ส่งคำหยาบตอบไป
ที่เรียกว่า เกลือจิ้ม เกลือ พันต่อพัน ตาต่อตา
ตามแบบโบราณนั้นมันใช้ไม่ได้
 เพราะว่ามันเสียหายทั้งคู่
 เราควรจะทำอย่างไรไม่ให้เสียหาย
 เราอคิด หน้าได้ คุณจิตใจของตนเองไว้ไม่ให้กรา แต่ให้ส่งสาร
 ใช้ชารณะข้อมตตา ปราบี ต่อคนนั้น
 ว่าคนนี้เป็นคนที่น่าสังสาร น่าเห็นใจ
 เพราะเขาเกิดในครอบครัวที่ไม่ได้รับการอบรมม่นมัยในทางที่ถูกที่ชอบ
 ไม่มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี คงไม่เคยฟังธรรมจากพระ จึงทำเช่นนี้
 ถ้าเราจะไปกราบทกับคนเช่นนี้ มันก็ไม่เข้าเรื่อง ไม่ได้เรื่องอะไร

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

กตัญญูกตเวทิตา

ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี

ความรักคือการเสียสละ
เรารักสิ่งใด...เราต้องเสียสละเพื่อสิ่งนั้น
มารดาบิดาภักดู...ก็เสียสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อลูก
ลูกที่รักบิดามารดา...ก็เสียสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อบิดามารดา
ความรักแท้หายาก มีอยู่ในคนสองคนเท่านั้น
คือ...บิดามารดาที่รักบุตรในอุทธรของตน
เป็นความรักที่บริสุทธิ์แท้จริง และไม่หวังสิ่งใดตอบแทน
ลูกที่คืนด้วยความกตัญญูกลตัวที่ต่อมาบิดาบิดา
หรือแม้แต่ครูบาอาจารย์ และท่านที่มีบุญคุณแก่เรา...แม้เล็กน้อย...

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

ญาติโยมพุทธบริษัทหงษาย

ณ บ้านนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในการส่งบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยคี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

วันกตัญญู กตเวท

เมื่อวันพระเมื่อวานนี้เอง เราเรียกันว่าเป็นวันสารท เป็นวันทำบุญอุทิศให้แก่บรรพบุรุษ วันสารทนี้ทำกันทั่วประเทศ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก เนียงเหนือ ภาคใต้ มีวันสารทค้ายกันทั้งนั้น ไม่ได้มีเฉพาะแต่ชาวไทย แม้แต่

ชาวจีนเขา้มีสารทเหมือนกัน ซึ่งเรียกว่า “สารจีน” สำหรับคนไทยบางเหล่า ทำบุญวันสารทอาจจะไม่พร้อมกัน เช่น แฉจังหวัดลพบุรีมีคนพากวนอยู่ คนไทย เผ่าหนึ่งเรียกว่า พวน พากเขาทำบุญวันสารทก่อนพากเรา สำหรับสากล ในเมืองไทยที่เป็นวันสารทคือวันสิ้นเดือนลิบ แต่ความจริงทางภาคใต้นั้นทำสองวัน คือ ทำในวันแรกค่ำหนึ่งเดือนลิบ ครั้งหนึ่งทำในวันคับอีกครั้งหนึ่ง ทำในวันแรกค่ำหนึ่งเดือนลิบนั้นเขาถือว่าเป็นวันรับ วันคับเดือนลิบถือว่าเป็นวันส่ง

ตามเรื่องที่เข้ามาดูกันมาแต่โบราณว่า ญาติผู้ใดผู้หนึ่งที่ไปได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อนเมื่อตายไปแล้ว พอก็ถึงเดือนลิบนี้ก็จะได้รับการปลดปล่อยให้เป็น อิสระ แล้วก็อยากจะได้ส่วนบุญจากญาติทั้งหลาย ญาติทั้งหลายจึงได้ทำบุญ อุทิศไปให้แก่ท่านเหล่านั้น ท่านเหล่านั้นก็ได้รับอนุโมทนาในส่วนบุญ แล้วก็ได้รับ ความสุขความสมควรแก่สุนัข การทำบุญอย่างนี้จึงเป็นประเพณี ความจริง การทำบุญในวันเดือนลิบนี้ก็เป็นวันแสดงความรู้สึกในทางใจ คือระลึกถึงบรรพบุรุษ ของเรานั่นเอง

อ่านหนังสือพิมพ์เมื่อวานนี้ เห็นการพัฒนาชุมชนอะไรนี่ คิดว่าจะจัด ให้มีวันหนึ่งในรอบปี เรียกว่า วันกตัญญูคตเวที ความจริงไม่ต้องตั้งขึ้นมาหรอ กของเก่าเขามีอยู่แล้ว คือ วันสารทนี่เองเป็นวันกตัญญูคตเวที ชาวไทยเมื่อถึง วันสารทแล้วไม่เคยเมินเนย พยายามบำเพ็ญบุญความสมควรแก่สุนัข ทางภาคใต้ เวลาไก่ล้วนสารทนี่เตรียมตัวกันหลายวัน เพราะว่าต้องเตรียมไปหมายพร้าวເเอกสาร เคียวเป็นน้ำมัน แล้วเอาน้ำมันนั้นไปทอคุณน ขนมที่ทำในวันสารทนี้ก็มีอยู่ หลายอย่าง เขาเรียกว่าขنمเจาะหู คือเหมือนขนมกงที่กรุงเทพฯ นั้นเองทำเป็น วงกลม แล้วขนมลูกสะบ้าทำเป็นแผ่นกลมเหมือนลูกสะบ้า ทำยาๆเหมือนกับ ลูกชูนูเรียกว่าขنمลูกชูนู แล้วก็ทำขนมห่อควยใบคงเรียกว่าขنمเทียน ขนมนี้ ต้องทำครบถ้วนอย่างสำหรับເเอกสารไปทำบุญที่วัด แล้วก็เลี้ยงคุญเลือกันตามธรรมเนียม ภราคน้ำอุทิศส่วนบุญไปให้ วันอย่างนี้แหละคือวันกตัญญูคตเวทีคนไทยเรา

มีมาตั้งแต่โบราณ ทำกันทั่วไปทุกแห่ง เมื่อถึงวันเช่นนั้น ทุกคนก็นำถังบรรพบุรุษ ว่าเป็นผู้เกิดมาสร้างสกุล สร้างครอบครัว แสวงหาทรัพย์สมบัติให้เรา ที่เป็นลูกหลานได้อยู่ด้วยความสุข ความสบาย ในรอบปีหนึ่งก็มาระลึกถึงบุญคุณ ของท่านเลียครั้งหนึ่ง เมื่อมาระลึกถึงบุญคุณก็ไม่มีอะไรคือไปกว่าบำเพ็ญบุญกุศล

ความกตัญญูคตเวทิตาเป็นความคือ

พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ว่า เมื่อคิดถึงคนที่เคยไปแล้ว...เราควรที่จะ กระทำการคิดกันตามโอกาสที่สามารถจะกระทำได้ เพราะฉะนั้นชาวพุทธเรา ทั้งๆไป พอดีวันสารทก็ได้กระทำการคิดถึงการทำบุญตามประเพณี เช่น ทำบุญตักบาตร กรุงเทพฯ ก็มีภารยาสารท กล้ายิ่ง ไปบินนาครไม่ทันที่จะพ้น ประคุวัคก์เต็มแล้ว ทำกันทั่วไปทุกแห่ง อันนี้เป็นเรื่องของประเพณีที่สอน ให้มีจิตระลึกถึงบรรพบุรุษของตน ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ

คนเราเมื่อมีชีวิตอยู่ในโลก ก็ควรจะนึกว่าเรานี่มาจากใคร ใครเลี้ยง เรากา ใครให้การศึกษาเรามา ใครได้ทำให้เรามีความสุขความสบายตาม สมควรแก่ฐานะ เป็นเรื่องที่ควรจะได้นึกได้คิดอยู่บ่อยๆ การนึกคิดในรูปเช่นนั้น ทำให้เรารักครอบครัว รักวงศ์สกุล แล้วก็อาจจะก้าวไปถึงรักชาติ รักบ้านเมือง คนเราที่จะมีความรักอะไรที่เกี่ยวกับตัวใจนั้น เราก็ต้องอาศัยการนึกคิดในเรื่องนั้น จึงจะเกิดความซาบซึ้งในใจ ถ้าไม่มีการนึกคิด ความซาบซึ้งในใจก็ไม่มี

อันนี้แหล่ะ คนโบราณเขาจึงได้ตั้งเป็นธรรมเนียมไว้ สำหรับให้เราได้ระลึกถึง ปู่ ตา ย่า ยาย หรือคนอื่นๆ ที่เข้าได้ทำคุณทำได้ประโยชน์ให้แก่ชีวิตของเราว่า ท่านเหล่านั้นได้ทำอะไรให้แก่เรามาก เราจะได้น้อมใจนึกถึง

คิดนึกแต่ในสิ่งที่เป็นเหตุให้การทำความคิด

ครั้นเมื่อระลึกถึงแล้วจะได้คิดว่า ควรจะได้ทำการตอบแทนอย่างไร? ถ้าคนที่นับถือศาสตราจารย์จะได้ปฏิบัติภาระทางศึกษา โดยการให้ทานบ้าง ด้วยการรักษาศีลบ้าง ไปฟังธรรมบ้าง หรือทำอะไรต่างๆที่เรียกว่าเป็นความงามความดี บรรดาภิกษุที่เราทำนั้นเป็นความงามความดีทางกาย ทางวาจา ทางใจ หรือว่าเป็นบุญเป็นกุศล เป็นกิจที่ควรจะได้กระทำสำมำสมอตลอดไป อันบุคคลที่สนใจในการกระทำความดีนั้น ย่อมเป็นบุคคลที่เจริญมีความก้าวหน้าในชีวิตและในการงานแต่ถ้าเราหากันละเลย ไม่ประกอบบุณความดีแล้ว ความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ก็จะถอยลงไปค่อยๆ อันนี้เป็นเรื่องที่คนโบราณเขามองเห็น จึงได้ตั้งระเบียบประเพณี อะไราต่างๆไว้ สำหรับให้เราได้ปฏิบัติในชีวิตรประจำ และสืบทอดกันมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้

คนเราในสมัยนี้เป็นคนสมัยใหม่ชอบคิด ชอบนึก...ก็ไม่เดียวหาย ความจริง การคิดนึกค้นคว้าในเรื่องอะไรนั้น พระพุทธเจ้าไม่ทรงคิดเตียน แต่ถ้าคิดนึกแล้ว เป็นเหตุให้เกิดความเบื่อหน่ายที่ห้อในการกระทำความดีแล้ว นั่นไม่ชอบ ไม่ควร แต่ถ้าคิดนึกแล้วเป็นเหตุให้เราก้าวหน้าในการกระทำความดามความดีต่อไป ความคิดนั้นก็จะเรียกว่าใช้ได้ เป็นประโยชน์แก่ตน แก่ท่าน เราที่เป็นคนมีการศึกษาในรูปใหม่ๆ เมื่อจะคิดอะไรต้องคิดคำยัปญญาหาเหตุผล ที่เข้าให้ทำอย่างนั้นเพื่ออะไร จะได้ประโยชน์อะไรบ้าง คิดอย่างรอบคอบ อย่าคิดแต่เพียง แต่เดียวค้านเดียว เพราะถ้าคิดแต่เพียงแต่เดียวบางทีก็ไม่เห็นชัด

เหมือนกับเรามองคุณภาพ ถ้าหากวามนั้นเป็นเหลี่ยม เช่นว่า วัตถุแปลงเหลี่ยม ถ้าเรามองแต่เพียงเหลี่ยมเดียวของมัน อีกสามค้านเรามองไม่เห็น เราจะไปลงความเห็นว่ามันเป็นอย่างนั้นก็ไม่ได้ แต่ต้องคุ้นให้รอบทั้งสามค้าน หรือถ้ามันมีหกค้านก็ต้องคุ้นนั้นหกค้าน ถ้าคุ้นช้างในได้...ก็ต้องคุ้นว่าช้างในมันเป็นอย่างไร แล้ว

จึงจะลงความเห็นว่า สิ่งนั้นคืออะไร มันคือหรือมันซึ่ง มันเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ ฉันใด ในการคิดนึกในเรื่องอะไรต่างๆ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์ พิธีการ เราถ้าห้องนึกว่าเข้าทำกันเพื่ออะไร ทำแล้วจะได้ประโยชน์อะไรบ้าง

การทำความคืนและเป็นบุญ

การทำบุญต่างๆ ตามประเพณี ก็ต้องคิดเหมือนกัน เมื่อคิดแล้วเรา ก็จะเห็นความจริงว่าทำเพื่ออะไร และเมื่อเข้าใจเหตุของเรื่องที่ทำแล้ว แม้ว่า เราจะทำไม่เหมือนกับที่คนอื่นเขาทำก็ยังไง เนื่องจาก พอดีวันสารท...แทนที่เรา จะไปทำบุญตักบาตรให้อาหารมันล้นเกินไป เราถ้าเปลี่ยนเป็นเรื่องอื่นเดียว สมมติว่า ทำบุญด้วยปัจจัยบำรุงวัดก็ได้บำรุงอะไร อันที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนก็ได้ เช่น บำรุงโรงเรียน บำรุงโรงพยาบาล สงเคราะห์ คนชราคนพิการ หรือว่าอะไร ก็ได้ทั้งนั้น เพราะการกระทำเช่นนั้นเราถือว่า เป็นการส่งเคราะห์เพื่อมนุษย์ เป็นบุญเป็นกุศล

ถ้าหากว่าจะก้าวหน้าไปกว่านี้ เมื่อเราถึงบรรพบุรุษของเรา เราถ้ามา นั่งสงบจิตสงบใจ แล้วก็มองคุณค่าของเรางเอง ว่าคุณเรานี่เป็นลูกเป็นหลานของ บรรพบุรุษ เราได้เป็นอยู่อย่างไรในเวลานี้ เราปฏิบัติตนเพื่อรักษาวงศ์สกุลของ บรรพบุรุษไว้หรือเปล่า หรือว่าเราประพฤติตนไปในทางทำลายคุณงามความดี ทรัพย์สมบัติของบรรพบุรุษของเรา เรา_nั่งลงแล้วเราถ้าพิจารณาบทวนศึกษา ตัวของตัวเอง เพื่อให้รู้จักตัวเอง แล้วถ้าเห็นว่ามันมีอะไรบกพร่อง ไม่ดี ไม่งาม อยู่ในตัว พ่อเราถึงบรรพบุรุษเราถ้าเลิกละจากการปฏิบัติในสิ่งอันไม่เหมาะสมไม่ควร เหล่านี้เดียว แล้วหันมาปฏิบัติคือปฏิบัติชอบต่อไป อันนี้แหละเรียกว่าดำรงวงศ์สกุล ของเราว่า

การคำร่วงวงศ์สกุลที่เป็นเนื้อแท้จริงๆ ก็คือช่วยกันรักษาความงามความดี เพื่อให้ครอบครัวสกุลของเราคงมั่นคง นั้นแหล่งคือการคำร่วงที่แท้จริง เพราะความดีนั้นเป็นยอดของสิ่งทั้งปวง ถ้าเราไม่รักษาความงามความดีไว้ แม้จะรักษาสิ่งอื่นไว้ได้ ก็ได้แต่เพียงเปลือกนอกผิวเผิน ถ้าได้รักษาความดีไว้เรียกว่า รักษาเข้าไปถึงเนื้อในของสิ่งนั้น ลิ่งนั้นก็จะดำรงคงทนตามธรรมอยู่ได้ตลอดกาลนาน ขันนี้เป็นเรื่องที่ควรจะคิดในเมื่อประการหนึ่ง

การบูชาความดีของผู้มีพระคุณ

อีกประการหนึ่งเราที่เป็นคนใหม่ๆ อาจจะมีปัญหาสงสัยในเรื่องบางประการ เช่นเรื่องการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย เราอาจจะสงสัยว่ามันจะถึงหรือไม่ หรือว่าจะได้รับหรือไม่ ปัญหาน้อย่างนี้สำคัญไปในแท้ที่ว่า จะทำให้เราเบื่อหน่ายในการกระทำ แค่ให้เราคิดว่าที่เราทำนั้นทำเพื่ออะไร เราทำเพื่อสงเคราะห์ เพื่ออนุเคราะห์ หรือเพื่อบูชาคุณงามความดีของบุคคลนั้นๆ เช่นในบางครั้ง เรา ก็ทำเพื่อบูชาคุณงามความดี เพราะใจคุณใจคนหนึ่งก็ตาม...ท่านได้ประพฤติคือประพฤติชอบอยู่ในศีลในธรรม เรายังไก่...เรา ก็ทำบุญเพื่อบูชาความดีของท่านผู้นั้น หรือว่าบางครั้งบางคราวเราเห็นคนที่นำส่งสาร สภาพความเป็นอยู่ลำบาก เมื่อมีอะไรพอที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลเขาได้ เรา ก็ช่วยเหลือเกื้อกูลเขามาตามสมควรแก่สุภาษณ์ เมื่อใดเราจะเลือกถึงบรรพบุรุษของเรา เรา ก็ทำกิจเพื่อบูชาความดีของบุคคลอื่นบ้าง เพื่อสงเคราะห์ เพื่ออนุเคราะห์บุคคลอื่นบ้าง การกระทำเช่นนี้เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้มีความสุขความเจริญความสมควรแก่สุภาษณ์

การແຜ່ສ່ວນບຸญ ເພື່ອຮະລິກສຶກບຸນຸຍຸຄຸນ

ໃນການແຜ່ສ່ວນບຸນຸຍຸ ທີ່ທ່ານສອນໃຫ້ເຮົາທຳເພື່ອຂໍໃນບຸນຸຍຸກິບຍາວຕຸດລົບອ່າງມືອັນໜຶ່ງວ່າ ໃຫ້ແຜ່ສ່ວນບຸນຸຍຸເຮີຍກວ່າປັດຕິທານາມັຍ ບຸນຸຍຸສຳເຮົາຈັກວ່າການແຜ່ສ່ວນບຸນຸຍຸ ອີກອັນໜຶ່ງນີ້ກວ່າ ອຸນຸໂມທານາມັຍ ບຸນຸຍຸສຳເຮົາຈັກວ່າກາຮອນຸໂມທານາ ຄືອີນົມໃນບຸນຸຍຸ ທີ່ບຸນຸຍຸຄຸລອື່ນກະທຳແລ້ວອຸທິສີທີ່ແກ່ປະບຸນຸຍຸ ເມື່ອເຮົາທຳຂໍໃນບຸນຸຍຸ ເຮົາກ້ອນນີ້ກ ແຜ່ສ່ວນບຸນຸຍຸ ໃນການນີ້ແຜ່ສ່ວນບຸນຸຍຸນັ້ນ ເຮົາກ້ຈະຕ້ອນນີ້ກສຶກຄຸນທີ່ເຮົາເຄົາຮັນນີ້ອ ເຊັ່ນ ເຮົານີ້ກສຶກຄຸນພ່ອ ຄຸນແມ່ ນີ້ກສຶກຄຸນປັ້ງ ຄຸນຢ່າງ ຄຸນຍາຍ ຄຽບອາຈາරຍ ພຣີ່ອ ໄກຮົກຕາມທີ່ລະໄລກນີ້ປັບແລວ ເຮົານີ້ກວ່າເຮົາຈະແຜ່ສ່ວນບຸນຸຍຸໄປໃຫ້ ການນີ້ໄປຢ່າງນັ້ນ ແລະເປັນເຄື່ອງເຕືອນຈິຕສະກິດໃຈໃຫ້ເຮົາໄດ້ຄົກສຶກປະບຸນຸຍຸຂອງເຮົາ ເພຣະວ່າ ໃນໂຄກສອນເຮົາໄມ່ຄ່ອຍຈະໄດ້ນີ້ ໄນມີອະໄວມາບັງຄັບໃຫ້ເຮົານີ້ກີດ ເຮົາເພີດພະລິນ ອູ້ຈັກງານການ ພຣີ່ອດ້ວຍອະໄວາຕ່າງໆ ຕ່ອມື່ອເຮົາໄດ້ທຳບຸນຸຍຸກຸລດອະໄວ...ທ່ານຈຶ່ງໄກ ວາງຮະເບີຍປ່ວຍວ່າໃຫ້ແຜ່ສ່ວນບຸນຸຍຸ ເທິກັນວ່າວາງຮະເບີຍປ່ວຍໃຫ້ເຮົານັ້ນຄົກສຶກປະບຸນຸຍຸ ຂອງເຮົາລັກຊ້ວ່າຄູ່ໜຶ່ງນີ້

ຂະນະແຜ່ສ່ວນບຸນຸຍຸນັ້ນແລະ ເຮົານີ້ກສຶກວ່າ ຂອໃຫ້ສ່ວນບຸນຸຍຸນີ້ສຳເຮົາແກ່ຄຸນພ່ອ ຄຸນແມ່ ຄຸນປັ້ງ ຄຸນຕາ ຄຸນຢ່າງ ຄຸນຍາຍ ຄຽບອາຈາරຍ ທ່ານທີ່ມີບຸນຸຍຸຄຸນແກ່ເຮົາ ເຮົາ ກໍໄດ້ມີຈິຕຄົກໄປສິ່ງທ່ານຜູ້ນັ້ນ ຄຣັນນີ້ໄປແລ້ວນາງທີ່ເຮົານີ້ກຍາວໄປວ່າ ທ່ານຜູ້ນັ້ນໄດ້ທຳ ບຸນຸຍຸຄຸນແກ່ເຮົາຍ່າງນັ້ນມີປະໂຍ່ນັ້ນແກ່ເຮົາຍ່າງນັ້ນ ເຮົາກໍເກີດຄວາມຫາມຫີ້ໃນໃຈ ຫີ່ ຂຶ້ງ ຂາຈະເປັນເຄື່ອງກະຮຸ່ນເຕືອນຈິຕໃຈ ໃຫ້ເຮົາສຳນັກໃນຄວາມເປັນລູກໜີ້ ຄືອເຮົາເປັນ ມີບຸນຸຍຸຄຸນຂອງທ່ານເລຳນັ້ນ ຄຣັນເມື່ອຮູ້ສຶກຕ້ວ່າວ່າເປັນລູກໜີ້ ລູກໜີ້ທີ່ຄືຕ້ອງຈ່າຍຄືນ ໄນໂກນີ້ມີຄົກໄມ່ເວົ້າ ຍື່ມເຂົາມາແລ້ວຕ້ອງໃຫ້ຄືນແກ່ເຂົາ ເຮົາເກີດນາມີສິວຫອຍຸກເປັນ ລູກໜີ້ຂອງປະບຸນຸຍຸ ເຮົາກ້ອນມີກາຈ່າຍຄືນ ກາຈ່າຍຄືນນັ້ນກໍຄືກາຕັ້ງໜ້າ ຕັ້ງຕາປະພຸດຕຸຄຸນງາມຄວາມຕີ່ຕ່ອໄປ ອັນນີ້ແລະຄືອຈຸກໝາຍໃນການທີ່ເຮົາແຜ່ ສ່ວນບຸນຸຍຸໃຫ້ແກ່ທ່ານເລຳນັ້ນ ເພື່ອໃຫ້ເກີດຄວາມຮະລິກສຶກບຸນຸຍຸຄຸນທ່ານເລຳນັ້ນ

การอนุโมทนาเป็นการยกรฐานะทางจิตใจ

อีกประการหนึ่ง ถ้าพูดตามตรงหรือว่าในพระสูตรบางพระสูตร ท่านได้กล่าวไว้ในรูปว่า ถ้าหากได้อุโมทนา ก็จะได้รับส่วนบุญนั้น ถ้าไม่ได้อุโมทนา ก็จะไม่ได้รับส่วนบุญนั้น อันนี้ช่างเดอ....จะอนุโมทนา ไม่อุโมทนา ไม่ใช่เรื่องที่จะคิดให้มากไป แต่เรื่องที่เราควรคิดก็คือว่าขณะใดใจเราถึงถูกใจได้ทำอะไรแก่เรา เราจะควรจะได้ทำอะไรที่เป็นความคือเพื่อตอบแทนท่านเหล่านั้น มนุษย์เราถ้าคิดอยู่ในเรื่องอย่างนี้แล้วจะถูกใจจะสวยลสคงกรรมขึ้นมาก เพราะคนเราเมื่อความล้มพ้นเกี่ยวข้องกับคนอื่นทั้งนั้น ไม่ไหวครับ...เราอยู่คนเดียวไม่ได้ มีความล้มพ้นเกี่ยวข้องกับใครๆอยู่ตลอดเวลา เมื่อเรา Nikolai ใจบ่อบอยๆ ก็จะยกฐานะทางจิตใจให้คิงขึ้นมา จุดมุ่งหมายที่เราทำก็เป็นอย่างนี้ประการหนึ่ง

การทำบุญที่ได้บุญ ต้องให้เกิดประโยชน์

ที่อีกประการหนึ่ง ในเรื่องนี้ญาติโยมบางคนก็จะลงลับว่า ทำบุญกับใคร มีผลมาก มีอานิสงส์มาก อะไรเหล่านี้เป็นต้น เรื่องนี้ไม่ต้องสนใจมากเกินไปหรองการทำอะไรนั้นเราต้องนึกถึงประโยชน์ของสิ่งที่เราทำ คือทำลงไปแล้วมันเป็นประโยชน์แก่ใครหรือไม่ ถ้าเป็นประโยชน์ก็ให้ได้ เพราะว่าในการทำทานตามหลักพระพุทธศาสนานั้น จุดมุ่งหมายสำคัญก็เพื่อให้มนุษย์มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ปราณีเอ็นกุ祐กัน ช่วยเหลือกันตามสมควรแก่ฐานะ โกรนภิกษุมีให้เหลือกินเหลือใช้ ก็ให้นึกถึงคนที่ยังไม่มีจกนจะใช้ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนค่ายเรื่องอะไรต่างๆ เราจะควรจะได้สังเคราะห์อนุเคราะห์แก่คนเหล่านั้นตามสมควรแก่ฐานะที่เราจะช่วยได้ อันนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ควรจะได้กระทำ

ในพระสุครสุครหนึ่ง พระผู้มีพระภาคตรัสไว่น่าฟังคือ พระมหาณ์คนหนึ่ง เข้าไปถามว่า ทำบุญกับใครจะได้บุญมาก ได้อานิสงส์มาก แทนที่พระองค์ จะตรัสว่าให้ทำกับคนนั้นคนนี้ แต่พระองค์ตอบกว่าอย่างนี้...

พระมหาณ์คนใดคนหนึ่งรับประทานอาหารแล้ว

มีเศษอาหารคิดอยู่ในจานบังนิคๆหน่อยๆ
แล้วเขานำใส่ถังไปเพื่อจะล้าง...

ในขณะที่จะเห็นล้างจานนั้นลงไป ก็เกิดความคิดในใจว่า
เศษอาหารเล็กๆน้อยๆ ที่คิดอยู่ในจานนี้
จะเป็นประโยชน์แก่สัตว์ตัวเล็กตัวน้อย
...แล้วก็เหลงไปด้วยความตั้งใจ
เพื่อให้เศษอาหารนั้น...

เป็นประโยชน์แก่สัตว์ตัวเล็กตัวน้อยที่มีชีวิตอยู่
...จะได้อาศัยอาหารนั้น

การกระทำเพียงเท่านี้ถ้าคิดถึงว่าเป็นบุญแล้ว

พระองค์ตอบไปในรูปอย่างนั้น ก็เท่ากับอกให้เข้าใจว่า เราทำอะไรค้าด้วย
การคิดว่าสิ่งที่เราทำนี้จะเป็นประโยชน์ เป็นความสุขแก่บุคคลอื่นแม้แต่เพียง
เล็กน้อย พระผู้มีพระภาคถือว่าเป็นบุญเป็นกุศล เป็นเรื่องที่ควรจะได้กระทำ
 เช่นน้ำล้างจาน...เราจะเห็นกันว่าขอให้มันเป็นประโยชน์แก่สัตว์ตัวเล็กตัวน้อย
 ที่จะได้กินสิ่งเหล่านี้ แล้วก็เหลงไปเพียงเท่านี้ก็ถือว่าเป็นบุญเป็นกุศล

ส่วนการกระทำที่ใหญ่ยิ่งไปกว่านั้น...ก็ไม่มีปัญหา จะต้องเป็นบุญเป็นกุศล
 มากขึ้นไปกว่านั้นตามสมควรแก่ฐานะ อันนี้เป็นพระพุทธคำรัสที่ตรัสรอบ...หมาย
 เหลือเกิน ทำให้พระมหาณ์คนนั้นเข้าใจความหมาย แล้วก็ไม่ต้องถามต่อไปอีกว่า
 จะทำกับคนใด จะมีผลมากมีอานิสงส์มาก แต่ว่ามันมีแบ่งอยู่หน่อยหนึ่งที่เราควร
 คิด คือว่าคนใดทำประโยชน์แก่สังคม เราภัยควรจะช่วยคนนั้นให้มาก เพราะว่า

คนที่ทำประโยชน์นั้นเราควรช่วยเหลือ สิ่งใดที่เราให้แก่คนทำประโยชน์ สิ่งนั้นไม่สูญ จะเกิดประโยชน์มากขึ้น

การทำทานที่ให้ผลนานิสงสัยในภาย

ในที่แห่งหนึ่งท่านกล่าวว่า ทำทาน หรือว่าให้สิ่งของแก่พระอริยบุคคล ชั้นพระโสดาบัน จะมีผลนานิสงสัยในภาย ทำไมจึงต้องกล่าวเช่นนั้น? เรามาคิดหน่อย คือคิดว่าคนชั้นพระโสดาบันเป็นคนประเภทใด พระโสดาบันเป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัวแล้วท่านมีนาจิกวังขวาง มีความเมตตาปานี อยากจะช่วยคนอื่นให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน อันนี้เป็นลักษณะนี้ของพระโสดาบัน เมื่อเราเอกสารไปให้แก่ท่าน ท่านก็จะเอาสิ่งนี้ไปให้แก่คนที่ควรให้ต่อไป ไม่เก็บไว้กิน ผู้เดียว ใช้ผู้เดียว แต่ทำสิ่งนี้ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นต่อไป อันนี้แหลมันจะเป็นประโยชน์มาก คือของที่เราให้แล้วมันกาว้างออกไปแก่คนจำนวนมาก นานิสงส้มันก็แพร่หลายมากขึ้น

ถ้าหากว่าญาติโยมไปเที่ยวเชียงใหม่ เวลาขึ้นเครื่องสุเทพจะเห็นอนุสาวรีย์รูปพระยืนอยู่ที่ปากทางจะขึ้นโดย ถนนนั้นเขาชื่อว่าถนนครูนาศรีวิชัย เขาเขียนป้ายว่าถนนครูวิชัย คนที่ไม่เคยรู้คิดว่าชื่อออะไร ครูวิชัยนั้นเป็นซือของพระธรรมรูปหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในเชียงใหม่ แล้วท่านทำแต่ประโยชน์ คือไปสร้าง ไปช่อมสิ่งหักพังทำให้มันคืนงามขึ้น เวลาไปสร้างที่ไหนคนก็ไปช่วยกันมาก คนที่ไปช่วยสมนติว่า เอาไปจ่ายไปซื้อปูน ให้ไปซื้อปูนมาถุงหนึ่ง เอาเหลงไปในร่างกวนปูนเลย แล้วก็สมกับพิน เอาไปเทหล่อเป็นเสา เป็นคาน เป็นอะไรไปเลย ไม่ได้เอาไปจ่ายมา วางไว้...เอาไปทำเลย คนมาเห็นเข้าก็ แหม!...ชืนใจ เพราะว่าเห็นผลทันที ก็ไปซื้อปูนซื้อทรายวัสดุก่อสร้าง มากองอยู่เรียบร้อยแล้ว พ่อค้าขายเอกากองไว้

ญาติโภนชาวบ้านมาลีก็ชี้ไปว่าสกุกอ่สร้างนั้นแล้วก็ทำเลย เช่นว่า กำลังหล่อเสาโครงไปชี้อหินปูนทราย...เทกวันกันเลย เอกามาเทเอง ช่วยกันทำไปในตัวเสร็จ เพราะฉะนั้นงานก่อสร้างที่ท่านทำมักจะเสร็จเร็ว เช่น วิหารสวนคอก ญาติโภนไปคงจะเห็น...หลังใหญ่ แต่เข้าสร้างใช้เวลาเพียง ๕ เดือนเท่านั้นเอง ยาน้ำที่สิ่งเด่นกว่า กวางยี่สิบกว่าเมตรสร้าง ๕ เดือนเท่านั้นเอง สมัยนี้ถ้าไปคุ้วัดถูกอ่สร้างนั้น แล้วมันตั้งยี่สิบสามลิบสามลิบล้านไม่ใช่เรื่องเด็กน้อย แต่ชาวบ้านช่วยกันสร้างห้าเดือนเสร็จ คนชอบไปทำบุญกับท่าน เวลาท่านไปสร้างที่ไหนสร้างจนเสร็จเรียบร้อยแล้ว เวลาท่านไปเป็นหนึ่กูลูกขึ้นเดินไปเมื่อปลา...ไม่มีอะไรเลย ของทุกชิ้นทุกอันที่นำมาทำที่นี่เหลือเท่าไก่ก่องไว้ที่นั้น สำหรับวัสดุน้ำอึกต่อไป ท่านไม่มีอะไรเป็นของท่านคนจึงได้เลื่อมใส ชอบให้ท่าน เพราะให้แล้วมักเกิดเป็นประโยชน์แก่ชุมชนชนท่อไป อันนี้เป็นตัวอย่าง

เวลานี้ประเทศไทยเรา คนที่มั่งมีสถานศึกษามักจะเอาไปถวายในหลวงเป็นครั้งคราว ทำไมจึงได้อาภิถวายในหลวง? ก็เพราะว่าไว้ใจว่ามันไม่ไปไหน เงินทองที่เอาไปถวายในหลวงเท่าไก่เป็นประโยชน์มากเท่านั้น เอาไปให้คนอื่นนี้เขาเก็บยังลังเดือย ยังคงสัยว่ามันจะถูกใช้ไปในทางอื่นเสียบ้าง แต่ถ้าเอาไปถวายในหลวงนี่ร้อยเปอร์เซ็นต์...ไม่มีขาดไปสักนิดเดียว ท่านไก่ก็เอาไปแจกพวกร้าวเข้า ซึ่งเดือยชือผ้า ชือโนนชือนี่ คนเห็น...คนชอบ เอาไปให้วัตถุอราม พระสังฆองค์เจ้าก็เหมือนกันถ้าหากว่าให้แล้วเอาไปทำประโยชน์...คนก็ชอบให้ ถ้าให้แล้วไม่เห็นว่า มีอะไรใหม่เกิดขึ้น คนก็ชักสัยว่า เอี่ย! ให้แล้วนันหายไปไหน ทำไมไม่มีสิ่งนั้นล่ะนี่ อันนี้ทำให้ประชาชนลังเลใจ เพราะฉะนั้น การทำบุญสุนทรียานี่เราจึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเหมือนกัน

พระพุทธเจ้าท่านจึงเตือนว่า เลือกເ Feinstein ก่อนจะให้ หมายความว่าทำในที่อันสมควร ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นความสุขแก่เพื่อนมนุษย์ อะไรที่มันไม่ได้เรื่องเรา ก็อย่าไปทำ ไม่ใช่ทำตามเขาว่า คนสมัยนี้ทำอะไรเขาใช้ปัญญา

มากขึ้นแล้ว ไม่เหมือนในสมัยก่อนเข้าหลอกให้ทำ คือบอกว่าทำอย่างนั้นจะได้ไปเกิดในสวรรค์ จะได้อบูวิมาสสูงยิ่งลิบห้าโยชน์ วิมานห้าโยชน์นี้ขึ้นลงก็คงเหลืองแล้ว เพราะว่ามันสูงใหญ่เกินไป มันลำบาก...ไม่ใช่อย่างนั้น เราทำเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่เพื่อนมนุษย์ อะไรเป็นประโยชน์เราก็ทำ

อย่าลักแต่ว่าทำ...ต้องทำให้เป็นประโยชน์

ขณะใดที่เป็นวันสำคัญในทางที่เรียกว่าประเพณี เช่น วันสารท วันตรุษ วันสงกรานต์ เรายังควรจะทำบุญ แต่ว่าต้องทำให้มันเป็นประโยชน์ อย่าทำลัก แต่ว่า วันสารทก็ทำขั้นมะระยาสารท ขั้นมื่นก็กินได้เหมือนกัน กลัวไปไม่จำเป็น ว่าต้องกลัวไปหรอง กลัวยังไงก็ได้ หรือว่าไม่ใช่ขั้นไม่ใช่กลัวทำอย่างอื่นก็ได้ เช่นว่าถ้ายังปัจจัยบารุงวัสดุก็ได้ สมมติว่าวันนั้นมันเหลือเพื่อเหลือเกิน...ฉันกันไม่ไหว ตามวัสดุนี่มันมาก ถ้าเราไปทำอีกเพิ่มพูนความเหลือเพื่อมากขึ้น ไม่ได้ประโยชน์ คุ้มกับเศรษฐกิจของบ้านเมือง

ที่นี่เราเปลี่ยนกันเสีย เช่นว่าแทนที่จะไปซื้อกระยาสารทมาทำบุญ เราไปเปลี่ยนเอาปัจจัยไปทำบุญ เป็นค่าภัตตาหาร เป็นค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปาไป หรือว่าวัสดุไหนจะสร้างอะไร ก็เอ้าไปถวาย...เปลี่ยนเสียบ้าง มันก็ไม่เห็นเสียหายอะไร ไม่ใช่ว่าพอถึงวันสารทแล้วบรรพบุรุษต้องกินกระยาสารท...ไม่ใช่อย่างนั้น มันไม่ได้หมายความว่าอย่างนั้น หรือต้องกินขันมนั้นขันนี้ เมื่อไหร่ปัจจัยต้องทำขันมนั้นขันนี้แล้วข้าอีกทุกปี แล้วต้องทำบุญบ้าน เพราะฉะนั้นความวัสดุนั่น ขั้นจะกองมากมายเป็นอย่างๆ แต่ว่าขั้นอย่างนี้ไม่ค่อยเลี่ย เพราจะมีน้ำมันรักษาไว้ แต่จะไม่มีมากไปเราก็ควรจะได้เปลี่ยนแปลง โดยถือหลักว่าทำทานนั้นแหละ แต่ว่าเราคิดว่าทำอย่างไรจะได้ประโยชน์มากขึ้น อันนี้เป็นตัวอย่าง

เมื่อพูดในเรื่องอย่างนี้แล้ว ก็จะพูดเรื่องอื่นแตามค่อไปอีกสักหน่อยหนึ่ง เพื่อจะได้เข้าใจในการทำอะไรๆก็ต้องขึ้น เช่น เราจะทำอะไรกับพระ ถ้ายังคงแก่พระเราทำบุญ...สมมติว่าญาติโยมต้องการจะถวายผ้าไตรแก่พระ บางทีก็ไปเชื่อมมาจากร้านที่เขาขายให้ เจ้าเขาห่อไว้ให้เรียบร้อย ไปถึงก็ถามว่าไตรละเท่าไร เจ้าเขาบอกว่าสองร้อยห้าสิบ เอาจาหนึ่งไตร แล้วก็ซื้อมา โดยไม่ได้ตรวจสอบว่าในไตรนั้นมันเรียบร้อยหรือเปล่า ผ้าเก่าหรือผ้าใหม่ อยากจะบอกให้โอนรู้ว่าผ้าจีวรนี่มันหมุนเวียน ในกรุงเทพฯ นั้นมันหมุนเวียน มาวัดแล้วไปเสาชิงช้า ไปเสาชิงช้าแล้วก็กลับมาวัด ผ้าไตรไตรเดียวมันหมุนตั้งร้อยครั้ง วนไปเวียนมาระหว่างเสาชิงช้า กับวัด โอนไปเชื่อมมา มีงานศพก็ไปช่วยเข้าไตรหนึ่ง ถือระหว่างไปเที่ยว ไปช่วยเข้าไตรนี้เขาวางไว้ไตรโynn ภำพวัดเรียกว่าอย่างนั้น คือได้มาแล้วก็โอนไว้หมุนห้องนั้นแหละ นันใช่ไม่ได้ ไม่ใช่เรื่องอะไร คือได้มาน้ำแล้วก็โอนไว้หมุนห้อง ทำไมจึงต้องโynn?...คือมันใช่ไม่ได้ ทำไมจึงใช่ไม่ได้...มันเล็กเกินไป เนื้อผ้าก็เต็มหัน เนื้อไม่ค่อยดี เดียวโน้ติกันเจริญก็ต้องใช้ศีลาม่อนอย ใช่ไม่ได้ก็ต้องโynnไว้อย่างนี้เป็นต้น เห็นผ้าที่ไรก็นิກว่า แ昏! โynnไม่รู้ว่าใช่ได้หรือไม่ได้ แล้วก็ไม่มีใครเห็นนี้ให้ฟัง เลี้ยด้วย จึงอยากจะบอกให้รู้ว่า เราจะซื้อของไปถวายพระ ไม่ต้องเอามากหรอก ไม่ต้องเอาหั้งไตรก็ได้ ถ้าจะซื้อสบงสักตัวหนึ่งก็ซื้อให้ใช่ได้ จีวรสักตัวหนึ่งก็ให้ใช่ได้ ไม่ใช่ว่าครบไตรแต่ใช่ไม่ได้...ขาดทุนเปล่าๆ กำไรไม่มีอยู่ที่เสาชิงช้า แต่ว่า เรายังซื้อกันไม่ได้เรื่อง ผู้ใช้ก็ไม่ได้ประโยชน์ เรื่องอันนี้มีอยู่ทั่วๆไป

เวลาบานานานี่ก็เหมือนกัน บางทีญาติโยมบอกว่า คิดจะไปจัดເຂາເອງ จัดไม่ถูกก็ได้ ที่นี่ให้พระจัดให้เรียบร้อย ให้ผ้าໄคฝ่อนเรียบร้อยมา หรือว่าต้องการบอกขนาดควรต้องซื้ออย่างนั้น พระจึงจะใช่ได้...จีวรจึงได้ขนาด คือต้องคุ้มเมื่อันกับโynnจะซื้อthing...ถ้าหากเงงๆก็เลือชุดส่วนแล้วนัก เชยเต็มที่ แต่ว่าถ้าไปตัด แล้วนักอย่างชั้ว จีวรพระนี่ก็เหมือนกัน คือว่าพระบางองค์ท่านสูง ใช้จีวรเล็ก... ที่มีแล้วนักอยู่หนึ่ง เนื่อเข้าไปไม่สุภาพไม่เรียบร้อย สบงก็เหมือนกัน...สูงนุ่งแล้วเลยเข่า

มันฝิกพระวินัย เพราะว่าสบงนี่ต้องนุ่งใต้เข่าเป็นบริบูรณ์ตลอด ที่นี่เราซื้อผ้าแล้วไปนุ่งไม่ได้ แต่ถ้าไม่มีท่านก็นุ่งอยู่อย่างนั้นแหละ เพราะฉะนั้นเราต้องถามว่าท่านใช้สบงขนาดไหน ใช้จีวรขนาดไหน ต้องบริกรมาเสียก่อนแล้วเราไปชื่อ ซื้อแล้วท่านใช้มือท่านใช้รากสบายนิจ บางคนซื้อมาถวายพระก็บังคับเสียด้วยว่า ท่านต้องใช้นะอย่าให้ครับเป็นอันขาด แต่ที่ซื้อมาไม่ได้เรื่อง...แล้วบังคับให้ใช้อีก Lambert ลามบากหน่อย เราจึงควรจะมาปรึกษาเสียก่อน เช่นว่า ในถูกสูน โภมจะไปหอคงสูนในที่ต่างๆ ซื้อผ้าที่จะไปถวายกสูน ถวายพระให้ได้ ราคามันอาจจะสูงหน่อย แต่ว่ามันเป็นประโยชน์ อย่าลักแต่เพียงว่าซื้อลงเดชไปมันจะไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้ใช้ อันนี้เป็นเรื่องที่ไม่มีใครบอกโภม เพราะว่าเกรงใจกันอยู่ แต่ว่าส่วนสารโภมจะเปลือยสตางค์ อาทما ก็เลยบอกให้ทราบเสียหน่อย

มีคำที่โภมพูดว่า ตักบาตรไม่ต้องถวายพระ นี่มันเรื่องอาหารที่จะใส่บาตร แปลว่าให้ได้ไม่ต้องถวาย คือข้าวไม่ต้องถวาย กับข้าวก็ไม่ต้องถวาย แต่เรื่องอื่นนี่ต้องถวาย จะถวายว่า เอก...จะทำอะไรบ้าง สิ่งที่ต้องการที่เป็นประโยชน์ สมมติว่า yantras หรือแม่ข่าย ก็เหมือนกัน เราจะซื้อยาไปถวายพระ เราก็ควรจะไปปรึกษากับหมอด้วย ให้หวัดนี้ควรจะใช้ยาอะไร ส่วนมากก็ไปชื่อยาชาตุ พระนี่ท่องไม่ค่อยเสีย ทำไม่พระท่องไม่ค่อยเสีย เพราะฉันเป็นเวลา อาหารเรียบร้อย ไม่เหมือนโภมท้องเสียกันบ่อย ที่นี่โภมท้องเสียบ่อยก็นึกว่าพระคงจะห้องเสีย ก็เลยซื้อแต่ยาชาตุเขามาถวายกันเยอะ ที่นี่เราคงจะซื้อยาประเทกอื่นมาถวายพระ

สมมติว่าพกวิถีมนิชชีงธุกุฯ ไม่แพง ฉันแล้วว่าร่างกายแข็งแรงขึ้น อาทมาฉันอยู่ทุกวันวิถีมนิประเทกนั้น เพราะว่ามีคนเขามาถวาย แล้วทั้งแท่นยานนั้นแล้วสบายนี้...ไม่ปวดเอว ไม่ปวดหลัง ไม่ปวดแข็งปวดขา ร่างกายมันก็แข็งแรงขึ้นถ้าไม่ฉันแล้วปวดแข็งปวดขา เพราะอาหารข้าวเคี่ยวนั้นมีความกิจกรรม ข้าวโรงสีไม่มีวิถีมนิ ไม่เหมือนข้าวที่ซ้อมคัวมีสมัยก่อน พระที่มาอยู่กรุงเทพฯ จะเป็นเห็นบชา ออกไปอยู่บ้านนอก ๓ เดือน...ตาย เพราะไปบ้านอกข้าวมันก็ยิ่งเล็กกว่า

กรุงเทพฯ เข้าไปอีก แล้วมากกรุงเทพฯ คืนน่อง...มีกับข้าว แต่ไห่บ้านอกไม่มีกับจะฉัน ทำให้ตาป่วย...สภาพมันเปลี่ยนไป สมัยนี้โรงสีเล็กมันเอาวิตามินหมาดเลยแล้วก็เลยขาดธาตุอาหาร เราจึงควรให้ยาที่เรียกว่าชุดแซยอาหารที่มีน้ำตาล อย่างนี้ก็เป็นประโยชน์

เดียวนี้เป็นหวัดกันมาก รู้ว่า yazanik ไหนกินแล้วหวัดมันหาย เราซื้อยานันไปหลาย ลักษณะน้ำยาอย่างนี้ ของที่เรา จะถูกพะรังซึ่งต้องคัดเลือกเหมือนกัน เพื่อให้ทานใช้ได้ เราจะไม่เปลืองสักครั้งเดียว ถ้าถวายแล้วไม่ได้ใช้...ทิ้งๆ ว่างๆ เปลืองสักครั้งเดียว ของบางอย่างก็ซ้ำๆ ชาๆ กันมากมาก ถ่ายกอง เลยไม่รู้จะเอามาทำอะไร มันเสียหายไปเยอะแยะ เห็นแล้วก็เสียดาย จึงบอกให้ญาติโดยรู้ว่า เราควรจะทำอย่างไรในสิ่งเหล่านี้ ความจริงเราจะทำอะไรจะตามบริการท่าน สมการท่านเจ้าวัดค่าครรภ์ทำอย่างไร ก็จะเป็นประโยชน์มากขึ้น เงินทองที่จ่ายมันก็ได้ประโยชน์คุ้มกับการที่เราได้กระทำการไป นี่ประการหนึ่ง จึงอยากจะขอให้ญาติโดยทั้งหลายเข้าใจไว้ในเรื่องเกี่ยวกับการทำบุญถวายพระ

วันไหนเป็นประเพณีบุญใหญ่ๆ แทนที่เราจะทำให้มันเหลือเฟือ ก็ประหยัด เลี้ยบ้าง ตัวอย่าง เช่นวันปีใหม่ แหกันไปตักบาตรที่ท่องสนามหลวง จนไปกองอยู่ที่โคนมะขามมากมาก สูญเสียไปไม่ใช่น้อย ไม่จำเป็นต้องไปให้ส่วนหลวงหรือ กไปใส่ที่ไหนก็ได้ ให้ถือว่าเดือนกราคมหั้งเดือนเป็นปีใหม่ ไม่ต้องตักบาตรวันที่ ๑ กันหรอก...วันไหนก็ได้ เออ! วันนี้มันเดือนใหม่ของปี เราไปตักบาตรเลี้ยบท่อง ความจริงตักมันเสียทุกนั้นคิดว่า เราทำเป็นประจำ วันหนึ่งทำสัก ๓ ถัวๆ พระผ่านมาก็ได้ ต่างคนต่างทำอย่างนั้น...เฉลี่ยกัน พระก็พอนั้น พระจะไม่เกือครัวใน การเป็นการอยู่

อันนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าคิด เพราะว่าพูดเรื่องวันสารท เกี่ยวกับการให้ทาน เดย์ก็สามารถนำญาติโดยในเรื่องฉลากที่จะบำรุงศานา เพื่อญาติโดยจะได้ปฏิหารณา ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ตามสมควรแก่ฐานะท่อไป

ประเพณีเปลี่ยนแปลงไป ถ้าทำแล้วเกิดประโยชน์

เวลา มีงานมีการอีกอย่างหนึ่ง เช่นว่ามีงานศพ อยากแน่นำเหมือนกัน ตามปกติเวลา มีงานศพนี่มินต์พระไปสวด สวดกันเสียจริงๆ ตั้งเจ็ดคืน... สวดกัน ทุกคืนๆ ถ้าเป็นศพใหญ่ก็สวดกันเจ็ดคืน... สวดกันอยู่ได้ แล้วก็เก็บศพไป อาคมฯ ไปนั่งนึก นึกว่า แ昏! ทำกันตามประเพณี ทำไม่ได้ ก็เปลี่ยนแปลงให้มันเกิด ประโยชน์เลี่ยงบ้าง สาดฟังรู้เรื่อง เมื่อไหร่จะมีไปในงานศพฟังรู้หรือ พระสาวกจะไป พระสาวกทำนองสตรีภูษะ ก็คือ ทำนองธรรมกาย ก็คือฟังกันอยู่อย่างนั้น คนไหน ที่เรียกว่าหัวโนรา ก็จะไป เครารพไป เป็นของชั่งไป คนไหนหัวสมัยใหม่ ก็จะไป คุ้มเบียร์กันไป เล่นมากกรุกันไปบ้าง มันเลอะกันไปทุกวันทุกเวลา เพราะ ไม่รู้เรื่องจึงได้เลือกอย่างนั้น ที่นี่เราจะเปลี่ยนเสียได้ใหม่

วันหนึ่งไปคุยกับคนหลายคนว่า แ昏! ผ่านไม่รู้เลยว่าไม่สาวกอธิกรรมก็ได้ ที่หลังถ้าหากว่าญาติตายอีกจะไม่สวดอีกแล้ว จะนิมนต์พระมาเทศน์แทนก็จะได้เรื่อง ได้ราศีอีกว่าเราตั้งศพอยู่ เขายังไง! สาวกสวด... เราไม่ทิ้ง เราสวดไปสักจบหนึ่ง ก็พอ สาวกจบหนึ่งแล้วก็เทศน์เลย เขายังไปเทศน์ให้ญาติโดยมังฟัง ญาติโดย ก็จะได้ความรู้ความเข้าใจในข้อธรรมะ พอเทศน์จบแล้วเราจะสวดอีกจบหนึ่ง แล้วก็ถวายของ มันก็พอคือกัน

ญาติโดยที่มาในงานศพได้ฟังธรรม ขออภัยเถอะ!... คนบางคนก็ไม่ค่อย มีโอกาสไว้คุ้หรอ ก็ไม่ค่อยได้ฟังธรรมเทศนา แต่ว่าเพื่อนตายนี่ต้องไป หรือว่า คราวบิความตายของเพื่อนตายนี่ต้องไป ที่นี่เมื่อไปก็ไปเจือธรรมะเข้า ก็ได้รู้ว่า อือ... ธรรมนี้มีประโยชน์แก่ชีวิต มันยิ่งกว่าอาหารที่เรารับประทานทุกวันทุกเวลา แล้วก็จะได้ไปกลับจิตกลับใจ บางคนฟังถูกอกถูกใจเข้าเลยก็เลิกไปเลย จากสิงห์ สิงราย ไม่ประพฤติปฏิบัติในทางเดื่อมอิกต่อไป เจ้าภาพงานศพได้กระทำอย่างนี้ แล้วคนที่มาในงานนั้นได้หันหน้าเข้าหาธรรมะสักคนหนึ่ง นั้นแหล่เป็นมหาศล

เป็นบุญอันยิ่งใหญ่ที่เราควรจะทำในงานศพมารดาบิดาของเรา แต่ว่าไม่ค่อยมีใครทำกัน ในนี้ไปเห็นน้ำใจวันเดียว บ่ายโมง...ไปดูเฉโละ คนฟังกี่คน ๓ คน & คน เพราะว่าต่างคนต่างกลับบ้าน ไปแต่งตัวใหม่ก่อนแยกพ...กลับบ้านแต่งเนื้อ แต่งตัวกันอีกทีหนึ่ง พระที่เทคโนโลยีมีคนฟัง ๒-๓ คน พระที่คนอื่นแต่เครื่องกันที แต่ว่าได้ประโยชน์ทางธรรมะมันน้อย คนฟังมากถึงไม่ได้เครื่องกันทั้งสบายนี่จากว่า

อาทิตย์ในใจว่า จะต้องเพาะวิธีใหม่ให้ญาติโยมได้ฟังเวลาไหนดี เวลาใดดี...เวลาอย่างคืนนั้นเหมาะสมที่สุด เพราะว่าคนมาก แล้วสงบเงียบ จัดให้ได้ฟังเทคโนโลยีในศาลาอีกด้วย ศาลาอื่นไม่มี ศาลาเรามีเทคโนโลยี คนในศาลาอื่นจะได้มารับฟังด้วย จะเกิดประโยชน์ถ้าทำอย่างนี้ ถ้าหากว่าไม่เทคโนโลยี ในตอนกลางคืน เพราะว่าอาจจะไม่สะดวก เพราะนักเทคโนโลยีจะไม่ว่าง เราก็เปลี่ยน เทคนิคในวันจะแรกได้ แต่ถ้ายังไม่เทคโนโลยีมีคนฟัง ให้เทคโนโลยีก่อนเวลาจะเดลัก ๒๐ นาทีก็พอ ไม่ต้องมาก คนมากดีในตอนนั้น นานั้นกันอยู่แน่ๆ ไม่มีเรื่องอะไร สมมติว่า ๑๖.๓๐ น. ประชุมเพลิง เวลา ๑๖.๐๐ น. ก็เอาราย ตั้งเที่ยวนบนเมรุครองนั้นแหล่ ไม่ต้องทำพิธีรีตองอะไรมากไปหรอง ไปยืนเข้าที่เมรุรูปแบบสามิคณภาพหน้ากิ่ด้วย มีทิบศพวางอยู่ตรงนั้น แล้วท่านก็ขึ้นไปเทคโนโลยี ให้ญาติโยมฟัง พอยกแล้วก็เริ่มจุดไฟกันเลย คนที่มาฟังจะรู้สึกว่า เออ...คือ นานั้น เนยๆไม่ได้อะไร ได้ฟังสิ่งที่เป็นประโยชน์ อันนี้เจ้าภาพต้องคิดต้องทำกันบ้าง จึงจะเกิดประโยชน์แก่ชุมชนนุชนที่มาร่วมงานกัน เป็นการเผยแพร่ธรรมะไปในตัว

สมัยนี้ต้องหาโอกาสที่จะเผยแพร่ธรรมะให้มากขึ้น เพราะโลกกำลังมีคบคิดเต็มไปด้วยอันตราย ความทุกข์ในสังคมมนุษย์เพิ่มขึ้นทุกวันทุกเวลา ถ้ามีโอกาสให้เราจะได้ให้แสงสว่างแก่ชีวิตเขา ด้วยการพูดธรรมะให้เข้าฟัง เราก็ควรจะจัดให้มีธรรมะขึ้นในที่นั่นตามโอกาสที่จะมีได้ เขายังรักนักก็ได้ วัสดุอื่น เทคนิคได้ แต่เลือกนักเทคโนโลยีพอยกคนลักษณะอยู่ก็พอแล้ว มันก็ได้ประโยชน์ เป็นคุณแก่ชุมชนเหล่านั้น อันนี้อย่างหนึ่ง

ธรรมเนียม กับ พิธีศีโตอง

นอกจากในงานศพ แม้ในงานอื่น ถ้าหากว่าญาติโยมเข้ามาประชุมกันมากๆ เมื่อมีอะไรก็ควรจะให้มีโอกาสพูดธรรมะสัก ๑๐ นาที ๑๕ นาที ก็ยังดี ในเมืองลังกานี่เขามีคืออยู่อันหนึ่งไปเห็นแล้ว เป็นประโยชน์ เผ่าว่า พระไปทำพิธีที่บ้าน...ส่วนคนตัวอื่นอาหารส่วนมากเขานิมนต์ไปปัจฉัน แต่พอฉันเสร็จแล้ว พระที่เป็นหัวหน้าต้องเทศน์ให้ญาติโยมฟังนิคหน่อย ๑๐ นาที ๒๐ นาที ญาติโยมยังไม่รับประทานอาหาร พระยังไม่ให้พรท่านนานั่งพร้อมหน้ากัน พอกลางคืนพระก็เทศน์ให้ฟัง พอเทศน์จบแล้วก็ ยถา สัพพี อันนี้เป็นประโยชน์ ความจริงสมัยก่อนก็เป็นอย่างนั้น

พระพุทธเจ้าของเราก็คือ สาวกของพระพุทธเจ้าก็คือ ไปปัจฉันที่บ้านใดเมื่อใด เราจะได้เห็นว่าท่านอนุโมทนา การอนุโมทนา ก็คือ การพูดธรรมะหลังอาหาร นั่นเอง ซึ่งแนวทางชีวิตให้เข้าใจ ให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร เป็นการสอนธรรมะ เรียกว่าอนุโมทนา เคี่ยวนี้เราอนุโมทนา...ยถา สัพพี เป็นธรรมเนียม กลายเป็นพิธีไป เมื่อก่อนนั้นท่านเทศน์...พอดันเสร็จก็เทศน์ บางคราวก็พระพุทธเจ้าเทศน์เอง บางคราวก็สาวกของพระองค์เทศน์ สุคแล้วแต่ชาวบ้านต้องการ ถ้าต้องการ กิจกรรมทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า บางบ้านก็ต้องการจะฟังพระอานันท์ เขาก็กราบทูล ว่าวันนี้ขอให้พระอานันท์อนุโมทนา พระอันชาติกลั่บหมค เหลือพระอานันทนั่งอยู่ รอให้ชาวบ้านเขารับประทานอาหารเสร็จเลี้ยก่อน พอดันเสร็จแล้วท่านก็เทศน์ให้ฟัง หรือบางวันเขายกฟังพระรูปใหญ่แทนก็สุคแล้วแต่ญาติโยม พระก็จัดให้ตามความ ประนีต อันนี้ก็เป็นธรรมเนียมที่คือ แต่เราไม่ได้รักษาไว้ ของคือพากເກມ่ค່ອຍ ได้รักษาไว้ เอกซองอื่นเข้าแข่งเลยกลายเป็นพิธีศีโตอง ดังปรากฏที่เราเห็นกัน อยู่ทุกวันนี้ สมัยก่อนนั้นคนมีปัญญา เดียวว่าคนเราเกิดปัญญามากขึ้นแล้ว เพราะได้มีการศึกษา จึงควรจะได้หันไปหาสิ่งที่คือความแบบเก่าในบางสิ่งบางอย่าง

ที่ไม่มีธรรมะ ที่นั่นไม่วุ่นวาย ไม่มีคบอค

โดยเฉพาะการฟังธรรมนั้น ควรจะมีกันมอยๆ เมื่อมีอะไรเกิดขึ้น ใจร้า
ประชุมกัน...บวชนาค งานศพ โภกาส์โภโภที่จะพูดอะไรได้ พระราก็ควรจะพูด
ให้เข้าฟัง ไม่ต้องขอร้องก็ได้ ไม่ต้องอา Rahman แต่ต้องถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้อง^๔
ตอบแทนญาติโภม เพราะว่าพระรากเป็นหนี้ญาติโภมอยู่เหมือนกันแหละ โภม
เลี้ยงอาหาร จีวร เสนาสันะ ยาแก้ไข้ พระนี้ก็เป็นลูกหนี้ของโภมทางปัจจัย
ที่นี้มีอะไรพอที่จะตอบแทนได้ก็ตอบแทน ตอบแทนด้วยของอื่นก็ไม่คิดเท่ากับ
ตอบแทนด้วยธรรมะ มีโอกาสก็ให้ธรรมะแก่ญาติโภม

ญาติโภมได้รับธรรมะแล้ว ก็เข้าไปคิดไปตรอง นำไปเป็นหลักเพื่อการ
ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่กันด้วยความสงบสุข เช่นในครอบครัว
ถ้าเราใช้ธรรมะกับสุข พ่อบ้านมีธรรมะ แม่บ้านมีธรรมะ บ้านนั้นก็มีความสุข
ความสงบ แต่ถ้าไม่มีธรรมะ...ต่างคนต่างเอาแต่ใจตัว ปล่อยใจไปกับอารมณ์และ
สิ่งแวดล้อม ไม่มีการบังคับตัวเอง ไม่มีการถือหลักเกณฑ์ตามหลักธรรมะในทาง
ค้านจิตใจ ต่างคนต่างไป ต่างคนต่างทำ ความแตกต่างในครอบครัวก็เกิดขึ้น

ขอให้จำไว้่ายๆ ว่า ที่ไม่มีธรรมะ ที่นั่นไม่คบอค...วุ่นวาย แต่ที่มี
ธรรมะที่นั่นไม่วุ่นวาย ไม่มีความทุกข์ ไม่มีความเดือดร้อนในการเป็นอยู่ในชีวิต
ประจำวัน จึงขอให้เราหงหงลายได้หันหน้าเข้าหาธรรมะให้มากขึ้น ไม่ว่าเราจะอยู่
ในวัยไหน คนเราบางทีก็นึกว่ายังไม่แก่...แก่หน่อยไปรัก ที่แท้คนแก่ถึงไม่ควร
ก็ไม่เป็นไรแล้ว เพราะว่าคนแก่นั้นไม่วุ่นวายแล้ว แต่ว่าที่ mana นั้นก็เพื่อความสุข
แล้วก็เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างแก่ลูกแก่หลาน คนที่ความมาให้มากที่สุดคือคนที่กำลัง^๕
ต่อสู้อยู่ในชีวิตในกระบวนการ ควรจะได้อ่านหนังสือธรรมะและควรจะได้ฟังธรรมะ

เหมือนกับคนป่วยนั้นแหละต้องการยา แต่ว่าถ้าหายป่วยแล้วไม่กินยาマンก็
ไม่เป็นไร ชีวิตเรา ก็อย่างนั้น กำลังต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ควรจะมาฟังธรรมะ เพื่อ

จะได้นำ ธรรมะไปเป็นเครื่องมือสำหรับแก้ไขปัญหาชีวิต ปัญหาชีวิตก็คือ ความทุกข์ความเดือดร้อน มีเบolare แบบในวันหนึ่งๆ ถ้าเราไม่มีหลักธรรมะเป็น เครื่องประดับประโลมใจ เวลาใดมีความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นมา ก็ไม่รู้จะแก้ อย่างไร... เลยก็คิด ไปแก้ทางวัตถุ เช่น ฆ่าตัวตายอะไรต่างๆนานา นี่ก็เป็น เพราะว่าไม่ได้หันหน้าเข้าหาธรรมะ แต่คนที่มีธรรมะนั้นเข้าใจมากว่า มากปรึกษา ปัญหาชีวิตกับพระสงฆ์เจ้าหรือมีความรู้ในทางธรรมะ ก็เอกสาระไปปลอบใจ ปลงอก มองเห็นว่า อะไรมันก็อย่างนั้นแหล่ะ... เป็นเรื่องธรรมชาติ มีเกิด มีแก่ มีเจ็บ มีตายมีพลัดพรากจากของรักของชอบใจ อะไรในโลกนี้มันไม่ใช่ของเรา อย่างแท้จริง มันเป็นเรื่องของธรรมชาติที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็สายไปตาม เรื่องของมัน

เราได้พิจารณาปอยตามหลักธรรมะ ความยืดหยุ่นความถือในเรื่องต่างๆมัน ก็เบาบางไปจากจิตใจ เราอยู่ในโลกด้วยความรู้เท่ารู้ทัน มองเห็นอะไรซักเจน แจ่มแจ้ง ว่าสิ่งนั้นคืออะไร เกิดจากอะไร เป็นประโยชน์ เป็นทุกข์ เป็นโทษ อย่างไร เราควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นในรูปใด นี้ปัญหาธรรมะช่วยให้เกิด ปัญญาเกิดความเข้าใจเนื้อแท้ของชีวิตผิดถูกตามความเป็นจริง ความทุกข์มันก็ มีน้อย ยิ่งคุณทื่อยู่ในวัยหนุ่มวัยฉกรรจ์แล้วควรจะได้ฟัง

ญาติโยมมารวมกัน ลูกๆที่เป็นหนุ่มนั่นชวนเขามาบ้าง เขาจะได้รับฟัง อะไรไว้บ้าง จะได้นำไปใช้เป็นหลักในชีวิตต่อไป เราย่าไปนึกว่าเวลาบวชจะรู้เอง ก่อนบวชจะลำบาก ต้องประคับประคองให้ดี แต่ถ้าเราได้นำมาตั้งแต่หนุ่มแต่น้อย เข้าได้เรียนได้รู้ที่ละเอียด仔細 จะได้เอาไปเป็นหลักรักษาชีวิตจิตใจ ชีวิตก็จะ ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบได้สมความปราถนา... máraka bīkā sambayi ขันนี้ เป็นเรื่องที่นำมาพูดกันในวันนี้

พุฒมาก็พอสมควรแก่เวลาแล้ว

... ขออุติการแสดงธรรมป่าฐานกถาในวันนี้ไว้แค่เพียงนี้ . . .

พี่หนานร่วมความดี

ชื่อว่าบันทิต ย่อ้มไม่แสดงอาการขึ้นลง

คนในโลกนี้มีหลายประเภท

คนรักก็มี...คนชังก็มี...คนชมก็มี...คนชอบก็มี

มันต่างๆกัน เราจะไปห้ามเขาไม่ได้ มันเรื่องของจิตใจคน

เราอย่าหวั่นไหวในคำเหล่านั้นจะดีกว่า

ถ้าท่านค้องการชนชั้นirc...จะยอมแพ้คนนั้น

โดยคงตัวของท่านให้ค้ำลง แล้วยกเขาให้สูงขึ้น

ยอมเป็นลูกน้องเขา ก่อน แล้วจึงใช้คำยอให้ตายใจ

ผลที่สุด...ผู้แพ้นั้นแหลกคือผู้ชนะ

เป็นความชั้นที่นุ่มนวลเสียด้วย ไม่ค้องลำบากอะไรเลย

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญาณทวิกุล)

พระพุทธองค์ ...

ทรงมีน้ำพระทัยเปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณา

ทรงโปรดนาทีจะช่วยชีหางบรรเทาทุกข์และชี้สุขทางชีวิตแก่ผู้อื่น

หนักแน่นคุจແຜ່ນຫີນແລະເຢືອກເຍັນອູ່ເສມອ

ແມີໃນບາງຄັ້ງ ຈະມີຄົນມາຕ່ອງວ່າພຣະອອງຄົ້ນດ້ວຍຄ້ອຍຄຳອັນຫຍາບຄາຍ ແຕ່
ພຣະອອງຄົ້ນມີພຣະທັນໜັກແນ່ນຄຸຈແຜ່ນຫີນແລະເຢືອກເຍັນອູ່ເສມອ ໄດ້ทรงແກ້
ຄວາມຮ້າຍຈາກຄ້ອຍຄຳຂອງຜູ້ນຳກຳລ່າງຕູ້ ໃຫ້ກລາຍເປັນຄວາມຄືໄປທັນທີ ຈິນຜູ້ທີ່
ມຸ່ງຮ້າຍຕ່ອງພຣະອອງຄົ້ນເກີດຄວາມເລື່ອມໃສ ຍອນຕານເປັນສາວກ ແລະ ຄຳເນີນຫົວີຕປະຈຳວັນ
ຕາມຫລັກຂອງພຣະພຸຖທະຮຣມຕ່ອງໄປ

ชนะได้ค้ายความคิ

วิธีการเข่นนี้ ควรจะศึกษาไว้เป็นตัวอย่างสำหรับท่องสักกับเหตุการณ์ต่างๆ
ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา

ความชนะจะมีแก่เราได้ค้ายการทำศึกษาบนแทนแก่คนชั่ว
เหมือนไม้จันทน์ . . .

ยิ่งทุบแรงเท่าไครยิ่งส่งกลิ่นหอมอ่อนมาเท่านั้น

จงคุ้นเรื่องต่อไปนี้เป็นตัวอย่าง...

ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ภายใต้ร่มไม้ลະเค ณ เมืองเนรัญชรา
พร้อมควยภิกษุสงฆ์ประมาณ ๕๐๐ รูป

มีพระหนณชาเมืองเนรัญชราคนหนึ่ง เข้าไปหาพระองค์และกราบทูลถาม
พระองค์ว่า “ข้าพเจ้าได้ยินว่า พระสมณโคคามไม่ให้ไม่รับลูก ไม่เชือเชิญพระหนณ
ผู้เฝ่าผู้แก่ ผู้หลักผู้ใหญ่ให้นั่งบนอาสนะ ข้อนี้จักเป็นความจริงหรือ? และถ้า
เป็นจริงก็เป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง”

เมื่อพระหนณทูลถามพระองค์อย่างนี้ พระองค์ได้ตรัสตอบ และสันหนา
กันด้วยคำอันน่าฟังดังนี้

พระพุทธองค์ เรายังเห็นผู้ใดผู้หนึ่งในโลก
...ที่เราควรเคารพกราบไหว้

พระหนณ ท่านพระโคคามเป็นคนไม่มีรศชาติ

พระพุทธองค์ ท่านว่าเข่นนั้นถูกแล้ว

เพราะรศคืออารมณ์ที่จับใจของโลก

ได้แก่ รูป เลียง กลิ่น รส ลักษณะ เราจะได้ขาดแล้ว

พระมหา^น พระโโคค�เป็นคนไม่มีสมบัติ

พระพุทธองค์ ถูกของท่าน เพราะ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส
ที่จัดเป็นสมบัติเครื่องบรรโภคของโลก เรายังไก่ขาดแล้ว

พระมหา^น ท่านพระโโคคມผู้สอนการไม่กระทำ

พระพุทธองค์ ถูกของท่านแล้ว
 เพราะเราสอนไม่ให้กระทำการชั่วด้วยกาย วาจา ใจ
 ไม่ให้ทำอุคุลทุกอย่าง

พระมหา^น พระโโคคມเป็นผู้สั่งสอนการเพิกถอน

พระพุทธองค์ ถูกแล้ว เพราะเราสอนการเพิกถอนราคะ โมหะ โหสະ
 และบาปอุคุลทุกอย่าง

พระมหา^น พระโโคคມเป็นผู้มักเกลียดมักชัง

พระพุทธองค์ ที่ท่านกล่าวมาตนเป็นการถูกอีก
 เพราะเราเกลียดชังการประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ
 และบาปอุคุลทุกอย่าง

พระมหา^น ท่านพระโโคคມเป็นผู้นำให้ฉินหาย

พระพุทธองค์ ถูกอย่างที่ท่านว่าอีก
 เพราะเราสอนการนำรากะ โหสະโมหะ
 รวมทั้งนาปอุคุลทุกอย่าง
 ฉินหายไปเสียจากใจของหมู่สัตว์

พราหมณ์ ท่านพระโคคุมเป็นผู้เผลณา
 พระพุทธองค์ ที่ท่านกล่าวเข่นนั้นเป็นการชอบยิ่ง
 เพราะถึงอันเป็นที่ตั้งแห่งความเกื้อครร้อน
 คือความประพฤติชั่วค้ายกาย วาจา ใจ เรายังไห้แล้ว
 เราเผลณาไปให้มันสิ้นไปค้ายปัญญา

พราหมณ์ พระโคคุมเป็นผู้ไม่ผูกไม่เกิด^๑
 พระพุทธองค์ ท่านว่าเราอย่างนั้นเป็นการชอบอย่างยิ่ง ลูกจุดหมายแล้ว
 เพราะการเกิดใหม่ในภาพต่อๆ ไปอันผู้ใดคละได้ขาดแล้ว
 ผู้นั้นควรถูกเรียกว่าผู้ไม่ผูกไม่เกิด^๒
 การเกิดต่อไปนั้นเรายังมันได้ขาดสิ้นแล้ว
 ท่านจะทำในใจไว้ให้คี เราจักกล่าวให้ฟัง...
 เมื่อน้อยอย่างไรก็ ๑๐ พอง หรือ ๑๙ พอง
 อันแม้ไก่ก่อบดีแล้ว พากดีแล้ว
 ลูกไก่ตัวใดจะจะเปราะฟองไข่ออกได้ก่อน
 ลูกไก่ตัวนั้นควรจะเรียกว่าอะไร-ว่าพี่หรือน้อง?
 พราหมณ์ ควรเรียกว่าพี่
 เพราะมันออกมาก่อนก็เป็นพี่ของลูกไก่เหล่านั้น
 พระพุทธองค์ เรายังคงเดียวกัน
 เมื่อหมู่สัตว์อันกระเปาะไปคืออวิชชาหุ่มไว้แล้ว
 เราจะกระเปาะไปคืออวิชชา
 ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแต่ผู้เดียว
 เราจึงเป็นพี่ของโลกผู้มีใจสะอาดเป็นพราหมณ์ที่แท้

พระมหาณีได้ฟังแล้วก็เกิดความเลื่อมใส ทูลยกย่องพระธรรมเทศนาว่า ทรงแสดงธรรมไว้เราเหมือนหงายของที่คว้า เปิดข่องที่ปิด บอกทางให้แก่คนหลงตามประทีปไว้ในที่มีคีให้มีความเห็นอะไรๆไว้ดังนี้ แล้วกล่าวแสดงตนเป็นอุบาสกถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะคลอคชีวิต

ตามเรื่องที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นพระมหาณีมหาพระพุทธองค์ จุกมุ่งหมายก็เพื่อจะนาถความจริงที่เข้าเล่าลือกันว่า พระพุทธองค์ไม่เอื้อเพื่อ ต่อพระมหาณีที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่โดยชาติโดยอายุ และขอความเห็นว่า การกระทำ เช่นนั้นเป็นการไม่สมควร เป็นการขาดความต่อพระมหาณีไป แต่พระมหาณีในที่นี้ หมายถึงพระมหาณีที่แก่เพราะอาชญาแห่งนั้น

ส่วนพระพุทธองค์ทรงสอนให้ชาวพุทธอ่อนน้อมต่ออุบัติบุคคล ไม่เฉพาะ เพียงเกิคนาน แต่ต้องมีคุณธรรมประจำใจด้วย เพราะการเป็นพระมหาณนั้นมีเช่น เป็นพระการเกิคหรือเพราะการสัมถยาธิ หากแต่เป็นโดยการละความชั่ว ทางกายวิจารณ์ให้หมดไป ผู้มีใจสะอาดเป็นพระมหาณแท้ เขาจะเกิดจากตรรกะโดยก็ ไม่สำคัญ พระองค์จึงตอบว่า “ยังไม่เห็นใครผู้ใดในโลกที่เราควรกราบไหว้” การตอบเช่นนี้เป็นการตอบตามความจริง เพราะในโลกนี้จะมีครมีคุณเสมอค้าย พระพุทธองค์ไม่มีแล้ว พระองค์เป็นเอกบุคคลผู้เดียวที่ได้บรรลุความจริงอัน สูงสุดแล้ว เป็นผู้ปลูกใจชาวโลกให้ศรีจากหลับ นำทางเข้าในทางที่ถูกที่ชอบด้วยเหตุนี้ครรจจะคิดว่าพระองค์ไม่มีแล้ว

แสงแห่งสัจธรรม

แต่คำตอบนี้ ทำให้พระมหาณผู้มีกิเลส และยึดถืออยู่ในความโกรธ ได้ว่า พระพุทธองค์ว่า “ท่านพระโคคุมเป็นผู้ไม่มีรสชาติ” ความหมายของพระมหาณ

หมายถึงสามัคคีรส เพาะกายกราบไหว้ผู้เมื่อผู้แก่นเป็นเหตุให้เกิดสามัคคีกันในหนู แต่พระพุทธองค์กลับความชุ่นข้องคำทำท้ายของพระมหาณัณให้เป็นความคือโดยการรับรองอย่างเป็นๆ ว่า ถูกแล้ว ท่านถูก เพราะรูป เลี้ยง กลิน รส สัมผัส เป็นการรสองชาวโลก พระองค์ไม่เสวยกามจึงไม่มีรส

พระมหาณัณให้ฟังแล้วไม่หยุดยั่งว่าอีกว่า “พระโคคุมเป็นผู้ไม่มีสมบัติ” ก็ถูกใจกลับไปว่าถูกอีก เพราะชาวโลกถือการคุณห้ามเป็นสมบัติ พระองค์ก็ไม่มีสมบัติเช่นนั้น

ทุกครั้งที่พระมหาณัณต่อว่าพระองค์ บางคำก็รุนแรง เช่นว่า พระโคคุมเป็นผู้ไม่ผูกไม่เกิด อันมีความหมายว่ามาปหนาต้องตกนรกหากไม่ ไม่ผูกไม่เกิดกันอีก ถ้าเป็นคนธรรมชาติสามัญก็คงเป็นพื้นเป็นไฟເเอกสารแล้ว แต่พระองค์ตอบอย่างนุ่มนวล ว่า ถูกของท่าน เราไม่ผูกไม่เกิด เพราะเหตุที่จะทำให้เกิดหมคเลี้ยงแล้ว การเกิดครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้าย และได้ทรงอุปมาค่วยฟองไข่ที่แม่ไก่กັກເພື່ອให้เป็นตัวลูกໄກตัวโดยทำลายกระเบาะไปออกมาก่อนตัวนันก็เป็นตัวพี่ คนห้องหมคที่เวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร เพราะกระเบาะคือวิชาห่อหุ้มใจไว้ owitzชาเป็นเหตุให้เกิดอีก และทราบไปที่ยังไม่ได้ทำลายowitzชา การเกิดก็ไม่ถูกทำลาย ยังมีได้พบแสงแห่งสัจธรรมพอได้ทำลายตัวowitzชาเสียได้ค่วยอริยมรรคแล้ว ก็ปรากฏออกมายังแสงสว่าง ความมีค่ายไปเป็นการเกิดครั้งสุดท้าย ไม่มีภารวนเวียนต่อไปอีก

ก็ในโลงนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทำลายowitzชาได้ก่อนผู้อื่น พระองค์จึงเป็นผู้แก่กว่าใครๆ เป็นพี่ใหญ่ของชาวโลกทั้งมวล การกราบไหว้ผู้ใด ลิงไก่จึงมีได้มี จึงได้ตอกบกับพระมหาณัณเช่นนั้น

“เราจึงควรอิ่มเอมใจ ที่เราได้มาเป็นสาวกของบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ควรแก่การลักการบูชา ชีวิตของพระองค์เป็นตัวอย่างในทางคือโดยแท้ จะหาความศรัทธาของแม้แต่น้อยก็ไม่ได้”

นี่! เป็นความซึ้งใจประการหนึ่ง

สิ่งที่ควรนำมาปฏิบัติ

สาระของเรื่องที่ควรนำมาปฏิบัติก็คือ...

อย่าไปยึดถือเอาคำพูดที่ร้ายไม่คีของผู้อื่นมาไว้ในใจ
ควรพยายามกลับเหตุร้ายให้เป็นคีเสีย

เพราะคำพูดของทุกคนเป็นประโยชน์ในทางดีๆ ให้กับนั้น
 ควรถือเอาเป็นคำแนะนำคำเตือน...

ความโกรธจะไม่เกิดแก่เราได้
 ถ้าไม่คิดอย่างนี้ความโกรธจะเกิดขึ้น

คนโกรหแล้วย่อมไม่เห็นอรรถเห็นธรรม

ความแจ่มแจ้งย่อมไม่ปรากฏ

คนฉลาดจึงควรระวังอย่าให้โกรหมาครอบงำ
 การที่จะครอบงำความโกรหได้

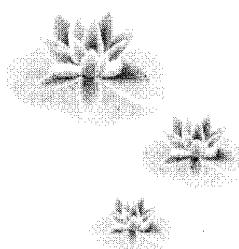
ก็โดย...

หัดทำใจให้มี “สติ”

หัดทำใจให้มี “สัมปชัญญะ”

ธรรมทั้งสองประการนี้...

เป็นคุณหารายมาที่ค่อยตรวจสอบอารมณ์ทั้งมวล.

ป้องกันไม่ให้ถูกรังแก

พระพุทธศาสนา

มีจุดหมายอยู่ที่ตรงนี้ให้เราจำไว้ให้คิ

... จุดหมายอยู่ตรงที่ว่า ...

ให้ศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องอะไรต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามสภาพที่เป็นจริง

แล้วมานั่นนั่นจะผ่านพ้นไปแล้ว เรายังสามารถได้

เพื่อแยกแยะ วิเคราะห์ วิจัย เรื่องนั้นต่อไป

เพื่อให้เกิดปัญญา เกิดประสบการณ์ที่ถูกต้อง

... ๒๑ ...

เมื่อเราจะไปพบภารณ์ประเทวนั้นเข้าอีก

เราจะได้เตรียมตัวล่วงหน้าไว้ว่า

เมื่อพบลิ่งนั้น ระวังมันจะเกิดอย่างนั้น

รู้ลูกไม่หรือว่าท่าทางพลิกแพลงว่าเข้าทำอะไรกับเรา... เราถู

เมื่อเราถูแล้วเราจะสามารถจะป้องกันตัวได้ ไม่ให้ลิ่งนั้นรังแกเราอีกต่อไป

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญาบันทกิจชุ)

นี่แหลกพุทธศาสนา

คำสอนในทางพระพุทธศาสนา
เขามีหลักทัศนธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า
คือมีข้อตัดสินอยู่อันหนึ่งว่า
ธรรมเหล้าใด การปฏิบัติอันใด ที่เป็นไปเพื่อความสุรุยสุร้าย
อันนี้ไม่ใช่พุทธศาสนา
ธรรมหรือการปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการประหด
นั้นแหลกคือพระพุทธศาสนา
... อันนี้สำคัญ ...
ขอให้ญาติโยมทั้งหลายจำไว้ให้คิดว่า
เรื่องของพระพุทธศาสนา
ต้องเป็นไปเพื่อการประหด ไม่สุรุยสุร้าย
แล้วก็ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์จากการกระทำนั้นด้วย
ไม่ใช่ทำสักแต่ว่า ทำไป...ทำไป...ทำไป อย่างนั้นมันไม่ใช่พุทธศาสนา

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่ณัฐภูมิภิกขุ)

องค์สามของ การปฏิบัติ

การปฏิบัติต้องประกอบด้วยองค์สาม

ก. ปฏิบัติคือด้วยตนเอง ข. ชวนคนอื่นให้ปฏิบัติด้วย

ค. ส่งเสริมช่วยเหลือผู้ที่ปฏิบัติคือด้วย

งานสามหลักนี้ต้องกลมเกลียวกันไปเสมอ

การทำดีคนเดียว เมื่อคนตายก็หมดดี ต้องเพาะทายาทความดีไว้ด้วย
ทายาทคือผู้ที่ทำความดีร่วมกันตน

...พระพุทธองค์ตรัสไว้แล้ว...

ถ้าไม่มีการสอนคนอื่นให้ตรัสรู้ตาม

ไครจักเป็นพยานกับการตรัสรู้ของพระองค์

และไครจักช่วยกันสืบท่อผลอันนั้นไว้

พระองค์จึงเสศ์จไปสอนคนอื่น

ชักจูง แนะนำ เร้าใจ ให้เกิดความกล้า ยินดีในการกระทำ

จึงมีคนทำตามพระองค์มากน่าย จนผู้ที่ทำตามเหล่านั้นได้ชื่อว่า “สาวก”

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

แก่นแท้ที่ทำชีวิตให้เต็ม

คนเราชอบเสียงหาที่พึงพำนักอยู่แล้ว

...จะเห็นได้ว่า...

ความคลาดลวงของเข้า นำเข้าไปเสียงหาตันไม่
ถูกเข้า ก้อนคิน และแม่น้ำลำธาร เพื่อเอาเป็นที่พึ่งของตน
ลิงนั้นแม้จะไม่เป็นที่พึงใจจริง
พวกที่เข้าไปพึ่งก็ยังมีความอุ่นใจว่าตนมีที่พึ่งแล้ว
ที่พึ่งอันคือแท้ของคนคือศาสนาที่มีความจริงอันสมบูรณ์
มีเหตุผลที่ทุกคนอาจต้องตามให้เป็นจริง
และสามารถนำมาปฏิบัติได้
ศาสนาจึงเป็นเช่นอาการณ์ประคับใจคน
เป็นเกราะป้องกันอันตราย เป็นเพื่อนในยามทุกข์
เป็นยาในยามป่วยไข้ และเป็นแก่นแท้ที่ทำชีวิตให้มีค่าเต็ม ๑๐๐%
ธรรมะจึงเป็นลิงที่ทุกคนควรเคารพและน้อมนำมาปฏิบัติ

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่ปัญญา นันทกิจกุ)

ไม่ใช่น้ำที่

อันคนเราเมื่อเกิดมาแล้ว

เราไม่มีน้ำที่อะไรที่จะไปเบี่ยงเบี้ยนให้เดือดร้อน

ไม่มีน้ำที่จะไปแบ่งชิงสมบัติของคราญาเราไม่เป็นของตัว

ไม่มีน้ำที่อะไรที่จะไปประพฤติผิดล่วงเกินของรักของชอบใจของครา

เราไม่มีน้ำที่อะไรที่จะพูดจาโกรกหลอกหลวงคนนั้นคนนี้

ให้เลียประโยชน์ด้วยประการต่างๆ

ร่างกายของมนุษย์เรานี้...ต้องการอยู่อย่างปกติ

แต่ถ้าหากว่าเราคื่น ลูบ กิน ของอะไร

ที่ทำให้ร่างกายของเราเปลี่ยนสภาพไป

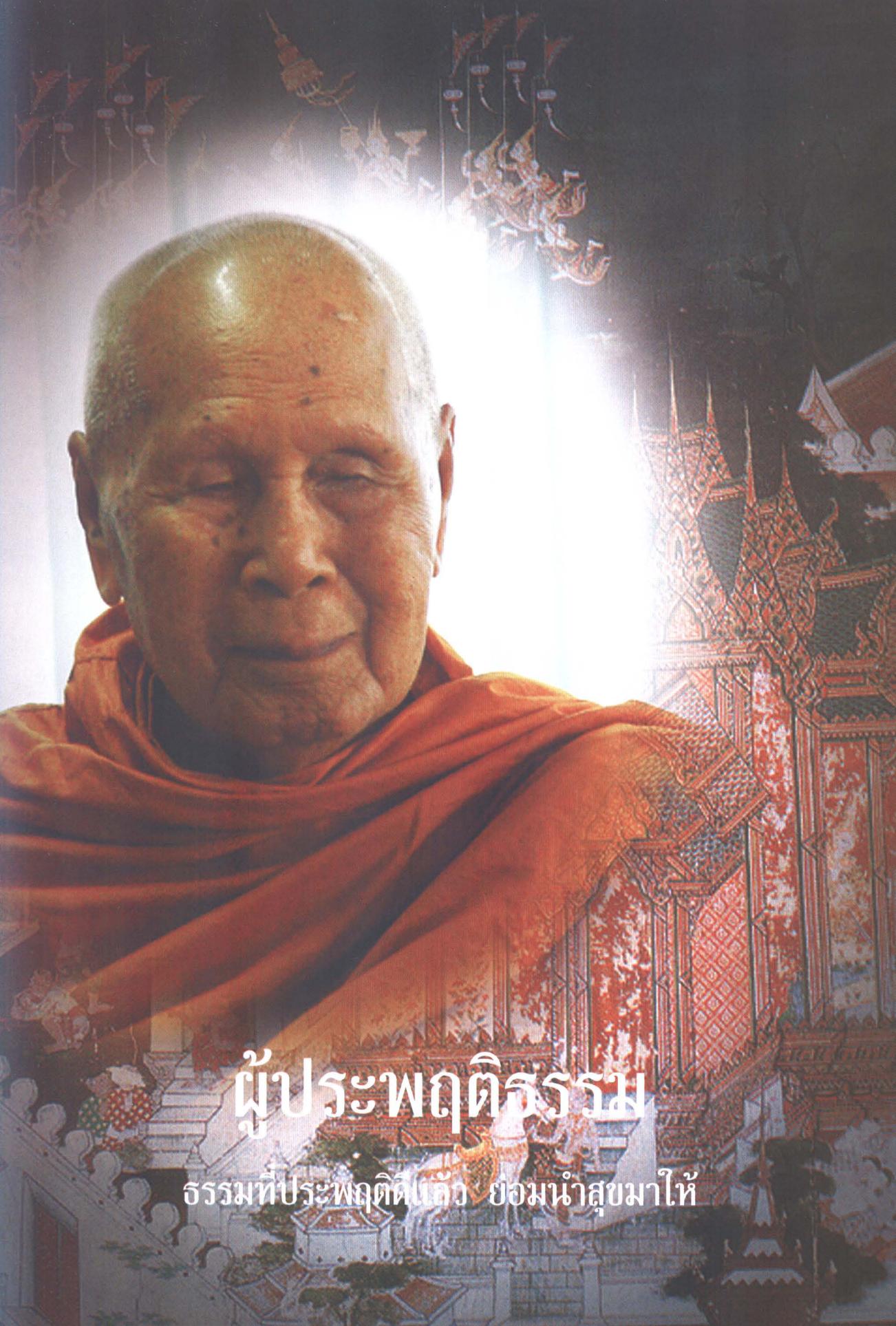
หรือที่ทำให้ผิดปกติภาวะของนั้นแล้ว

การกระทำเช่นนั้นก็ย่อมเป็นการไม่สมควรด้วยประการทั้งปวง

เป็นการผิดศีลผิดธรรมทั้งนั้น

ถ้าขาดศีลธรรมแล้ว สังคมก็จะวุ่นวาย มีปัญหาเกิดขึ้นด้วยประการต่างๆ

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

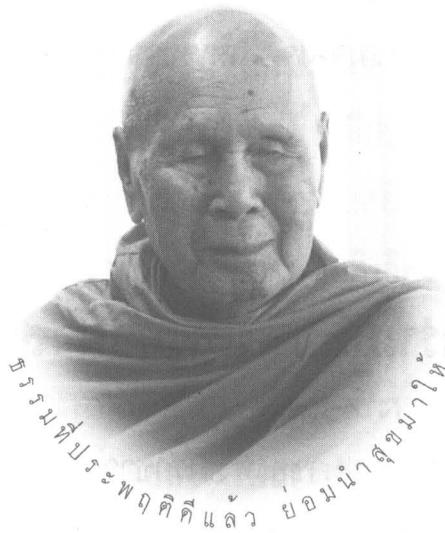

ผู้ประพุติธรรม

ธรรมที่ประพุติเด็ก ยอมนำสุขมาให้

อะไรที่ผ่านพ้นไปแล้ว ก็ให้ถือว่าผ่านพ้นไปแล้ว
วันเวลาผ่านพ้นไปแล้ว...จะเข้าคืนมาก็ไม่ได้
ไฟที่ดับไปแล้ว เราจะเข้าคืนมาก็ไม่ได้
กระแสน้ำที่เหลือไปแล้ว เราจะเรียกให้มันเหลอกลับมาก็ไม่ได้
ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้น
จุดสำคัญมันอยู่ที่ความยึดถือนี่แหละ
ยึดถือว่าเป็นตัวเรา เป็นของเรา บ้านเรือนของเรา
สูญของเรา สามีของเรา เงินทองของเรา รถของเรา
ความยึดถือว่าเป็นตัวเรา ของเรา นี่แหละ...มันเป็นตัวทุกข์
อะไรที่เราเข้าไปยึดถือว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นของเราแล้วมันทุกข์อยู่ตรงนั้น

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงปู่ปัญญาบันทึกฯ)

ญาติโยมพุทธบริษัทหงษาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในการส่งบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยคี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสัมควรแก่เวลา

พระรัตนตรัยเป็นที่พึงทางใจ

เราหงษายที่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา มีความเลื่อมใสแน่นคงในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสัมมาซัมพุทธเจ้า ซึ่งเรียกว่า รัตน๓ ประการพระพุทธ พระธรรม พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นที่พึงทางใจ เป็นที่พึงอันทำเราให้พ้นจาก

ความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวัน เวลาใดเรามีความทุกข์เดือดร้อนในชีวิต เราผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก็ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสัมมาเพื่อเป็นเครื่องประเล้าประโลมชิใจ ให้หายจากความทุกข์และความเดือดร้อนไปชั่วขณะหนึ่งๆ

การนับถือพระพุทธศาสนา

การนับถือพระพุทธศาสนาของพากเราชาวไทยทั่วๆไปนั้น เป็นการนับถือที่ลืบต่อ กันมาจากบรรพบุรุษ ปู่ตาย่ายายของเรายังหลายไปได้ศึกษาปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนามาตั้งแต่โบราณ เราเกิดมา...เรากราบบถือพระพุทธศาสนาต่อมา การนับถือพระพุทธศาสนาเปี่ยมอย่างคนเก่าๆที่นับถือกันมานี้ ควรจะเรียกว่า เป็นการนับถือตามประเพณี

การถือตามประเพณีนั้น ถ้าไม่รู้ ไม่มีการศึกษาให้รู้ให้เข้าใจแจ่มแจ้ง แล้ว การนับถือก็เพียงสักแต่ว่าบันถือ แค่ไม่เข้าใจซักในหลักคำสอน ซึ่งควรจะน้อมนำมาปฏิบัติ การนับถือในรูปเช่นนั้นยังไม่ก้าวหน้า ถ้าจะเรียกว่า เป็นการนับถืออย่างเด็กๆก็ว่าได้

ผู้นับถือพระพุทธศาสนาตามแบบอย่างของผู้ใหญ่ คือผู้เจริญคำยปัญญา ต้องศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อธรรมะที่พระผู้มีพระภาคได้ואงเป็นหลักไว้ เพื่อให้รู้ในทางหลักการปฏิบัติก่อน แล้วต่อจากนั้นเราจะกระดับปัญญา ว่าจะให้ทรงความหลักความรู้ที่เราได้ศึกษามา ส่วนผลอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัตินั้นไม่ต้องสนใจ ถ้าเราปฏิบัติถูกตรงตามหลักที่พระองค์ได้ואงไว้ เราจะได้รับผลเป็นความสุขความสงบในทางชีวิตใจเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

ผลอันเกิดจากการปฏิบัติเป็นสิ่งที่รู้ได้เฉพาะตน

ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัตินั้น เป็นเรื่องที่รู้ได้เฉพาะตน ใครทำใคร ก็รู้ ใครไม่ทำผู้นั้นก็ไม่รู้ไม่เข้าใจ อันนี้เป็นเรื่องที่ประจักษ์แก่คนเอง เราทุกคน จะต้องเข้าใจว่าใจของเรา เป็นเครื่องที่ทดสอบหลักธรรมะในพระพุทธศาสนา การทดสอบก็คือลงมือปฏิบัติทางกายวาระ ใจ ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไรนั้นไม่ต้องให้คนอื่นบอก เพราะมันเป็นเรื่องที่รู้ได้เฉพาะตัว ใครทำใครก็ได้

เหมือนกับการรับประทานอาหาร คนได้รับประทานอาหารประเภทใดเข้าไป คนนั้นก็รู้รสอาหารประเภทนั้น แต่ถ้าไม่รับประทานเข้าไป แม้เราได้ยิน ได้ฟัง อาหารประเภทนั้นมีรส เลิศอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นประโยชน์แก่ร่างกายอย่างนั้น อย่างนี้ แต่ว่ายังไม่เคยรับประทานเลย เราถูกยังไม่เข้าใจจัดใดเรื่องรสชาติของอาหารนั้นนั่นเอง ในธรรมะของพุทธศาสนานี้ก็เช่นเดียวกัน ถ้าเราเพียงแต่ได้ยินได้ฟังเรื่องที่คนอื่นพูดสอน แต่ยังไม่ได้ทดสอบความตัวเราเองความการปฏิบัติ เราถูกยังกล่าวอ้างกับใครๆไม่ได้ ว่าคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ให้ประโยชน์แก่ชีวิตของเราอย่างนั้นอย่างนี้ เราจะพูดว่าใครๆได้ก็ต่อเมื่อเราได้ลงมือปฏิบัติความตัวของเราเองแล้ว

หลักปฏิบัติพุทธศาสนา

ในทางหลักพุทธศาสนา ท่านวางหลักการศึกษาการปฏิบัติไว้เป็นสามชั้น คือ ปริยัติ หมายถึงการศึกษาเล่าเรียน ปฏิปัตติ หมายถึงการลงมือกระทำจริงตามสิ่งที่เราได้ศึกษาเล่าเรียนแล้ว ส่วนปฏิเวช เป็นผลอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ผู้ใดปฏิบัติผู้นั้นก็ยอมได้ผลอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัตินั้น

อันนี้เป็นเรื่องที่เราควรจะได้กระทำ เป็นองค์ท่านก็ต้องศึกษาให้เข้าใจ ต่อไป ก็คงมีบุญบดี แล้วเราจะได้รับผลจากสิ่งนั้น อันผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัตินั้นเป็น พยานที่ให้เราชี้ขาดว่าเราเองว่า พระธรรมคำสอนที่พระผู้มีพระภาคให้ไว้นั้น มีประโยชน์แก่ชีวิตแก่การงานของเราอย่างไร อันนี้เป็นเรื่องที่ญาติโยมทั้งหลาย ควรจะได้เข้าใจไว้ก่อนเป็นประการทัน

ลิงสำคัญในการนับถือพระพุทธศาสนา

ที่นี่เรามาคิดกันต่อไปว่าหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนานั้น ท่านเสนออะไรที่เป็นเรื่องสลักสำคัญ ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาบางครั้งมองว่ามีใจกว้าง เหมือนกัน เพราะว่าบ้านกสอนมีมากมาย ไปสำนักหนึ่งท่านก็สอนอย่างหนึ่ง ไปอีก สำนักหนึ่งท่านก็สอนอีกอย่างหนึ่ง การสอนของผู้สอนมีหลายที่หลายแห่ง แล้วที่แต่ละแห่งก็มีความคิดไม่ค่อยจะตรงกัน

เรื่องการสอนที่ไม่ตรงกันนี้แหละ เป็นเหตุให้เกิดการแยกกัน เป็น派กันนั้น เป็น派กันนี้ ถือเข้าถือเรา อันเป็นเหตุให้ทะเลาะเบาะแสกัน การถือเข้าถือเรา แล้วเป็นเหตุให้ทะเลาะกันนั้น ไม่ใช่วิสัยของพุทธบริษัทผู้มีปัญญา ไม่ใช่ผู้นับถือ พระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง

การนับถือพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องนั้น จะไม่มีเรื่องที่ทะเลาะกับใครๆ ในเรื่องอะไรเป็นอันขาด แม้ว่าจะมีการพูดไม่ตรงกัน เราไม่ยึดถือในคำพูด นั้นจนเป็นเหตุให้เกิดทะเลาะเบาะแสกัน ถ้าจะให้เตียงกันในปัญหาใด้ແยังกัน ค้ายปัญญา ไม่ใช่โต้เตียงกันค้ายความยึด ความคิด หรือค้ายความเชื่อใน ปัญหานั้นๆ

คนที่เตียงด้วยความยึดถือนั้น เป็นพวกที่ไม่ยอมรับความคิดความเห็นของบุคคลอื่น ไม่ยอมรับทฤษฎีอื่นนอกจากทฤษฎีของตัว ถ้ามีความยึดถือในรูปอย่างนั้นแรงๆ ก็ลายเป็นทิฏฐิป่าหาน แปลว่า ความยึดมั่นในทิฏฐินั้นจะต้องมีความทุกข์เรื่อยไป เพราะความเห็นของตนไม่ตรงกับผู้อื่น ขณะที่เราไปคบหากิจที่มีความเห็นไม่ตรงกับเรา เราจะมีความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะความยึดติดในทิฏฐินั้นๆ อันเป็นเครื่องแสดงอยู่ในตัวของผู้ยึดถือ

วิธีการของพระพุทธศาสนา

ถ้าสมมติว่าเรามีความคิดอย่างใด แล้วไปฟังคนอื่นพูดไม่ตรงกับเรา แล้วเรามีความเดือดร้อนใจ มีความเป็นทุกข์ มีความโกรธ มีความขัดข้อง ก็แสดงว่าใจของบุคคลนั้นยังยึดมั่นอยู่ในทิฏฐิป่าหาน คือการยึดถือในความคิดความเห็นของตน ด้วยอำนาจกิเลสแต่ถ้าหากว่าความคิดของเรามิ่งตรงกับของคนอื่นก็จริงแต่เวลาคนอื่นมาพูดอะไรให้เราฟังเราจะไม่มีอารมณ์ร้อน ไม่มีความโกรธ ไม่มีความชุ่นเคืองใจ เราจะปัญญารักษาต้นได้ คือรักษาใจให้อยู่ในสภาพที่สงบด้วยการบอกรคนเองว่า...

คนเราอาจจะมีความคิดไม่ตรงกันก็ได้ เพราะนานาจิตตั้ง
จิตคนหนึ่งอาจจะคิดอย่างหนึ่ง

จิตอีกคนหนึ่งอาจจะคิดอีกอย่างหนึ่งแม้ในวัตถุอันเดียวกัน

เราจะไปบังคับใครให้มีความเห็นตรงกับเราเสมอันย่อมเป็นไปไม่ได้แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าเอง พระองค์ก็ไม่ทรงบังคับใครให้มีความคิดเห็นตามแบบพระองค์เสมอไป พระองค์ทำหน้าที่แต่เพียงชี้แนะแนวทางตามทัศนะของพระองค์ให้คนอื่นได้รับรู้ได้เข้าใจ แล้วเขาจะเอาไปคิดของเขาร่วมกับความคิดของพระองค์นั้น

มันผิดหรือถูกอย่างไร เมื่อเห็นชั้กด้วยตนเองแล้วจึงจะน้อมใจเชื่อยอมรับในสิ่งนั้น ต่อไปนั้นคือวิธีการของพระพุทธศาสนา

ให้เราจำอันนี้ไว้ในใจว่า พระพุทธศาสนานั้น ไม่มีการบังคับให้ใครเชื่อ หรือบังคับให้ยอมรับคำสอน เป็นเพียงเสนอแนะนำคำสอนนั้น เพื่อให้เข้ามา ไปคิดพิจารณาด้วยตัวของเขารอง จึงจะเกิดความเข้าใจขึ้นด้วยตนเอง

ในสมัยนี้มีสำนักมากแห่งที่สอนธรรมะ แล้วก็สอนตามทัศนะที่แตกต่างกัน เราอย่าไปขัดใจกับคนเหล่านั้น อย่าไปໂกรธไปเคืองเขา ในเมื่อเข้าพูดอะไรมัน ไม่ค่อยจะตรงตามทิศของเรามาก แต่เรานึกว่าคนเรานี้มีลิทธิ์มีส่วนในการที่จะคิดจะนึก อะไรมาก็ได้ เราคิดอย่างหนึ่ง...เขาก็จะคิดอย่างหนึ่งก็ได้ แล้วแต่เรื่องของเขาก็ อย่าให้เกิดกิเลสเพราความเห็นแตกต่างกัน อย่าให้เกิดกิเลสเพราการปฏิบัติหรือ การกระทำมันไม่ตรงกัน จะเป็นการจุดไฟเผาตัวเองเสียเปล่าๆ ไม่ได้ประโยชน์อะไร

เราไปในที่ไหน เข้าพูดอะไรให้เราฟัง เราก็ฟังไปตามเรื่อง พึ่งด้วยปัญญา เอกนาคิณมาตรฐานต่อไป ถ้าผิดเราก็ไม่รับไว้ แต่ถ้าถูกตรง มีเหตุนิยม ปฏิบัติแล้ว ก็เกิดความสะอาด สว่าง สงบ ในทางใจ เราก็ถือว่าความคิดความเห็นในรูปนั้น เป็นสิ่งที่ใช้ได้ เขายังใช้ประโยชน์ต่อไป ถ้าเรามีหลักประจำใจอย่างนี้ ก็ไม่ต้อง ไปนั่งทะเลกับใจจนหน้า คำชาแคงในปัญหาชนิดที่เรียกว่าไม่เข้าเรื่อง

พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านครรส์ไว้ว่า...

คตาคตไม่ทะเลกับใจฯ

...ไม่วิวากหกับใจฯ

แม้ชาโภกจะมาหาเรื่องทะเลกับคตาคต

คตาคตไม่ทะเลตอบกับคนเหล่านั้น

อันนี้เป็นหลักคือันหนึ่งซึ่งควรจะได้นำมาใช้ในสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นโลกที่มัน เต็มไปด้วยความวุ่นวายเบ็ดเตล็ดตลอดเวลา จึงนำเรื่องนี้มากล่าวให้ญาติโยม หันหลายฝั่งไว้ก่อนเป็นประการทัน

สุคตันตะ หลักคำสอนที่เป็นหลักปฏิบัติ

ในการศึกษาพระพุทธศาสนานั้น เรายังรู้จักแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอนเรื่องอะไร การที่จะเข้าใจถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาได้นั้น เราต้องอ่านได้เรียนได้จากพระสูตรต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา อันข้อความในพระสูตรนั้นขอให้ญาติโยมเข้าใจว่า เป็นการบันทึก การสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า ถ้าในสมัยนี้ก็เรียกว่า สำเนาการแสดงธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้า ที่พระสาวกทั้งหลายได้ทรงจำสืบท่องกันมา สอนต่อๆ กันมา เรียกว่าพระสูตร หรือถ้าเรียกให้ตรงๆ ก็เรียกว่า สูตรคันถะ หมายถึง หลักคำสอน ที่เป็นหลักปฏิบัติ อันจะทำบุคคลให้พ้นไปจากความทุกข์ความเดือดร้อน

ເຫດຜ່ານທີ່ແກ່ງການທຳສັງຄາຍນາ

บรรดาพระสุตรที่เป็นหลักคำสอนนี้ ถ้าเราอ่านคุ้มแล้วก็จะเห็นว่า มีการ
แสดงถึงเรื่องที่พระองค์เห็น หมายความว่า พระองค์เห็นกับใคร เห็นใน
สถานที่ใด ประการเรื่องอะไรเป็นเรื่องที่ขึ้นต้นก่อน อันเป็นเรื่องที่จะบอกให้รู้ว่า
พระองค์เห็นอะไรที่ไหน การที่ไม่คำขึ้นต้นไว้ในรูป เช่นนั้นเขาก็เรียกว่าเป็นคำของ
พระลังค์คิติการารย์ ลังค์คิติการารย์ ก็คือ พระที่ประชุมกันระหว่างการลังคายนา
ครั้งแรก คือภาษาหลังจากพระผู้มีพระภาคปรินิพานแล้วได้สามเณรอน ที่ถ้า
ลังค์บวรณคุหา ข้างๆเขาก็การบรรยาย ในเมืองราชคฤห์

การประภากำรทำสังคีต หรือการทำสังคายนาในครั้งนั้น ก็เนื่องจากว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จปรินิพพาน วิกษุทั้งหลายที่เม่นปุตุชนก์เกร้าโศกเลียบใจ บางคนก็ถึงน้ำตาไหลลงบนหน้า ร้องไห้ร้องห่มพรึ่พิราออกมาคุ้ยวาจา ในขณะที่

พระหงษ์หลายเลี่ยดายในการที่พระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพาน มีพระหงษ์ตามองค์หนึ่ง ชื่อว่า “สุกหงษ์” แทนที่ท่านจะร้องให้กับเขา ท่านบอกว่า จะร้องให้เลี่ยดายไปทำไม่พระผู้มีพระภาคปรินิพพานก็ได้ เวลาพระองค์อยู่นี่ชี้ชี้จิกจิก ว่าอย่างโน้นบ้าง ติอย่างนี้ตลอดเวลา เราไม่มีที่จะบีบมือยีคเท้าไปไหน เพราะพระองค์ค่อยกวักขันอยู่ตลอดเวลา พระมหากัสสปะท่านนั่งอยู่ในที่นั้น ท่านได้ฟังแล้วท่านคิดในใจ ว่าพระองค์ปรินิพพานได้ยังไม่เท่าไร เลี้ยงนามก์เกิกขันในพระศาสนามแล้ว แต่ก็ไม่ได้พูดอะไรมีที่นั้น ท่านเก็บความเรื่องนี้ไว้ในใจ

ครั้นเมื่อได้ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระเสร็จแล้ว พระมหากัสสปะ ก็ประชุมพระเถรผู้ใหญ่ปารากเรื่องนี้ให้ที่ประชุมทราบ บอกว่าเราควรจะได้กระทำการสังคายนา คือร้อยกรองธรรมวินัยให้เป็นหลักเป็นฐาน ได้ทรงจำสืบฯกันไป จะได้เป็นระเบียบแบบเดียวกัน ไม่ลักษณะต่อไปข้างหน้า พระมหาเถระหงษ์หลายก็เห็นด้วยกับพระมหากัสสปะ เรายังได้พิจารณาด้วยกันว่าจะทำสังคายนา พระเจ้าอาชาตศัตรูได้เป็นศาสนูปถัมภก์ทำการสังคายนาในสถานที่คังกล่าวแล้ว ในการทำสังคายนานั้นมีพระอานන्दซึ่งเป็นพระเถระผู้ใหญ่อยู่ใกล้ชิดพระพุทธเจ้าร่วมด้วย

อันพระอานนท์ก็อธิบายว่าเป็นคลังของพระลักษณะ เป็นผู้ที่ได้ทรงจำคำสอนไว้มาก เพราะว่าอยู่ใกล้ชิดพระพุทธองค์ เวลาที่พระผู้มีพระภาคไปเทศน์ที่ไหน พระอานนท์ก็ต้องรับรู้ด้วย อันนี้เป็นความฉลาดของพระอานนท์ข้อหนึ่ง คือเวลาที่เขามาเลือกให้ท่านเป็นผู้อุปถัมภก์พระพุทธเจ้า พระอานนท์ได้ขอพรหลายข้อ ในบรรดาพรที่ขอ นั้น มีพรอยู่สองข้อที่สำคัญคือขอไว้ว่าถ้าพระองค์ไปแสดงธรรมในที่ใดขอให้เข้าพระองค์ไปค่วย ถ้าหากว่าเข้าพระองค์ไม่ได้ไป...ก็ขอให้พระองค์กลับมาบอกว่าเมื่อไปเทศน์ที่นั้น เทคน์เรื่องอะไร อันนี้นับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในเรื่องนี้ เพราะว่าเมื่อพระพุทธเจ้าไปเทศน์ที่ไหนพระอานนท์ไปค่วย ก็เท่ากับว่าไปบันทึกเทศน์กันทั้นนั้นเอง แต่ถ้าพระอานนท์ไม่ได้ไปค่วยในที่นั้น พระผู้มีพระภาคก็ต้องมา

บอกว่าไปในสถานที่นั้น ตำบลนั้น บ้านนั้นได้เทคโนโลยีอยู่แล้ว กับบุคคลชื่อันนั้น กับบุคคลหนึ่งนั้น พระอานนท์ก็ได้รู้ แล้วก็จะทำไว้

อาศัยเหตุจังกล่าวในเวลากราทำกรลัศคายนาครรัตน์ที่หนึ่ง พระธรรมหั้นหลาย จึงให้พระอานนท์เป็นผู้อธิบายข้อความเหล่านี้ เรียกว่าเรื่องในพระสูตรหั้นหมอนี้ พระอานนท์เป็นผู้พูด

พระวินัย ระเบียบปฏิบัติของพระสงฆ์

ส่วนพระวินัย อันเป็นระเบียบปฏิบัติของพระสงฆ์นั้น เป็นหน้าที่ของพระอุบาลี พระอุบาลีนี้ก่อนbaugh เป็นซ่างตัดผมของพากศากยะ เมื่อพากศากยะ หนุ่มหลายคนออกบวช พระอุบาลีซึ่งเคยตัดผมเจ้าชายเหล่านั้นมา ก็นำกินใจว่า นายของเรามาบวชแล้วเราจะอยู่ทำไม่ เราควรจะไปบวชกับนายคัวย เดยขอร้อง ว่าขอให้ได้บวชคัวยลักษณ์เดอะ ท่านเหล่านั้นก็ไม่ขัดข้อง เลยไปบวชคัวยกัน

ในเวลาจะบวชนี้พากเจ้าชายศากยะหั้นหลายนั้น ได้ขอร้องต่อพระผู้มีพระภาคว่าให้บวชให้อุบาลีคนนี้ใช้ก่อน เพราะว่าอุบาลีเป็นคนใช้ ถ้าบวชที่หลังก็จะต้องทำหน้าที่เป็นพระรับใช้ต่อไป ไม่มีความก้าวหน้า เพราะฉะนั้นพากเจ้าชายศากยะที่จะบวชนี้ได้ถอนหิภูมิมนะ ยอมให้คนที่เคยรับใช้ชื่นหน้า คือให้บวชก่อน เพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่าใครบวชก่อนเคนหน้า ใครบวชที่หลังก็ต้องอยู่ข้างหลัง การนับอายุในทางพระนั้นนับตามอายุโดยสิ่งของการบวช เรียกว่านับพระชา กัน เพราะฉะนั้นบรรดาเจ้าชายศากยะต้องการให้นายอุบาลีได้มีเกียรติหน่อย ก็เลยให้บวชก่อน

ท่านพระอุบาลีครั้นบวชแล้ว ได้ปฏิบัติเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ได้บรรด เป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านได้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในทางด้านพระวินัย ได้เคย

ตัคสินปัญหาหลายเรื่องที่เกิดขึ้น เช่นปัญหาระบบการค้าระหว่างประเทศกับสหภาพ รายการพระภูมิภาคส่วนมีครรภ์ คือท่านบัวชลัมมีครรภ์ เขาก็กล่าวหาว่า มีเรื่องวุ่นวาย เป็นภัยชุญแล้วมีท้องมีครรภ์นี่...มันเป็นเรื่องที่วุ่นวาย ที่นี่ก็ให้พระอุบาลีวนิจัย ท่านก็วนิจัยลืบว่าบัวชมารดีแต่เมื่อไหร่ แล้วก็ครรภ์เวลาไหนนั้นเท่าไหร่ ท่านลืบดู คำนวณแล้วก็ทูลรายงานให้พระผู้มีพระภาคทราบว่า นางภิกษุณีมารดาพระภูมิ กัสสปะนีมีครรภ์ก่อนบัว ธรรมวินัยไม่ได้เลียหาย แล้วก็ให้คำงเพศเป็นนางภิกษุณี ต่อไป ภายหลังท่องมาแก่ได้เกิดลูกชายคือพระภูมารักษ์สันนิวงศ์ อันนี้เป็นเรื่อง แสดงว่าพระอุบาลีนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องวินัย เพราะจะนั่นการทำสังคายนาครรัช ที่หนึ่ง พระสงฆ์ทั้งหลายก็อุปโภกนี้ให้พระอุบาลีเป็นผู้วัดชนวนในเรื่องพระวินัย

พระมหากัสสปะเป็นประธานเป็นผู้ถาน ว่าเรื่องนั้นพระผู้มีพระภาคตรัส
ที่ไหนอย่างไรตามพระอานันท์เกี่ยวกับหลักธรรม ตามพระอุบลลี่เกี่ยวกับวินัย
เมื่อท่านตอบจบแล้ว พระสังฆหงษ์หัวร้อยที่มาประชุมกันนั้นก็รับ หมายความว่า
สาวกท่องจำไว้ให้ได้ จำแต่ข้อใหญ่ใจความ ไม่ใช่จำทุกคำว้อกษราะไหร่ออก จำให้
มันเป็นแบบเดียวกัน พระหัวร้อยองค์นี้เข้าใจเป็นแบบเดียวกัน แล้วก็ไปสอนศิษย์
เหมือนกัน ยังนี้คือการกระทำการรักษากรองพระธรรมวินัย

เราจะสังเกตเห็นว่า ในการร้อยกรองพระธรรมวินัยครั้งแรกมีกล่าวแต่เรื่องธรรมวินัย ส่องอย่างเท่านั้น คือ ธรรมอย่างหนึ่ง วินัยอย่างหนึ่ง ยังไม่มีการกล่าวถึงพระอภิธรรมซึ่งในสมัยนี้เรามีพระปฎิกสารามเรียกว่า สุคตันตะ วินัย อภิธรรมปฎิกะ เป็นสามคัญกัน แต่การสังคายนาครั้งที่หนึ่งนี้มีแต่เพียงสองคือธรรมอย่างหนึ่ง วินัยอย่างหนึ่ง

ในสมัยไกลัจจะปรินิพทาน พระอานนท์ไปทูลถามว่า เมื่อพระองค์ยังทรง
พระชนม์อยู่พากอุบากอุบາลิกาให้มาเฝ้าพระองค์ ได้นำฟังคำสอน ได้ถือເກ
พระองค์เป็นผู้นำในชีวิต ได้ถือເກพระองค์เป็นครูเป็นอาจารย์ เมื่อพระองค์เส็งฯ
ปรินิพทานไปแล้ว จะถือครรเรเป็นครูเป็นอาจารย์แทนพระองค์ต่อไป?

គំពាលនខែងរបាយពុទ្ធមេជា

พระองค์ตรัสตอบว่า “ໄຟ ໂາ ອານນຸທ ມຍາ ຮົມໂນ ຈ ວິນໂຍ ຈ ແລື້ໂຕ
ປະນູກໂຕ ໂສ ໂາ ມມຈົບແນ ສຸດາ”

ໃຈຄວາມວ່າ...

“ครับ อ่านที่! . . .

ธรรมวินัยอันใดที่เราได้สอนแล้วบอกแล้วแก่เชือหงหลาย
ธรรมวินัยนั้นแหล่ะ...

จะเป็นครูเป็นอาจารย์ ของเชอทั้งหลายต่อไป”

อันนี้พระผู้มีพระภาคไม่ทรงตั้งบุคคลให้เป็นตัวแทนของพระองค์ แต่ทรงตั้งธรรมวินัยเป็นตัวแทนพระองค์ ทำไม่ไม่ทรงตั้งบุคคล เพราะบุคคลนี้มันเกิดได้ภายในได้ เลื่อมไคลสินได้ และอาจจะแก่งแย่งเป็นหัวหน้ากันก็ได้

คุ้วาวอย่างเป็นไปในกรุงโรม เขาเรียกว่าเป็นตัวแทนของศาสนาชั้นหัวหน้าใหญ่ของคาಥอลิก ก็มีการแก่งแย่งเป็นปีกัน ในสมัยมีการแก่งแย่ง มีการประชุม ในการติดสินบน ถ้าเราอ่านประวัติศาสตร์สมัยกลางของยุโรป จะพบว่าคำแห่งเป็นนี่วุ่นวายที่สุด เพราะให้บุคคลเป็นหัวหน้ามันก็ลำบาก พระผู้มีพระภาคท่านทรงทราบในเรื่องข้างหน้าดี จึงไม่บัญญัติให้คริสต์เป็นตัวแทนของพระองค์ แต่ให้บัญญัติว่าธรรมวินัยที่เราบอกแล้ว สอนแล้ว แก่เชื้อทั้งหลายนั่นแหล่ะ จะเป็นครูอาจารย์แทนเราต่อไป

ราษฎรบราบีห์ก็ถือว่า พระธรรมวินัยของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นสิ่ง
แทนองค์พระผู้มีพระภาค เนื่องจากธรรมวินัย ปฏิบัติธรรมวินัย ก็เหมือน
กับว่าได้ศึกษาเรื่องของพระองค์ ได้ปฏิบัติต่อพระองค์ เช่นเดียวกัน อันนี้เป็น
เรื่องที่พระองค์ตรัสก็พูดถึงธรรมวินัย แม้ในเวลาอื่นพระองค์ก็ตรัสเรื่องนี้
เท่านั้น พูดเรื่องธรรมะกับเรื่องวินัย ไม่พูดเรื่องอื่นอกไปจากนี้

พัฒนาจิตใจเข้าถึงแก่นแท้ของพระศาสนา

ธรรมวินัยนี้เรียกว่าเป็นพระสูตร ถ้าเป็นฝ่ายที่เป็นคำสอน เป็นข้อปฏิบัติ ถ้าพูดถึงระเบียบอันส่งมาทั้งหลายควรจะอยู่กันอย่างไร ควรจะปฏิบัติอย่างไรในหมู่ในคณะ อันนั้นเป็นพระวินัย เป็นระเบียบของหมู่ของคณะนั้นเอง

สำหรับในเรื่องพระสูตร ที่เรียกว่า สุคตันตะ นี้ มีข้อความที่น่าศึกษา น่าสนใจอยู่ไม่น้อย เพราะท่านจักไว้เป็นประเกทเป็นหมวดหมู่ค่อนข้างมาก แต่เราที่เป็นญาติโยมชาวบ้านเวลาไม่เพอหรองที่จะไปอ่านพระสูตรให้จบทุกเรื่อง เอก แต่เรื่องที่จำเป็น เรื่องเท่าที่จำเป็นนั้นไม่มากอะไรมาก ก็คือ ลิ่งคิดที่เป็นหลักปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อความพัฒนาทุกชั้นร้อนในชีวิตประจำวัน อันนั้นเราถือว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่เราควรเรียนควรศึกษา ส่วนบางเรื่องนอกไปจากนั้นอาจจะไม่จำเป็นก็ได้ เราไม่จำเป็นต้องเรียนให้มากนักในเรื่องเช่นนั้น

ที่สำคัญเรื่องที่เราจำเป็นจะต้องศึกษานั้นว่ามีอะไรบ้าง? เราที่ควรได้รู้หลักอันเป็นเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนาว่า หลักที่พระองค์ทรงสอนนั้นมีอะไรบ้าง? อันนี้สำคัญที่ญาติโยมควรจะได้ยึดถือจำไว้ในใจในเมื่อไปได้ยินครพุกอะไร่ เราจะได้เอาหลักนี้ไป ตัดสินว่าตนนั้นเป็นเรื่องสำคัญหรือว่ามีใช่เรื่องสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องแท้หรือว่าเป็นแค่เพียงเปลือกของพระพุทธศาสนา เพราะว่าตนไม่คันหนึ่งนิ่มนิ่มเปลือก มีภาคพื้นแล้วก็มีแก่น ทุกคันมีเช่นเดียวกัน คำสอนในทางพระศาสนา มีสิ่งที่เป็นเปลือกก็มี สิ่งที่เป็นกระพี้ก็มี สิ่งที่เป็นแก่นก็มี คนเราที่นับถือพระพุทธศาสนาแน่น บางทีก็นับถือเขาแต่เพียงเปลือกของพระศาสนา บางทีก็เข้าไปถึงแก่นของพระศาสนา การปฏิบัติของพุทธบริษัทมันอยู่ในรูปอย่างนี้หลายชั้นตามฐานะของจิตใจตามภูมิปัญญาการศึกษา ที่นี้ถ้าหากว่าเราเป็นผู้มีปัญญาในการศึกษาเป็นพื้นฐานมาพอสมควร เรายังคงได้ก้าวข้ามพ้นจากเปลือก ภาคพื้น เข้าไปถึงแก่นของพระพุทธศาสนาที่เดียว

แก่นแท้ของพระพุทธศาสนานั้นคืออะไร เป็นเรื่องที่เราควรจะได้สนใจศึกษา เพราะว่าเมื่อเรามีรู้จักแก่น อาจจะไปถือเขาเปลี่ยอกเป็นแก่นก็ได้ อาจจะไปเอกสารพี่ว่าเป็นแก่นก็ได้ เมื่อตนเรื่องที่เล่าไว้ในพระสูตรเรื่องหนึ่งว่า ชา yok คนหนึ่งเข้าไปในป่า เพื่อต้องการแก่นไม้ แต่เขามิรู้จักว่าแก่นไม้คืออะไร ไปเค็คเขาใบไม้ถือนานกว่าแก่นไม้ ไปเค็คเขาใบอ่อนมาบ้างใบแก่นมาบ้าง ไปเค้าเปลี่ยอกไม้มาน้ำบ้าง เอกาพี้มันมาบ้าง แล้วก็ไปอวุคิคราๆว่า นี่แหล่ะแก่นมัน แก่นของต้นไม้ชนิดนั้น นั้นไปเอามาจากในป่า การไปได้มา เช่นนั้นไม่ถูกแก่น ทำไม่เจิงไม่ได้แก่นของมัน เพราะว่าคนนั้นไม่รู้จักแก่นไม้ ไม่ได้ศึกษาเรื่องไม้เสียก่อน แล้วก็ไปเหมาสำคัญว่า เป็นแก่น เขายกเปลี่ยอกสำคัญว่าเป็นแก่น เอกาพี้ของมันมาสำคัญว่าเป็นแก่น คนนั้น ก็ไม่ถึงแก่นของต้นไม้นั้น

ในการปฏิบัติทางพระศาสนา ก็เหมือนกัน ญาติโยมทั้งหลายที่เรียกว่านับถือพระพุทธศาสนา เราอาจจะนับถือในเรื่องเปลี่ยอกก็ได้ นับถือเพียงกะพี้มันก็ได้ หรืออาจเข้าไปถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ก็ได้ เพราะฉะนั้นเราจึงเห็นว่า ในวงการพุทธบริษัทที่เป็นกันอยู่ทั่วๆไปนั้น มีการนับถือในรูปแบบๆ เราเห็นในครรภ์ถือในรูปใด ก็ให้พิจารณาว่าคนนั้นนับถือแต่เพียงชั้นเปลี่ยอก หรือนับถือเพียงชั้นกะพี้ของศาสนา หรือนับถือเข้าไปถึงแก่นของพระศาสนา

ถ้าเรารู้ความหมายในเรื่องอย่างนั้น เรายังพожະมองเห็นได้ แม้ผู้สอน ก็เหมือนกันบางที่ก็สอนแต่เรื่องเปลี่ยอก เรื่องกะพี้ตลอดเวลา ไม่ได้สอนเรื่องของแก่นแท้ของพระศาสนา ให้คนเกิดความรู้ความเข้าใจ ให้ยอมรับแต่เปลี่ยอกกับกะพี้ของต้นไม้ เขายกไปเที่ยวอวุคิคราๆให้วุ่นวายไปหมด ก็เรียกว่าสอนไม่ถึงแก่นประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระศาสนา ก็ไม่ได้คงใจ ได้แต่เพียงเปลี่ยอกกับกะพี้ของต้นไม้ไปเท่านั้น อันนี้เป็นเรื่องที่ควรจะได้มีการปรับปรุง แก้ไขกันอย่างยิ่งในสมัยนี้ ซึ่งเป็นสมัยที่เรียกว่าโลกอยู่ในสมัยพัฒนา เพื่อให้เกิดความก้าวหน้า

การพัฒนาทางค้านวัตถุเข้าทำกันอยู่เรื่อยๆไปในค้านพระศาสนาเราก็ควรจะได้มีการพัฒนาจิตใจของญาติโยมทั้งหลายให้ออกจากเปลี่ยนออก ออกจาก กษพ ให้เข้าไปถึงแก่นแท้คำสอนของพระศาสนาให้ได้ เพื่อจะให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนี้ขึ้น

ศึกษาให้ถึงธรรมะที่เป็นเนื้อแท้

ท่านเจ้าคุณพุทธทาส เคยพูดกับอาคมมาหลายครั้งหลายหนนในสมัยก่อน บอกว่า เมืองไทยเรานี้บ้านถือพระพุทธศาสนาจริง แต่ว่าการศึกษาพระพุทธศาสนา ยังไม่ลึกซึ้งเพียงพอ ยังไม่ได้สนใจคำสอนที่เป็นขั้นปัญญา อันเป็นไปเพื่อความคับถูกใจในชีวิตประจำวัน ที่สอนกันอยู่มากก็สอนในเรื่องการให้ทาน เรื่องการรักษาศีล แต่ที่จะก้าวไปถึงขั้นปัญญาอันแท้จริงนั้นมันมีน้อย แม้หลักคำสอนที่มีอยู่ทั่วๆไป ก็ไม่ถึงขั้น

คราวนี้ อาคมได้หนังสือเล่มหนึ่ง เข้าแปลเป็นภาษาอังกฤษ พระที่ นาบราชเป็นชาวอังกฤษแปลออกจากภาษาไทย เป็นหนังสือประเภทง่ายๆ ไม่ยาก อะไรหรอก เรียกว่า สาสุกสา เล่มน้อยๆขนาดใส่กระเบื้อง พับกับพระลังกา ๒ องค์ ในรถไฟ ก็เลยเอาไปเสนอให้ท่านอ่าน ท่านก็นั่งอ่านด้วยความตั้งใจ อ่านไป ผ่านไปจนจบ พอยบแล้วท่านก็วางหนังสือลงบนโต๊ะในรถไฟ แล้วท่านบอกว่า อ่านดูแล้วทั้งเล่มไม่มีlogic ตรัสรรมแม้แต่นิดเดียว ท่านว่าอย่างนั้น

อาคมในสมัยนั้นยังเป็นพระหนุ่มน้อย มีพระชาเพียงสอง ท่านพูดว่า “ไม่มี logic ตรัสรรรแม้แต่เพียงนิดเดียวในหนังสือเล่มนี้” คำพูดนี้มันคิดใจมาตลอดเวลา ตั้งแต่สมัยนั้นท่านพูดว่า “ไม่มี logic ตรัสรรร” ความจริงตรัสรรนั้นไม่ใช้ชั้นค่า เป็น คำเท็จน์ของพระมหาเถระในเมืองไทย เป็นชั้นสมเด็จโน่นไม่ใช่น้อย แล้วคนก็

อุตสาห์แปลเป็นภาษาฝรั่ง แต่พอให้ชาวต่างประเทศอ่าน เขากลับพูดว่า...ไม่มี
โลกุตรธรรม แม้แต่เพียงนิดเดียว อันนี้เป็นคำพูดที่เจ็บอยู่สักหน่อย แล้วคง
ให้เห็นว่าเราไม่ได้สนใจในเรื่องเกี่ยวกับความพัฒนา ไม่ได้สนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับ
ธรรมะอันเป็นขั้นปัญญา อยู่ในขั้นเปลือกขั้นกะพ็อกอดเวลา

ท่านเจ้าคุณพุทธทาสท่านได้เคยพูดกับอาทิตย์ครั้งหลายหน่าว่า เรา
นั้นขายหน้าในฐานะเมืองพุทธศาสนา เป็นเมืองที่เราคาดเขาว่าเป็นเมืองสุดท้าย
ที่มีพระพุทธศาสนาในเมือง แต่การศึกษาอย่างไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร จึงควรจะได้มานะใจ
ศึกษาระยะขั้นลึกไว้บ้าง แล้วท่านก็บอกว่าผู้นี้ในชีวันนี้จะมอบให้ธรรมะส่วนนี้ จะ
ศึกษาคิดค้นในธรรมะส่วนลึก จะพูดจะเทศน์แต่ธรรมะในส่วนลึกอย่างเดียว จะ
ไม่พูดในเรื่องอื่น เพราะฉะนั้นเราจึงได้ยินแต่ท่านพูดร่องลึกๆอยู่ตลอดเวลา ท่าน
นั่งคิดนั่งค้นแต่เรื่องธรรมะส่วนนั้น เพื่อกู้หน้าพุทธบริษัทในประเทศไทย ไม่ต้องให้
ขายหน้าชาวตะวันตก ที่เขามาเพิงเริ่มจะศึกษาพระพุทธศาสนา กัน

คราวประชุมพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งโลกที่จังหวัดเชียงใหม่ ท่านเจ้าคุณ
พุทธทาสท่านเอียนปัญญาถลางไปให้เข้าอ่าน ท่านไม่ได้ไปเอง นายคริสต์มัลซัมฟรีย์
ซึ่งเป็นนายกพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ ได้ฟังแล้วท่านมาพูดว่า อ้อ...ใน
เมืองไทยก็มีพระที่มีความคิดก้าวหน้ากับเขาเหมือนกัน แต่ก่อนนานี้แกคงคิดว่า
เมืองไทยนี่ไม่เข้าท่า ไม่มีพระที่มีความคิดก้าวหน้าในด้านธรรมะอะไร แต่เมื่อแก
ได้ฟังข้อความปัญญาเรื่องนั้น ท่านกลับมาคุยบอกว่า เออ...คือค้าย ที่เมืองไทย
มีพระภิกขุที่มีความคิดก้าวหน้าในทางด้านธรรมะกับเขามาเหมือนกัน

อันนี้มันก็เป็นเรื่องที่น่าคิดอยู่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นในฐานะที่เราเป็น
พุทธบริษัท เราควรจะไก่มีการศึกษาให้ก้าวหน้าในข้อธรรมะที่เป็นเรื่องแท้ เรื่องจริง
ของพระพุทธศาสนาไว้บ้าง สำหรับเป็นหลักนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตรประจำวัน
 เพราะธรรมะที่เป็นเนื้อแท้ในทางพระพุทธศาสนา นั้น พูดให้เราเข้าใจในเรื่อง
เกี่ยวกับปัญหาเฉพาะหน้า ถึงเรื่องที่เราใช้ได้ในชีวิตรประจำวัน

จุดหมายของการปฏิบัติ

คนบางคนอาจจะคิดไปว่า การปฏิบัติธรรมเพื่อผลนั้นจะໄດ້ในกาลข้างหน้า เช่นบางคนบอกว่า เราทำไว้ทำไว้เพื่อกาลข้างหน้า ที่พูดอย่างนั้น เพราะไม่เข้าใจ นึกว่าทำไว้เพื่อชาตินี้หรือต่อไปข้างหน้า ความจริงเราควรจะพูดว่า เราทำบุญ ทำกุศล เพื่อให้พ้นจากความทุกข์ในชีวิตนี้ ทำในวันนี้ก็ให้ได้ผลในวันนี้ ทำใน เดือนนี้ก็ให้ได้ผลในเดือนนี้ ไม่ใช่ไปเอาข้างหน้า ผลข้างหน้ามันก็มี แต่ว่าเอกัน ในปัจจุบันก่อน เพราะไม่คิดจะเอาตัวผลในปัจจุบันนี้เอง จึงจะเลยต่อการปฏิบัติ ไปเสีย การทำสักแต่ว่าหวังผลข้างหน้า อธิษฐานเพื่อให้เกิดผลข้างหน้าคลอกเวลา ละเลยต่อผลอันเป็นตัวปัจจุบัน อันนี้มันก็ยังไม่ถูกทรงตามหลักความจริงในทาง พระพุทธศาสนา

จึงควรจะให้ญาติโยมได้จำไว้เป็นหลักอันหนึ่งว่า การรักษาศีล การเจริญ ภวนา หรือว่าการปฏิบัติธรรมในเรื่องใดก็ตาม เราต้องการให้เกิดผลใน ปัจจุบัน อันว่าผลในปัจจุบันนั้นเกิดที่ไหน ก็เกิดที่ใจของเรานั่นเอง และผลที่ เกิดขึ้นนั้นมันเป็นไปในรูปใด มันทำให้ใจของเราเป็นอิสระเสรีพ้นจากความ เป็นทาสของอำนาจฝ่ายตា ที่เคยเกิดขึ้นบนกรุงจิตร์ใจเรา บังคับครัวเราให้ทำ ตามอำนาจของมัน

อันนี้เป็นเรื่องที่เรามืออยู่บ่อยๆ ในชีวิตระ promin ของเรานั้นเราตกเป็นทาส ของอำนาจฝ่ายตា อยู่เสมอ เราโกรธบ่อยๆ เราไม่มีความเกลียด เราไม่มีความรัก เรา มีความริษยา เราไม่มีความคิดอย่างนั้นอย่างนี้ อันเป็นไปในทางค้านที่เรียกว่า เป็น เรื่องของธรรมชาติฝ่ายต่าที่เกิดขึ้นบนกรุงจิตร์ใจ เราไม่รู้เท่าไรทันต่อลงนั้น ปล่อยให้ ลิ่งนั้นเป็นนายเหนือใจเรา แล้วเราเก็บต้องถูก มันบังคับขึ้นໄล่อยู่คลอกเวลา อันนี้คือ การเป็นทาส...ไม่เป็นไทแก่ตัว

จิตที่ก้าวหน้าในการปฏิบัติ

ในการปฏิบัติธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น เราต้องการคืนรุ่นค่อสู่ เพื่อความเป็นไทยในตัวเอง ให้เราหลุดพ้นจากอำนาจเหล่านั้นในชีวิตประจำวัน ให้จิตใจของเราค่อยคื้นโดยลำดับ

ยกตัวอย่างให้เห็นง่ายๆ เช่นสมมติว่า เราเป็นคนใจร้อนใจเร็ว เป็นคนหุกหงิกงุ้ง่าวน มันโกรธบ่ออยๆ ถ้าเราไม่ปฏิบัติธรรมเข้า เช่น เราไปวัดไปว่าไปรักษาศีลพังธรรม ถ้าอารมณ์นั้นมันยังไม่คื้น ใจยังไม่สงบ ไม่เย็น ยังมีอาการรุนแรงใจร้อนใจเร็วเหมือนเดิม ก็แสดงว่ายังไม่ได้ปฏิบัติ ยังไม่ได้ก้าวเข้าสู่ขั้นความเป็นอิสระเสรีจากลิ่งเหล่านั้น การกระทำที่ทำอยู่นั้นยังไม่ได้ผล เราจะต้องทำต่อไปให้เกิดผลในทางจิตใจ คือให้จิตใจเราเย็นลงบ้าง สงบบ้าง มีสติปัญญาพอที่จะหักห้ามอารมณ์ที่เกิดขึ้นกระทบจิตใจ ถ้าผู้ใดเข้าวัดเข้าวาอารามแล้วรู้สึกว่าใจคื้น ใจเย็นขึ้น มีความสบายน้ำย่างนักนับว่าคื้นแล้ว นี้เป็นตัวอย่าง

จะเห็นว่า คนบางคนไปวัดไปว่า ทำบุญสุนทร��หอนอยู่ เขายังไงที่ไหนก็ไปเข้าหุ้นเข้าส่วนกับเขาเสมอ ทำนั้นทำนี้ แต่ว่าการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันนั้นยังไม่คื้น เช่น ยังมีอารมณ์หุกหงิกคุณแรง มีความโกรธรุนแรง หรือบางทีก็ยังมีความเห็นแก่ตัวรุนแรง ยังให้เขากู้เงินเอกสารเบี้ยแพงอยู่ ถ้าว่าผลอะไรสักอย่าง เมื่อไร...เป็นริงกันเลยทีเดียว อันนี้ก็แสดงว่ายังไม่ถึงขั้น การปฏิบัติธรรมมันยังไม่ถึงขั้น เพราะจิตใจยังคงอยู่ในอำนาจของวัตถุ

ถ้าบุคคลที่เข้าถึงขั้นนั้นแล้วใจจะคื้น เช่นมีความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์มากขึ้น สร้างคนยากคนจนมากขึ้น ทำอะไรก็เห็นอกเหาอกเรา ไม่ทำสิ่งที่เรียกว่าโหคร้ายต่อใครๆ จิตใจก็สงบเบือกเย็น ไม่มีอารมณ์ร้อนแรง ความทุกข์ไม่เกิดขึ้นในใจบ่ออยๆ สิ่งใดมากระทบเราก็พอจะรู้ว่า สิ่งนั้นคืออะไร มันมาจากไหนกระทบแล้วบันเกิดอะไรขึ้นในจิตใจของเรา พอยุ่เท่ารู้ทันอย่างนี้ ก็แสดงว่าได้ผล

อันเกิดขึ้นจากการปฏิบัติแล้ว อันนี้เป็นบททดสอบของญาติโยมได้...สอบตัวเองได้สอบตัวเองว่า เมื่อก่อนกับบคนี้เป็นอย่างไร เมื่อก่อนนั้นจิตใจเราเป็นอย่างไร เรา manipulate ธรรมปัจจุบัน แล้วเราเป็นอย่างไรขึ้นมา เราได้มีการปฏิบัตินั้นบ้าง เราก็มีการปฏิบัตินั้นบ้างไหม ความยึดถือในเรื่องอะไร ที่ทำให้เป็นทุกข์เป็นร้อน มันเบالงไปหรือเปล่า ความหลงผิดในเรื่องอะไรต่างๆนั้น หายไปจากจิตใจของเราหรือเปล่า เราพิจารณาได้ค่ายตัวของเรางเพื่อจะให้เกิดความเห็นชัดในตัวเรางขึ้น แล้วจะได้ผลจากธรรมะที่เราปฏิบัติ อันนี้เป็นหลักสำหรับวินิจฉัยตัวเราง ว่าเราได้รับผลจากธรรมะขนาดไหนในเพรภผลของการปฏิบัติ นั้นเป็นเรื่องประจำยังไงเด่นชัดเราทุกคน ไม่ต้องไปปรูปคุกันที่อื่น...คุยกันที่ตัวเราง ว่ามันได้เกิดอะไรขึ้นบ้างจากการกระทำอย่างนั้น

อันนี้แหล่ะคือจุดหมายสำคัญของพระพุทธศาสนาให้ญาติโยมเข้าใจไว้อย่างนี้ ไม่ใช่ทำจะไปเอาผลเมื่อตายแล้วไม่ใช่ แต่ว่าเราเอาผลกันในปัจจุบัน ตายแล้วเราไม่แน่ว่าจะไปไหนเป็นอย่างไร มันไม่รู้กันหรอก แต่ที่รู้กันได้อยู่ในปัจจุบันนี้ ในเวลานี้ ในโลกนี้ ว่าเราจะได้ผลอย่างไรจากการปฏิบัตินั้นบ้าง เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาได้จากตัวเอง หลักคำสอนมุ่งไปในทางอย่างนี้ ขอให้เข้าใจไว้ประการหนึ่ง

อริยสัจ ๔ : เนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา

ที่นี่หลักคำสอนที่เรียกว่าเป็นเรื่องที่เราควรจะศึกษาสนใจ ในแบบของพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง เราเรียนได้จากพระสูตรอันมีอยู่พร้อม อั้รา ก็มีอยู่พร้อม ธรรมะส่วนต้นส่วนลึกมีอยู่พร้อมในพระสูตรนี้ทั้งนั้น เราสามารถจะศึกษาได้

ตัวอย่างเช่นว่า เราจะศึกษาว่าอะไรที่เป็นเนื้อแท้ อะไรเป็นคำสอนที่พระพุทธเจ้ามุ่งสอนให้ชาวโลกเข้าใจ เราจะเรียนเรื่องนี้ได้จากอะไร เรา ก็เรียน

ได้จากพระสูตรสูตรหนึ่ง ซึ่งเป็นพระสูตรแรกที่พระพุทธเจ้าเทศน์ เผาะะการเทคโนโลยี ของพระองค์ เป็นการเทคโนโลยีประการให้ผู้ฟังรู้ว่า พระองค์ได้พบอะไร ได้รู้อะไร ลิ่งที่พระองค์ได้ค้นพบนั้นมันเป็นของใหม่ อย่างไรจึงเป็นเรื่องที่เรียกว่า สำคัญพระสูตรนั้นเราเรียกว่าปฐมเทศนา หรือว่าเราเรียกตามภาษาของพระว่า “ขัมมจักกปปวัตตนสูตร” พระสูตรนี้เป็นพระสูตรสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งควรจะได้อ่านได้ศึกษาอยู่เป็นเบื้องต้น

ເຄີຍໄດ້ພບກັບຝຣິ່ງຄນໍ້າ ເຂົາເຄຍເປັນຜູ້ສຶກໜາພະສຸຕົຮຳໄໝມຫຍານ ຄືອ
ພວກມ່າຍານເຂົາມື້ລາຍພວກ ລາຍໜຸ່ງ ລາຍນິກາຍ ແລ້ວໃນພວກທີ່ນີ້ ເຂົາມື້
ພະສຸຕົຮຳເນັພະຂອງເຂົາ ເຊັ່ນວ່າພວກທີ່ນີ້ຖືວ່າໜະເທິກສຸຕົຮຳ ທີ່ຈຶ່ງເວີຍກວ່າເພື່ອຕັກເພື່ອ
ພະສຸຕົຮຳນັ້ນເປັນສຸຕົຮຳສຳຄັນຂອງເຂົາ ອ້ອງພວກອື່ນກີ່ມີສຸຂາວົມ່າຍານສຸຕົຮຳ ວ່າເປັນ
ສຸຕົຮຳສຳຄັນຢູ່ປ່ານນີ້ເປັນຕົ້ນ ດຽວເມື່ອເຂົາມພບກັບອາຄານທີ່ເປັນພະໄໝເດរວາຫ
ເຂົາກີ່ຕັ້ງປ່ຽນຫາມາເຂົ້າວ່າ ໃນໄໝເດរວາທີ່ວ່າພະສຸຕົຮຳໄດ້ ເປັນພະສຸຕົຮຳສຳຄັນ ເຂົາ
ຄາມອ່າຍນັ້ນ ກີ່ມີເຕົກຕົກໄວ້ກອນວ່າຈະຕອບອ່າງໄວ

เมื่อถูกถามกันว่า “นี่ง่ายอยู่แล้ว” ก็ตอบว่า “พระสูตรที่สำคัญข้างฝ่าย
ธรรมะเราก็ชอบมุ่งเน้น หรือขั้นตอนต่อไปคือ “การสอนสูตร” เขายาความว่าทำไม่ถูกว่า
พระสูตรนั้นเป็นสูตรสำคัญ ก็ตอบว่า “ เพราะเป็นพระสูตรแรกที่พระพุทธเจ้าเทศน์
การเทศน์ครั้งแรกของพระองค์นั้น ต้องการจะบอกปัญจวัคคีให้รู้ว่า พระองค์
ได้คันพับอะไร แล้วสิ่งที่พระองค์คันพับนั้นคืออะไร เป็นประโยชน์อย่างไร
พระองค์ได้บอกกับผู้ฟังทั้ง ๕ ท่าน ที่นั่งฟังพระองค์พูดอยู่ จึงถือว่าเป็นเรื่อง
สำคัญ เป็นหัวใจคำสอนของพระพุทธศาสนา กว่าได้ เพราะเป็นเนื้อแท้
ที่พระองค์ได้ตรัสไว้

ถ้าตั้งปัญหาตามว่าพระองค์ตรัสไว้อะไร คำตอบมีอยู่ในขั้นนี้มีจักษุปัวตันสูตรนั้นแหล่ง คือผลของการตรัสของพระองค์ และข้อความในขั้นนี้จักษุปัวตันสูตรนั้น เรื่องสำคัญก็คือเรื่องอริยสัจจทั้งสี่ประการ อันเป็นเรื่องเนื้อแท้ของพระพุทธ

ศาสนาเป็นเรื่องความจริงที่ไม่มีใครเคยประกาศมาก่อน ไม่มีใครเคยรู้เคยเห็นมาก่อน ในประเทศอินเดียนั้นเรียกว่า เป็น บ่อเกิดแห่งปัญญา คนนักคิดคนค้นมีเวลา แต่ก็ ไม่ก้าวหน้าเท่าเที่ยงกับพระพุทธเจ้าของชาวเราทั้งหลาย เพราะว่าพวคนนั้นคิดแล้ว ไปติดไปตันเสียไม่ทะลุปูโร่ร่วงไปได้ พระองค์คิดค้นต่อไปในด้านเกี่ยวกับความรู้ ในด้านนี้เป็นถึงจุดสูงสุด ถ้าพูดตามภาษาสามัญให้มึนเรียกว่า เป็นอันตรี แล้ว ไม่มีอะไรที่จะปิงปองกว่านั้น

คำสอนที่พระองค์คันพบเป็นจุดสุดยอด ไม่มีอะไรสูงไปกว่านั้นอีกแล้ว พระองค์จึงได้นำมาประภาศ เรื่องนั้นก็คือเรื่องอริยสัจจ์ลีปะการขันเป็นความจริง ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตประจำวันอันเรากำราจะนำไปใช้ได้ทุกเวลานาที เพราะว่า อริยสัจจ์ทั้งสี่ประการนี้เป็นเรื่องที่บอกให้เราได้รู้ว่า อะไรมาจากไหนและเป็น ประโยชน์อย่างไร คังเช่น...

สอนให้เรารู้ว่าความทุกข์นี้แหละเป็นความจริง เป็นสัจจะเป็นความจริง อันหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในโลกตลอดเวลา เรียกว่า ทุกขอริยสัจจ์ ที่นี่ความทุกข์นี้เป็น สิ่งที่มีประจำโลก ในทางพระพุทธศาสนาสอนว่า ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้น ตั้งอยู่ ทุกข์เท่านั้นคับไป นอกจากทุกข์แล้วไม่มีอะไรเกิด ไม่มีอะไรตั้งอยู่ ไม่มี อะไรคับ

มองค่วยปัญญาให้รู้เท่าทันต่อทุกสิ่ง

พูดอย่างนี้ก็คุณมีอนว่าพระพุทธศาสนาที่มองโลกในแกร้ายไป ชาวตะวันตก บางคนที่มาอ่านคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เชาก็ค่อนติงเอาหน่อย ค่อนติงว่า พระพุทธศาสนามองโลกในแกร้าย เพราะเห็นอะไรมันเป็นทุกข์ไปหมด ความจริง ไม่ใช่อย่างนั้น พระพุทธศาสนาไม่ได้มองโลกในแกร้าย และก็ไม่ได้มองโลกในแกร้าย

การมองในแง่คืนก็ไม่คืน กองในแง่ร้ายก็ไม่ร้ายเหมือนกัน การมองในแง่ใดที่เรียกว่า ถูกต้อง? ให้มองตามที่มันเป็นอยู่จริงนั้นแหละ เรียกว่า **มองถูกต้อง**

พระพุทธเจ้าของเรามิได้สอนพุทธบริษัทให้มองในแง่ใด เพราจะกล่าวว่า จะลงโทษมากเกินไป และไม่ได้ให้มองในแง่ร้าย กลัวจะเกลียดโลงมากเกินไป แต่พระองค์ให้มองโลกตามที่มันเป็นอยู่จริงๆ การที่มองอะไรตามที่มันเป็นอยู่ จริงนั้นแหละเป็นการถูกต้อง เพราะการมองในรูปอปางนั้นจะทำให้เกิดปัญญา ให้รู้ชัดในสิ่งนั้นตามสภาพที่มันเป็นอยู่จริงๆ เราจะໄດ້ไม่หลงมัน ไม่เกลียดมัน แต่ว่า เราจะมองมันด้วยปัญญา มองด้วยความรู้เท่าทันต่อสิ่งนั้น

อันนี้เป็นหลักหนึ่ง ถ้าใครเข้าพูดติว่า ศานามของโลกในแง่ร้าย เรายังคงชอบเขาย่างนี้ ตอบว่าไม่ใช่ย่างนั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนให้มองโลกในแง่ร้าย แล้วก็ไม่ได้สอนให้มองในแง่ดี เพราะเรื่องร้ายเรื่องดีนั้นมันเป็นเรื่องสมมติ ไม่ใช่เรื่องจริง เรื่องแท้ เรื่องจริงเรื่องแห่งนี้คืออะไร? พระพุทธเจ้าท่านสอนให้มองตามที่มันเป็นอยู่จริงๆ คือความจริงของโลกนั้นมันเป็นความทุกข์ ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นคงอยู่ ทุกข์เท่านั้นคับไป อันนี้เป็นความจริง

ความสุขไม่มี มีแต่ความทุกข์ที่ลดคน้อยลงไป

ก็เหมือนกับที่เขาเรียนกันในโรงเรียนเรื่องความร้อน เรียกว่า ในโลกนี้นั้น อะไรร้อนก็มีแต่ความร้อน มีแต่อุณหภูมิคือความร้อน ความเย็นนั้นไม่มี แต่ที่เราเรียกว่าเย็นนั้นก็ เพราะความร้อนมันลดลงไปเท่านั้นเอง ลดลงไปหนึ่ง ก็เรียกว่าเย็นหนึ่ง ลดลงไปลิบก็เรียกว่าเย็นลิบ ลดลงไปยี่ลิบก็เย็นยี่ลิบ แต่ว่าความจริง ความร้อนมันมีอยู่ ยังแพคลิบยังอยู่หกลิบ...ลดลงไปเรื่อยๆ แม้ว่าจะเย็นลงไป ถึงจุดศูนย์เย็นก็ยังมีความร้อน นักวิทยาศาสตร์ว่ามีแต่อุณหภูมิไม่มีความเย็น

ในทางพระพุทธศาสนา ก็พูดในเรื่องนี้ว่า มีแต่ความทุกข์ ความสุข ไม่มี ที่เราเรียกว่า เป็นความสุขนั้น ไม่ใช่สักจะ ไม่ใช่ของจริง มันเป็นเรื่องที่ ทุกข์น้อยลงๆไปก็เรียกว่า เป็นความสุข แล้วที่เราเรียกว่า สุขนั้นก็ เพราะว่า ความทุกข์มันลดลงหน่อยหนึ่ง...ลดลงไปเรื่อยๆ

ที่สุขของความทุกข์

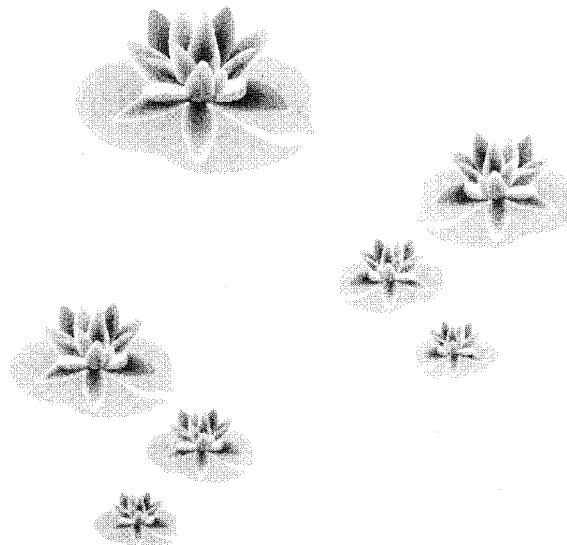
แม้คนที่ปฏิบัติ稽古ถึงขั้นพระอรหันต์ พระผู้มีพระภาคก็ตรัสว่า “อนุโต ทุกขลสม” ถึงที่สุขแห่งความทุกข์ ยังไม่เรียกว่าความสุขออยู่นั้นเอง เรียกว่า ปฏิบัติตนจนจิตหลุดพ้นจากความทุกข์ ท่านตรัสว่า ถึงที่สุขของความทุกข์ พอกถึงครองนั้นแล้ว ทุกข์มันคับไปหมดเลย ที่สุขอยู่ที่ตรงนั้น ไม่เรียกว่าเป็น ความสุข เพราะความสุขนั้นมันเป็นของปุรุ่งแต่งไม่มั่นคงอะไร

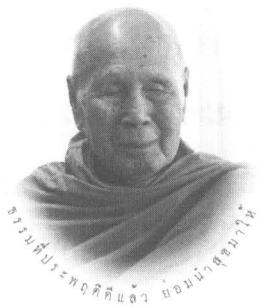
แต่บางครั้งต้องการให้ชาวบ้านเข้าใจเจิงใช้ภาษาว่า สุขบ้าง เช่นตรัสว่า “นิพพาน ปรัม สุข” พระนิพพานเป็นสุขอ่างยิ่ง ก็เพื่อให้คนชาวบ้านที่ติด ในความสุขเข้าใจในคำว่า สุขนี้ จะได้รู้ว่า นิพพานนั้นมันเป็นสุขอ่างยิ่ง ไม่ใช่สุข ออย่างธรรมชาติที่เรามี เราเป็นอยู่สุข เพราะการได้เงิน ได้ข้าวของ ได้ลาภ ได้ยศ ออย่างนี้ชาวบ้านรู้ว่า เป็นความสุข แต่นั่นมันไม่ใช่สุขทั้งหมด พระองค์ต้องการให้ คนเข้าใจว่า พระนิพพานนั้นเป็นสุขชั้นยอดคือความคับทุกข์ได้ พุกอย่างนั้นก็เพื่อ ให้เข้าใจความหมาย อันเป็นความสุขอีกแบบหนึ่ง แต่ที่แท้คือการถึงที่สุขของ การคับทุกข์นั้นเอง ท่านเจึงพูดในແอย่างนั้นเพื่อให้เรารู้ว่านั้นมีอยู่อย่างนั้น

ทุกข์นี้เป็นสิ่งธรรมชาติที่มีอยู่แก่คนทุกคน แต่ว่าทุกข์มันก็มีเหตุ ไม่มีเหตุก็เกิดขึ้นไม่ได้ พระองค์จึงได้สอนเรื่องเหตุของความทุกข์ให้เราเข้าใจต่อไป แล้วก็สอนว่า ทุกข์นี้เป็นเรื่องคับได้ แล้วสอนต่อไปอีกว่า จะคับทุกข์ได้โดยวิธีใด

เท่ากับสอนให้เรารู้ว่าเรามีโรค แล้วก็สอนให้รู้ว่าโรคมันเกิดจากอะไร แล้วก็สอนให้รู้ว่าโรคนี้มันรักษาได้ รักษาได้โดยวิธีใด บอกไว้แจ่มแจ้งชัดเจน ตั้งแต่เมื่องต้น ท่านกล่าว ที่สุด เป็นคำสอนที่สมบูรณ์ เพื่อความดับทุกข์คับร้อนของชาโภโภคัยแท้ ถ้าเราทำหลักเหล่านี้มาใช้ในชีวิตประจำวัน เราจะพ้นไปได้จากความทุกข์ความเดือดร้อนได้ อันนี้ก็เป็นการพูดให้ญาติโยมได้เข้าใจกันเอาไว้ก่อนเป็นประการต้น

เวลา ก็หมดคงพอดี สำหรับวันนี้
... ก็ขออุติการแสวงปางสุก遁ธรรมไว้แต่เพียงเท่านี้ ...

ให้เราเป็นสุข ให้ผู้อื่นเป็นสุขด้วย

การรักษาศีลข้อที่หนึ่งนั้น

มีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รักษามีจิตเมตตา

ประณานความสุขความเจริญแก่สรรพสัตว์ทั่วไป

...สรรพสัตว์ทั่วไปนั้น...

กินความตั้งแต่มนุษย์จนตลอดถึงสัตว์เครื่องงาน

ผู้ถือคีลก์ต้องมีใจเมตตา

ประณานความสุขความเจริญแก่สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น

ไม่ทำการประทุร้าย เปี้ยดเบี้ยน

ให้สัตว์ใดๆมีความทุกข์ มีความเดือดร้อน จะโดยวิธีใดก็ตาม

ไม่ยอมกระทำสิ่งนั้นลงไว้

อันนี้เป็นจุดมุ่งหมายของ การรักษาศีลข้อที่หนึ่ง

เพื่อให้จิตใจประกอบด้วยเมตตา

ให้เราเป็นสุขด้วย...ให้ผู้อื่นเป็นสุขด้วย

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงป่อปี้ ภูนทกิกชุ)

ปรัชญาแห่งความก้าวหน้า

อุดรธานี หลวงปู่สุธรรมนันทภิกขุ

พระพุทธเจ้า...

บอกให้พระมีภาระน้อย จิวรา ๓ ผึ้น กับบัตรเท่านั้น
ไปไหนามาไหอก็ได้เหมือนกัน

จะบินไปไหอก็ได้...บินปรือไปได้สะดวกสบาย

แต่ถ้านกนั้นมีภาระติดปีกติดทาง...บินไม่ขึ้น

นั้นเพิ่มน้ำหนัก...บินไม่ไหว

ก็ถูกนายพราณจับเข้าไปปึงแกงกินเสียเท่านั้นเอง

... มัน ก็ ล า บ า ก ...

ชีวิตคนเรา ก็เป็นอย่างนั้น อญ្តให้เบาๆ

ที่นี่ถ้าจะมีก็ได้แต่ว่าอย่าไปยึดถือ อย่าานีกว่าของฉัน

นึกว่า...ของมัน...อยู่ความธรรมชาติก็ให้มันไป รักษา มันไป

ถ้ามันจะหายก็ช่างหัวมัน เราย่าต้องไปเป็นทุกข์เป็นกังวลกับมัน

พระพرحمังคลาจารย์(หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

ชีวิตที่ก้าวหน้าเป็นชีวิตที่มีค่า

ความมีค่าของชีวิตอยู่ที่การกระทำตนให้มีรากฐาน
การกระทำตนให้มีราก柢คือการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันนั้นเอง

การปฏิบัติงานทำให้ชีวิตมีค่า

การไม่ทำงาน ทำให้ชีวิตของเราริ้วค่า

เราอย่าอญูอย่างคนไร้ค่า...แต่ต้องอญูอย่างคนมีค่า

...ชีวิตเรา...

ได้ผ่านกันมาโดยลำดับ จนกระทั่งบังเอิญ

แล้วมันก็ผ่านไปอีกเมื่อกัน

เพราะชีวิตเรานี้ผ่านไปทุกวินาที

ชีวิต...คือ...ความเปลี่ยนแปลง

ความเปลี่ยนแปลง...คือ...ชีวิต

ถ้าชีวิตไม่เปลี่ยนแปลงมันก็แทบดับไป

แต่ถ้ามันยังเปลี่ยนแปลงอยู่ก็เรียกว่ายังมีชีวิตตลอดไป

ความมีชีวิตจึงอยู่ที่ความเปลี่ยนแปลงของชีวิต

เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาที่ที่ผ่านไป

ชีวิตของเราก็ผ่านไปกับเวลาเช่นเดียวกัน ไม่มีวันเป็นอื่นไปได้

“แก้”...“ไข”

อันชีวิตของคนเรานั้น

ต้องมีการแก้ไขอยู่ตลอดเวลา
กล่าวคือ...ทั้ง “แก้” และ ทั้ง “ไข”

ในภาษาไทยนั้นเราใช้คำวบกัน

คือคำว่า “แก้” และคำว่า “ไข”
หมายความว่า ปรับปรุงให้ดีขึ้น

... เมื่อนอย่างนาฬิกา ...

เราแก้แล้วท้องไชลันเพื่อให้ลันมันหมุนมันเดิน

แล้วจะได้ดูว่าเข้มล้น เข้มยawa มันเป็นอย่างไร

เวลาที่เดินนั้นเที่ยงตรงหรือไม่

... ในชีวิตของเรานี้ก็เหมือนกัน ...

เราแก้ท้องมีการแก้ก่อน แล้วเราแก้ไขเพื่อเดินทางต่อไป

ทุกชีวิตในโลกนี้ล้วนแต่เคยพบกับความผิดพลาดมาแล้ว

... ผู้หวังการมีชีวิตที่ก้าวหน้า ...

พึงใช้ความผิดพลาดที่แล้วมาเป็นบทเรียน

นำมาพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินชีวิตต่อไป

ดึงเข้าและดันออก

ลิงikoเราต้องการแล้วเราได้สมใจ...เราก็สบายนิจ

ลิงikoที่เราไม่ต้องการ

แต่มันเข้ามาในวิถีชีวิตของเรา..เราก็ไม่สบายนิจ

การไม่สบายนั้น ก็ต้องผลักดันลิงนั้นออกไป

แต่ว่าลิงikoที่เราชอบใจ เรายังใจ

เราก็ต้องคึ่งเอาลิงนั้นเข้ามาในวิถีชีวิตของเรา

เพราะฉะนั้น ในชีวิตประจำวันของเราทุกคน

จึงอยู่คุ้ยการคึ่งเข้ามาน้ำไป คันออกไปบ้าง

อะไรที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของเราแต่ละคนนั้น

ล้วนแต่เราคิดเราสร้างมันขึ้นมากันนั้น

ถ้าเราคิดสร้างขึ้นในทางผิด...ก็เป็นความผิด เป็นความทุกข์ขึ้นมา

ถ้าเราสร้างในทางถูก...ก็เป็นความถูกความชอบขึ้นมา

เมื่อเราได้พิจารณาไป ศึกษาไป

ก็จะพบความจริงว่า อะไรถูก อะไรผิด

เมื่อพบความจริงแล้ว เราจะพยายามแก้ไขลิงนั้นต่อไป

การพยายามแก้ไขลิงที่ผิดนั้นแหละจะทำให้ชีวิตของเราดีขึ้นไป

เหตุแห่งความตกต่ำของชีวิต

ความตกต่ำในชีวิตของเรานั้น

. . . เกิดจาก . . .

ความสนุกสนาน渺茫 ปล่อยตัวปล่อยใจไปตามสิ่งบัญญประการต่างๆ

อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายในชีวิตขึ้น

ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

เราจะต้องใช้หลักอริยสัจลี่ประการ

กล่าวคือ “หลักเหตุผล”

และเหตุผลนั้นก็คือเรื่องที่เกิดในชีวิตของเราเอง

ไม่ใช่เรื่องที่เกิดจากสิ่งภายนอก

หรือเกิดจากอะไรที่ไหน

ขอให้เราพยายามดูข้างในคือภายในใจของเรา

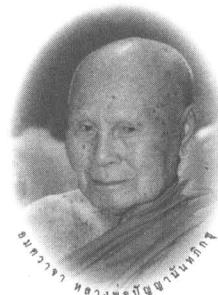
ให้ค้นคว้าหาสิ่งต่างๆภายในตัวของเราเอง

อย่าไปค้นหาจากสิ่งภายนอก

ถ้าเราทำความเข้าใจในชีวิตให้อย่างถูกต้องแล้ว

เราจะพ้นไปจากความทุกข์ ความเดือดร้อน

ที่มันทำให้ชีวิตประจำวันของเราจะอยู่อย่างไม่เป็นสุข

สภาพชีวิต

สภาพชีวิตของเรานี้

มันก็คล้ายๆ กับ “ลูกฟุตบอล” ที่อยู่ในสนาม
ผู้ที่ เดอะเรานั้น ก็คือ ภารมณ์ ต่างๆ นั่นเอง

ความรัก...ความชั้ง...ความโกรธ...ความเกลียด

ความริชยา...ความพยานาท...ความแข่งคี...ความกือตัว

และอัตราต่างๆ อีกมากหลายเรื่องหลายประการ

มันมาทำเราให้กระเด็นกระดอนอยู่ตลอดเวลา

ขึ้นๆ ลงๆ อุ่นๆ ตลอดเวลา

เราเคยคิดในเรื่องนี้กันบ้างหรือไม่?

ในชีวิตของเรา เมื่ออะไรเกิดขึ้น

ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ จะเป็นความสุข เป็นความอะไรชั้นในใจของเรานะ

เราควรจะได้ศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องนี้

ว่าอะไรเกิดขึ้นแก่เรา...อะไรตั้งอยู่ในใจของเรา

แล้วลิงที่เกิดขึ้น...ตั้งอยู่บน มันทำให้เกิดปฏิกิริยาขึ้นในใจอย่างไร

ทำให้เราอ่อนนิ่ง บรรลุน/araway บรรลุสัมภาระส่าย

หรือว่าทำให้เกิดความสุขสงบใจอะไรในรูปใดบ้าง เราต้องนำมาพิจารณา

ชีวิตที่เป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์

... อะไรต่างๆ ...

ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา

มันเป็นเหมือนกับว่า เป็นเรื่องจริงจังขึ้นมา

ความจริงจังในชีวิตมันเกิด เพราะอะไร?

มันก็เกิด เพราะเราเข้าไปยึดถือในเรื่องนั้นนั่นเอง

ภาษาธรรมะเขากล่าวว่า “อุปahan”

... อุปahan ...

หมายความว่าความเข้าไปยึดไปเกาะไปคิดอยู่ในสิ่งนั้น

ว่ามันเป็นเรื่องจริงจังเสียเหลือเกิน เอาจริงกับมันมากเกินไป
ในชีวิตประจำวันของเราแต่ละคนนั้น

ต้องมีธรรมะเป็นผู้นำชีวิต

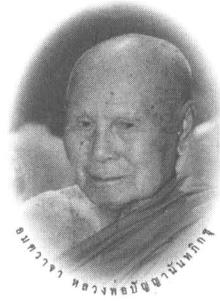
เป็นคง派ทีปส่องแสงสว่าง

เพื่อให้เห็นอะไรถูกต้องตามสภาพที่เป็นจริง

ความทุกข์...ความเดือดร้อน

ขันจะเกิดขึ้น เพราะการกระทำผิดพลาดก็จะลอกน้อยลงไป

ชีวิตจะมีคุณมีค่า เป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์

สู่ฝั่งแห่งความสุขสงบ

ชีวิตของเราเหมือนกับอยู่ในทะเลที่มีคลื่นจั๊ก

มีปลาร้าย มีลมใต้ฝุ่น

ถ้าหากเราข้ามฝั่งไม่ได้... เรา ก็จะตามอยู่ในกองทุกข์เรื่อยไป

การสะสมภาระมีคือการทำความดีทุกแห่งทุกมุม

เป็นการสร้างบารมีให้แก่จิตใจ

เพื่อจะได้เป็นพ่วงแพ เป็นสะพานนำเราข้ามจากฝั่งแห่งความทุกข์

ไปอยู่ฝั่งที่ให้เกิดความสุข ความสงบ

ซึ่งเรียกว่า “ฝั่งโน้น”

ฝั่งโน้น... หมายถึง การคัมภุข์คับร้อนได้

เพราะว่าเรามีปัญญาเรื่องท่ารู้ทันต่อสิ่งนั้นๆ

เรา ก็สามารถจะมาความทุกข์ความเดือดร้อนในใจได้

พึงอธิษฐานใจไว้ว่า เรา จะอยู่กับความดี

เราจะอยู่กับความงาม ความก้าวหน้า

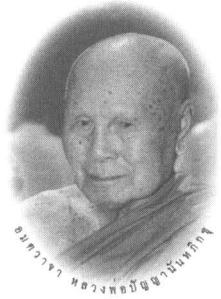
เราจะเดินตามพระ เรา จะไม่เดินตามผิดทางไป

เรา ตั้งใจไว้อย่างนี้แล้ว

ชีวิตของเรา ก็จะก้าวหน้า เป็นไปในทางดี ไม่มีเลื่อน

อย่าปล่อยชีวิตให้ตายเปล่า

ชีวิตของเราร่องรอยปั้งหมาดก็คือการเกิดขึ้น...ตั้งอยู่...คับไป
เกิดขึ้น...ตั้งอยู่...คับไป เป็นวงกลม
หมุน...หมุนเรื่อยไปไม่จบไม่สิ้น
ถ้าหากว่าซังมีปัจจัยหล่อเลี้ยงปูรุ่งแต่ง
การพักผ่อนในทางกายเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับชีวิตส่วนหนึ่ง
 เพราะว่าร่างกายนี้มันมีการสึกหรอ
 มีอาการเหน็บเหนืออย อ่อนเพลีย
 อันเนื่องมาจากการปฏิบัติในการงานอันเป็นหน้าที่
 แต่ว่าเราจะพักแต่กายอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีการพักใจด้วย
 อันเรื่องของชีวิตแต่ละชีวิต แต่ละคนนั้น
 มันย่อมมีการสึกหรอ หมุนไป สิ้นไป
 . . . ถ้าหากว่า . . .
 เราไม่ได้ใช้ชีวิตของเราให้เป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติที่ดีงาม
 ชีวิตของเรานี้ก็จะแก่ไปเสียเปล่าๆ
 ชีวิตของเรานั้นมีเวลาผ่านไป...เราแก่ลงไปด้วย
 เรายังคงหายใจเปล่าๆ ถ้าไม่ได้ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่ตน แก่ท่าน

พระครูวัดท่าศาลา พระครูวัดป่าสักชุมชนบ้านกรุง

อ้วนกาย อ้วนใจ

ชีวิตของเราเจริญขึ้นทางกายเท่าไร

ก็ควรจะให้จิตใจของเราเจริญขึ้นด้วยเท่านั้น

ความอ้วนพื้ทางกายมีขึ้น... ก็ให้มีความอ้วนทางใจด้วย

.... ความอ้วนทางใจ .. .

ก็คือการอ้วนด้วยธรรมะ มีหลักความงามความคิดหล่อเลี้ยงจิตใจ

มีธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ

ทั้งภายนอก ภายใน ชีวิตของเรา ก็จะมีราก柢ยิ่งขึ้น

การเตือนตนเอง การแนะนำตนเอง

การคิดแก้ไขในสิ่งที่ตนควรจะแก้ไข ชีวิตก็จะก้าวหน้า

.... ตั้งใจมุ่งหมายเอาไว้ว่า ...

“เราจะอยู่กับความคิด”

“เราจะอยู่กับความก้าวหน้า”

“เราจะเดินตามพะ... เราจะไม่เดินตามผีต่อไป”

ตั้งใจเอาไว้อย่างนี้แล้ว ชีวิตของเรา ก็จะก้าวหน้าเป็นไปในทางดี

เพราะค่าของชีวิตอยู่ที่การได้ใช้ประโยชน์แก่ตน แก่ท่าน

เมื่อชีวิตขาดความมุ่งหมายเสียแล้ว ชีวิตของเราจักหมกคุณลึ้นค่าไปทันที

สุดแล้วแต่โชคชะตา

... คำพูดที่ว่า ...

“สุดแล้วแต่โชคชะตา”

อันนี้เป็นคำพูดของคนหลงผิด

แล้วมักกล่าวบีบไปตามเรื่องความร้า

ถ้าเป็นเรือก็เรียกว่า ไม่ถ่อ ไม่พาย ไม่เดินเครื่องแล้ว

...สุดแล้วแต่เรื่อง...

เรื่องมันก็ไปชนหินโสโคกรเท่านั้นเอง แล้วเรือก็ไปไม่ได้

ชีวิตของคนเรา ก็เหมือนกัน

คนใดที่ชอบพูดว่า...สุดแล้วแต่โชคชะตา...

คนนั้นไม่ใช่คนที่อยู่ในการกำรงชีวิต แต่เป็นคนที่ไม่ค่อยจะเอาเรื่อง

มักจะเป็นไปตามเหตุการณ์ เป็นไปตามสิ่งแวดล้อม

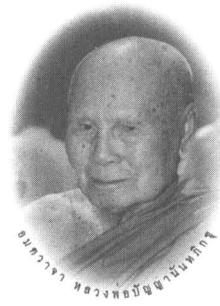
ผลที่สุดก็ไม่ค่อยได้สาระ

ชีวิตของคนเรา นั้นมิใช่ส่วนที่ถูกกำหนดไว้แล้ว

ถ้านำเข้า...ก็ยอมเข้า ถ้านำลง...ก็ยอมลง ไม่มีจุดหมายปลายทาง

ชีวิตของคนเรา จำกัดอยู่ขึ้นลง เช่นนั้นไม่ได้

ให้การทำตนเช่นนั้นก็เป็นคนหนมครacula ชีวิตของเขาก็ไม่มีความหมายแม้แต่น้อย

ผู้กล้า

...ชีวิตของปุถุชน...

เป็นชีวิตของการต่อสู้ระหว่างความคึกคบความชั่ว
ระหว่างการได้กับการเสีย

การดำรงชีวิตอยู่ในโลกจะต้องอยู่ด้วยความฉลาด
คนที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องชีวิต ย่อมเดือดร้อนเป็นทุกข์บ่อยๆ
ชีวิตร้าเราระหง่านหลายคือการต่อสู้

ในการต่อสู้...เราต้องเป็นคนกล้า

คนกล้าย่อมชนะหนุ่มมิตรได้ แต่คนเขยาย่อมพ่ายแพ้เสมอ
พุทธศาสนาสอนคนทุกคนให้เป็นคนกล้าหาญ
และกล้าในทางที่ชอบ...ที่ถูก

ให้หาคนกล้าในการกระทำการทำความผิดกระทำการเลี้ยงหาย
มองเห็นความผิดความร้ายเป็นสิ่งควรเลี่ยงหลีก

ผู้กล้าถูกทางย่อมมีผลดีเสมอ

ผู้กล้าหาญย่อมยืนหยัดต่อนานาภัยได้ทุกชนิด
ไม่ว่ามันใหญ่โตกnakไหน

เราผู้กล้าต้องมุ่งรุกดัน้าไปสู่ความสำเร็จอย่างไม่ถอยหลัง

จงดำเนินชีวิตให้เป็นสุข

ความไม่เข้าใจความจริงของชีวิตและเหตุการณ์

ทำคนให้ลำบาก...ยุ่งยาก

...ชีวิตคือการกระทำ . . .

ถ้ายังมีการหายใจเข้าออกอยู่

การกระทำทางกาย วาจา ใจ ต้องมีอยู่เสมอ

เพราะอาจกระทำในค้านคีก็ได้ ค้านช้าก็ได้

สุคแล้วแต่ความคิดนึกในใจอันเป็นเครื่องหนุนการกระทำ

และอกอยู่ในคำาขอความโลง ความโกรธ ความหลง

คนส่วนมากล้วนปฏิบัติตามไปตามคำาขอทั้นนั้น

หารู้ไม่ว่าเป็นการยอมตนให้ตกลงในความเลวร้ายเข้าทุกที

ชีวิตทั้งหมดเป็นอันเดียวกัน

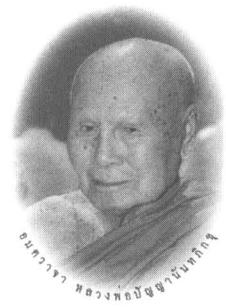
สุข...ทุกชีวิต ยอมเกี่ยวเนื่องกันเสมอ

เราจะอยู่ในโลกตามลำพังไม่ได้

พระรัตนตรัยเป็นสายสัมพันธ์แห่งความสุข สันบ และสามัคคี

. . . นะนั้น . . .

สูเจ้าทั้งหลาย! จงดำเนินชีวิตให้เป็นสุขเดิม อกณาจากทางอันมีคุณนั้นเดิม

ឧបាទគ្រាងទាំងអស់ប្រជាជាតិខ្មែរ

ចិត្តព័ត៌មីមីចុដមាយ

... តាគារណ៍ខ្សោយ ...

ការកិន ការលេន ការពើយា បើនគាមសបាយតាំងវិបត្តិ

ហើយវាតិ៍សិ៍លេនាន់បើនគាមសុខទីចិត្តព័ត៌មីការណ៍ផែ

កិត្តិលូងគិតគុរោះ

ចិត្តទុកនាយកនេះមីគា មីរាគាតិទំនួន

ពេរាជិកទីការកិន តាគលេន តាគពើយា

គាមព័ត៌មីការណ៍រៀងនៅមីមាកិនទៅកិន...គាមឃុំយកកិត្តិការណ៍មីមាកិន

កិត្តិការណ៍រៀងនៅមីមាកិន ពេរាជិកទីការកិនសុក

ចិត្តកិន និរគោត និររាគ និរគាមមាយ

និរគោត និររាគ និរគាមមាយ និរគោត និររាគ និរគាមមាយ

ពេរាជិកទីការកិន និរគោត និររាគ និរគាមមាយ

និរគោត និររាគ និរគាមមាយ និរគោត និររាគ និរគាមមាយ

ពេរាជិកទីការកិន និរគោត និររាគ និរគាមមាយ

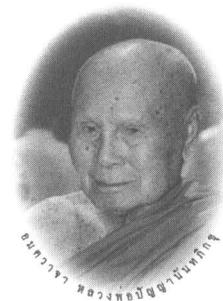
និរគោត និររាគ និរគាមមាយ និរគោត និររាគ និរគាមមាយ

និរគោត និររាគ និរគាមមាយ និរគោត និររាគ និរគាមមាយ

និរគោត និររាគ និរគាមមាយ និរគោត និររាគ និរគាមមាយ

นางชีวิต

ชีวิตเราเกิดมาไม่มีอะไรมา...เวลาตายก็ไม่มีอะไรไป
สิ่งทั้งหลายที่เราได้กินได้ใช้อยู่ในโลกนี้
ก็เป็นเหมือนว่าเรายังเข้ามาชั่วคราวชั่วคราว แล้วเราจะส่งคืนเข้าไป
ชีวิตมนุษย์เราแน่นักเหมือนกับเพชร
สังสารวัฏเป็นเช่นกับกระถั่น ให้ไปอย่างไม่หยุดหย่อน
ถ้าชีวิตของใครๆ ก็ปล่อยไปตามบุญความกรรม
ไม่มีการบังคับให้เดินถูกทางแล้ว เข้ายอมเป็นเช่นกับท่อนชุด
ส่วนชีวิตที่มีการถือท้าย...คงคั้วากให้เดินตรงทาง
เป็นเช่นกับแพที่ปล่อยไปอย่างมีระเบียบ
และถึงจุดหมายอย่างปลอดภัยได้อย่างแน่นอน
เป็นความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง
ที่คนเราเกิดมาจะต้องรู้ว่า
เมื่อเกิดมาในโลกเราจะจัดจากชีวิตของเรารอย่างไรบ้าง
นางชีวิตที่เราจะแสดงตนนั้นมีเป็นนางๆ เป็นตอนๆ
เราได้แสดงอะไรมาบ้างแล้ว นางนั้นมันจบแล้วหรือยัง
ถ้ามันจบลงไปแล้วก็หมดเรื่องกันไป เราจะเริ่มต้นแสดงนางใหม่กันต่อไป

ต้อนรับอารามณ์

... คนเรา ...

พอตื่นขึ้นก็ถูก “ต้อย” ทันที

คือโดยต่ออย่าง “อารามณ์” ประเทศาต่างๆที่มาระบบ

ถ้าเป็นนักหมายปล้ำ ก็เรียกว่ายืนง

อิกฝ่ายหนึ่งก็ทุบเขา ต่ออย่าง เตามชอบใจ ยกทั่วลงไปสนั่นเวทีไปเลย

ชีวิตเราก็เป็นอย่างนั้นแหล่ะ

อารามณ์ต่างๆเหมือนคู่คู่สู้ที่มันอยู่ในท่าทีได้เปรียบเรา

เราตื่นขึ้นก็งงงวยไปหมด อ้ายเจ้านั้นก็ได้เปรียบ

พอๆกับเปรียบมันก็เล่นงานเรา ทำเรื่องอ้มไปตามๆกัน

ไกรับความรุนแรง มีความทุกข์ในทางใจค้าย่อประการต่างๆ

ถ้าเรารู้ตัวว่าชีวิตนี้มีความทุกข์ มีความเดือดร้อนใจ

เราจะต้องหันหน้าเข้าหาธรรมะ เพื่อนำธรรมะไปแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

การศึกษาธรรมะอันเป็นแนวทางของชีวิต

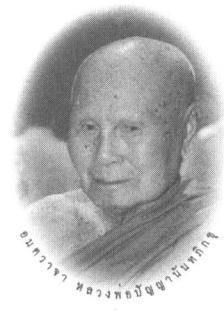
เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับเราทุกคนผู้อยู่ในโลก

เพราะว่าชีวิตประจำวันของเราแต่ละคน

มีเรื่องที่จะต้องแก้ไขอยู่เรื่อยไป แก้กันเรื่อยไป...จนกว่าจะหมดหายใจ

ไม่รู้...ไม่เชื่อ

เขาน้ำเงินเข้าลูบ...อย่าเขาน้ำร้อนลวก
เขาน้ำร้อนลงมันก็วิงไปเท่านั้นเอง
ไม่ว่าอะไร...ถ้าเราครดิ้นน้ำร้อน มันวิงหนึ่งไปเลย
สุนัข...ถ้าเราเขาน้ำร้อนลงมันก็วิงไปเลย ร้องเอ่งๆไปเลย
... ผู้ชายก็เหมือนกัน ...
ถ้าเขาน้ำร้อนลงมันก็วิงไปเดียบเลย
ที่น่น...น้ำเงิน...ห้อมเดียบด้วย เขาก็ไปอยู่กับน้ำเงินน้ำห้อม
ของเรามันมีแต่น้ำร้อน
อย่าใช้น้ำร้อน...จะใช้น้ำเงิน
ใช้ความสงบ ทำเป็นไม่รู้ไม่เชื่อเสียบ้าง
พระท่านก็สอนเอาไว้แล้วว่า
มีตา...ก็ทำเป็นตาบอดเดียบ้าง
มีหู...ก็ทำเหมือนหูหนวกเดียบ้าง
มีลิ้น...ก็ทำเป็นคนใบ้เดียบ้าง
มีอะไรเกิดขึ้นก็ทำไม่รู้ไม่เชื่อ....“ฉันไม่รู้ไม่เชื่อ”
อย่างนี้มันก็ทำให้สบายนิ่ง ไม่เป็นทุกข์เดือดร้อนอะไร

ปลาเป็น ปลาตาย

ชีวิตที่คำเนินตามธรรมะจึงเป็นชีวิตที่สุบ
ชีวิตที่ขาดธรรมะนั้นเป็นชีวิตที่โกลาหลและวุ่นวาย

ชีวิตของคนเราหงายหลับนั้น

... เป็นลิงมีค่า ...

แต่ความมีค่านั้นขึ้นอยู่กับงาน

ถ้าเราไม่ได้ทำงานชีวิตมันก็ไม่มีค่าอะไร

การวัดความเป็นผู้มีค่าของคนนั้นเขาจะต้องวัดกันที่งาน

อนาคตของชีวิตเราขึ้นอยู่กับการช่วยเหลือพี่น้อง

คนเราในถ้าอยู่โดยไม่มีหลักธรรม ก็จะไม่ได้เรื่อง

... ทำไมจึงไม่ได้เรื่อง? ...

ก็เพราะจะกล่าวเป็นคนประเภทให้ไปตามอารมณ์

ให้ไปตามอำนาจสิ่งแวดล้อม

อะไรมากระทบ...ก็ให้ไปกับสิ่งนั้น

ไม่มีเครื่องห้ามเครื่องกัน จิตใจก็ให้ไปตามอารมณ์เรื่อยไป

เหมือนกับปลาที่ให้ไปตามน้ำ...มันก็เป็นปลาตาย

แต่ปลาที่มันยังเป็นอยู่นั้น มันจะต้องว่ายวนน้ำอยู่ตลอดเวลา

▷ راكแก้วของชีวิต ◁

คำพูดที่เราพูดทุกวันนี้ว่า

... สักวันทั้งหลาย ...

เป็นเพื่อนทุกๆ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ค้ายกันทั้งหมดทั้งล้าน

อันนี้แหลกเป็นรากรฐานของศิลธรรม

ที่จะเป็นรากแก้วของชีวิตพากเราทั้งหลาย

ชีวิตนี้เหมือนกับการเดินทางไกล

ขึ้นที่สูงบ้าง...ลงต่ำบ้าง

คล้ายๆ กับว่าขึ้นเขาลงห้วยตลอดเวลา

ในบางครั้งบางคราวมันก็สูงขึ้นไป บางครั้งก็ต่ำลงไป

ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของเรา

ควรจะได้มีการแก้ไขทุกวัน

วันหนึ่งๆ ของชีวิตเราควรจะถือหลักไว้ว่าเราอยู่เพื่อการแก้ไข

เราอยู่เพื่อการปรับปรุงสิ่งทั้งหลายให้ก้าวหน้า แล้วค่อยๆ แก้ไขปรับปรุงค่อยไป

... การกำรงชีวิตอยู่ในโลก ...

เราจะต้องอยู่ค่ายความฉลาด

คนที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องชีวิต... ย่อมเดือดร้อนเป็นทุกข์บ่อยๆ

ความเปลี่ยนแปลง

ชีวิตคือความเปลี่ยนแปลง

เพราะว่ามันเปลี่ยนแปลงเราจึงรู้ได้

ความเปลี่ยนแปลงก็คือชีวิต

เมื่อเรารู้ว่าชีวิตคือความเปลี่ยนแปลง

เรา ก็ต้องช่วยให้มีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่มันเรียบร้อย

คนที่มีชีวิตตกต่ำไม่ว่าในแบบใด

การงานย่อมตกต่ำลงไป

การเงินการทองก็ตกต่ำลงไป

. . . ถ้าหากว่า . . .

เราพิจารณาให้รอบคอบ ศึกษาเรื่องชีวิตของบุคคลนั้นๆแล้ว

เรา ก็จะพบความจริงได้ว่า

ความตกต่ำเริ่มต้นก็จากความตกต่ำทางด้านจิตใจ

คือจิตใจของเราตกต่ำก่อน

ไม่มีสติ ไม่มีปัญญา เป็นเครื่องคุณครองรักษาคน

เมื่อไม่มีสติปัญญาคุณครองตน

ลึงค่าๆที่มากระทำก็ทำให้บุคคลนั้นเข็นๆลงๆอยู่ตลอดเวลาได้

ข่มใจตนเอง

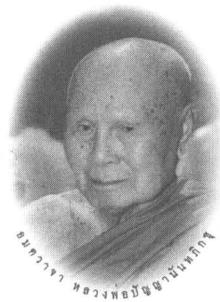
รัตน์ รถม้า รถไฟ

เขายังมีห้ามล้อสำหรับหยุดในเวลาจะเป็นอันตราย
ชีวิตของเราท่านทั้งหลายก็ต้องมีธรรมะเอาไว้เพื่อหยุดยั้งใจ
... ฉะนั้น ...

“การข่มใจตนเอง”

คือการตั้งตนเองให้อยู่ในอำนาจของความรู้สึกผิดชอบ
ชีวิตของคนจะสมบูรณ์ได้ ก็เพราะมีเครื่องห้าม เครื่องรักษา
ถ้าไม่มีเครื่องห้ามเครื่องรักษาจะคิดอย่างไร
รัตน์หรือรถม้าที่เราใช้เป็นพาหนะนั้น
ความคิดไม่ได้อยู่ที่มั่นคงได้ เดินได้ แต่อยู่ที่หยุดได้ตามต้องการต่างหาก
ถ้าท่านมีมาที่พยศและไม่สามารถหยุดได้ในเวลาที่ต้องการแล้ว
ท่านจะพอใจไหม?...คงไม่มีใครพอใจ

ชีวิตของเราก็เป็นเช่นเดียวกัน
ถ้ามีแต่เรื่องใกล้ปีตามกิเลสจนไม่เป็นเวลาแล้ว
... ก็หาเป็นชีวิตที่มีค่าไม่ ...
โลกนี้จะบุ่งยากมากขึ้นก็ เพราะว่าพวกเรามาดำเนินชีวิตกันแบบนั้น

ชีวิตคืออะไร?

... ชีวิตคืออะไร? ...

คำ答าณข้างบนนี้เป็นคำ答าณสำหรับทุกคน
อยากให้ทุกคนคิดถึงปัญหาแบบนี้ไว้บ้าง
ทำไมจึงต้องคิดถึงปัญหาแบบนี้
 เพราะมันเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้คนได้รู้จักตัวของตัวเอง

ชีวิตคือการรวมอยู่ของกายกับใจ
กายกับใจต้องอาศัยการบำรุงปูรณา
กิจจากการบำรุงปูรณาแต่ง... ก็เป็นกายใจที่ไม่สมบูรณ์

... ชีวิตของคนเรา ...

ตั้งอยู่บนมูลฐานของความเลื่อมคลอดเวลา
คำที่ใช้พูดกันถึงระบบของชีวิตก็พูดกันว่า
ปูรณา... หมายถึง ความเลื่อมในตอนต้น
นั้นคือมิวัย... หมายถึง ความเลื่อมในตอนกลาง
ปูรณา... หมายถึง ความเลื่อมในตอนสุดท้าย
ความจริงของชีวิตของคนเรานั้น

จึงหมายถึงการเดินจากจุดเกิด... ไปสู่จุดดับ จากจุดเกิด... ไปสู่จุดดับ นั่นเอง

ชีวิตไม่สูญเปล่า

ทุกครั้งที่เราเดินอยู่บนแผ่นดิน... จงเดินให้เป็นประโยชน์

ทุกครั้งที่เรานั่ง... ต้องนั่งเพื่อให้เกิดประโยชน์

ทุกครั้งที่เราทำอะไรก็ต้องคิดว่าการทำอะไรอันจะเป็นประโยชน์

เป็นคุณเป็นค่าแก่ชีวิต แก่การงานของพวงเราทั้งหลาย

ให้เราอยู่สำนึกรักอยู่ในรูปอย่างนี้ตลอดเวลา

ชีวิตก็จะมีคุณมีค่า สลับความประราณ ขันนี้เป็นเรื่องที่ควรคิดไว

ถ้าเราอยู่เฉยๆ โดยไม่ได้ทำอะไร... มันก็สูญเปล่า

เหมือนกับคราโน่ที่เราใช้ไม่แม้

มันหมุนไป... เอาข้าวสารใส่ลงไป... มันก็อ่อนมาเป็นแม่

ถ้าเราไม่เอาข้าวสารใส่ลงไป

มันหมุนไปเปล่าๆ วัตถุที่เป็นคราโน้มันก็สึกหรอเลื่อนไปลิ้นไป

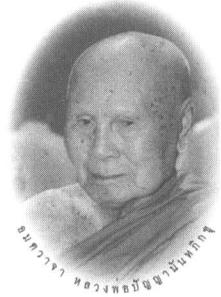
สึกหรอโดยไม่มีผลงาน... มันสึกหรอเปล่าๆ ฉันใด

ชีวิตร่างกายของเรานี้ก็เหมือนกัน

ถ้าเราปล่อยให้มันสึกหรอโดยไม่ได้มีอะไรเป็นผลขึ้นมา

เราจะจากลายเป็นคนที่เรียกว่า

อยู่เปล่า... แก่เปล่า... แล้วก็ตายเปล่าไปเท่านั้นเอง

เด็กเหลือข้อ

คนที่ไม่เคยคุยจะกี่ไม่รู้ว่าตัวสักปีก

พอไปคุยว่า...ก็ทกใจ

เหมือนกับคนที่ไม่เคยพังธรรมะกี่ไม่รู้ว่าตัวเองมีสภาพเป็นอย่างไร

นิชีวิตจิตใจเป็นอย่างไร หรือว่าตัวเองมีความเป็นอยู่เป็นอย่างไร

...ไม่รู้...ไม่เข้าใจ...

แต่พอมาฟังธรรมะเกิดความรู้สึกตัว เปลี่ยนชีวิตจิตใจ

ตัวอย่างมีมาก many ในครั้งพุทธกาล

ในปัจจุบันนี้ก็มีมากเหมือนกันที่ได้เปลี่ยนชีวิตจิตใจไป

ชีวิตของคนเราถ้าพิจารณาคุณแล้วก็จะเห็นว่าช้าๆ ซากอยู่เรื่องไป

ในเรื่องความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวัน

ชาวโลกนั้นถ้าเปรียบเป็นเด็ก

ก็เรียกว่าเป็น “เด็กเหลือข้อ” กันทั้งนั้น

เป็นเด็กที่ไม่รู้จักเข็ค ไม่รู้จักหลาน ไม่รู้จักจำกันสักที

อะไรมันทำให้เราเจ็บชา เจ็บปวด แล้วก็เม่จำกันสักที

แล้วก็ไปทำชาอีกไม่วันใดก็วันหนึ่ง

อย่างนี้จริงหรือไม่...ขอให้ญาติโยมพิจารณาดู เอาเองเดอ

เป็นเพียงแต่หน้าที่

คนเราถ้าคิดถึงอนาคตของชีวิตแล้วมันประเสริฐ

... ชีวิตของเรา ...

ถ้าหากว่าเราเริ่มหันมาสนใจตัวเอง พิจารณาตัวเองขึ้นมา

เราจะจะมองเห็นว่ามันเป็นอย่างไร

มีอะไรคือ มีอะไรไม่คือ มีอะไรที่ควรจะปรับปรุงแก้ไข

เราจะต้องเอาปัญญาของพระพุทธเจ้า

ในเรื่องความไม่เที่ยง เรื่องความเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

ไปใช้เป็นหลักพิจารณาในชีวิตประจำวัน

เพื่อให้เห็นสิ่งทั้งปวงตามสภาพที่เป็นจริง

แล้วเราจะรู้ว่า ไม่มีอะไรที่น่าเอาก็ไม่มีอะไรที่น่าเป็น

ไม่มีอะไรที่น่าจะยึดใจถือว่าเป็นทัศนคติ เป็นเรา เป็นเขา

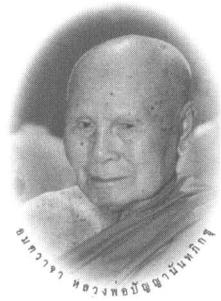
... เราเป็นเพียงแต่หน้าที่ ...

เรามีแต่เพียงหน้าที่ที่จะต้องจัดต้องทำเท่านั้น

เรามีหน้าที่อะไร เราควรจะทำอะไร ในวันหนึ่งๆ ในชีวิตของเรา

ถ้าเราไม่ได้ทำสิ่งที่เป็นหน้าที่ให้ถูกต้องเรียบร้อย ชีวิตก็ไม่มีค่าอะไร

ผ่านไปเสียเปล่าๆ โดยไม่ได้ประโยชน์อะไร แก่ชีวิตขึ้นมาเลย

พระครูวัดสุวรรณาราม
จังหวัดสระบุรี

ชีวิตที่ดีที่สุด

... ชีวิตที่ดีที่สุดของคนนั้น ...

คือชีวิตที่มีได้เป็นอยู่เพื่อความสุนกสนาน เพลิดเพลิน
เพื่อเห็นแก่เกียรติยศซึ่งเลียงของตนถ่ายเคียง

แท้ได้ทำกิจบางอย่างแก่สังคมด้วย

คนเราต้องคิดไว้ในในเสนอว่า

ฉันจะต้องเป็นคนก้าวหน้า ฉันจะต้องเป็นคนเจริญในการงาน

จะต้องเจริญในการอะไรก็สิ่งทุกประการ

อย่าพอใจเท่าที่เราเป็นอยู่เดียวนี้ แต่ต้องคิดก้าวหน้าไว้บ้างจะจะคือ

... บุคคลผู้หัวใจความเจริญแก่คน ...

จงคำนึงถึงสภาพของชีวิตที่ตนได้มานะ

และจงใช้ชีวิตของตนในทางที่เป็นประโยชน์ด้วยการปฏิบัติหน้าที่

ที่ตนมีต่อพิภพาราชา บุตร ภรรยา ญาติสนิมิตรสหาย

ตลอดถึงประเทศชาติและศาสนของตน

ด้วยความอดทนยิ่ง ด้วยความขมใจอย่างยิ่ง ด้วยความรู้สึกผิดชอบอย่างยิ่ง

ท่านจักไม่ต้องมีความเสียใจในภายหลังว่า

ตนเป็นคนเกิดมาเปล่า...ชีวิตของตนไม่เป็นแก่นสาร ไม่มีสาระอะไร

เป็นคดิ เป็นบทเรียน เป็นครูสอน

ทุกเรื่องทุกประการเป็นบทเรียนของชีวิตทั้งนั้น

เป็นสิ่งที่บอกเราอยู่ในตัวว่า

เราทำถูกหรือว่าเราทำผิด เราทำดีหรือว่าเราทำชั่ว

เมื่อเราเขามาคิดถูกแล้วมันก็สอนเราให้เข้าใจซักในเรื่องนั้นๆ

เรื่องอะไรต่างๆที่เราประสบมาในชีวิตของเรา

มันเป็นคดิ...เป็นบทเรียน...เป็นครูสอนเรา

ให้เราได้ศึกษาในเรื่องนั้นว่า

เราขาดอะไร? เราบกพร่องในเรื่องอะไร?

จึงได้เกิดการพิคพลาคนในเรื่องอย่างนั้น

จึงได้ความทุกษ์ จึงได้เกิดมีความเดือดร้อนอยู่ร้อนใจ

หรือว่ามีความแพลิดแพลินไปจนเลียผู้เลียคน

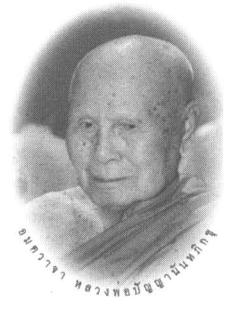
.... แล้วเราจะแก้ได้ . . .

คนเราได้บทเรียนกันทุกวันตั้งแต่เข้าใจเย็น

เค่อนหนึ่ง ปีหนึ่งนึง...บทเรียนเบอบะແບะ

นำสิ่งเหล่านี้มาเป็นแนวทางสำหรับปรับปรุงชีวิตของเรา

เพื่อให้เราได้ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกด้วยความสุขด้วยความสงบ

พึงตัวเอง

หมุ่นนุ่มย์หงหงคบย้อมแสงอาทิตย์ที่พิงกันหงน

และที่พึงที่เข้าเข้าหานน

บ่อมเป็นที่พึงแก่เข้าได้ตามระดับความรู้สึกนึกคิดของเข้า

เราจะต้อง “พึงตัวเอง”

ถ้าเราคิดจะพึงคนอื่นอยู่ตลอดเวลา

.... ชีวิตของเรานั้นก็มีแต่จะอับเฉาลงไป . . .

คนที่พึงตัวเองไม่คืนจะต้องประพฤติธรรม

การพึงคนก็คือการพึงธรรมนั่นเอง

คนไม่ปฏิบัติธรรมจะกล่าวให้ว่าเป็นคนไม่รู้จักพึงคนแท้

เมื่อไม่พึงคนด้วยการประพฤติธรรมแล้ว

ชีวิตของคนจักมีความหมายที่ตรงไหนกันเล่า?

ถ้าหากเราคิดพึงคนเองกันทุกคนแล้ว ชาติไทยก็พึงตัวเองได้

แต่ถ้าใครคนใดคนหนึ่งคิดว่าเราพึงคนอื่นเดิม

คนที่เขามีเงินมีทองมากๆ เขายังไม่ปล่อยเราออก เขายังช่วยเหลือเรา

คนนั้นเริ่มเป็นคนอ่อนแอก ผลที่สุดเขาตัวไม่รอด

อยู่ในโลกอย่างชนิดที่เรียกว่า “ไม่เสมอป่าเสมอให้ลูกคนอื่นเข้า

เตรียมตัวเตรียมใจไว้ให้พร้อม

เรื่องชีวิตของแต่ละบุคคล

ถ้าเราไม่ได้เตรียมตัวไว้ให้พร้อม

เมื่อมีเรื่องอะไรเกิดขึ้น...เราจะมีความทุกข์อย่างหนัก

ไม่รู้ว่าจะแก้ความทุกข์นั้นอย่างไร

ปัญหาเกิดขึ้นก็เป็นเรื่องรุนแรงทั้งนั้น...ไม่รู้จะแก้อย่างไร

แม้จะมาฟังพระเทศน์สอน

ให้คิดนึกในทางที่จะแบ่งเบาความทุกข์ทางใจ

ก็ทำไม่ได้ เพราะไม่ได้หัดทำไว้ก่อน

เหมือนนักนายที่ไม่เคยฝึกการซกไว้ก่อน

ขึ้นไปบนเวทีทำท่าไม่ถูกต้อง

ฝ่ายที่เข้าฝึกไว้คือแล้ว ก็ชกกล้มคว่ำคามลำบาก

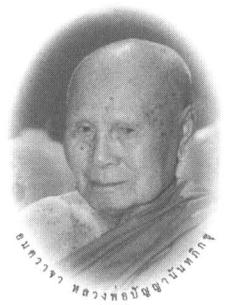
นับลิบแล้วก็ยังลุกไม่ขึ้น อันนี้เป็นการเสียเปรียบ

ในชีวิตเราแต่ละคนนี่ก็เหมือนกัน

ถ้าเตรียมไม่พร้อม...เราจะต้องเสียเปรียบตลอดเวลา

เสียเปรียบแก่ขาศึกที่ไม่โใจที่ตัวเรา ก็คือความทุกข์นั้นเอง

การไม่เตรียมพร้อมอย่างนี้ ทางพระท่านถือว่า อยู่ด้วยความประมาท

ไม่ยึดเสียเลยก็ไม่ทุกข์

เวลาใดที่เราเป็นทุกข์

เราจะต้องพิจารณาว่าที่ใดเกิดความทุกข์นี่ เพราะอะไร

เพราะเราไปยึดถือว่าเป็นของเรา เป็นของฉัน นั้นเอง

ทรัพย์ของฉัน สามีของฉัน ภรรยาของฉัน

บ้านของฉัน รวมไปถึงประเทศของฉัน มันก็ยังไปกันใหญ่

ถ้าใครไปยึดถือปางนั้นความทุกข์มันก็เพิ่มขึ้น

ยึดถือของน้อย ทุกข์มันก็มีปริมาณน้อยหน่อย แต่ถ้าใหญ่ก็มีปริมาณมาก

ยึดมากก็ทุกข์มาก ยึดน้อยก็ทุกข์น้อย

แต่ถ้าเราไม่ยึดเลี่ย เลย... ก็ไม่ทุกข์

... การไม่ยึด ...

ก็คือมีปัญญา... มีปัญญารู้เท่าทันในสิ่งนั้นตามสภาพที่เป็นจริง

คือรู้ว่าอะไรมันก็มีแต่เพียง ๓ เรื่องเท่านั้น

คือเกิดขึ้น... ตั้งอยู่... คับไป เกิดขึ้น... ตั้งอยู่... คับไป

สภาพมันเป็นเช่นนั้นอยู่ตลอดเวลา

อย่างไรจับเอาตอนใดตอนหนึ่งของสิ่งนั้นว่าเป็นตัวเรา เป็นของเรา

เราจะไม่มีปัญหา ไม่ต้องมีความทุกข์ เพราะเรื่องอย่างนั้น

ความสบายนำถាយทุกสิ่ง

ทุกคนเคยแท้ความสบายน
เคยหนุนหนอนไปให้ภูมิ รับประทานข้าวที่ขั้กข่าว
คึ่มน้ำใส่ตามนานแล้ว

ความสบายนำให้เข้าเป็นคนอ่อนแอด
ไม่มีความอคตโนเพียงพอใจการที่จะทำมาหากิน
... อีกประการหนึ่ง ...

ตนเคยแสดงตนเป็นคนมั่งมีมาเลี้ยวนาน ไม่ทำอะไรก็มีกินมีใช้
จะไปทำงานตามๆ หรือก็ขายแก่เพื่อนบ้าน เป็นคนประเภทจนไม่ลง
จะไปทำงานเบาๆ เช่นค้าขายหรืออะไรอื่น... ตนก็ไม่เคยทำ
ผลที่สักกันนั่งกินนอนกิน ขายสิ่งที่ตนมีอยู่กันไป
อยู่ไปไม่เท่าไก่หมัด ผลสุดท้ายต้องขายบ้านที่ตนอยู่แก่คนอื่นไป
สกุลนั้นก็ถึงความล้มจมไป... เพราะความสบายนี้ไปของคนในสกุล
ความสบายนี้เป็นมารคอยนำถាយทุกสิ่งทุกอย่างให้ย่ออยับลืนไป
อย่างล้าความลำบาก... แต่จะกลัวความลับบาย
อะไรเล็กน้อยเกิดขึ้นขั้กข่าวความเป็นอยู่ของชีวิต
คงถือว่าเป็นยาห้อมูลใจ ให้เข้มแข็ง อดทน เพื่อบรรลุคุณยายปลายทาง

พระครูวิจัย หลวงพ่อปัชชาบันดาล

ปลูกตนเอง

การปลูกตนเองให้เป็นคนดีขึ้นนั้น
ว่ากันโดยที่ถูกแล้วก็หมายถึงการสร้างนิสัยคีกงให้แก่ตนเอง
การสร้างนิสัยไม่เหมือนกับการสร้างวัตถุ
มันเป็นงานหนัก...และ...ลำบากอยู่ลักษณะอย
ก่อนที่จะหัดปลูกตนเองในทางใด ต้องศึกษาให้เข้าใจเสียก่อนว่า
อะไรบ้างเป็นความไม่ดี การกระทำ การพูด การคิด ในทางใด
เป็นทางไม่ดีงาม ไม่เป็นประโยชน์ ต้องพยายามนำออกไปจากตนเสีย
ส่วนความคิด การพูด การกระทำอันใด
เป็นไปเพื่อความคีกงอยู่แล้ว...ก็ส่งเสริมให้ขึ้น
เปรียบเหมือนชาวสวนที่ทำการเพาะปลูกพืช
พืชที่ไม่ต้องการ...ขึ้นในสวน
ก็ต้องทำการแัดถางตัว ตัดต้น โค่นราก เอาออกเสียให้หมด
ส่วนพืชพันธุ์ใดเป็นประโยชน์ ก็ต้องเก็บรักษาไว้ ให้มั่นคงกิจกรรม
จึงขอให้ท่านผู้สนใจในการรับประทานเอง
จงได้พยายามเดือนตน ปลูกตน ในทางที่ดีงามเสมอๆ เดิม
เพื่อให้เกิดความสะอาด สงบ สว่างในทางใจสมความประณานของท่าน

สถาบันนันดีธรรม เป็นองค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดและเผยแพร่พระพุทธศาสนา ให้คำว่าอยู่ มั่นคง อันเป็นการสานต่อเจตนาภรณ์ของหลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พระเชษฐารุณ พราหมณ์คลาจารย์ หลวงพ่อปัญญาనัพพิกขุ องค์ประธานสถาบันนี้ และท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี ป.ธ. ๙ (นายบรรลือ สุธรรม) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุตรคิทิด ผู้ให้กำเนิดรวมสถาบันนี้

กิจกรรมของสถาบันนักวิชาการ

๑. โครงการ เก็งคี่ของลังกม เวียนทุกวันเสาร์ ๐๙.๐๐ - ๑๔.๐๐ น.
  ๒. โครงการ พบพระ พบธรรม ทุกวันเสาร์ ๑๕.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
  ๓. โครงการ อัญกันกวยความรัก ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ต้องการความช่วยเหลือ
  ๔. ธรรมสถานปฏิบัติธรรม “สวนมุทิตาธรรมาราม” อบรมการเรียนรู้วิถีทางธรรม ใน ๑ วัน เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ทุกันพุธกันเดือน ติดต่อเข้าร่วมกิจกรรม “เรียนรู้วิถีทางธรรม”
ได้ที่ โทรศัพท์ : ๐๘-๐๐๓๔๕๗๙, ๐๘-๔๔๑๖๕๕๘ โทรสาร. ๐๘-๔๔๑๖๖๔๙

สถาบันบัณฑีธรรม ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงสกาวและศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา สาขาน่านให้สนับสนุนเชิงเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการต่างๆของสถาบันบัณฑีธรรมได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น

สถาบันนับถือธรรม ทราบเรียนเชิญท่านสานักขันผู้สนใจในธรรม ร่วมพัฒนาธรรมเนียมจากพระอุปถัมภ์ปัจจุบันใน
ผู้ปฏิบัติคือปฏิบัติชอบในโครงการ พบพระ พบธรรม ประจำทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา ๑๕.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
ณ อาคารศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา สอบกามองค์แสดงธรรมได้ที่... โทรศัพท์ : (๐๒) ๔๔๑๔๓๓๘

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์ นอกจากเป็นการจักรทำลิ้งชื่นมีประโยชน์ที่คงอยู่นานแล้ว ยังเป็นการนำเพื่อธรรมทานที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ เป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ ซึ่งว่าได้แสดงออกถึงอาทิตยธรรม พร้อมไปกับการให้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ธรรมกันจะอำนวยประโยชน์ที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จะพิมพ์หนังสือธรรมะที่คิดและมีคุณภาพ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี อันเป็นการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด โปรดติดต่อที่ ธรรมสภา...

ເລີ່ມທີ ១/៤-៥ ດັນປຽມຮາຊັ້ນນີ້ ເກີດ ແຫວງສາລາຍຮຣມສົພນ ເຂດທ່ວິ້ພົນ ກຽມທຸກຄະນະ ກຽມທຸກຄະນະ ກຽມທຸກຄະນະ

การให้ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมช่วยการรับทั้งปวงเข่นกัน

ปณิธานของธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม

ธรรมสภาก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ มีปณิธานในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเพื่อความสงบสุขของมนุษยชาติ ตามหลักธรรมคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า

สืบเนื่องตามกาลเวลา ในยุคก่อนปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ หนังสือธรรมะที่ได้จัดพิมพ์จำหน่ายในห้องตลาด ส่วนมากมีเนื้อหาสาระ และมีคุณค่าเป็นอย่างมาก แต่ไม่มีผู้คนสนใจเท่าที่ควร เป็นพระรูปเล่มส่วนใหญ่ไม่มีความสวยงาม ไม่มีคุณสมบัติพอก็จะดึงดูดประชาชนให้สนใจหนังสือ ทำให้ในอดีตหนังสือธรรมะไม่ได้รับความนิยมเป็นที่แพร่หลาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม ได้ตั้งปณิธานว่าภายใน ๑๐ ปี จะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการเผยแพร่หนังสือธรรมะ ให้มีรูปแบบสวยงาม น่าจับต้อง เป็นที่สนใจของประชาชน และจะทำให้หนังสือธรรมะขึ้นชั้นเซอร์ตัมร้านหนังสือชั้นนำ ติดอันดับ Best seller เมื่อหนังสือชนิดอื่นที่วางจำหน่ายอยู่ จึงได้พัฒnarูปแบบปกและรูปเล่มให้มีความน่าสนใจอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาถึง ๑๐ ปี และตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นต้นมา บรรดาหนังสือธรรมะของทุกสำนักพิมพ์ ได้พัฒnarูปแบบและรูปเล่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง พร้อมๆ กันกับเรา ทำให้ประชาชนเปลี่ยนวัฒนธรรมการอ่าน มาสนใจหนังสือธรรมะเพิ่มมากขึ้น ธรรมสภามีความภูมิใจที่ได้นำเสนอและพัฒนาการอ่านหนังสือธรรมะของประชาชน ดังที่ท่านจะเห็นได้ในปัจจุบัน

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผ่านมา ธรรมสภาได้ตั้งปณิธานให้หนังสือธรรมะเป็นหนังสือที่มีคุณภาพดี และราคาถูก เพื่อสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด จะพัฒนาหนังสือและสื่อธรรมะให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นเสียงเดียวกันว่า หนังสือธรรมะทั้งส่วย ทั้งดี มีคุณภาพ และราคาถูก

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นต้นไป เป้าหมายของสำนักพิมพ์ธรรมสภา และสถาบันบันลือธรรม คือ การเผยแพร่วัฒนธรรม ที่ส่งเสริมให้ประชาชนลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งหลาย เพื่อการดำเนินชีวิต และเพื่อความสุขของมนุษยชาติ

ธรรมสภាក็ตั้งปณิธานไว้ว่า ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ประชาชนชาวไทย จักรภิศะ ประศจากความมงาย ปราศจากสิ่งเหลวไหล และจะส่งเสริมให้บ้ายมุขหมดไปจากประเทศไทย ซึ่งอาจเป็นไปไม่ได้ แต่ขอให้ลดลง ๆ เรื่อยๆ และสนับสนุนให้ประชาชนมีศีลเมธธรรม มีวัฒนธรรมของชาพุทธ และมีความปฏิในการปฏิบัติธรรม เพื่อความสุขของชีวิตและสังคมโดยทั่วโลก

ด้วยความสุจริตหวังดี
ธรรมสภาราษฎราให้เลิกได้พบกับความสงบสุข

วิริเยน ทุกขมจุเจติ
คนล่วงทุกข์ได้ เพราะความเพียร

ก遁มภูตสุส เม รดุตินธิวา วีติปตันติ
วันคืนล่วงไปฯ บัดนี้เราทำอะไรออยู่

ขโน โว มา อุปจุจقا
อย่าปล่อยกาลเวลาให้ล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์

เทวา น อิสุส看不懂 ปริสปรกมสุส
คนที่พากเพียรไม่หยุด เทวดาก็เกิดกันไม่ได

WWW.THAMMASAPA.COM
ISBN : 978-974-7552-90-4

ขอกราบขอบพระคุณแด่ทุกท่านที่สนับสนุน และสมทบทการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มนี้
โปรดช่วยอุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์เพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาจำนวนเล่มละ ๐๕๐ บาท